

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת וישב | גיליון מס' 120 | כסלו תש"פ

רבן של ישראל

יריעה מיוחדת לרגל מלאות שנתיים לסילוקן של עמוד האש לפני המחנה
אביהן רבן וליבן של ישראל

מון ראש הישיבה בעל 'אילת השחר' זצ"ל

נקודות אור מחייו וממשנתו מפיו
הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

התבוננות בדרכיו ותהלכות חייו מאת
הרה"ג דוד שמואל עינבל שליט"א
ראש כולל 'בינה להשכיל' בני-ברק

לעילוי נשמת
הר"ר אליעזר
ב"ר צבי הערש קנול ז"ל
כ"ה כסלו

מגיד המישרים
פירורים מקורות חייו
לקוחים מתוך אוצר שיחותיו
הנפלאות ספוגות יראת שמים
של הגאון הצדיק
רבי אריה שכטר זצ"ל

מצי"נג... אפשר אחרת! עמוד 93

זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת וישב

ר"ת	יציאה	כניסה	
ירושלים	17:19	16:04	
בני ברק	17:20	16:17	
חיפה	17:18	16:07	
מודיעין עילית	17:19	16:12	
בית שמש	17:20	16:03	

ספר יוצא לאור בצוף

הפצה | הדפסה | עימוד | הגהה | עריכה | הקלדה

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’

הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

מתוך שיעורי הג"ר **גרשון מלצר** שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 53

תובנותיו של הרה"ג **מרדכי דוד נויגרשל** שליט"א

אז נדברו | 55

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 61

מעלת השבת וקדושתה

שמעתא עמיקתא | 63

הלכות מצויות לחנוכה

בירור הלכה | 67

בירורי הלכה אקטואליים

מתוך הסוגיות והפוסקים

מים זכים | 71

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 73

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 75

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

עולם התורה | 77

מדברים כמו שמותר

רבן של ישראל | 79

יריעה מיוחדת לרגל מלאות שנתיים

לסילוקן של עמוד האש לפני המחנה

אביהן רבן וליבן של ישראל

מרן ראש הישיבה בעל 'אילת השחר' זצ"ל

התבוננות בדרכיו ותהלוכות חייו מפי

הרה"ג **דוד שמואל עינבל** שליט"א

ראש כולל 'בינה להשכיל' בני ברק

מגיד המישרים | 89

פירושים מקורות חייו - לקוחים מתוך אוצר

שיחותיו הנפלאות ספוגות יראת שמים

של הגאון הצדיק רבי **אריה שכטר** זצ"ל

במלאות ימי השבעה להסתלקותו י"ד כסלו תש"פ

מצ"נ... אפשר אחרת! | 93

ישיבת יד אהרן

לקראת שבת | 95

לקט מתוך העלון הנפלא של "דרשו"

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל

שיעור חומש | 13

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

שיעורי בינה | 15

שיעורים לפי סדר המצוות להרמב"ם

מפי הגאון רבי **ישראל בונם שרייבר** שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד דבריו ליעקב | 15

מאת הגאון רבי **יעקב חיים סופר** שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

נחל אליהו | 21

משיעורי הגאון רבי **אליהו דיסקין** שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 25

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

התבוננות | 27

דברי זיכרון שנאמרו אחר פטירתו של

מרן ראש הישיבה בעל **איילת השחר** זצ"ל

מפי הגאון רבי **נתן רוטמן** שליט"א

עטרת המועדים | 31

משיעורי הגאון רבי **עקיבא מדלוב** שליט"א

שיעורי חנוכה חלק א

תמצית הש"ס | 35

דף היומי - מ"ב ומוסר

עינינו גל | 37

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 41

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 45

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

שיעורי דעה | 51

הלכה דעה ומוסר

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

מודיעין עילית

ישיבת "מיר"
כולל "עטרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "בית תפילה"
בית הכנסת "אילת השחר"
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"
בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק
בית הכנסת "חזון דוד"
בית הכנסת "משובב נתיבות"
בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

נתיבות

בית המדרש "משכן התורה"
בית הכנסת "בית יצחק"

פתח תקוה

ישיבת "לומזא"
בית הכנסת "אבי עזרי"
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר
בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר

ראשון לציון

ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד

רחובות

בית הכנסת "כולל בר שאול"

רכסים

בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב'
בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'

תל אביב

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'

תל ציון

בית כנסת החסידים

תפרח

ישיבת "תפרח"
בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

גבעת זאב החדשה

בית הכנסת "בית אליהו"
בית הכנסת "בני הישיבות"

זכרון יעקב

בית הכנסת "מסילת ישרים"

טלזסטון

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

יסודות

בית הכנסת המרכזי

ירושלים

ישיבת "מיר"
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי
ישיבת "יד אהרן"
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת "תורה אור"
ישיבת "הר"ן" - רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה
בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה
בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה
בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין
בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב
בית הכנסת "נחלת עקיבא" גני גאולה
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף
בית הכנסת "מצפה רמות" רמות א'
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג'
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'
בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין
בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ
בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול
"גל פז" רח' מלכי ישראל

אלעד

בית הכנסת "מאור שרגא"
כולל "ישיבת הר"ן"
ישיבת "תורה בתפארתה"

בית שמש

ישיבת "אור לישרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'
בית הכנסת "הכולל"

ביתר עילית

בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A
בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A

בני ברק

כולל "פוניבז"
כולל "חזון אי"ש"
כולל "בית הלל"
כולל "ברסלב"
כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול"
ישיבת "אורחות תורה"
ישיבת "בית מדרש עליון"
ישיבת "תפארת ציון"
ישיבת "סלבודקא"
ישיבת "גאון יעקב"
בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן
בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר
בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "בית אריה"
בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה
בית הכנסת "לדרמן"
בית הכנסת "הליכות חיים"
בית הכנסת "דרכי איש"
בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז
"גל פז" רחוב רבי עקיבא 88

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת וישב - ערב חנוכה - תש"פ | גליון מס' 116

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי"ן ע"ה

רבים ביד מעטים – ניצחון "יש לי כל" על "יש לי רב"

לא הביאו חיים. בהם נאמר וימלוך וימת וימלוך וימת, הם מלכו ומתו, המלוכה שלהם שהייתה צריכה להיות המכוון האמיתי, הביאה למוות, הביאה להיפך הגמור, ומיד, המילה הבאה היא, וישב יעקב בארץ מגורי אביו. התורה מתכוונת להדגיש שלא מתכוונים לאלופי עשו, אלא הבריאה כולה מתכוונת להוציא מתהו, הכוונה בבריאה לצד ההפוך של תהו.

"וישב יעקב", לא מתכוונים לספר לנו סיפור פרטי על אדם פרטי, ולומר לנו, מה הוא עשה, ישב, אלא, מדובר פה להעמיד זה לעומת זה, תהו לעומת ישוב. "וישב יעקב" זהו המכוון האמיתי של הבריאה, הוא נקרא הישוב של הבריאה.

חובת האדם בעולמו – לשבת יצרה

לכאורה, יש קושי גדול. לשם מה התורה מספרת לנו שהארץ היתה תהו, התהו הנקרא ליוונים היולי, אשר עליו נאמר בדברי הנביא "לא תהו בראה", ולשם מה התורה מספרת על תהום - שהוא תהו שנשאר תהו ולא קיבל צורה. תהום שאין לה חקר, פירוש, שאין שם שום דבר ברור, אין תפיסה - לשם מה התורה מספרת לנו זאת, מה ההלכה למעשה מהכתוב.

והנה, עיקר חובת האדם בעולם, החיוב הגדול על כל אדם שמגיע לעולם הוא לתת לכל הדברים צורה, להכניס את כל הדברים לאיזה שהוא מהלך מסוים. התורה מגלה איך לעשות את זה, אבל שורש כל החיובים של האדם הוא שהאדם צריך להיות זה שנותן צורה אמיתית לעולם, הוא צריך להיות המעצב של כל העולם שסביבו. הוא זה שקובע, והוא זה שנותן לו את הצורה האמיתית.

לולא כן, אם האדם לא יעשה זאת, החומר ישתלט עליו, והיינו, החוסר צורה. החומר בטבעו מחליף את הצורות, ובכל פעם הוא מבקש ורוצה צורה אחרת.

בדברי הראשונים, וכפי שמזכיר וחוזר על כך הרמב"ם בהרבה פרקים בספר מורה נבוכים, מלמדים אותנו שלכך התחבר ספר משלי, זאת האזהרה שחוזרת ונשנית שם, להצילך מאשה זרה (משלי ב')

הישוב של יעקב לעומת התהו של עשו

המדרש בבראשית רבה בתחילת פרשת וישב פותח "וישב יעקב, כתיב (ישעיהו נ"ז י"ג) בזעקך יצילוך קבוציך, תני, כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו", המילה "וישב" חלה תמיד על מקום ישוב. ישוב זה מקום שציבור יושב יחד, יש להבין את כוונת המדרש בזה.

הפרשה הקודמת, פרשת וישלח, מסתיימת במלכים שמלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל, ותחילת הדיבור מיד אחרי הפרשה ההיא הוא "וישב יעקב בארץ מגורי אביו", ונבאר המכוון בזה כפי שמתבאר בדברי חז"ל.

כתוב בתחילת התורה "והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום". הרמב"ן מאריך לבאר שתהו זה דבר חסר צורה שאין אפשרות לבאר ולפרש אותו, הוא מה שנקרא ליוונים היולי, דבר שהוא כולו בכוח, ולא הוציא את עצמו לפועל בדבר מסוים, ואפשר לעשות ממנו המוני דברים, היינו, התהו זה חומר חסר צורה שעומד מוכן לקבל איזו שהיא צורה.

בפסוק בישעיה (מ"ה י"ח) כתוב, "לא תהו בראה לשבת יצרה". כביכול, בורא העולם לא התכוין לתהו שבבריאה, זה דבר שהוא מחוץ לכוונתו של בורא העולם בבריאה, הוא לא התכוין לברוא בריאה שהיא תהו, דבר חסר צורה שחסר מהלך ברור, לא זו הכוונה של הבריאה. אלא "לשבת יצרה", הכוונה היא שהבריאה תוציא עצמה לפועל באיזה שהיא צורה. אבל אם הדברים נשארים בכוח, לא זו הכוונה של הבריאה. ישוב פירושו מקום עם מהלך מסודר ומוגדר. בורא העולם ברא את העולם כדי שהוא יהיה מיושב, שיהיה מקום ישוב, והיינו, מקום שבני אדם נמצאים שם ביחד, והם הולכים במהלך אחד. זה נקרא מקום ישוב.

מעתה, התורה התכוונה להעמיד את עשו וכל המלכים ששלטו בארצו, ה"לא תהו בראה", כנגד, "לשבת יצרה". זה היה המכוון ולא זה. חז"ל מבארים שעשו ואלופיו וכל מה שהיה שם, כל זה נכתב להראות לנו בבירור למה לא מתכוונים. המלכים שמלכו בארץ אדום

ט"ז) אשר חלק משמן חֶפֶה (שם ה' י"ג) ורגליה יורדות מוות (שם ה' ה'), היא אותה אחת שממנה צריך לברוח, ומשלי מסתיים בשבח הגדול, אשת חיל.

כמה וכמה מרבתינו הראשונים מבארים, ובהם הרמב"ם, הרמב"ן, רבינו בחיי, וכן הגר"א, שהמכוון כאן זה משל, ולא יחסי אישות בלבד. חומר, נחשב לאישה שאינה מוכנה לקבל צורה מסויימת, וכך היא מחליפה צורות ומתחברת פעם לזה ופעם לזה, זה נקרא במשלי אשה זרה, אשה שמשרכת דרכיה. כשמדברים על חומר וצורה, מדברים על מקבל ועל נותן, על מקבל צורה ועל מעצב הצורה, הצורה היא הנותנת והחומר הוא המקבל. הצורה נחשבת לזכר, והחומר לנקבה. זה הפירוש לא תהו בראה, לשבת יצרה.

חז"ל דורשים (גיטין מ"ב ע"א) "לא תהו" על מי שאינו נושא אשה ונשאר לבד, ו"לשבת יצרה" זה הדין לשאת אשה, כפי שכתוב במשנה. התכלית של ישוב היא מקום עם צורה, עם מהלך וסדר מסויימים מאד, לולא כן הישוב אינו נקרא ישוב, הוא נשאר ישוב של תהו, אשר לא לזה התכוין בורא העולם כשברא את עולמו.

כאן בפרשה מלמדים אותנו, עשו וכל אלופיו, זה החומר של הבריאה, והוא פרש מיעקב ואינו מוכן לקבל את הצורה האמיתית, והישוב נמצא אצל יעקב כך מגלה לנו התורה, "וישב יעקב", יעקב היה הישוב, ועשו היה התהו שעומד כנגד הישוב.

החומר הוא הריבוי ואילו הצורה היא הצירוף

עוד מאפיין אחד יש לחומר ולצורה, החומר הוא תמיד הרבה והצורה היא תמיד אחת. הצורה מחברת את הדבר, מאחדת את כל החלקים ועושה מכולם דבר אחד, החומר, כיון שחלקיו לא התחברו ביחד הם לא נעשו דבר אחד שלם, החומר תמיד נחשב לרבים.

המהר"ל בגבורות ה' (פרק י"ח) כותב שאין לך חומר חסר צורה יותר ממים, זה דבר שבמציאות לא מקבל צורה, המים נחשבים לחומר לבד בלי צורה.

לכן, מצרים, שהפסוק עצמו קורא להם חומר, כפי שנאמר ביחזקאל (כ"ג כ') "אשר בשר חמורים בשרם", המקום ששם היה סופם הוא במים. חומר, שזו שאיפתו, [א.ה. כנראה הכונה לעניין הזנות של מצרים], וזו צורת הקיום שלו, מקומו במים, במקום ששם נמצא החומר.

המהר"ל מעיר עוד, כי אין מים בלשון יחיד, טיפת מים זה מים והמון מים זה שוב מים. מים זה לשון רבים כי החומר הוא תמיד רבים, מעתה, אם מצאנו שמה שעומד כנגד חומר זה ישוב, הרי שהישוב חייב להיות אחד.

זה הפירוש וישב יעקב. מכאן למדו חז"ל, שמה שהציל את יעקב מעשו הוא "בזעק יצילוך קיבוץ", מה שהציל את יעקב ואת בניו מיד עשו זה הכינוס, קיבוץ כל החלקים למקום אחד, למציאות אחת. וזה כתוב ב"וישב". אלו הם דברי חז"ל, כינוס וכינוס בניו הצילו.

עשו הוא הרבים לעומת יעקב שהוא האחד

עשו הוא רבים. כפי שאמר עשו עצמו "יש לי רב". יעקב, כל כולו בא לצרף את כל החלקים לדבר אחד שלם. יעקב אומר "יש לי כל", פירוש, מה שכולל את כל הפרטים ליחידה אחת שלימה. וכפי שמביא רש"י בפרשת ויגש (מ"ו כ"ו) את דברי המדרש, "עשו שש נפשות היו לו והכתוב קורא אותן נפשות ביתו, לשון רבים כו", יעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש כו", אצל יעקב אלו פרטים שמצטרפים לאחד, ואילו אצל עשו יש הרבה, ההיפך הגמור ממה

שנקרא כל. אצלו יש שאיפה לִפְרֹט יותר, לעשות הרבה יותר. הם מחפשים את ההרבה, אנחנו מחפשים את "כל".

ההצלה מעשו היא בזכות "כינוס וכינוס בניו הצילו", "בזעק יצילוך קיבוץ", בדבר הזה עשו לא יכול לנגוע, זה דבר שהוא חזק יותר ממנו. כוחו של עשו הוא בריבוי, הוא תמיד ריבוי, עשו הוא הריבוי הגדול ביותר, כשמעמידים ריבוי כנגד ריבוי עשו מכריע.

אכן, יעקב הוציא עצמו מכך, "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", על אברהם נאמר בישעיהו (נ"א א') "הביטו אל צור חוצבתם, וגו', הביטו אל אברהם וגו', כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו". הוא היה אחד ויחיד. הראשון שגילה לעולם את יחוד ה' בורא העולם שהוא אחד יחיד ומיוחד, אשר ברא את כל המון הבריות, אין ספור פרטים, ושרשם של כולם, אחד, כולם נושאים את המקור, וכולם שואפים ורוצים להתחבר. לחזור למקור שמשם יצאו. אברהם נקרא ה"אחד" של העולם, כי הוא גילה את שורש ה"אחד" של כל המון בריות לאין תכלית שבעולם.

ישנן שתי רשויות, שהן הרשויות העיקריות של העולם, ישנה רשות יחיד וישנה רשות הרבים. רשות הרבים זה מקום ששם הדברים אינם מצטרפים יחד, זה בעצם רבים. המוני פרטים ברשות הרבים ואין מה שיחבר אותם. כל אחד הולך לדרכו, כל אחד פונה לכיוון אחר. כל הרבים האלה אינם מצטרפים יחד, אין מחיצות, זה פתוח לכל העולם כולו. המקום עצמו הוא בעצם רבים, רשות הרבים. לעומת זאת רשות היחיד היא מוקפת מחיצות, וזה מקום שמצרף.

שורש עשו בריבוי – זה ההמון של גוג ומגוג

מהו שורשו ומקורו של עשו, מהיכן מגיעה התרבות שלו, מנין סולם ההעדפות שלו, מה אצלו עיקר ומה טפל, מה מבוקש ומה נדחה, ממה הוא בורח ולאן הוא רץ, מה הוא רוצה ובמה הוא מואס. בדברי הראשונים מפורש ששורש התרבות שלו הוא יון, הרמב"ם מאריך בזה מאד שכל מלכות אדום היא תולדה של יון. אבל אם אנו רוצים לראות את שורש מהותו, הרי שהשורש והמקור לשאיפה לריבוי, הוא כאמור מהותי לעשו, עשו רוצה הרבה, עוד ועוד ועוד, וזה צריך להיות הרבה כל כך, עד כדי שלא תהיה שום אפשרות לחבר את זה ולעשות מזה דבר אחד.

על גוג ומגוג כתוב ביחזקאל בכמה פסוקים שהם נקראים המון, "וקברו שם את גוג ואת כל הַמִּוֹנֵי וקראו גיא המון גוג" (יחזקאל ל"ט י"א), כל גוג ומגוג זה המון. לכן הם באים להילחם.

כי באמת, מה מביא אותם להילחם כנגד המלך המשיח, מה דוחף אותם לכך, במה העניין.

בגמרא במסכת ברכות (ז' ע"ב) כתוב שהפסוק (תהלים ב') "למה רגשו גוים ולאומים יגו ריק" מדבר על גוג ומגוג. זו המלחמה של רבים כנגד האחד. המציאות של גוג ומגוג היא מציאות של רבים, אשר אינם סובלים את החיבור. כשמחברים את כל ההמון הזה לצורה אחת, מסויימת, הם אינם סובלים זאת, הם רוצים המון, והכוונה היא, לקפוץ מדבר לדבר, עוד דבר, עוד דבר, ועוד דבר. כל אלו שרודפים אחר החומר, רודפים אחר הריבוי, לעומת אלו שרודפים אחרי הצורה, שהם רודפים אחרי האחד.

וכך, הם באים להילחם כנגד "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", שמביא ל"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

על הפסוק "שמע ישראל, ה' אלוהינו ה' אחד" כתוב רש"י "ה' אלהינו ה' אחד - ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי העובדי כוכבים הוא עתיד להיות ה' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ונאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד",

היינו, כולם יצטרפו להיות ציבור של כל, ולא של רב. במקום הרבה, זה יהפוך להיות באמת ישוב.

תרבות ה"כל" לעומת תרבות ה"רב"

כך אנו רואים גם בהווה, בעולם, אבל זה מפורש בתורה, וכך הם דברי חז"ל, כאמור. התרבות של הריבוי, ההמון של גוג ומגוג, הוא מפני יפת. יון מייצגת את יפת, כפי שנאמר בפסוק בפרשת נח (י"ב) "בני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס", ומגוג, מכוח יון יהיה זה שיוצא להילחם כנגד המלך המשיח, כפי שנאמר שם בתהלים בהמשך "יתייצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו". החיבור שלהם יחד, כדי להחריב כל חיבור. להישאר בתרבות של ריבוי.

התרבות של הריבוי שואפת להפוך רשות יחיד לרשות רבים. קשה למצוא היום רשות יחיד, כל רשות יחיד היא אוסף שכל רשות הרבים נמצאת בה, היכן שנמצא רשות יחיד, נמצא שרשות הרבים נכנסה לשם, "אתו רבים ומבטלי מחיצתא" הרבים מבטלים את המחיצות, ואת האפשרות שהמקום יחזור להיות אחד.

התרבות שאנחנו מתכוונים אליה, התרבות של "יש לי כל", השואפת לאחד, לצרף את כל הפרטים ולחבר את כולם יחד, מתכוונת להיפך הגמור. היא מתכוונת שרשות היחיד תצרף את רשות הרבים לרשות היחיד, שרשות הרבים תהיה המקבלת, והיא תתנהל על ידי רשות היחיד, אנו שואפים ל"כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכס אחד" (צפניה ג' ט').

אולם, התרבות הזאת, ששואפת ורוצה רק הרבה הרבה הרבה, ומבקשת את ה"יש לי רב", היא למעשה גלות אדום שאנחנו תחתיה עדיין, גלות אדום זאת גלות תחת שלטונו של "הוא עשו אבי אדום", אנחנו תחת השלטון של עשו, שלטון זה מרומז בתורה בארבעת המלכים שבהם נלחם אברהם, והוא המלך האחרון מבין הארבעה, "תדעל מלך גוים" (בראשית י"ד א'), כדאיא בבראשית רבה (פרשה מ"ב פסקה ד' ד') "ותדעל מלך גוים זו מלכות אדום שהיא מכתבת טירוניא מכל אומות העולם", זו מלכות שאוספת תחתיה עמים רבים. ומצינו בדברי הגר"א שגוג ומגוג עולים בגימטריה שבעים, הם כוללים את כולם, ועל כך נאמר "ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה" (זכריה י"ד ב'), כל הגוים יבואו להילחם את מלחמת גוג ומגוג, מלחמת הרבים כנגד האחד.

הגדול מצרף לעומת הקטן הקטוע

ה"רבים" הזה מתכוין להרוס את מה שנקרא "אחד" בעולם, זאת שאיפה הפוכה מלחבר את הכל לאחד. כשמצרפים לאחד, צריך להמשיך הלאה, גם היום וגם מחר צריך להיות אותו דבר, אולם בני אדם אינם אוהבים זאת, הם רוצים היום להיות כך ומחר משהו אחר.

בלשון הקודש, שורש המילה "קטן" זה קטוע. ילד קטן, הוא כל רגע משהו אחד, אין את מה שיחבר כל הפרטים לאחד. ולעומת זאת, המילה גדול שורשה "גדוד", צירוף המון פרטים לאחד, וכעניין "גדה", גדת נהר, שפירושה הוא כלשון התרגום על הפסוק "משכו וקחו לכם צאן", "נגידו", גדת הנהר היא הקו שדרכו הנהר זורם, המהלך של הנהר זו הגדה.

וכך, קטן הוא יצור חסר מהלך, אשר בטבעו להיות קטוע, והוא ככל דבר קטוע, וכמו שלוקחים קו גדול ועושים אותו להרבה קוים קטנים, כך אין משהו מסוים בצורת האדם הזאת.

רוב בני האדם בעולם אוהבים מאד להישאר קטנים, זאת מעמסה להיות גדול, לא רק להיות גדול ממש, אלא אף להיות בר מצוה,

דעתם היא שזה מעניין יותר להיות כל פעם משהו אחר, ולא להיותו כל הזמן באופן אחד, אכן, זה נקרא לשבור את צורת האדם.

"לא מרובכם" מעלתנו היא ב"אתם המעט"

כשבורא העולם נתן לנו ניצחון על יון, הוא מסר רבים ביד מעטים, עלינו נאמר "כי אתם המעט מכל העמים" (דברים ז' ז'), חלק מהניצחון היה ניצחון המעטים מול הרבים, איננו מדברים על הנס גרידא, אלא על התוכן הפנימי, שהריבוי נמסר בידי המעט. ההרבה נמסר בידי משהו ששואף להיות כל.

בפסוק נאמר "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים", הדברים נראים תמוהים, וכי איננו יודעים לספור עד שבאים ללמדנו שאנו המעט, האם עלתה על דעתנו שאנו הרבים, מה נאמר לנו כאן בפסוק.

באמת יש בריבוי כמה פנים, וכדוגמת המחלוקת שמצינו בגמרא ביבמות (י"ד ע"א) מה עדיף, אם ריבוי דעות או חריפות יתר. בית הלל היו הרוב אבל בית שמאי היו מחדדי טפי, ולכן הם סברו שהדין של אחרי רבים להטות מכוון אליהם, כי גם מחדדי טפי נקרא ריבוי, ואף שמצביעות פחות ידיים, אבל השכל שמונה מתחת הידיים שמצביעות רב יותר, ולמעשה, גם אחר שנקבעה הלכה כבית הלל אין זה משום שהוכרעה הלכה מה זה רוב, אלא מסיבות אחרות, אבל הגמרא נשאת בזה שבית שמאי היו מחדדי טפי.

מעשה, "לא מרובכם מכל העמים חשק ה'", הכונה בזה, המעלה שלכם אינה מצד אופני הריבוי, היה אף זמן שכלל ישראל היו מחדדי טפי מכל האומות אולם גם את זה איבדנו, אכן, לא הריבוי הוא המעלה שלנו, אלא מעלתנו היא שאנו שואפים להגיע לאחד, אין יותר מזה. המעלה שלנו היא ש"אתם המעט מכל העמים".

הניצחון על יון – רבים ביד מעטים

ההמון שבא להילחם בנו, זה ההמון של יון, גיא המון גוג, הרבים כנגד האחד. אותם אלו שהם כוחו של עשו, עשו הוא אשר השליט על העולם כולו את התרבות של יון.

עיקר התרבות הזאת, היא תרבות ששואפת לריבוי, כי הנה, לא הייתה אומה שהיו להם כל כך הרבה עבודות זרות, כל כך הרבה אלילים, וכיון שהיו בעלי שכל ידעו להבחין היטב בין כח לכת, וידעו להגיע עד לדקויות, ומכח זה נתרבו אלילים עוד ועוד.

בורא העולם נתן בידינו "רבים ביד מעטים", כפי שאנו אומרים ב"על הנסים" מסרת גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, רשעים ביד צדיקים, טמאים ביד טהורים. כאן מדובר עד היכן הגיע הניצחון, צדיקים נצחו את הרשעים, מעטים את הרבים, ואלו הן נקודות העיקר, כאן נמצא הניצחון.

כל אלו שחיים בתרבות יון, זאת מציאות של ריבוי שלעולם לא תתחבר ותהיה מהלך אחד, זהו ריבוי האלילים שלהם, לא יתכן שהם יצטרפו למהלך אחד. פניהם לריבוי, ודווקא לריבוי.

האור מגלה את המציאות

כל מציאות מתגלה באור. חושך מונע מלתפוס כל תפיסה, כל אחיזה במציאות, המציאות אינה קיימת בשבילנו בחושך. הראשונים פירשו חושך מלשון מניעה, "ולא חשכת את בנך את יחידך ממני", בחושך, המציאות נעדרת ולא קיימת, כי הנה, להימצא זה להיות מצוי, זאת מציאות, וכל מציאות בעולם נתפסת באור. המאמר הראשון שכולל בתוכו את כל המאמרות, יש בו מחלוקת תנאים, האם בראשית הוא המאמר הראשון או ויהי אור, למאן דאמר ויהי אור הוא

המאמר הראשון, פירוש, שהמאמר הראשון היה הגילוי של הבריאה. המציאות היא לא מציאות כשהיא לא מתגלה, היא נקראת מציאות כשזה נמצא, כשיש לנו אותה, זאת נקראת מציאות.

מציאות נתפסת באור. אולם, האור שמאיר בעולם, האור הטבעי, הוא אור שאפשר לטעות בו. צריך אור מיוחד, שיאיר לנו, ויגלה לנו את המציאות האמיתית. זהו האור שחז"ל תקנו לנו, בעקבות הניצחון על היוונים. הנס של הניצחון האמיתי היה באור המנורה, ומכח זה תיקנו לנו להאיר בנקודה שבין רשות היחיד לרשות הרבים, שהיא המעבר בין הרשויות. כשחושך, כשלא מתגלה המציאות האמיתית, אז רשות הרבים נכנס לרשות היחיד, אכן, כשמגלים את המציאות האמיתית, אז רשות היחיד מאירה לרשות הרבים.

חוץ מהנס שנעשה במנורה, הרי שכפי שאנו אומרים "הנרות הללו אנו מדליקין על הניסים ועל הגבורות וגם על המלחמות". אנו מדליקים לא רק על הנס שנעשה במנורה, אלא נס הניצחון על יון מחייב להדליק אור בפתחי הבתים, במקום שמאיר לרשות הרבים, שנאיר את המקום שעומד בין רשות היחיד לרשות הרבים, את זה מחייב הניצחון על יון.

מדובר כאן על "יהי אור" שלא משמש לנו שום דבר, כי אסור לנו להשתמש בו מכל השימושים של העולם, לאחד מצרכיו של אדם, אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד, לא לעשות שום דבר על ידו רק לגלות את המציאות האמיתית, רק לראותן בלבד.

כתר שם טוב כנגד האש שעולה ממנורת המנורה

במשנה באבות (פ"ד מ"ג) כתוב שלשה כתרים הם כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות, והגמרא ביומא (ע"ב ע"ב) מעמידה כנגד כל אחד מהם זר, זר לשולחן, זר למזבח, וזר לארון. שולחן כנגד מלכות, רמז לשולחן מלכים, כפי שמפרשים רש"י והרמב"ן, הזר סביב המזבח הוא כתר כהונה, וסביב הארון כתר תורה. אכן, כפי שמסיימת המשנה באבות, כתר שם טוב עולה על גביהם, ולא נתפרש בגמרא מהו הכלי המכלי המקדש שהוא כנגד כתר שם טוב.

המהר"ל שם, בדרך חיים, מביא מדרש, שכנגד כתר שם טוב עומדת המנורה, ואף שאין זר למנורה, הנרות, והאש שעולה מן המנורה, זה הכתר שם טוב, זה הכלי שכנגדו כתר שם טוב שעולה על גביהן.

והנה, מה זה כתר שם טוב, כתר כהונה מובן שהוא עמוד העבודה, וכתר תורה עמוד התורה, המלכות היא עמוד ההשפעה בעולם, מלך נותן ולא לוקח, זה הוא עמוד גמילות חסדים, זה השולחן, שממנו שפע לכל העולם כולו, וכדאיתא ביומא (ל"ט ע"א) שאף כהן שקיבל ממנו כשיעור פול, זה משיביע, אך מה הוא כתר שם טוב, ומצאנו אף בקהלת (ז' א') "טוב שם משמן טוב", מה הוא שם טוב.

אף דבר זה מתבאר בדברי המהר"ל, כי כל המעלות, הם מעלות, אולם כתר שם טוב מחבר את כל המעלות האלה לצורה אחת שלמה. עתה אף נבין, כי הנה באמת קשה, וכך הקשו הראשונים, הלא הכתרים שנמנו הם שלשה, אולם אם יש ארבעה מדוע אין אומרים ארבעה כתרים, מדוע כתר שם טוב אינו נמנה ככתר בפני עצמו, וכל עצמו שהוא מתייחס למעלות הקודמות. הביאור בזה, כי המעלות האלה נתפסות ככוחות, אכן, כשיש לאדם את כל הכוחות הללו, זה עדיין לא שם טוב, רק כשמצרפם לאחד, הרי שאז האדם לומד תורה

כמלך, והוא מלך כמו כהן שעובד את הקב"ה, וכהן, בגילוי של תורה ומלכות. כל המעלות נתפסות כמציאות אחד שלימה. זה עניינו של כתר שם טוב.

הכלי שמגלה את הכתר הזה זאת המנורה שהיא דולקת, אותו נר הוא הכתר שם טוב אשר עולה על כל המעלות כולן. זה עניינה של המנורה.

המנורה מגלה צורת מציאות אחרת, זאת המציאות של האחד. המציאות שהיא נפלאה ורחוקה מאיתנו, כי המציאות שאנו חיים בתוכה היא המציאות של הרבה, המון, אבל המנורה מגלה את התכלית, את המציאות שאנו שואפים להגיע אליה. כשרואים את המנורה רואים את המציאות האחרת "ויאמר אלוקים יהי אור ויהי אור".

מה שנתקן כנגד המנורה, אלו נרות חנוכה. המנורה מגלה את המציאות המיוחדת הזאת שיש לנו אותה בגין אותן "מלחמות שעשית בימים ההם בזמן הזה", "על ידי כהניך הקדושים".

זו המציאות, עד שיבוא היום, שבו כפי שאנו אומרים בפיוט, "אז אגמור בשיר מזמור חנוכת המזבח".

עשו יוצא מיון, והניצחון על יון הוא ראשית הניצחון על עשו. העולה מזה, ש"לעת תכין מטבח מצר המנבח", אז נגמור את מה שהתחלנו בניצחון על יון. זה נתפס כגמר, וזה אחרי "ואספתי את כל הגוים לירושלים למלחמה", אז בורא העולם יעשה עם גוג מה שעשה עם יון.

בזמן ההוא נגמור את אותה שירה שהתחלנו לומר בניצחון על יון.

הניצחון לעתיד לבוא – גמר הניצחון על יון

לומדים מזה, הניצחון הסופי יהיה אותו עניין כמו הניצחון שהתחיל אז, בניצחון על מלכות יון, זאת אותה מלחמה ואותו ניצחון, וכל מי שרוצה להיות שייך לניצחון הזה, כאן זה מכוון. כל מי שמנצח בתוכו פנימה את הרבים על ידי המעטים, כאשר האחד מכריע כנגד הרבים, ה"כל" נגד ה"רב", זה תחילת הניצחון, וזה מה שעתיד להיות בסוף.

זה מה שאנו עושים כאשר אנו מדליקים את נרות חנוכה בפתחי הבתים. כשהשמש שוקעת, כבר חושך, אז מדליקים את הנרות שמגלים את המציאות האמיתית, מרשות היחיד אל רשות הרבים.

פתחנו בדברי חז"ל על וישב, כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו, הביאור בזה, כינוסו, גילוי אותו עומק של מציאות של "כל", מציאות שמחברת את כל הפרטים לדבר אחד, שלם, "בזעקך יצילוך קיבוציך", שם התחיל הניצחון הראשון של יעקב על עשו. עדיין לא היה ניצחון, עדיין לא הוכרע, אבל הוא נשאר לבדו, ויותר יעקב לבדו, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, כל הדרך אחד, כל הדרך אותו יעקב.

זה העיקר הגדול של המועד הזה שלפנינו, וכל מי שמשייך עצמו לעיקר הזה, הוא זה שמתחיל, ועל ידי כל מי שמתחיל את התהליך הזה, הרי שהוא מסייע למה שאנו מחכים שיקרה בכל יום, "לעת תכין מטבח מצר המנבח אז אגמור בשיר מזמור חנוכת המזבח" במהרה בימינו אמן.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת וישב תש"פ

רש"י הוא מהמדרש, דהכתוב 'נראה מה יהיו הלומותיו, אין זה מדברי השבטים עצמם, אכן הראשונים כתבו לפרש על דרך הפשט, שגם זה הוא שזה המשך דברי השבטים, ונראה לומר בביאור הכתוב באופן חדש, דהנה אאמו"ר הגאון זצ"ל אמר דחלומותיו של יוסף, היו נבואה, ודן בזה לפני אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל והמשגיח רבי ירוחם זצ"ל, ולמד זאת מדברי התרגום אונקלוס בפר' ויחי (מ"ט, כ"ד) על הפסוק שנאמר בברכת יוסף, ותשב באיתן קשתו, וכתב בתרגום 'תכתב בהון נביאותיה', וכתב רש"י, דהיינו על החלומות שחלם להם, ור"ל שנתקיימו החלומות על האחים. וכן מבואר בדברי המדרש (ד', י') על הפסוק ויאמר אליהם שמעו נא, אמר כך יהיו הנביאים מוכיחים אתכם שמעו נא את ה' אומר. ועוד איתא שם במדרש להלן על הפסוק ויגער בו אביו, אמר הקב"ה, וכך תהיו גוערים בנביאים. הרי דהחלומות היו נבואה, עכ"ד.

והנה הרמב"ם (פ"י מיוס"ה"ת) כתב, שנבואה לרעה יכולה להשתנות כשעושיין תשובה, אבל נבואה לטובה אינה יכולה להשתנות בשום אופן. והנה באופן שהנבואה היא לרעה בשביל אחד, ולטובה בשביל אחר, כתבו אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל ובמשך חכמה, לגבי הנבואה שתלקח המלוכה משאול ודוד ימלוך במקומו, דכיון דלדוד הייתה הנבואה לטובה, אע"פ דבשביל שאול היה זה נבואה לרעה, מ"מ אינה יכולה להשתנות, מחמת שלדוד היא נבואה לטובה.

ומעתה נראה דגם כאן בחלומותיו של יוסף, היה זה לטובה בשבילו, דהיה זה נבואה שהוא יהיה מלך, אבל בשביל האחים היה זה נבואה לרעה, שהרי הם לא רצו שיהיה עליהם מלך, וכמו שאמרו לו, 'המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו', ואם כן נמצא דכל זמן שיוסף חי אין הנבואה יכולה להשתנות בשום אופן, כיון דהוא נבואה לטובה בשביל יוסף, אבל אם ימות יוסף, והדבר יהיה נוגע רק לאחים, אם יהיה עליהם שליט או לא, וזה נבואה לרעה, ונבואה לרעה הרי יכולה להשתנות אם עושיין תשובה.

ולפי זה יש לפרש, דהוה שאמרו האחים 'נראה מה יהיו חלומותיו', ר"ל דכל זמן שיוסף חי, בוודאי שתקיים הנבואה, כיון שהיא נבואה לטובה ליוסף, ואי אפשר שתשתנה בשום אופן, אבל אם יוסף ימות, אז לא יאמר מהנבואה אלא רק חלק הנבואה שהיא לרעה, וזה הרי יכול להשתנות אם עושיין שתשובה, ועל זה אמרו, דאחר שיהרגוהו נראה מה יהיו חלומותיו.

וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא. (ל"ז, ל').

ופירש רש"י, אנה אברהם מצערו של אבא. עוד י"ל בזה, דסבר יהודה שנחשב שהוא הרג את יוסף בשוגג, והרי מבואר בגמ' ביבמות

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים. (ל"ז, ג').

ופירש רש"י, בן זקונים שנולד לו לעת זקנתו, ואונקלוס תרגם בר הכים הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.

מדברי התרגום מבואר דסיבת אהבתו המיוחדת של יעקב ליוסף הוא משום שלו נמסרה התורה שקיבל יעקב משם ועבר.

והנה משמעות הכתוב נראה דמחמת שהוא בן זקונים לכן עשה לו כתונת פסים. ונראה לבאר הדברים, דהנה פשוט הדבר שהכתונת פסים לא היה כגד בעלמא, אלא היו בו עניינים רוחניים, ובנוסף התפלה לאחר ברכת כהנים אומרים 'זתתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו וכו' כמו שנתת את יוסף צדיקך בשעה שהלכישו אביו את כתונת הפסים, ומבואר דאחד מענייניו המיוחדים של הכתונת פסים שהוא כגד מיוחד לנשיאות חן, ובוה שיעקב הליבש את יוסף כגד זה, ניתן ליוסף נשיאות חן וחסד ורחמים בעיני כל רואיו ושמירה.

והנה כתוב (ל"ז, כ"ג) 'זיפשיטו את כתונתו את כתונת הפסים אשר עליו ויקחהו וישליכו אותו הבורה'. ומבואר שבטרם השליכוהו לבור, הפשיטוהו מהכתונת פסים. ולפי המבואר דהכתונת פסים הוא כגד מיוחד לנשיאות חן ושמירה, יש לפרש דלכן הוצרכו להפשיטו מהכתונת קודם ההשלכה לבור, משום דכל זמן שהוא לבוש בכתונת הוא שמור ומוגן מנזק, ולכן הפשיטוהו.

ולפי זה אפשר לומר דלכן עשה לו כתונת פסים, דכיון שמסר לו כל תורתו, הרי שבידו מסורה כל הקבלה של תורה, ועל כן עשה לו כתונת פסים, שבוה יהא לו כגד לשמירה, בשביל שמירת התורה, שהתורה והקבלה תשתמר בידו, וזהו המבואר בכתוב דכיון שהוא בן זקונים לו, לכן עשה לו כתונת פסים.

ובזה יש ליתן עוד טעם למה מייאן יעקב להתנחם, משום דהיה בזה אבידת התורה, ולכן מייאן להתנחם.

ובזה יש לבאר את הכתוב בפר' ויגש (מ"ה, כ"ז) 'זירא את העגלות ותחי רוח יעקב אביהם', וכתב רש"י, סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, כפרשת עגלה ערופה. דיש לבאר דבוה נתן לו סימן שהתורה שמורה בידו ולא נאבדה, ולכן חיתתה רוחו בזה.

ועתה לכו ונהרגוהו וגו' ונראה מה יהיו חלומותיו. (ל"ז, כ').

פירש רש"י, אמר רבי יצחק, מקרא זה אומר דרשני, רוח הקודש אומרת כן, הם אומרים לכו ונהרגוהו, והכתוב מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו, נראה דבר מי יקום, או שלכם או שלי וכו'. הנה פירוש

דף קכ"א דמי שיה מושלך בבור, מעידין עליו שמת להתיר את אשתו, הרי דבדאי ימות בבור, ועל כן סבר ראוּבֵן דהוא גרם למיתתו, בזה שיעיץ להשליכו לבור, וממילא אין לו כפרה אלא בעיר מקלט, וזהו שאמר אנה אני בא, דאין לו מקום בעולם, זולת בעיר מקלט.

ויכירה ויאמר כתונת בני היה רעה אכלתהו. (ל"ז, ל"ג).

הא דאמר דהוא היה רעה, יש לומר על פי המבואר בב"ק דף ב' ע"ב, דמועד לכהמה לא הוה מועד לאדם, דאדם אית ליה מזלא, על כן אין סתם בהמה יכולה להזיקו, וזהו שאמר יעקב אבינו 'חיה רעה', דאם הזיקתו, בהכרח שאינה היה סתם.

ויחי בלדתה ויתן יד ותקה המילדת ותקשור על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה. ויחי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פריץ ויקרא שמו פריץ. (ל"ח, כ"ט).

הנה התורה מאריכה, שבתחילה סברה המילדת שזרה יצא ראשון, וקשרה לו שני על ידו, אבל בפועל לא יצא הוא ראשון, רק אחיו הוא שיצא ראשון, וכיון שהקדים את אחיו נקרא שמו פריץ. וצריך לבאר כל הענין בזה, דמה הנפק"מ בזה שהמילדת סברה שזרה יצא ראשון. ועוד דלכאורה נמצא לכסוף שטענתה, שהרי פריץ הוא שיצא ראשונה. גם צ"ב דנמצא דזה נגד הדין המבואר בקידושין דף ע"ג ע"ב דחיה נאמנת לומר זה יצא ראשון, דהרי כאן אמרה שזה יצא ראשון, ולכסוף נתברר שאינו כן.

גם צ"ב למה היה צריך להיות נקרא פריץ על שם שהקדים את אחיו. עוד צריך לבאר מהו כל הענין שהיה זה באופן שזרה הוציא ידו והשיבה, ואז פריץ פריץ ויצא הוא.

ונראה לבאר בזה, עפ"י הגמ' ביבמות דף ע"ז, על הכתוב בשמואל, 'זכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשת, אמר אל אבנר שר הצבא, בן מי זה הנער אבנר, ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי'. ואיתא בגמ' דשאלתו של שאול הייתה, אם דוד המלך בא מפרץ או מזרחה, דאי מפרץ אתי, מלכא הוי, שהמלך פורץ לו גדר לעשות דרך ואין ממחין בידו, אי מזרחה אתי השיבא בעלמא הוי. הרי מבואר, דמהותו ועניינו של פריץ, שהוא פורץ לעשות לעצמו דרך. וזהו מידת המלכות, וכמבואר בגמ', דאי מפרץ אתי מלכא הוי, דמלך מהותו ומידתו היא שפורץ לו דרך בשל אחרים.

אשר לפי זה נראה, דבאמת כל מה דפריץ יצא ראשונה, אינו משום שהוא צריך לצאת ראשון בסדר הלידה, אלא הוא רק משום דפורץ לו דרך בשל אחרים, ואדרבה כל עניינו של פריץ נתהווה ונשלם ממה שזרה הוא זה שהיה צריך לצאת ראשונה, ובא פריץ ופריץ ויצא ראשון, שבוה שהקדים עצמו לזרה, אע"פ שזרה היה צריך לצאת ראשון, בזה פריץ לעצמו דרך בשל אחרים, ואם באמת זרה לא היה צריך לצאת ראשון, אם כן איזה פריצה יש במה שיצא הוא ראשונה, ורק מחמת שזרה היה צריך לצאת ראשונה, ועם כל זה בא פריץ והקדימו, בזה נחשב הדבר לפריצה.

וזהו ביאור כל הכתוב כאן, שהמילדת אמרה, 'מה פרצת עליך פריץ ויקרא שמו פריץ', ר"ל דאע"פ דבאמת זרה היה צריך לצאת ראשונה, וכמו שאמרה המילדת, וכדין שהיא נאמנת על זה, ומה שפריץ הקדים את עצמו, אין זה שהוא אמור לצאת ראשון, אלא הוא בתורת פריצת דרך, שפריץ לו דרך בשל אחרים, ואדרבה, רק משום שיש לו כח להיות פורץ דרך לעצמו בשל אחרים, רק ע"י כח זה יכל להקדים את אחיו ולצאת ראשונה, ועל כן קראה שמו פריץ, מפני שיציאתו אינה כסדר הראוי, אלא באופן של פריצת דרך.

ונראה לומר בזה עוד, דהנה בגמ' בסנהדרין דף ה' תניא, לא יסור שבט מיהודה, אלו ראשי גלויות שבבל, שרודין את ישראל בשבט, ומחוקק מבין רגליו, אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים. הרי דבמלכות יהודה יש שתי עניינים, ענין אחד הוא נשיאות שרודין את ישראל בשבט, דהוא כח של מלכות, כמבואר ברמב"ם (פ"ד מסנהדרין) דראשי גלויות שבבל במקום מלך הן עומדים. וענין נוסף יש ביהודה הוא ענין התורה שמלמדין תורה ברבים, שזהו נשיאות הסנהדרין, וכבר מבואר בהידושי מרן רי"ז הלוי פר' וילך.

ולפי זה נראה דיש לומר דפריץ וזרה הם שורש שתי בחינות המלכות שיש ביהודה, דפריץ הוא שורש ענין המלכות שרודין את ישראל בשבט, וכמבואר בדברי הגמ' ביבמות, שעניינו הוא שפורץ לו דרך, וזהו מלכות ושלטון. וזרה הוא שורש ענין התורה, דהנה מבואר בחז"ל ובראשונים דזרה נקרא כן על שם שהוא זרה ומאיר, ויש לומר דאור התורה הוא שהאיר זרה, וא"כ זרה הוא שורש הנשיאות של תורה שיש ביהודה.

שבת - זמן מסוגל לקבלת התורה

לאור ההתעוררות לחיזוק הלימוד בימי שישי ושבת - מתוך דברים שנאמרו בהיכל ישיבת מאור התלמוד רחובות, חורף תשע"ג

חז"ל אומרים שארבעה דברים צריכין חיזוק, ואחד מהם הוא תלמוד תורה, הרי מדובר בבני הישיבות שבכל ימות השבוע כל כולם שקועים בעמלה של תורה ובעומק עיונה של תורה, בקבלת תורה מפי רבותיהם, ובדיבוק חברים, אבל כשמגיע ימי שישי ושי"ק מצוי שמתרפים, ויש עצלות בכל מה שעמלו בעזו בשאר ימות השבוע, ומתבזזים להם שעה אחר שעה ובצירוף הם שעות רבות ויקרות, ומלבד שאדרבה ימים אלו הם זמן מתן תורה, ובעלי סגולה מיוחדת לזכות בקבלת התורה, וכפי שמבואר מדברי הטור שכתב שתפילת שחרית של שבת שמוזכר בה ענין מתן תורה הוא משום שבשבת ניתנה תורה, והרי תפילה צריכה להיות מעין המאורע, ובהכרח מזה שמה שהתורה ניתנה בשבת הוא חלק מעצם מהות השבת, שיש בשבת את סגולת ויחוד הענין של מתן תורה, אבל מלבד זאת, הרי שברפיון זה יש תחילת ירידה, ובטלה מביאה לידי שעמום, ומזה נולד עצבות וקושי וחוסר סיפוק, והיצה"ר מוצא לו פתח להטפל עליו, וכך במקום להמשיך בהתעלות משבוע לשבוע, הוא אינו מצליח בהתעלותו. אבל האמת שהאדם יכול להושיע את עצמו, ובזה חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, ותיכף ביום שישי יתן קריאה וצעקה פנימית לנפשו, עורה למה תישן, ויבא לביהמ"ד, וילמד בשפתיים דולקות ובחשק רב, ויראה שכל הרגשתו תהיה הרגשה של רוממות מיוחדת והתעלות עצומה, וכולו יתמלא שמחה, וכל השבת שלו תהיה שבת אחרת, וממילא גם שאר ימות השבוע יהיו המשך אחד, ורציפות של התעלות בשמחה. רבותי, אנא מכם, תנסו ותווכחו לדעת שכך הם פני הדברים, ובחוננוי נא בזאת אם לא יפתחו לכם ארובות השמים, והריקותי לכם דעת ובינה להבין ולהשכיל בעמל התורה.

הדברים מתוך שיעור בישיבת "עטרת שלמה" קרית הישיבה" - את השיעור במלואו ניתן לשמוע בטל' 03-6171001-1-1-1-7-5

ניתן לקבל את השיעור במייל: 5703353@gmail.com

מצוה נז

לעשות פסח שני

שנאמר בחודש השני בארבעה עשר וכו'

מצוה נח

לאכול פסח בו

שנאמר בו על מצות ומרורים יאכלוהו

לאכול חמץ. והקשה המנחת חינוך (מצוה שפא) מהיכן יצא איסור זה, דאף בפסח ראשון אין איסור מיוחד על אכילת החמץ עם הפסח אלא איסור חמץ בא מחמת היום, ואחר שנתמעט פסח שני מכל איסורי חמץ מנלן לאסור אכילת חמץ עם הפסח. אכן, הגראמ"מ שך זצ"ל למד את דברי רש"י באופן אחר, דכוונתו שאין בפסח שני איסור חמץ כלל אלא אדרבה 'עימו באכילתו' דנאכל עם הפסח, ודוחק.

ובעיקר הדבר צ"ב מפני מה צריכים ילפותא זו למעט איסור חמץ בפסח שני, ובשלמא איסור "לא תשחט על חמץ" אפשר דשייך אף בפסח שני דהוא איסור שבא מחמת הקרבן, אף איסור בל יראה אינו שייך להקרבת הקרבן אלא בא מחמת היו"ט, ויום י"ד באייר אינו יו"ט. אכן בשפת אמת למד דאיסור חמץ מישך שייך לקרבן פסח, ושאל מאי טעמא דחשיב מצות על מצות ומרורים כמצוה שבגופו טפי מאיסור לא תשחט על החמץ דאף איסור לא תשחט על החמץ הוא מצוה שבגופו של הפסח.

פסח שני טעון הלל בעשייתו ואין טעון הלל באכילתו

עוד הלכה נאמרה בגמ' בפסחים (שם) דפסח שני טעון הלל בעשייתו ואין טעון הלל באכילתו, ומפרשת הגמ' "אמר קרא 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג' לילה המקודש לחג טעון הלל, לילה שאין מקודש לחג אין טעון הלל". משמע שקריאת ההלל בליל פסח היא מדין החג אף שבשאר המועדים אין אומרים הלל בליל החג וכבר נאמרו בזה ביאורים רבים, ובמאירי פירש משום דכתיב לחם עוני ודרשו בו לחם שעוניין עליו דברים הרבה, ולפי"ז המיעוט לפסח שני הוא לגבי דין לחם עוני שאינו נוהג בפסח שני וכמו שאין חיוב סיפור יציאת מצרים בפסח שני. בדומה לזה נסתפק הצ"ח (ברכות לז:) אם יוצאים בפסח שני במצה עשירה, כיון שלא הוזכר דין לחם עוני בפסח שני.

ובטעם חיוב קריאת הלל בשעת עשייתו נאמרו בגמ' ב' טעמים - או משום שנתמעט רק הלילה מקריאת ההלל אך היום לא התמעט, ועוד ד"אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן ואין אומרים הלל" ופירש"י "דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל". וטעם הראשון צ"ב, דאמנם יום לא נתמעט אבל מהיכן נתרבה כלל ומה"ת שיש לומר שירה כלל ביום בעת הקרבת הקרבן. בתוס' (פסחים סד.) מבואר שקריאת ההלל היא מדין שירה שאומרים בשעת הקרבת קרבנות, ושאינו משאר מקומות שאומרים שירה רק עם נסכים והכא כיון שהוא חג אומרים שירה אף בלא נסכים, וא"כ אי אמרי' דאף בפסח שני אמירת ההלל היא מדין שירה על הקרבן, יקשה דפסח שני אינו חג ומה מחייב לומר שירה.

מחלוקת תנאים אם פסח שני תשלומין דראשון או רגל בפני עצמו

נחלקו בגמ' (שם צג.) מהו פסח שני - לדעת רבי - פסח שני הוא רגל בפני עצמו וחיוב הקרבן הוא חיוב לעצמו, ונפק"מ לגר שנתגייר וקטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני דאע"ג שהיו פטורים בפסח ראשון מ"מ נתחייבו בפסח שני. ולדעתנו מי שהיזיד ולא הביא קרבן בפסח ראשון ולא בפסח שני חייב שני כריתות (ומפרש רש"י דליכא למימר

מצות שחיטת ואכילת פסח שני נאמרה בפרשת בהעלותך למי שבעת הקרבת פסח ראשון היה טמא או שהיה בדרך רחוקה או שוגג או אונס ולא הקריב את הפסח במועדו, דיש לו להקריב פסח שני.

ככל חוקת הפסח יעשו אותו

בפשטות פסח שני שווה לפסח ראשון באופן עשייתו משום שנאמר שם בפרשה - "ככל חוקת הפסח יעשו אותו" (במדבר ט"ז), אך התורה מוסיפה ג' פרטים כיצד לעשות את הקרבן - (א) על מצות ומרורים יאכלוהו, (ב) לא ישאירו ממנו עד בוקר, (ג) ועצם לא ישברו בו. הגמ' (פסחים צה.) מסבירה איך ללמוד את הלכות פסח שני, דמצד אחד נאמרו כמה פרטים היאך לעשות פסח שני, ומאידיך נאמר כלל שיש לפסח שני להיעשות כמו פסח ראשון, וילפי' פרט וכלל דכל הלכה שנתפרטה בכתוב באה לרבות הלכה נוספת ולמעט הלכה אחרת. ומבואר שם כלל הדבר, דמשלוש הלכות אלו נתרבו מצוות הדומות להן והן בגופו של הפסח דנוהגות אף בפסח שני. ונתמעטו מצוות דומות אחרות אך אין בגוף הפסח, דאין נוהגות אלא בראשון, ואלו הן:

מהאי קרא ד"על מצות ומרורים יאכלוהו" מרבין הלכתא בצורת האכילה שיש לאכול צלי אש והיא מצוה שבגופו של פסח, וכשם שפסח ראשון נאכל צלי אש כך פסח שני נאכל צלי אש. וממעטינן עשה דהשבתת החמץ, שאינו בגופו של פסח אלא נוהג בפסח ראשון בלבד.

מקרא ד"לא ישאירו ממנו עד בוקר" מרבין הלכה הדומה לו שהיא בגופו של הפסח - "לא תוציא מן הבשר חוצה" (שמות י"ב) דכשם שאין להותיר ולא לאכול את הפסח חוץ לזמנו כך אין לאכול חוץ למקומו, וממעטינן איסור בל יראה שאינו בגופו של פסח ואינו נוהג בפסח שני. והא דמדמינן איסור בל יראה לאיסור נותר, פירש"י ותוס' דתרווייהו אין לוקין עליהם דהוה לאו הניתק לעשה, וברבינו חננאל כתב דאין לוקין עליהן דהוה לאו שאין בו מעשה. אבל הרמב"ם חולק וס"ל דלוקין על לאו דבל יראה ולא חשיב לאו הניתק לעשה ואם קנה חמץ בפסח שעשה מעשה לוקה, ולשיטתו צ"ב מדוע בפסח שני נתמעט בל יראה מנותר הא לא דמו זה לזה.

ומדכתיב "ועצם לא ישברו בו" ילפי' עוד הלכתא דבגופו - "אל תאכלו ממנו נא", וממעטינן איסור ד"לא תשחט על חמץ דם זבחי" (שם לד כה) דבפסח ראשון נאסרה שחיטת הפסח ועדיין החמץ קיים, ואת הפסח שני מותר לשחוט על החמץ.

פסח שני ותמעט מאיסורי חמץ

נמצא דילפי' ג' מיעוטים לענין חמץ בפסח שני - דאין נוהגים בו עשה ד'תשביטו', איסור 'בל יראה', ואיסור שחיטת הפסח על החמץ, ואחר שנתמעט פסח שני מכל איסורי חמץ, לכאז' אף בזמן אכילת פסח שני אין איסור חמץ ומותר לאכול פסח שני ביחד עם חמץ. אבל רש"י (במדבר ט"ז) פירש "פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין שם יום טוב, ואין איסור חמץ אלא עימו באכילתו" ובפשטות כוונתו שעם אכילת הפסח אין

דנפק"מ לענין קטלא דלא משכח"ל תרי קטלי בגברא, וכן אינו שייך לקרבן דאין חייבין חטאת על שגגת הפסח אלא נפק"מ בשגג בחד והזיד בשני או לגר שנתגייר). ועוד מפרש רש"י שאם הביא רק בשני לא תיקן את הראשון וחייב כרת על הראשון, וכ"כ ברמב"ם בסה"מ.

רבי נתן סבר שפסח שני הוא תשלומין דראשון אך אינו מתקן את הראשון, דהיינו שמי שלא היה מחויב בראשון כגון גר שנתגייר אינו מחויב להביא בשני, אך מ"מ כשהביא בשני לא תיקן את הראשון ועדיין חייב כרת.

ולדעת רבי חנניא בן עקביא פסח שני הוא תשלומין דראשון ואף מתקן את הראשון, ומי שהקריב בשני תיקן את הראשון ואינו חייב כרת.

מחלוקת תנאים אם פסח טעון לינה

עוד נחלקו בגמ' תרי תנאי אליבא דרבי יהודה (שם): אם פסח שני טעון לינה בלילה הראשון כמו בפסח ראשון דכתיב "ופנית בבוקר והלכת לאוהליך" או שאין טעון לינה, ויש לבאר במאי פליגי.

ובתוס' הקשו למ"ד דפסח שני אינו טעון לינה, מאי שנא מכל הקרבנות דטעונין לינה, ותיצרו דכיון דפסח שני בא לתשלומין דראשון ולכן אין טעון לינה. אבל ברמב"ם מוכח לא כך, דבברייתא נאמר שפסח שני דוחה את השבת, וכתב הרמב"ם (פ"ה מהל' קרבן פסח ה"א) דהטעם דדחי שבת משום דאתיא כרבי דס"ל שהוא מועד בפני עצמו, ואמר' דמאי דכתיב "במועדו" בפסח ראשון קאי אף על פסח שני ולכך דוחה את השבת. אבל למאן דס"ל דשני תשלומין דראשון, לא נאמר בשני "במועדו" ואינו דוחה את השבת. והנה, דין לינה בפסח שני נאמר בברייתא שפירשה שהוא דוחה את השבת ולהרמב"ם ברייתא זו אתיא כרבי דלא בא פסח שני לתשלומין דראשון, ותקשה קושית התוס' מה גרע פסח שני משאר הקרבנות שטעונין לינה.

פסח שני אינו יום טוב בפני עצמו אלא זמן הקרבה נוסף לפסח ראשון

ולבאר ענין פסח שני נראה, דהנה זה פשוט שאין יום טוב בפסח שני, אלא פסח ראשון הוא היו"ט ביום י"ד ניסן הוא יום הקרבת הפסח ויום ט"ו הוא המועד של פסח, ואילו יום י"ד באייר אינו יו"ט ואינו מחייב כלל הבאת קרבן. ויש לומר דלכו"ע המחייב של הבאת הקרבן ביום י"ד באייר הוא יום י"ד ניסן שמעיקר החיוב יש להביא קרבן בו ביום ומי שלא הביא בי"ד בניסן מביא בי"ד באייר. נחלקו התנאים בגדר החיוב - רבי חנניא בן עקביא סבר שהקרבת פסח שני הוא חיוב תשלומין לכל דבר, כשאר תשלומי קרבן ולכן מי שלא נתחייב בראשון אינו מביא כלל. רבי נתן סבר כרבי חנניא בן עקביא דגדר הקרבן הוא תשלומין ומ"מ אינו תיקון החטא. ורבי סבר שהוא מצוה בפני עצמה - דאין כאן תשלומי הקרבן של י"ד ניסן, אלא י"ד ניסן מחייב להביא קרבן בי"ד באייר. סיבת חיוב הקרבן היא יציאת מצרים שהיתה ביום י"ד בניסן, שמחמתה יש שני תאריכים להבאת הקרבן - י"ד ניסן וי"ד אייר, אלא שמי שהביא בי"ד בניסן יצא ידי חובתו ומי שלא הביא בי"ד בניסן מביא בתאריך השני בי"ד באייר. לפיכך אף גר שנתגייר וקטן שהגדיל חייבים בקרבן בי"ד באייר כיון שביום זה יש חיוב בפני עצמו להביא בו קרבן.

מצות 'על מצות ומרורים יאכלוהו' מחייבת איסור חמץ

ממילא, לענין איסור 'לא תשחט על החמץ' שבפשוט קאי על שעת שחיטה עצמה, לומד רבא בגמ' (שם ה.) דהכוונה לזמן שחיטת הפסח שמהזמן הראוי לשחיטת הפסח אסור להחזיק חמץ - 'לא תשחט על

חמץ דם זבחי - לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים... זמן שחיטה אמר רחמנא". ונכלל בזה, דמלבד איסור שחיטת הפסח על החמץ גם איסור כל יראה וחיוב השבתה שיש ביום י"ד בניסן מתחיל בחצות. ואם זמן הפסח הוא הגורם לאיסור החמץ ובו הוא תלוי, א"ש מה דהו"א בגמ' דאף בפסח שני ינהגו כל איסורי החמץ. לזה ילפי' בגמ' ג' מיעוטים - דאין חיוב השבתה ולא איסור כל יראה ולא איסור לא תשחט על החמץ, ונראה הטעם דבאמת אין חייבים ביום י"ד באייר, דמ"מ י"ד באייר אינו זמן הפסח ואף לרבי דס"ל דהקרבת הפסח בי"ד היא מצוה בפני מ"מ גדר המצוה הוא דתלי בי"ד בניסן ואילו יום י"ד באייר אינו אלא יום ההקרבה. אך עדיין הו"א דבשעת ההקרבה עצמה יש איסור חמץ ולזה נתמעט מיעוט שלישי דאף איסור שחיטה על החמץ אינו קיים.

ומה דפירש"י דאין לאכול את הפסח עם המצה, יש לומר ע"פ דברי הירושלמי בריש פסחים דבמצות "על מצות ומרורים יאכלוהו" נאמר שמלבד שצריך לאכול עם הפסח מצה ומרור נתחייבנו גם בלאו הבא מכלל עשה כלפי אכילת חמץ. דהתורה מגלה כוונת המצוה שיש לאכול את הפסח עם מצות ומרורים וללא חמץ, וכיון שכן אכילת חמץ היא סתירה לאכילת המצה. אהכי פירש רש"י שבשעת אכילת פסח שני אין לאכול חמץ, דאחר שיש מצות אכילה אין לאכול את הפסח עם החמץ דאם הפסח נאכל על מצות ומרורים ממילא אינו נאכל עם החמץ.

במאמר המוסגר יש להוסיף מענין לענין על מה שהוזכר בשיעור על מצות אכילת הפסח, דפירש רש"י בכתובות (כ"ד:) דמאי דכתיב בברכת כהנים "כה תברכו" משמע אתם ולא זרים ואיכא לזרים לאו הבא מכלל עשה לברך את ישראל בברכת כהנים, והוקשה שהרי הפסוק בא לחייב בברכת כהנים ואינו מיותר והיאך ילפי' מינה איסור לזרים. ועל דרך מה שנתבאר י"ל פ"ה דה"נ התורה מקפידה שיברכו הכהנים וממילא בכל מה שהוא סתירה לברכת הכהנים יש ביטול המצוה. לכן זר שמברך ברכת כהנים עובר בלאו הבא מכלל עשה ד"כה תברכו" אתם ולא זרים.

דוגמא לדבר המכבד ע"ה הוא סתירה לכבוד ת"ח, וכעין מה שפירש ברמב"ם (שמות כ"ב) על מצות כיבוד אב ואם שאין לאדם לכפור באביו לומר על אדם אחר שהוא אביו, ולא יעבדנו כבן וכו', ומדמה דין זה לעובד עבודה זרה, מאחר ויש בכבוד הזה סתירה לכבוד אביו.)

ישוב הקושיות מקריאת ההלל ומחייב לינה

וה"נ לענין קריאת ההלל אמר' דפסח שני הוא באמת חג אבל אינו חג מצד עצמו אלא בהקרבת הפסח מתקיים החג של פסח ראשון, ולכן הגמ' דנה אם יש לומר הלל בהקרבתו, ולטעם הראשון בגמ' רק הלילה התמעט מקריאת ההלל, אבל היום לא ואומרים הלל על הקרבת הקרבן. וע"ז אמרו התוס' שיש קיום של החג של י"ד בעת הקרבת פסח שני ואומרים הלל אף בלי נסכים.

וכן לענין לינה איכא למ"ד דאין טעון לינה דלא כשאר הקרבנות, מאחר וזמן הפסח אינו ביום י"ד באייר אלא הוא זמן ההקרבה בפועל בלבד ואינו מחייב בלינה.

ומצא - כו"ע מודו שאין יו"ט בתאריך י"ד באייר מצד עצמו, אלא המחייב הוא י"ד בניסן ויום י"ד באייר הוא זמן הקרבת הפסח בפועל. ונתמעטו איסורי חמץ מפסח שני דהו"א דתלו דהקרבה עצמה וקמ"ל קרא שלא נאסרו אלא בעת זמן הפסח עצמו שהוא י"ד בניסן.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמדו במקהלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "בף החיים"

פרשת וישלח

צווי ירמיהו הנביא לברוך בן נריה נבואה על חורבן בבל

ומביא הרמב"ן כמה דוגמאות לזה, "ולכן יעשו הנביאים מעשה נבואות, כמאמר ירמיהו שציוה לברוך: 'זהה ככלותך לקרוא את דברי הספר הזה תקשור עליו אבן והשלכתו אל תוך פרת, ואמרת ככה תשקע בבל' (ירמיהו נא, סג-ד)". ברוך בן נריה תלמידו של ירמיהו הנביא, קיבל מירמיהו 'פקודה' ואמר לו, בספר שבידי כתבתי את כל הרעה אשר תבוא לבל, ואני נותן לך אותך, ואחרי שאתה תקרא את הספר הזה, את המגילה הזו, תיקח ותשליך אותו לתוך 'נהר פרת', וכשישקע הספר הזה בתוך הנהר, אתה תאמר: כמו שהספר הזה שקע ב'נהר פרת' כך תשקע בבל (ירמיהו סוף פרק נא). כלומר: ירמיהו הנביא ע"ה מנבא כאן נבואה על חורבן בבל, ומבקש לעשות מעשה תמוה של זריקת המגילה ב'נהר פרת'. ונשאלת השאלה: למה צריך הנביא לעשות 'פועל סמלי' לדבר, 'פועל דמיוני' לדבר, לקחת את הספר הזה, את המגילה הזו, ולקשור אותה ולהשליך אותה לתוך נהר פרת, וכשהיא שוקעת לומר, 'כמו שהיא שוקעת המגילה הזו - כך תשקע בבל. בשביל מה? אומר הרמב"ן ע"ה: זה היסוד שלימדנו, כל נבואה שהיא יוצאת לפועל דמיוני, עושים בה הנביאים 'מעשה סמלי' שמתאר את הדבר הזה שהם ניבאו עליו, וממילא בהכרח הנבואה הזאת תתקיים. היא מוכרחת להתקיים. לא תחזור ותבטל הנבואה הזו. ולכן אם זורק את המגילה הזו בתוך 'נהר פרת' ואומר 'כך תשקע בבל', באמת כך בבל תשקע ולא תקום. וכך היה כידוע.

נבואת אלישע על מפלת ארם

מוסיף הרמב"ן עוד דוגמא, "וכן ענין אלישע, בהניחו זרועו על הקשת", מה שמסופר בספר מלכים (ב' פרק יג), ש'יואש' מלך ישראל, בא אל אלישע שיתפלל על ישראל (שם פסוק יד), ואלישע מצווהו שיקח קשת וחיצים (שם טו), ומצווה אותו להרכיב את ידיו על הקשת, ואלישע הניח את ידיו על ידי המלך יואש (שם טז), ומצווה אותו לכיון את החץ והקשת לכיוון ארם ולירות (שם יז), הוא ישב בשומרון (שם יח), ואת החץ הוא העיף לכיוון ארם, כך אמר לו אלישע: 'תירהו', והוא יורה. "ויאמר אלישע ידה ויזר, ויאמר חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם". (שם יז). כך הוא עשה שלוש פעמים, והמלך הפסיק לירות את החיצים (שם יח). "ונאמר שם: 'זיקצוף עליו איש האלהים ויאמר להכות חמש או שש פעמים, אז הכית את ארם עד כלה, ועתה שלש פעמים תכה את ארם' (שם פסוק יט)". אלישע קצף עליו, אמר לו, חבל שעשית רק שלוש פעמים, אם היית ממשיך עוד חמש שש פעמים, היית יורה את החץ, היית 'מחסל' את 'ארם' לגמרי, אבל עכשיו רק שלש פעמים אתה תנצח את 'ארם', לא יותר. אחרי שלוש פעמים הם יחזרו להיות 'אימפריה' כמו שהיו לפני כן. חבל שלא המשכת לירות עוד. מה הביאור בזה? מדוע אלישע תופס את הקשת יחד עם המלך ויורים את החיצים משומרון לכיוון 'ארם', וכי זה יגיע לארם? וכי זה יגיע לדמשק? זה לא יגיע. אם כן מה הביאור במעשה הזה? אומר הרמב"ן ע"ה, זה מה שאמרנו, כשעושים 'נבואה', לא רק 'מנבאים' אותה, אלא עושים 'פעולה דמיונית', 'פעולה סמלית' בשעת הנבואה, וממילא מוכרח הוא שהנבואה תתקיים. לכן ביקש אלישע לירות מהחץ, והתנבא אז: 'חץ תשועה לה' חץ תשועה לארם'.

צורת ודרך ההתנהלות עם אומות העולם

בעזרת ה' יתברך, נראה היום להשלים, לפרוע, את מה שהחסרנו בשיעור שעבר, להביא מדבריו הקדושים של רבינו הרמב"ן ע"ה בתחילת פרשת לך (בראשית יב ו), ודברי הרמב"ן שייכים גם לפרשה שלנו, פרשת וישלח. כבר הזכרנו הרבה פעמים, שכל המאורעות המתרחשים בספר בראשית, ללמדנו הם נכתבו, זה לא 'דיבורים' בעלמא, 'סיפורים', כולם הם 'מוסר' לכל הדורות. [א"ה: ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ד (פרשת ויצא תשע"ט, סוף עמוד ג). ע"ש]. ובפרט בפרשה שלנו, כמו שהעידו רבותינו במדרש (בראשית רבה פר' ע"ה סי' טו), שהיו אותם חכמים, גדולי ישראל, כאשר היו נוסעים לרומא בשביל שליחות של כלל ישראל, כך היה מנהגם וכך היה דרכם: ללמוד 'פרשת וישלח' קודם הנסיעה. כי כאן לימדה אותנו תורה איך צריך לעשות כשאדם צריך להפגש עם מי שאינו בן בריה.

'מעשה אבות סימן לבנים'

ואני אקריא את דברי הרמב"ן (בראשית שם), כשהוא מדבר לגבי אברהם אבינו ע"ה כשהוא בא לארץ ישראל, וזה לשונו הקדושה: "אומר לך כלל, תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, אומר הרמב"ן, תקשיב, אני מוסר לך 'מפתח', כלל גדול, להבנת כל המאורעות של אברהם יצחק ויעקב הכתובות כאן 'בספר תורת משה', 'והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה', הכלל הזה, היסוד הזה, הוא כלל גדול בדברי רבותינו חכמי התלמוד, חכמי המדרש, והם אמרו אותו בקיצור, כללו אותו בקיצור, "אמרו כל מה שאריע לאבות סימן לבנים", (תנחומא פרשת לך לך סי' ט), 'מעשה אבות סימן לבנים', "ולכן יארכו הכתובים בסיפור המסעות ובחפירת הבררות ושאר המקרים", מה שמתרחש כאן בשאר הפרשיות איך אברהם נוסע, יצחק נוסע לגר (בראשית כו ו), חוזר, כל האריכות של חפירת הבררות, מה משמיעה לנו התורה הקדושה בסיפור הזה שאברהם אבינו ע"ה חפר בארות והם סתמו אותם ואחר כך יצחק פתח אותם וכו' (בראשית פרק כו), וכן כל שאר המקרים שנתבארו בפרשיות הללו? "ויחשוב החושב בהם כאילו הם דברים מיותרים, אין בהם תועלת", אדם שלפי פשוטו מעיין 'מקפויא' (בלי להתבונן), הוא חושב את כל זה לאריכות דברים בעלמא, איזה תועלת יש בזה? אומר הרמב"ן: לא! "זכולם באים ללמד על העתיד", כל המאורעות הללו באו ללמד אותנו על כל העתיד של כלל ישראל, "כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות", כל מקרה ומקרה שהתרחש לאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב ע"ה, "יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבוא לזרעו", זה היה בשבילו לימוד, לעיין ולהתבונן ולראות: מה זה מלמד אצל הבנים? מה יהיה אתנו, מה יהיה עם דורותינו הלאה? על כל מאורע שהתרחש לאברהם יצחק ויעקב ע"ה, בזה הם היו מתבוננים.

גזירה שנעשה בה פועל סמלי - תתקיים בהכרח

וכאן מוסיף הרמב"ן את הדברים המפורסמים: "ודע שכל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה מתקיימת על כל פנים". פירוש הדברים: כל גזירה כשהיא לא רק 'גזירה' בעלמא, אלא היא יוצאת לפועל במעשה סמלי, אז בהכרח הגזירה הזו כשהיא יוצאת מהשמים, היא בהכרח מתקיימת. אם הנביא עושה 'כפועל סמלי' לדבר, 'דוגמא', 'פועל דמיוני', זה יתקיים.

יעקב יודיש הכל ליוסף, כי בן האהובה הוא לו, הוא בן אהוביו, "ואותם ירחיקו מכל וכל כמו שעשה אברהם זקנם".

הבנת האחים במה שיוסף הביא דיבתם רעה אל אביהם

ממשיך הרב, "והיה להם אותות על זה", היה להם סימנים וראיות לזה, "כי יש להם לחוש על הדבר", צריכים להיזהר מפני יוסף. דבר ראשון, "מה שהביא יוסף דיבתם רעה אל אביהם", למה הוא מספר רעות, מה הוא רוצה בזה? מה המגמה? איך יתפרש העניין הזה שיוסף מביא את דיבתם רעה אצל יעקב, איך זה התפרש אצל האחים? הוא רוצה להבאיש את ריחטו, "להבאיש ריח אצל אביהם", הוא רוצה שיעקב אבינו ישנא אותנו, ירחק אותנו. זה סימן אחד. סימן שני, יעקב אבינו ע"ה שהוא קיבל תורה משם ומעבר, "כל תורתו שלמד משם ועבר לא למד עמהם, רק עם יוסף", את כל תורתו שהוא קיבל משם ועבר הוא יושב ומעביר רק לבנו ליוסף, פירושו של דבר שמי יהיה הבן הממשיך? יוסף. והם יהיו דוועי צאן, מתעסקים בעדדים ובענייני העולם הזה "וראו בעליל כי אינם נחשבים אצל אביהם כבנים, רק כעבדים ומשרתים לרעות הצאן, ורוצה להרחיקם מהדת של תורה, ולא יירשו עולם הבא".

הבנת האחים במעשה יעקב שעשה ליוסף 'כתונת פסים'

והראיה השלישית, "ראו הכבוד שכיבדו בעשייתו 'כתונת פסים' לו לבדו, והראה בפירושו כי רק הוא ראו לאותה איצטלא, ולא בניו היתרים, כי במה נחשבו אצלו", הכבוד הגדול שקיבל יוסף מאביהם שעשה לו 'כתונת פסים' זה עוד אות ומופת, סימן וראיה לדבר, וזה מראה בפירושו שרק הוא ראו לאיצטלא ולא שאר בניו, וכך הם הבינו את מה שעושה יוסף, שהוא מבקש ורוצה ומשתדל למצוא חן בעיני אביהם, ולהמשיך את אהבת יעקב אליו, "וחשבו עוד כי רק יוסף מתאמץ למצוא חן בעיני אביהם, ורואה למשוך אהבת אביו רק אליו, ועושה תחבולות נלות ונסתרות להרחיק לב אביו מאחיו, שיעקב ייתן כל מה שיש לו בגשמיות וברוחניות רק לו לבדו", אבל השאר ידחו החוצה, כך היה החשש, ומה זה נקרא? זה נקרא 'רדף'. זה נקרא 'מסית ומדיח'. "לכן דנו את יוסף כדן מסית ומדיח שמדיחם מהעולם הזה ומהעולם הבא", כך האחים הבינו שיוסף עושה. הוא רודף אחריהם, הוא רודף אותם, הוא רוצה לסלק ולגרש אותם מנחלת שני עולמים, שהוא יהיה העיקר והוא יקבל הכל והם טפלים ובטלים, כמו שראינו אצל האחים של יצחק והאה של יעקב עשיו, כך הם דנו את יוסף כדן 'מסית ומדיח' שמדיחם מהעולם הזה ומהעולם הבא, "על כן עשו לו מה שעשו לו, ולדעתם היה הכל מותר ומצוה", כך הם הבינו, הם לא עשו חשבון של 'דגשות', זה היה חשבון של 'דין תורה', הם ישבו האחים ועיינו בזה כמו שמעיינים בדיני נפשות, כמו שיש סוגיא על הסנהדרין לעיין במשפט של דיני נפשות, יושבים ומעיינים מה התורה אומרת לעשות בפרשה כזו וכזו ובמעשה כזה וכזה? כך הם ישבו עיינו ודנו שיש לו ליוסף, לפי הבנתם, לפי איך שהם מבינים את המאורעות, דין של 'רדף', דין של 'מסית ומדיח' שמדיח אותם מהעולם הזה ומהעולם הבא, ולכן היה זה מותר ומצוה מה שעשו ליוסף, "כי הבא להרוג השכם להורגו", כך זה הכלל בדינו, זה הוא הדין של 'רדף' (אם אדם רודף אחר חבירו להורגו, מותר לו לקום ולהרוג את הרודף שלו, כי נפשו קודמת). "ומוטב שידיחה יחיד ולא רבים", שיידיחה יוסף ולא יידחו כל שאר האחים. "וכוונתם הייתה לשם שמים, שלא יודחו מהדת הקדושה ויאיבדו על ידי זה מהעולם הבא". זה היה החשבון שלהם.

האחים ראו כי מיוסף ייצא שייחודו מעבודת ה'

מוסיף הרב, "ובפרט כי מזלם חזו בפירוש שמיוסף יודחו מעבודת ה'", יש לנו כלל גדול, הגמרא אומרת בתחילת מסכת מגילה (ג.) 'איהו לא חזי מזליה חזי', הרבה פעמים אדם נמצא באיזה מקרים, באיזה מציאותיות, שהוא מרגיש לפעמים איזה 'חרדה' נופלת עליו, והוא לא מבין מה פשר דבר, הוא לא רואה איזה סיבה גשמית שתגרום לו את ה'בעת' הו, את ה'חרדה' הזו. למה הוא ירא וחרד? אומרת הגמרא, 'איהו לא חזי', הוא באמת בעיניו הגשמיות לא רואה כאן את הסיבה שתגרום לו את הפחד, אבל 'מזליה חזי', 'מזל זה הנשמה של האדם' (על ביאור הגר"א לזוה"ק בראשית ד"ב ע"א ד"ה נשמתא, וע"ע בליקוטי הגר"א שבסוף ספד"צ, רש"י ב"ק ב.) מפרש 'מלאך יש לו לאדם, וזה הנשמה שלו'.

3. למה נקרא 'מזל' לשון נזילה, שזה נוזל ובא ממקום גבוה למקום נמוך, שזה בא מדרום שמיא' מתחת 'כסא הכבוד', ועד העולם הזה (על ה'הרמק' בספר פרדס רימונים שער ג' פ"ו, ועוד שם שער כג' פ"ג ערך מזל).

מה הענין כאן של השנאה? "ומה טמא יוסף בזה שאביו אהבו, האם היה לו לעשות מעשים רעים שישנא אביו אותו? ומה גם כי כזה וכזה יקרה רבות, פעמים שאב יאהב את אחד מבניו יותר משאר בניו, ומאי כולי האי?!", ואם יש להם טענות - הטענות צריכים להיות כנגד יעקב אבינו ע"ה, לא כנגד יוסף. "והיה להם טענה כנגד אביהם ולשנוא אותו מדוע יאהב אותו ולא אותם?", על יעקב הם צריכים להקפיד, הם צריכים להרגיש שהוא עושה שלא כהוגן, "אבל מה להם אצל יוסף?", למה הם שנאו את יוסף? כך הוא שואל.

סיבת השנאה - חששו להפסיד את שני עולמות

להבין את הענין הזה, "ונוכל לומר אדרבא, בשביל שהיו האחים 'צדיקים גמורים, על כן עשו מה שעשו', למה? "כי ראו מעשה זה וזכרו מעשה אחרת", כי מעשה זה הזכיר להם מעשה אחר, שהם היו מתבוננים בפרשת יוסף, והם זכרו בהכרח בפרשיות אחרות, במה נזכרו? רואים בחוש, איך שאצל האבות הקדושים אברהם ויצחק, לאברהם היו כמה בנים, היה לו את יצחק, והיה לו את ישמעאל, והיה לו גם את בני קטורה. אבל מי היה הממשיך שהלך אחרי אברהם אבינו ע"ה, שהוא היה המנהיג שממנו יצא כל כלל ישראל? יצחק. והשאר היכן הם? ישמעאל עסוק במה שעסוק, 'ידו בכל ויד כל בו' (בראשית טו יב), ובני קטורה הלכו למזרח ארץ קדם (בראשית כה ו). אבל מי ממשיך הלאה? יצחק. ראו השבטים שאצל אברהם אבינו ע"ה היה 'ברירה', היה כאן שני מהלכים, היה אחד שממשיך - ויש אחים שנדחו החוצה. קיבלו מה שקיבלו, הוא קיבל את האלופים שלו והוא קיבל את המתנות שלו, הכספים שלו, אבל הם יצאו, פרשו, הממשיך - יצחק. אותו דבר היה אצל יצחק עצמו, הסבא של השבטים, היה לו שני בנים, היה לו את יעקב והיה לו את עשיו, והם ראו גם אצל עשיו אותו מהלך, יעקב ממשיך הלאה, 'יושב אהלים' (בראשית כה כז), והוא קיבל את הברכה ואת הבכורה, והוא המנהיג, וממנו יוצא הלאה כלל ישראל. ועשו? הלך לעיר עשיו, יש לו שם את ה'פלגשים' שלו ואת ה'מזמים' שלו (כמו שמבואר בסוף פרשת וישלח), אבל הוא נדחה החוצה, הוא הלך להר שעיר' (בראשית לו ח). ומי ממשיך? יעקב אבינו ע"ה. ועכשיו לדאבונם ולהבתם של האחים הם רואים שוב שמתרחש שוב המעשה הזה. יש ליעקב אבינו ע"ה בן אהוב, הוא יושב ולומד אותו, יושב מלמד אותו, מקרב אותו, מוסר לו סתרי תורה, ונותן לו 'כתונת פסים', ומה עם האחים? להיכן הוא שולח אותם? תלכו תרעו צאן, תקחו את הצאן שלי ותטפלו בו... מתחיל כאן עוד הפעם אותו מהלך שראינו אצל הסבא, זה החשש שהיה אצל האחים, שהם יצאו החוצה, ורק יוסף ימשיך הלאה. "הם שמעו וידעו מה שעשה אברהם עם בניו, שהיו לו בנים רבים, ובידו את אחד בן הגבירה, שרה, ולו הנחיל כל מה שהיה לו בענייני העולם הזה ובענייני העולם הבא, נתן לו כל הברכות שברכו הקב"ה והנחילו ארץ כנען אשר הבטיחו הקב"ה לתת זרעו אחריו, ולימדו תורת ה' ומצוותיו למען יהיה לו עולם הבא גם כן, ולישמעאל ויתר בניו נתן מתנות וישלחם קדמה אל ארץ קדם (בראשית כה ו), והרחיק אותם מיצחק בנו למען לא יהיו לו למכשול על דרכו".

עיקר אהבת יעקב ליוסף כי בנו של רחל הוא

אבל מוסיף הרב "והם ידעו כי עיקר אהבת אביהם היה לרחל", הם ידעו את הדבר הזה שבאמת יעקב אבינו את מי רצה לקחת לאשה? רק את רחל, ואיך קיבל את לאה? "ואמם לאה על פי סיבה הייתה לו לאשה", כי לבן עשה שלא כהוגן, רמאות, והחליף כידוע. אבל באמת יעקב אבינו כל כוונתו הייתה רק בשביל לשאת רחל, "ובפרט השפחות", את השפחות בלהה וזלפה לא היה בדעתו של יעקב לקחתם כלל, רק הם נכנסו גם כן לענין הזה של נשי יעקב על סיבה פרטית מסוימת, "ואחרי מות רחל, קידב יעקב את בנה יוסף, וידעו עוד", האחים ידעו, "כי כל הברכות וירושת ארץ כנען, הכל מסר יצחק ליעקב טרם צאתו מביתו לבית לבן, ונמצא כעת הכל הוא ביד יעקב, וחששו אולי

2. ובמדרש (בראשית רבה פר' סג ס"ו) כתוב שגם הוא היה צריך להעמיד "ב בנים. אבל כיון שעשו יצא מבטן אמו, הוא קרע את הרחם שלא תוכל להוליד יותר (מדרש הנחומא פר' כי תצא ס"ד). מבטן 'שיחת החמ' כמו שאומר הפסוק (עמוס א.א). זה האכזריות של עשו. עשו יצא 'עשו', כידוע: למה קראו לו עשיו? לא רק בגלל שיצא עם שערות, כמו שהפסוק אומר שהיה כולו שערות, 'כולו כאדרת שיער' (בראשית כה, כה), אם היה רק כולו עשוי שערות - היו צריכים לקרוא לו שם אחר, (אולי 'מברשת'). הוא יצא עשוי כולו, יצא מוכן, בכל מכל כל, התרגום יונתן (בראשית שם) אומר שאפילו שנינים זוקן היו לו... הוא שיחת רחמו שלא תוליד הלאה. זה אכזריות ורשע מבטן.

‘איהו לא חזי, הוא אמנם לא רואה, אבל מזלו רואה, הנשמה שיש לה השגה והבנה בעניינים רוחניים, היא רואה כאן סיבה לחלחלה הזו’. האחים הקדושים ‘איהו לא חזי אבל מזלם ראה, מה הם ראו? שמוסף באמת יצא משהו שגרם להדיח את כלל ישראל בזמנו, ומי זה היה? ירבעם בן נבט, שהיה משבט ‘אפרים’ נכד יוסף (מלכים א יא כו), והוא חטא והחטיא וגרם לעשרה שבטים מכלל ישראל שהלכו בגלות, ‘כי ירבעם בן נבט שבא משבט יוסף, הדיח את כל ישראל בעשותו העגלים, ובתחילה חטאו רק עשרת השבטים, ויגלו מארצם, ואחר כך חטאו גם שבט יהודה ובנימין, ויגלו מארצם, וכל זה בא להם מיוסף’, שהם נדחו מעבודת ה’, לכן היה להם, לפי ההשגה שלהם, היה להם איזה ‘דגלים לדבר’, היה להם איזה משהו אמיתי בדבר הזה ובטענה הזו, כיון שמזלם ראה, כך הייתה ההרגשה, ולכן אין כאן אשמה, ‘על כן אין להאשים שבטי י”ה בעשותם כל מה שעשו’, זה מצד האחים, המעשה שלהם היה נצרך, על פי דין תורה.

החרטה של האחים - ממה שלא ריחמו, אבל לא על עצם המכירה שהייתה כדת וכדין

ותראו דבר פלא, בהמשך הפרשיות כתוב שהם רואים האחים שהם יורדים למצרים, ורואים שקורה להם כל מיני מאורעות סתומים (בלתי מובנים)⁵, שהם מפליאים את האחים. מה הם אומרים? ‘ויאמרו איש אל אחיו, אבל אשמים אנחנו על אחינו’ (בראשית מב כא), אחרי שהם רואים את כל הפרשיות הסתומות האלה, כל מה שמתגלגל ובא עליהם, הם מתחילים להתוודות. מה הם אומרים? ‘אשמים אנחנו!’. על מה? ‘על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת’ (שם). האחים באים לעשות ‘יודוי’ מכים ‘על חטא’, על מה הם מביעים חרטה - על המכירה? לא. לא כתוב ‘חטאנו עוינו פשענו שמכרנו אותו בן י”ו’. על מה הם מתחרטים, על מה הם אומרים אשמים אנחנו? על מה שראינו שאח שלנו מתחנן ולא שמענו לתחנונו. על זה הם מתחרטים. היינו צריכים לחוס עליו. כשראינו את יוסף צועק ‘תצילו אותי! תחוסו עלי!’, ואנחנו עמדנו בתוקף ומכרנו אותו, על זה הם מתחרטים. אבל על עצם הדבר של המכירה אין ‘דיח’ של ‘חרטה’. למה? כיון שהאחים האמינו שהם עשו כדת וכדין, ומצוה עשו. יוסף רוצה להדיח אותם משני עולמות, אין לו תקנה ואין לו תקומה, זה דין ‘רודף’, והבא להורג השכם להורגו (ברכות נח). על זה הם לא התחרטו כלל. וכך אומר רבינו הספרונו (בראשית מב כא): ‘בהתחננו אלינו ולא שמענו’, והיינו אכזרים נגד אחינו, אף על פי שחשבנוהו לרודף, היה לנו לרחם בהתחננו, וכנגד מידת אכזריותנו - האיש הזה מתאכזר נגדנו. (עד כאן). מדה כנגד

מדה לא בטלה (סוטה ח). כך הם אחזו שאת מה שהם עשו, הם עשו כדת וכהלכה. לפי השולחן ערוך. זה ההשגה והתפיסה של האחים.

הסיבה שלא הרגו את יוסף - כדי שהמכירה תודיע פשר דבר

ולכן גם לא הרגו אותו, רק מכרו אותו, למה? המכירה תודיע, המכירה תעיד. להרוג זה לא סימן שאנחנו צודקים. אבל אנחנו נמכרו אותו, ונראה באמת מה מתרחש, מה יצא מעצם המכירה שלו. זו תהיה בחינה. ובסוף ראינו, כולם באו והשתחוו וכו’, הכל קרה. עם כל האותות והמופתים, עם כל המאורעות הסתומים שהם לא הבינו פשר דבר. אבל הכל התגלה בסוף. הכל התברר כאשר יוסף אמר להם: ‘אני יוסף אחיכם’ (בראשית מה א).⁶

ביאור המעשה לפי הבנתם של יעקב ויוסף

אבל באמת, הסיפור האמיתי שהיה כאן, פשר הדבר הוא כך, ‘ויספרה לנו התורה איך האחים טעו בדמיונם, שמעולם לא עלה על דעת יעקב להרחיק מעליו את יתר בניו’, חלילה לא עלה על הלב כדבר הזה שיעקב חשב שיוסף ימשיך ושאר האחים יצאו החוצה, חלילה וחס, לא היה כדבר הזה, ‘ודק חלק חלק יוריש להם כל מה שיש לו’, אם כן למה הוא קירב את יוסף? מצד הרחמנות. ‘ומה שקירב כל כך את יוסף, הוא מצד הרחמנות שנשאר בילדותו בלא אם’, יתום. יתום מאם. בן זקונים הוא לו (בראשית לו א), והוא יתום מסכן, לכולם יש להם את האמא, יש להם את החמימות שלהם, את הליטוף שלהם, זה הדבר הכי גדול שיש, כשבן בוכה (נאבד לו הצעצוע שלו והוא בוכה כאילו חורבן בית המקדש...), ובאה אמא שלו, והיא רוצה ‘לנחם’ אותו, היא לא מסבירה לו הסברים ‘שכליים’ שלא יבכה, אלא בליטוף, בנשיקה ב’חמימות’, בזה הוא נרגע. ואת זה לא היה לו ליוסף. הוא התייתם מיד. היה צעיר, בן 8 בערך (על סדר עולם פ”ב). לא הכיר את אמו. לכן יעקב קירב אותו, יעקב היה צריך לשמש לו לא רק כאבא אלא גם כאמא, לכן הוא מראה לו פנים יותר יעקב כבר היה זקן, ‘ונולד לזקנותו, ואין אדם יודע עינתו’, אדם לא יודע מתי התארך שלו, מתי הוא יתבקש בישיבה של מעלה, ‘ומי יגדלחו ויחנכוהו?’, יעקב מוכרח לגדל אותו, מי יחנך אותו מי יטפל בו אם לא הוא? ‘ולבר’, של יעקב אבינו ע”ה, ‘חזה’, ראה ‘עליו ברוח קדשו, כי צרות רבות יסובבוהו’ ליוסף הצדיק ‘במשך ימי חייו, וגדולות ונפלאות חזה עליו, על כן קירבו אליו ביתר שאת, וגם את בנימין אחיו הקטן ממנו’ לא רק את יוסף, הוא קירב באהבה ואחזה שלום ורעות, ‘אהב ביותר’, ולמה הכתוב לא מדגיש את זה? ‘רק לא חזה עליו’, כיון שלא ראו על בנימין, ‘השתנות במשך ימי חייו, על כן אין מה לדבר ממנו ומהתקרבותו’. על כל פנים זה היה הסיבה של הקירוב, של ההארת פנים של יעקב אבינו ע”ה המיוחדת ליוסף.

סיבת הדבר שיוסף סיפר לאחיו על חלומותיו - והבנת האחים במעשהו זה של יוסף

מוסיף הרב, ‘וגם בלב יוסף לא היה שום התנשאות והתגדלות על אחיו’,

4. אם נופל על האדם פחד ללא סיבה - יעשה וידוי

ראיתי כתוב (כמדומני) בשמו של הגאון מצאנז ע”ה, שהוא היה אומר תמיד, כשאדם יש לו את החרדה הזו את החלחלה הזו, מה יעשה? אדם שיש לו פחד כזה מה הוא עושה? יש אחד לוקח בשמים להחיות את הנפש... לא זה הפתרון. הפתרון האמיתי הוא: תעשה וידוי מעומקא דליבא, זה יפטר אותך מכל דבר אחר. כאשר אדם מתוודה ואומר ‘ריבנו של עולם, חטאתי עויתי פשעתי, ואני תולה את עצמי רק בך!’, זה יועיל לו יותר מכל דבר אחר! לא צריך לא ‘זריקות’ ולא ‘כדורים’ ולא ‘ללכת לישון’, זה הפתרון האמיתי: תלתל את עצמו בבורא. (ובעזר ה’ נדבר על זה בהמשך ביתר הרחבה).

5. מאורעות האחים כאשר הגיעו למצרים

מיד כאשר האחים נכנסו למצרים, יוסף קורא להם ‘מרגלים אתם’ (בראשית מב ט), עוד לא הספיקו לנשום את האוויר של מצרים... תוך כדי דיבור לכניסה שלהם, מיד תופסים אותם השלטונות וקוראים להם למשפט, לבידור, אצל המשנה למלך. (הם לא יודעים שזה ‘יוסף’), אומר להם: ‘מרגלים אתם, וכן תפסו אותם ליד ‘בסיס צבא סודי’ ומתחיל ‘שקלא וטריא’ בניהם: ‘אנחנו לא מרגלים, אנו באים לקנות תבואה, הרי יש רעב בכל העולם. והוא מתחיל לחקור אותם פרטים אישיים: ‘מי אתם, ומה אתם, וכמה אחים אתם, אבא שלכם זקן, בן כמה הוא?’, ואמרו במדרש (פר’ צג ט) ‘שאמרו לו: ‘מה אתה רוצה מאיתנו? וכי לשאת בתך באנו? וכי לתת לך את אחותנו? וכי אנחנו רוצים להתחתן איתך?’, מה הוא רוצה מהם. הם לא מבינים מה הולך איתם. ואחר כך מגיעה כל הפרשה של הכסף, שהכסף מושב באמתחותיהם, ואחר כך מומינים אותם לבית המלך לשבת ולאכול, וכשהם יושבים - סדר הישיבה מופלא, הצעיר כצעירתו והבכור כבכורתו (בראשית מב לג), יושבים לפי הסדר, וזה תימה, הם לא מבינים מה הולך. כל דבר ודבר שמתרחש, זה יותר ויותר פלא. כל פרשה סתומה. לא נתפס בעיניהם. כשיוסף טוען ‘מרגלים אתם, יזבאת תבחנו’, אם אתם טוענים שאתם לא ‘מרגלים’ - תעלו לארץ ישראל, ותביאו את אחיכם הקטן שאתם טוענים שיש לכם (בראשית מב טו). תביאו אותו לכאן. ולעת עתה אני אקח את אחד מכם, את שמעון, ואניח אותו בבית הסוהר לכפקודו ומשכונו עד שתחזרו (בראשית מב כד). וגם אותם הוא לוקח לבית הסוהר שלשה ימים במצרים (בראשית מב יז). ואחר כך כל המעשה עם בנימין והגביע וכו’. היו נבוכים. מה הולך כאן? מה קורה כאן? וכמו שהם אומרים ‘מה זאת עשה ה’ לנו?’.

6. במשפט אחד נפשטו כל התמיהות

במשפט קטן זה נפשטו כל הספיקות התבררו, כאשר יוסף אמר להם: ‘אני יוסף אחיכם’ (בראשית מה א). אם כך - הכל מובן. אין שום שאלה. אין שום תמיהה. אין שום מאורע סתום. הכל ברור, הכל מחזור. אנחנו מבינים עכשיו מה עשית עם בנימין, ואנחנו מבינים עכשיו איך הושבת אותו שיישבו לאכול יחד איתך, ואנחנו מבינים למה חשדת שאנחנו מרגלים, הכל מובן. איך? על ידי משפט קטן שאמר ‘אני יוסף אחיכם’.

לעתיד לבוא במשפט אחד יתפשט ויתברר הכל

אמר החפץ חיים ע”ה, יש הרבה בני אדם שמסתובבים כל ימי חייהם עם ‘תמיהות’, עם ‘שאלות’: ‘דיבון העולמים ואדון האדונים מדוע ולמה כך עשית?’, כל מיני שאלות. הוא לא מבין פשר דבר. הוא לא מבין הענין. שואל: ‘למה להפסד’ הזה, ולמה החורבן הזה, ולמה ‘הצער’ הזה?’. תדע לך: כשיבוא היום (בקרוב בעזר ה’!) כשהו יאמר ‘אני ה’ אליהם אמת’, יתפשטו כל הספיקות במשפט הזה. כמו שיוסף אמר ‘אני יוסף אחיכם’, וכל הספיקות של האחים, וכל הפליאות שלהם התיישבו, לא נשארה להם שום שאלה, כך יהיה כשיגיע היום הזה בקרוב, ונזכה לשמוע כולנו ‘אני ה’ אליהם אמת, וכל הספיקות שיש לו לאדם, וכל ההקדירות והטענות והמענות והפליאות, הכל יתיישב, ולא יישאר ‘סרך’ של שאלה, ‘סרך’ של קושיא, ‘סרך’ של תמיהה. זה יהיה בקרוב.

נחננו עכשיו לא מבינים כלום. אנחנו בדיקו כמו האחים לפני שהתגלה אליהם יוסף. אנחנו נו עושים מעשה כזה וכזה, ומיד חושדים בנו שאנחנו מרגלים... הכספים הולכים והכספים חוזרים... ומה הולך כאן? גם זה יתפשט ויתברר בקרוב, כשעין בעין יראו בשוה ה’ בציון (ישעיהו נב ח), ולא יהיה שום ספק. אמן כן יהי רצון.

כיון שיעקב דואג אולי בא יומו, אולי בא זמנו, ויישאר הנער הזה בלי גדול של חינוך, של משהו שידריך אותו - היה הכל נראה להם באופן אחר. אבל הם לא הבינו כך. הם הסתכלו על זה מצד ההבנה האחרת, מצד שיש כאן כאילו (ח"ו) שני מהלכים, יעקב רוצה שיוסף יהיה הממשיך והם נדחים, ולכן עשו מה שעשו. זה ענין אחד שהפרשה מלמדת אותנו. הוי דן את כל האדם לכף זכות.

בזמן הצער הגדול יהודה נושא אשה - סיבת הדבר

והנה אחרי שהתורה מתארת את כל מעשה המכירה, כשיוסף בא אצל האחים והם מוכרים אותו, כשהתחיל הדין אצל האחים האם באמת מגיע הענין הזה של המכירה או לא? מיד יהודה נכנס בתמונה, ואומר 'מה בצע כי נהרוג את אחינו' (בראשית לו טו), למה נהרוג אותו? זה לא ברור אם הוא אשם או לא, אם אנחנו צודקים או לא, לכן אנחנו נעשה משהו אחר, אנחנו נמכור אותו ונראה מה יהיה. וכך היה. מכרו את יוסף ובאו לביתם. אצל יעקב אבינו ע"ה, ויעקב רואה את הכתונת שלו, 'יכירה, ויאמר כותנת בני, חיה רעה אכלתהו, טרוף טרוף יוסף. ויקרע יעקב שמלותיו, וישם שק על מתניו, ויתאבל על בנו ימים רבים. ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן להתנחם, ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה. ויבך אותו אביו' (בראשית לו לז-לח). 'אביו זה יצחק ורש"י, בשם רבותינו במדרש בראשית רבה פ"ד ס"א). למדיינים מכרו אותו (בראשית לו, והם מכרו אותו למצרים לפוטופר שר הטבחים (שם). ומיד אין ממש הפרש, פסוק אחד אחרי המכירה (לו א-ב): 'ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו, ויט עד איש עדולמי ושמו חירה. וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע, ויקחה ויבוא אליה. הפרשה אפילו לא נותנת הפסקה. מכרו את יוסף, הצער העצום של יעקב אבינו ע"ה, כל הנסיגות לנחם אותו, לדבר על לבו לא מועילים כלום, ומיד יהודה מתחתן.

מן השמים הסכימו עם מעשהו של יהודה שהרי יצא ממנו פרץ שהוא 'אורו של משיח'

כבר רבותינו במדרש בפרשה שלנו (בראשית פ"ה ס"א) עמדו על הפליאה הזו: בא ותתבונן, בא תעיין במצב של המשפחה של יעקב באותו הזמן, איפה יוסף? בגלות שחורה. מעבירים אותו מיד ליד. (עוד מעט נראה מה התחנה האחרונה שלו אצל פוטופר הח"ל). יוסף בצער בשקו ובתעניתו. ראוהו היכן? גם כן בשקו ובתעניתו. יש לו את הצער שלו בפרשה שעברה. ויעקב איזה צער, איזה עגמת נפש, כולם באים מנסים קצת לטפטף לו טיפות של תנחומים, טיפות של נחמה, ולא מועיל כלום, 'ימאן, לא עוזר הניחום, אפילו 'אחוז אחד' קטן בכדי להרגיע אותו. בצער, בבכי, בוכה, 'אבל וחפוי ראש' (אסתר ו יב), והאחים כשהם רואים את האבא שלהם? ודאי הם גם כן בצער כפל כפליים. הרי הם יודעים את האמת, הם לא יכולים לדבר, הם עשו חרם בצידוף הקב"ה שאף אחד לא יפתח את הפה (ע' מדרש תנחומא פ"ו וישב ס"ב, פרק דרבי אליעזר פרק לח). ולכן גם יצחק שותק. כולם יודעים את האמת שיוסף חי ולא יכולים לדבר. וממילא הכאב בכפל כפליים. ויהודה מה עושה? הולך ומתחתן. שולח לכולם הזמנות: 'אם ירצה ה' חתונה ביום זה וזה שעה זה וזה, מזמין את כולם 'תבואו!'. לא מוצא זמן אחר? והקב"ה ית"ש מה עושה? בורא 'אורו של משיח'. מנישוואין אלו של יהודה מי יוצא? יוצא האבא של משיח. פרץ זורה. פרץ. ממנו יוצא בן דוד ממנו יוצא מלך המשיח (ע' יבמות ע"ג).

כאן הפלא הגדול, כמו ששאל האדמו"ר מקאצק צ"ל: לא מצא יהודה זמן אחר לחתונה? כל הכאב חי, כל הכאב בתקופה, תמצא לך זמן אחר, תחכה, יעבור שנה שנתיים שלוש יירגעו הרוחות, אולי אביך יתנחם, אולי יהיה איזה שמחה משהו. אבל יהודה קובע את חתונתו באותו זמן. 'ויהי בעת ההיא', כך מדגיש הפסוק. 'בעת ההיא'. יהודה הולך ונושא אשה, זה הזמן? כולם בצער, אין לך אחד במשפחה שיש לו חיוך על השפתיים, תחכה. צריך להתחתן, תחכה עוד כמה ימים, יירגעו קצת הרוחות, הכאב יקטן. ורואים שהמעשה של יהודה מוצא חן בעיניו של הקב"ה ית"ש, הוא בורא את 'אורו של משיח'. אין כאן טענה וקפידה על יהודה על שלא בחר את השעה הראויה, אדרבא 'ונהפוך הוא', מהשמים הסכימו עם הפעולה של יהודה, נותנים לו את שכרו איתו ופעולתו לפניו (ישעיהו מ"ט), מלך המשיח יצא ממך. מה הביאור בזה?

הלילה וחס, "ולא הרגיש בלבו שום משטמה עליהם", שום כעס שום חירון שום קפידה שום שגאה, "וחשב כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", כמו שאומר הפסוק (משלי כו ט), אם הוא אוהב את האחים - בודאי שהאחים אוהבים אותו. כך היה יוסף מרגיש. הוא חשב: 'אני אוהב אתכם, מסתמא גם אתם אוהבים אותי, ולכן מה שהוא ראה את החלומות והוא מספר לאחים הכל היה בגלל הענין הזה של אהבה, "וכאשר אין בלבו אל אחיו רק אהבה, מסתמא גם הם יאהבוהו, על כן כל החלומות אשר ראה סיפר לאחיו שהם יפתרוהו, כי כל החלומות הולכים אחר הפה", הוא מספר להם 'כך וכך חלמתי', אבל לא לקנטר אותם ולרמוז להם: 'אתם יודעים אני חלמתי שאני אחיה המושל ואתם תהיה עבדים...'. הלילה, לא עלה על לבו הטהור של יוסף כזאת. אבל איך זה התפרש אצל האחים? 'למה הוא אומר לנו את זה? הוא מרמז שהוא יהיה העיקר, שהוא יהיה המושל, ואנחנו המשרתים!', כך הם חשבו, כך הם חשדו בו. הרי הגמרא אומרת (ברכות נה ס"ב): אין מראים לו לאדם אלא מהרהורי לבו. אדם לא רואה בחלום אלא מהרהורי לבו, מה שמהרהר ביום זה מה שהוא יראה בלילה'. כך האחים הבינו את יוסף. יוסף חולם שהוא מלך, וכולם משתחוים לו, וכולם כורעים ברך לפניו, הוי אומר: מה הוא חושב ביום? על זה הוא חושב ביום? כך זה התפרש אצל האחים הקדושים. אבל זה לא האמת. לא זה מה שהיה. אלא הם הבינו את דבריו כך. וכמו שאמרנו, גם כל הסיבה של הקירוב של יעקב ליוסף, הכל היה מחמת שיעקב חס עליו, יעקב אוהב את יוסף כיון שנשאר בודד, ערירי, אין לו את הקירוב שיש להם. כך מתפרשת כל הפרשה. והאחים נחלקו בהבנה של המאורעות.

'הוי דן את כל האדם לכף זכות'

רבתיי! יש בדברים הללו נפקא מינה בשבילנו. התורה מלמדת אותנו, תסתכל ותראה, איך שני בני אדם מסתכלים על אותו מעשה, ואצל כל אחד זה מתפרש בכיון אחר לגמרי. שני אחים, גם יוסף, וגם שאר האחים רואים את אותו דבר בדיוק, הם רואים את הכתונת פסים'. איך זה מתפרש אצל יוסף? זה הקירוב של האב לעודד אותו. ואיך זה מתפרש אצל האחים? הוא רוצה להוציא אותנו משני עולמות. וכן על זה הדרך כל פרט ופרט מתפרש אצל האחים אחרת, ואצל מיוסף אחרת. ללמד אותך שאתה תדע ללמד זכות. אתה 'רואה' משהו - אבל תחקור היטב הדק מה בדיוק מונח במעשה הזה שראית. אל תהיה מכריע ומחליט וגוזר אומר מיד: 'זה הביאור, זה הפשט', ואם הוא רואה אותו עושה כך או כך, פירושו של דבר כך וכך. הרבה פעמים זה קורה לאדם בחיים שלו. בתוך ביתו זה יכול להיות, בני הבית עושים מה שעושים ואצלו זה מתפרש שהם מתכוונים לעשות כך וכך, ויש לו 'ראיות' לכך, ועוד ראייה ועוד ראייה, ויש לו כבר 'מערכת' שלימה על זה, ובסוף - עורבא פרה. לא דובים ולא יער. כל מה שעשוי - עשו, אבל הכל עם כוונה אחרת, עם 'מגמה' אחרת. לכן המשנה באבות (פ"א משנה ו) אומרת: 'הוי דן את כל האדם לכף זכות'. אמר הגאון חידושי הר"ם (כמדומני), לא כתוב במשנה: 'הוי דן את האדם לכף זכות', כתוב 'את כל האדם לכף זכות', (כך לשון המשנה), מה הפירושו? אם אתה לוקח קטע אחד, מאורע אחד, ואתה רוצה לשפוט ולגזור אומר על פי זה את מעשיו של פלוני, הרבה פעמים תוכל לראות הכל לחובה. אבל אם אתה לוקח את 'כל האדם', את כל ההסתכלויות, מכל הבחינות, מכל הזוויות, ממילא הרבה לימודי זכות תוכל לראות. כמו בפרשה שלנו, אצל האחים ויוסף (כמו שאמרנו), אם הם היו מכניסים וחושבים 'אולי הקירוב הזה שיעקב מקרב את יוסף, זה מדין רחמנות, שהוא חס על היתום הזה, האומלל הזה שאין לו 'לטיפת אם', זה הסיבה של הקירוב, אם היו חושבים כך - כל העסק היה מתפרש אחרת. אם היו מבינים שמה שיעקב יושב ומלמד אותו,

7. בגמרא (ברכות נו ר"א) מובא עובדא על שמואל שמלך פרס אמר לו: 'אתם היהודים אומרים שאתם חכמים, תגיד לי, מה אני אחלום הלילה? בזה תבאן אם אתה 'חכם': אם תדע לקלוע נכון מה אני אחלום בלילה...'. זה שגעון של מלך. וכי אדם יכול לדעת מה השני יחלום? אמר לו שמואל: 'אני אגיד לך מה תחלום, אתה - מלך פרס - תחלום שאתה נופל בשבי אצל הרומאים והם לוקחים אותך בשבי, ויעבדו אותך בפרך', שאתה תהיה טוחן להם את הגרעינים של התמרים במטחנה של 'זהב'. זה מה שתחלום הלילה!'. כך הוא אמר לו. המלך שמע כזה דבר, התחיל חושב: 'שמואל אומר שאני אפול בשבי, ויעבדו אותי בפרך, אני אצטרף לטוחן במטחנה של 'זהב', אוי ואבוי לי, כל היום חושב 'זה יהיה או לא יהיה? בלילה הוא ישן וחולם. לקחו אותו בשבי לעבוד עבודת פרך וטוחן בטחנה של זהב. מה הביאור? מראין לאדם מהרהורי לבו. כל היום הרהר בזה. היה תקוע בלב שלו. ולכן הוא חלם על זה.

לא להתיימשך - להמשיך הלאה!

אמר האדמו"ר מקאצק דבר נפלא (להקשיב היטב), יסוד גדול, (למתבונן דבר נפלא), אמר כך: ונהפוך הוא, יהודה אחרי שראה מה שקרה הצער העצום של האבא, הצער הגדול של יעקב אבינו ע"ה, והוא יודע שהוא למעשה העיקרי בגרמא' הזו, בגרמא בגויקין' הזו, כיון שהוא היה 'המלך', הוא היה 'הגדול שבחבורה'. אם הוא היה אומר להחזיר את יוסף - כל האחים היו מבטלים דעתם, אבל יהודה הוא שהמליץ על המכירה. וכך אומר רש"י (בראשית לח א), וירד יהודה, מלמד שהורידוהו אחיו - את יהודה - מגדולתו. כשראו בצרת אביהם, אמרו לו ליהודה, אתה אמרת למוכרו, אילו אמרת להשיבו - היינו שומעים לך. יהודה ידע שלמעשה מי שהיה 'המכה בפטיש' שגרם לכל הענין הזה של מכירת יוסף - הוא. הכל היה תלוי בו. כאשר יהודה ראה את הצער הגדול של אביו, ממילא הוא החזיק עצמו שבדאי אין לו עולם הבא יותר. כך היה מובן אצלו, אחרי מה שהוא עשה, אחרי הצער הנורא הזה לאבא, בודאי הוא הפסיד את העולם הבא שלו. לדעת את זה.

אם היו אומרים לאחד מאיתנו (ח"ו) שדחו אותו מהעולם הבא, הוא הפסיד את העולם הבא שלו, והרי יהודה היה 'ארי שבחבורה', ראש הסנהדרין, והוא ידע היטב-היטב מה זה עולם הבא, והבין היטב מה הפירוש בלהיחזות מהעולם הבא, ולהפסיד את הכל, (הכאב שלו היה כפכל כפליים ממה שאנחנו מבינים⁸), ועם כל זה, למדנו מיהודה להמשיך הלאה, לא להישבר, להמשיך במערכה, להתחיל את הכל מחדש. בזה נבחן האדם: אם באמת הוא נמצא חייל כשיר, חייל אמיתי בעבודת הבורא יתברך. ולכן קיבל מה שקיבל: אורו של משיח. שאדם יתבונן בדבר, אם היו אומרים לו כך, שאין לו חלק לעולם הבא, האדם היה נשבר לשברי שברים, היה אומר: 'אוי ואבוי, עולם הזה אין לי עולם הבא אין לי ואנא אני בא?! מה יהיה איתי?!', אבל אצל יהודה זה לא היה כך. בדיוק להיפך. הוא החזיק עצמו במצב הזה שהוא ח"ו נדחה מהעולם הבא, הוא איבד את הכל, כל יגיע כפיו בעבודת ה' יתברך. הכל אבד מחמת מה שעשה. מחמת חומר הענין. ואף על פי כך, יהודה לא נשבר, אדרבא מתחילים את הכל מחדש! אמת, מה שהיה לי הפסדתי, אבל אני ממשיך הלאה במערכה. אני חייל בצבא ה'. קרה מה שקרה - ממשיכים הלאה. מצוה ראשונה בתורה 'פרו ורבו', מיד הולך ונושא אשה ומעמיד דור ישרים מבורך. כי אני עדיין חייל בצבא ה' ואני לא יכול להפסיד את המערכה. לא להישבר - צריכים להמשיך הלאה. זה מה שעשה יהודה.

וזה מה שמצא חן בעיני שמים. ראו אותו, שעם כל מה שקרה, ועם כל הצער הזה, לא נפלה רוחו עליו, הוא לא התיימשך ואמר 'אני אבד'. הוא קם כארי, והמשיך הלאה במערכה, מצוה ראשונה 'פרו ורבו', מתחילים הכל מהתחלה, ומה שיהיה יהיה. אתה באמת חייל אמיתי בצבא ה'. לא נופל ברוחך, לא

8. מי שיוודע מה זה עולם הבא.. אצילנו זה 'קל', אנחנו לא תופסים מה ערך הענין. יש אנשים שאצלם זה 'הפקד'. הוא לא מבין מה זה. אנחנו כל כך קטנים בהשגה ובחבנה של הדבר הזה, מוכנים בשביל פרוטות למכור את הכל, בתשובת מרדכי, הגאון הגדול רבינו יוסף טיראני ז"ל המפורסם, מובא בספר אש דת (פרשת וילך), כותב מעשה שהיה בעירו בחוץ לארץ, בקושטא, בתורכיה, שאלו אותו הלכה למעשה, ראובן שמכר לשמעון, (תקשיבו טוב מה הוא מוכר לו), את החלק שלו בלוייתן העתיד להיאכל לעתיד לבוא, אם זה תופס הקנין או לא? (אנחנו אפילו לא יודעים מה זה 'סעודת לוייתן לעתיד לבוא'.. לא מבינים אפילו את המילים, ואין יהיה. אבל הכוונה (כמו שאמר הקדמונים, ע' להגרא באדרת אליהו איוב ג כא) 'לוייתן לשון לוויה', לשון 'חיבור'. חיבור עם הבורא יתברך. ואותו אחד הלך ומכר את זה בפרוטות, בניד עדישים' (בראשית כה לד), ושאלו אותו האם זה תופס או לא תופס? והוא כותב שזה דאי לא תופס, אבל מגיע לו עונש גדול מלקות ארבעים: הוא עושה דבר כזה בשביל כמה פרוטות עלובות? הולך ומוכר את חלקו לעולם הבא, חלקו בלוייתן בשביל כמה פרוטות? שוטה שבעולם. הוא לא מבין מה זה חשיבות של עולם הבא.

בעולם הזה הוא מבין: אם יהיה לי כך, ואם יהיה לי כך. בזה הוא מבין.. אבל עולם הבא, מה שיהיה זה טוב. 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא'. מה שיהיה זה טוב. 'היה הרבה יהיה מעט, אני לא דוחק את עצמי'. כמו שאומר 'המסילת ישרים' (פרק ד), אני מסתפק במועט, במה שייית לי הבורא יתברך, גם זה לטובה.. כי אתה לא מבין מה זה עולם הבא! אם היית יודע מה זה עולם הבא, היית מוכר את עצמך לעבד כדי שיהיה לך יותר עולם הבא. היית עושה כל 'היכי תימצא' בעולם כדי להגדיל את חלקך בעולם הבא. כיון שהוא לא מבין, הוא אומר יהיה קר או כך מה נפקא מינה..

הסבא מנבהרדוק ע"ה, סיפר מעשה שהיה אותו, שהוא שמע שני אנשים שהלכו בדרך לפניו ודיברו על פלוני שקרה לו כמה צרות: נשדף ביתו וסגר חנותו, ועוד צרות, והם מתנים את הצער של פלוני זה האומלל, עד שקם אחד ואמר: 'תאמין לי, את העולם הבא שלי אני מוכן לתת לך'. שאל אותו הסבא מנבהרדוק זצ"ל: 'וכמה מהעולם הזה אתה מוכן לתת לו?!' הוא לא מבין את הערך.

מתיימשך, לא נשבר - לכן שכרו איתו ופעולתו לפניו (ישעיהו מ י). מה יוצא ממנו? מלך המשיח. זה השכר של יהודה.

אם יאמרו לאדם: 'מה אתה מוכן לעשות כדי שהנכד שלך יהיה מלך המשיח?/ אדם רק שומע שאלה כזו הוא נעשה מאושר, שיש 'היכי תימצא' כזה.. צריכים להמשיך הלאה. לא להכנע ולא להשבר. יהיה מה שיהיה. אפילו אם ח"ו אדם שומע שנדחה מהעולם הבא - להמשיך הלאה. אתה לא יודע חשבונות שמים. מה רוצים בשמים? שתמשיך הלאה. אין הפסקה. חייל אמיתי, שנמצא במערכה, בקרב, נופל באמצע כי קרה מה שקרה, וכי הוא נשאר שם? מיד קם וממשיך בהסתערות. שעת מלחמה. אי אפשר להישאר במקום אחד. חוזים לשכר העצום הזה.

'זיהי ה' את יוסף'

כשיוסף יורד למצרים, למי הוא מתגלגל? לפוטיר. מי זה פוטיר, 'סריס פרעה שר הטבחים' (בראשית לט א). יוסף מגיע לשם, הוא לא הגיע לשיבה.. הוא לא הגיע למקום של קדושה, הוא הגיע לערות הארץ' (בראשית מב ט), עשרה קבין כישורי ירדו לעולם תשע נטלו המצריים (קדושין מט:), והדרשנים מוסיפים שאת הקב העשירי הם נגבו.. ארץ טמאה. 'ערוות הארץ'. לכן נצטוונו לא לשוב למצרים (ע חינוך מצוה תק). אבל יוסף מגיע לשם, ולא אצל אחד פשוט, אלא אצל סריס פרעה. 'זיהי ה' את יוסף, ויהי איש מצליח, ויהי בבית אדוניו המצרי. וירא אדוניו כי ה' איתו, וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו' (בראשית לט ב-ג), וכאן מצווה לחזור על מה שאמרנו הרבה פעמים בשם רבותינו, מה שדרשו במדרש תנחומא (בפרשת ס' ח) על הפסוק הזה, (מצוה להסתכל בפנים). כאן מגלה לנו התורה את 'סוד ההצלחה'. מי שרוצה להצליח מה יעשה ויצליח? איך זוכים להיות 'איש מצליח'?, שיוסף זכה להיות 'איש מצליח'?

אבל תחילה צריך להקדים הקדמה: איך פוטיר שהיה תקוע במ"ט שערי טומאה (אולי אפילו יותר), איך הוא מבחין בזה? איך הוא זוכה לראות שה' איתו? שה' ביחד עם יוסף? הוא לא היה 'בעל מדרגה', הוא לא למד ב'שיבה', ותיקן את מידותיו, והתעלה ב'תורה' התעלה ב'מידות', הוא היה תקוע בכל התאוות. איך הוא מרגיש, במה הוא קלט שה' איתו עם יוסף?

ובאמת המדרש (תנחומא שם) שואל את זה: 'זהו שאמר הכתוב ברוך הגבר אשר יבטח בה' (ירמיהו לז ז), אתה מוצא כיון שהיה יוסף בבית רבו', מה כתיב? 'זיהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח. וירא אדוניו כי ה' איתו. וכי פוטיר רשע היה רואה שהקב"ה עמו? ומהו כי ה' איתו?', באמת פוטיר הרשע משוקץ ומתועב בתחתית של המדרגות, הוא מסוגל להבחין ולראות שה' עמו? צריך להיות בעל מדרגה בשביל זה. אם כן מה הוא שכתוב שה' איתו? "אלא", וכאן כתוב 'סוד ההצלחה', 'שלא היה שמו של הקב"ה זז מפיו' של יוסף. שמו של הקב"ה ית' כל הזמן היה עם יוסף. 'היה נכנס לשמשו, והוא היה מלחש ואומר', כשיוסף נכנס לעבוד את העבודה שלו אצל פוטיר, היה מלחש ואומר, 'ריבון העולמים אתה הוא בטחוני, אתה הוא פטרוני', (אתה הוא האדוני), 'תתני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ובעיני פוטיר אדוני', על כל פעולה, על כל תנועה שיוסף עשה בבית פוטיר, על כל דבר שפוטיר ביקש מיוסף, היה יוסף מקדים את התפלה הזו, ופוטיר ראה את זה, 'ופוטיר אומר לו, מה אתה מלחש, שמא כשפים אתה עושה לי?', מזה הוא מפחד המצרי.. (הוא רואה משהו שמלחש משהו: 'אוי ואבוי, מי יודע מה הוא עושה, איזה לחש' איזה 'קסם' איזה 'כישוף' הוא עושה לי?). אמר לו יוסף חלילה וחס, אני יהודי, אני לא עוסק בכשפים, זה אני משאיר לך.. "והוא משיבו לא, אלא אני מתפלל שאמצא חן בעיניך לפיכך כתיב וירא אדוניו כי ה' אתו", זה התירוץ. שאלנו איך פוטיר יודע? - כיון שיוסף אמר לו: 'תדע לך, על כל פעולה אני מתפלל לפני הבורא יתברך למצוא חן בעיניך'. זה מה שכתוב 'וירא אדוניו כי ה' איתו'. וממילא כבר יש הצלחה.

מוסיף המדרש (שם): 'זמה הוא וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, היה יוסף מוזג לרבו קונדיטין', זה מין יין עם בשמים, (יין עם מרקחת, יין משונה וטעים), "והוא אומר לו מה מזגת לי?", יוסף, מה שמת לי בכוס לשתות? "הוא אומר

9. התליין הראשי של המלך. זה היה 'המקצוע' שלו.. כך אומר התרגום (שם): 'רב קטוליא. יש אומרים שהיה 'שוטח', 'טבח' (רש"י בראשית לו לו).

לו קונדיטיון, יין מתוק, "אומר לו" פוטיפר, לא את זה אני רוצה, "פסינתון
אני רוצה", (פסינתון זה סוג של יין מר שמועיל למעינים), "והיה פסינתון", בכפו
של יוסף היין היה משתנה מין מתוק ליי מר. אחר כך אומר לו: אני מתחרט
יין מבושל אני רוצה, והיה בידו של יוסף נהפך ליי מבושל. "הוא אומר יין
אני רוצה, והיה יין, הוא אומר יין מבושל אני רוצה, והיה מבושל, וכן על
המים, וכן על כל דבר ודבר", אם היה רוצה 'טעם החיים' 'קוקה קולה' - היה לו
'קוקה קולה'.. (זה 'טעם החיים' של אותו טיפוש שהמציא את זה, ודאי שזה יהיה בשבילו 'טעם
החיים, הרי הוא לא למד דף גמרא, לכן זה 'טעם החיים' שלו רח"ל). "שנאמר וכל אשר
הוא עושה ה' מצליח בידו", בתוך ידו של יוסף הכוס הייתה משתנה, לאיזה
סוג יין שתבחר, לאיזה סוג מים, ומיץ. מה שאתה רוצה. פוטיפר רואה בעינים
איך מה שהוא מבקש הכל משתנה בידו של יוסף, הוא מבין 'כל אשר הוא
עושה ה' מצליח בידו, וכל כך למה? כיון שלא זו שם שמים מפיו של יוסף!

סוד ההצלחה

גילתה לנו כאן התורה את 'סוד ההצלחה', אם אתה אדם מאמין, ושם שמים
לא זו מפיך, ואתה יודע ומאמין ברמ"ח איברים ושס"ה גידים ששוא תשועת
אדם' (תהילים ס, יג) ו'באלהים נעשה חיל' (תהילים ס, יד), שבידו הכל, ומידו
הכל, ואתה כל הזמן בתפלה ובתחנונים לבורא מתחנן ופונה: 'ריבון העולמים!
אתה בטחוני אתה פטרוני, אתה אדוני, תתני לחן ולחסד ולרחמים!', זה סוד
ההצלחה. בודאי שיעצית. אבל כשאדם מחפש 'כתובות' אחרות, ומייחס
הצלחה לדברים אחרים, זה ההפסד. (תתבוננו ותראו: אם ראייתם פעם מישוהו שבאמת
הצליח, תשאלו אותו: איך הצלחת? הרבה פעמים תשמע שהוא אומר לך 'אני רגיל'. אתה יודע
איך התחלתי? לפני 42 שנה התחלתי. הייתי בהתחלה מוכר 'שרוכים' ברובו, ואחר כך עשיתי
עסק כזה וזה, מספר לך את 'סיפור ההצלחה' שלו. אבל אם ח"ו קרה כישלון, וכל העסק התבטל
וגאבד, תשאל אותו: 'מי גרם את זה?!, יאמר לך: 'פלוני ואלמוני וראובן ושמעון, ומס הכנסה',
כל מי שיכול לתלות בהם - יתלה בהם. תשאל אותו: 'אולי אתה אשם?', ח"ו.. 'דל מהכא'.
כשהוא מצליח - זה הוא. אבל כשהוא מפסיד - זה פלוני והשותפים. (כל מי
שהוציאה. כל מי שיכול להכניס לתמונה יכניס אותו. רק לא הוא). צריך לדעת: אם תמיד
מתפלל 'אתה הוא בטחוני אתה הוא פטרוני' - מצליחים. כל כמה שאדם
תוקע לעצמו את הדבר הזה, הוא יצליח יותר, הוא יעלה יותר, הוא יקבל יותר.

פאילו בדיבור שלא יהיה קשר ושיוכח עם מעשה עבירה

ונסיים ביסוד גדול שלימדו אותנו רבותינו 'גדולי הדורות' שמאירים לנו את
החיים, את הדרך הנכונה שאדם ימצא ולא ילך אחר פיתויי היצר, בפרשה הזו
של הנסיון הנורא של יוסף, (למתבונן זה פלא פלאות איך יוסף עמד בנסיון העצום הזה),
כשאותה מרשעת אשת פוטיפר פונה אליו ומפתה אותו, מה הוא אומר לה?
הוא משיב לה, 'איך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים' (בראשית
ל ט). ומצווה להגיד על הפסוק הזה מה שאמר ר' בונים מפשיסחא זצ"ל
(כמדומני), שיש לדייק את לשונו של יוסף, יוסף אומר 'איך אעשה הרעה
הגדולה הזאת, וחטאתי לאלהים', לכאורה, יוסף היה צריך לומר: אם נעשה
את מה שאת מבקשת, איך נעשה (בלשון רבים), 'חטאנו לאלהים' (בלשון רבים),
כך היה יוסף צריך לומר, אבל יוסף לא מדבר בלשון רבים, הוא אומר את זה
בלשון יחיד, מה הטעם, מה הסיבה? כיון שאפילו בדיבור הוא לא רצה לכלול
אותה ואותו ביחד. אם היה אומר 'חטאנו', פירושו: את - ואני. אם היה אומר
איך 'נעשה' בלשון רבים, נמצא שהוא היה כולל את יוסף ואותה ביחד (בדיבור
שלו), וגם את זה הוא לא רצה. למה? כיון שכאשר אתה מדבר בלשון רבים,
זה כבר נטייה, ויש חשש שכבר תעשה מעשה ח"ו. צריך להפריד. הפריד
את עצמו הפרדה גמורה. אין לי איתך שום קשר, שום זיקה, שום ענין, שום
שיוכח. כך הוא דחה אותה.

מה הטעם שיוסף השאיר בגדו אצלה וינס?

אבל היא המשיכה אותה מרשעת. 'יהי כדברה אל יוסף יום' וכו' (בראשית לט
י). ואחר כך: 'ותתפסוהו בבגדו לאמר שכבה עמי, ויעזוב בגדו בידה, וינס ויצא
החוצה' (בראשית לט יב), וכאן הקושיא המפורסמת (גם הרמב"ן עומד על זה): יוסף
בן כמה היה אז? יוסף היה צעיר, בין י"ז-י"ח. יוסף היה במלא כוחו. איך הוא
עושה שגיאה גדולה ונוראה כזו, משאיר בגדו בידה, טעות שאין כדוגמתה,
טעות שעולה ביוקר, אפשר להפסיד את החיים בשביל דבר כזה, כשהוא
בורח הוא משאיר את הבגד שלו אצלה, הוא משאיר לה 'ראיות' כנגדו, הוא

משאיר לה 'טענות' שיוכלו לתפוס אותו בזה, ובאמת כך היא עשתה אותה
מרשעת מיד אחר כך, אומרת לכולם: 'יעזוב בגדו אצלי, וינס ויצא החוצה'
(בראשית לט ט), יוסף הוא צעיר, הוא גיבור חיל, יוסף היה יותר חזק ממנה
בכח, היה יכול להמתין עוד דקה אחת, ולתפוס את בגדו ורק אז לברוח.
ושתדבר על העצים ועל האבנים. אבל ברגע הזה שאתה משאיר את הבגד
אצלה, אתה מפליל את עצמך, אתה מפיל את עצמך לפחת. אז למה יוסף
לא נשאר עוד רגע?

כשיש נסיון - לברוח ממקום הנסיון מיד

לימד אותנו הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל בשיחות מוסר היקרות שלו
(מהד"ח מאמר כא): ללמד אותך, כשיש נסיון - תברח משם כבורח מן האש!
ולא תשאר שם עוד 'שניה אחת' מיותרת! לא יאמר האדם: 'אולי עוד דקה
אחת אני אשאר שם ואני אצליח להתגבר על הנסיון'. כי מי יודע אם תצליח?
ושמא תכשול? יוסף עמד בנסיון נורא, והוא ידע שכל רגע ורגע שהוא נמצא
שם, מי יודע מה יכול להתרחש, ברגע הזה שהוא ראה שהוא יכול להינצל,
ולברוח, ברח כל עוד רוחו בו. אם יחכה עוד דקה, עד שימשוך את הבגד
ממנה, שמא יצרו יתקוף אותו ויפסיד במערכה?! מהנסיון צריכים לברוח מיד
לברוח מן האש, לברוח מן הנחש, לא להמתין. לא לחשוב שהוא גיבור, אם
עמד בנסיון כבר כמה רגעים יכול להמשיך עוד. לברוח מיד. זה מה שלימד
אותנו יוסף: כשיש לאדם נסיון - לברוח ממקום הנסיון. לא להכנס לנסיון.
[בתפלה אנחנו אומרים: 'זאל תביאנו לידי נסיון, ואחר כך: 'זאל לידי בזיון'.
כשיש נסיון תברח, שלא יהיה גם בזיון על ידי זה].

הנסיון מגיע כאשר האדם נמצא יחיד

והמהר"ם אלשיך ע"ה בפרשה שלנו (כאן) אומר כלל גדול: בדרך כלל הנסיונות
מתו באים? כשהוא לבדו. כמו שראינו בפרשה שלנו: 'ויבוא הביתה לעשות
מלאכתו, ואין איש מאנשי הבית שם בבית' (בראשית לט יא). ולכן 'ותתפסוהו
בבגדו' (שם יב). אבל כאשר אדם נמצא בחבורה, נמצא עם 'ציבור', קשה
ליצר הרע להילחם איתו. למה? יש לזה כמה סיבות. דבר ראשון: זכות הרבים.
דבר שני: הוא מתבייש, יש ציבור, אומר לעצמו: 'מה יגידו יראו אותי שאני
עושה כדבר הזה?'. אבל כשהוא לבדו, הוא סוגר את הדלת, (ובודק את הדלת
סגורה), אומר לעצמו: 'כאן אני יכול לעשות מה שאני רוצה..'

סוף דבר הכל נשמע

בסוף ספר קהלת (יב יג): 'סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא ואת מצוותיו
שמור, כי זה כל האדם'. אומר התרגום שם: דע ידידי, כל מה שעשית כאן
בעולם הזה - לעתיד לבוא יהיה גלוי וידוע לכל כלל ישראל. לעתיד לבוא
יילך כל אחד ואחד עם 'שלט' בידו, ויהיה כתוב בו: 'אני החתום מטה עשיתי
כך וכך וכך', לא יוכל להסתיר את זה. ואם הוא ינסה ללכת מהר, יאמרו לו:
'תחכה רגע, עוד לא הספקנו לקרוא את הכל..'. 'סוף דבר הכל נשמע', אבל
תדע לך, יש לך דרך אחת להינצל, למחוק את הכל ולא יישאר 'שריד ופליט'
מכל הדברים הללו, מה הדרך? 'את האלהים ירא, ואת מצוותיו שמור', תחזור
בתשובה מהר. תחזור לתורה שמביאה לתשובה שלימה. כשאדם חי, יש עוד
תקוה. אבל אחר כך כבר מאוחר. את זה צריכים לדעת לזכור ולהיזהר תמיד.
(הזמן קצר, לא נוכל להאריך)¹⁰.

המקום היחיד שאפשר שם להתחזק, להשתדל ולהינצל זה 'בית חיים', דהיינו:
מקום של תורה. מקום שיש שם תורה זה מחייה את האדם. 'מרבה תורה
מרבח חיים' (אבות פ"ב משנה ז). ה' יהיה בעזרנו, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

סוף דבר הכל נשמע

10. וזו לשון התרגום קהלת שם (מתורגם): סוף המעשים שנעשו בעולם בצנעה, הכל עתיד
להתפרסם ולהשמע לכל בני האדם, לכן את מצוות ה' תהיה ירא, ואת מצוותיו שמור שלא
לחטוא בסתר, ואם תחטא הוי זחיר לשוב בתשובה, כי כך ראוי להיות דרך כל האדם,
כי את כל מעשיך ה' יביא ליום הדין הגדול, ועתיד לפרסם כל מעשה היה מכוסה מבני
אדם אם טוב וכו'.

נחל אליהו

עדות לכל באי עולם

מסמער. וכל קהל וציבור שיה להם אדם גדול, בנה את עצמו ברוחניות.

הגרש"ר הירש זצ"ל הקים את קהילת היראים בפרנקפורט והצילם מההשכלה, וכל היראים שהגיעו משם הם מקהילה זו. והוא הקים את הקהילה עם אחת עשרה משפחות. ואמרו לו, אם תוותר קצת - אפילו ממש מעט - על עקרונות יהיו לך הרבה הרבה יותר, והוא לא וויתר על כלום. ובסוף יצאו מזה כל כך הרבה אנשים. כי האיכות משפיעה על הכמות.

ובדורנו שיש כל כך הרבה נסיונות והחושך מכסה ארץ, צריכים לדעת את היסוד הזה, שהעיקר להשקיע באיכות, ולא לוותר על קוצו יו"ד מן האיכות לצורך הכמות, וכמה שיהודי בונה את עצמו באיכות, ממילא הוא ישפיע יותר ויותר בכמות. ויהיה זה כמו נר מערבי, שאור התורה שנשמר בטהרתו יאיר לכל באי עולם.

גם בנר חנוכה, החיזוק שלנו באיכות

במצווה משפיע יותר מכל

והאמת היא, שנקודה זו רואים גם במצוות נר חנוכה שהיא כעין המנורה שבמקדש. כי הנה, עקר המצווה של הדלקת הנרות היא, "פרסומי ניסא", לפרסם ולהודיע את גודל הנס. ואין עוד שום מצוה שכל כך מתחשבים עם ה"פרסום" שלה כמו נר חנוכה, כמה הלכות הם בגלל פירסומי ניסא, שיהיה במקום ששלטה בה עינא, ועד שתכלה רגל מן השוק, ועל הפתח וכו'. וכלשון הרמב"ם והראשונים שעיקר המצווה הוא להדליק נרות להודיע ולפרסם את הנס.

וא"כ, היה ראוי לכאורה במקום להדליק כמה נרות קטנים בפתח הבית, לעשות כרוזים בחוצות קריה ולהריע בשווקים וברחובות ולעשות מדורות גדולות על ההרים ועל הגבעות וכו'.

אבל רואים מכאן את היסוד הנ"ל, שהפרסום הגדול לא תלוי בכמות האנשים שמודיעים להם את הנס [ואף לא בכמות המודיעים עצמם], אלא באיכות מי שמאמין בנס ומשבח לה' עליו בכל ליבו בדיוק לפי ההלכה. ומה שאלפי שנים מדליקים את אותם הנרות עם אותם פרטי דינים שלא זז מהם קוצו של יו"ד במשך דורי דורות, זה החיזוק הגדול ביותר לפירסום הנס. והרי כמה דברים מפרסמים ומודיעים

דרשו חז"ל על הפסוק מחוץ לפרכת העדות, וכי לאורה הוא צריך, אלא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל. [שבת כב:]: ופירשו מהי העדות, זה נר מערבי שהיה דולק כל היום בדרך נס.

ולכאורה קשה, הרי את הנס הזה ראו רק מספר מועט של כהנים, שהרי היה זה בהיכל שלישראל אסור להיכנס לשם מכל וכל, ואף לכהן אסור להיכנס לשם שלא בשעת עבודה, ובהיכל לא היו הרבה עבודות [שסתם קרבנות היו בעזרה על מזבח החיצון]. א"כ איזה עדות יש "לכל באי עולם" בנס שיחיד סגולה בלבד רואים אותו לזמן קצר.

ומבאר הגר"י הוטנר זצ"ל, שאם רוצים לפרסם דבר בצורה חזקה בכל העולם, הדרך היא שיהיה קומץ של אנשים שיאמינו בזה באמונת אומן, בחוש ממש. וזה כבר ישפיע על כל העולם כולו. והעיקר הוא האיכות, שהמאמינים בדבר יהיו שייכים לזה ויהיו חזקים בעצמם בכל החוזק. וזה יותר חשוב מכמות של אנשים שחלשים באמונה.

על כן, מה שראו מעט כהנים משרתי ה' בשעה מרוממת ונשגבה של עבודת פנים, והם היו חזקים בזה בכל הכוחות, זה משפיע ונהיה בזה עדות "לכל באי עולם".

ברוחניות - העיקר האיכות, וזה משפיע על

הכמות

והמציאות היא כן, איך שברוחניות "האיכות בונה כמות". בשנים הראשונות של המדינה כשהיה כאן העברה על הדת איום ונורא, בא בחור לחזו"א שרוצה לעשות פעילות להצלה משמד רוחני, אמר לו החזו"א, זה לא בשבילך תשב ותלמד. החפץ חיים בגילך ישב ולמד, שבעים שנה הוא בנה את עצמו ואח"כ עשרים שנה הוא בנה את כלל ישראל. כי יחיד שהוא חזק בעצמו, ממילא יש לו השפעה עצומה על סביבה שלו. ועיקר העבודה היא באיכות של עצמו, וממילא ישפיע הרבה גם בכמות.

וכמו שראינו בעינינו איך שבדורנו כל עולם התורה כאן בארה"ק נבנה מכח של יחידים, כמה אנשים בודדים שבנו דורות. מרנן החזו"א והגר"ז. איזו השפעה עצומה יש לגדולי תורה, אין לתאר ואין לשער. וכן במדינת ארה"ב, איך שכמה יחידים, הגר"א קוטלא, הגר"מ פיינשטיין, האדמו"ר

כנ"ל בשווקים וברחובות וכו' ואחרי כמה ימים או שבועות הכול כענן כלה וכרוח נושבת ואבק פורח וכחלום יעוף. ואילו הדלקת נר חנוכה נשארה כמות שהייתה בזמן חז"ל עד היום.

ואמנם צריך להדליק בפתח ולעשות את ה"פרסומי ניסא" לפי ההלכה, כי זה גוף המצווה לפרסם ולהודיע את הנס, אבל הדרך איך לפרסם היא לחזק אצלנו את האמונה בנס וההודאה על זה עלך פי השו"ע.

ויש לציין כאן מה ששאלתי את מורי הגריש"א זללה"ה על שני מקומות היכן עדיף להדליק. ופסק על מקום א' שלפי ההלכה הוא טוב יותר. ושאלתי אותו, אבל במקום השני יש יותר פירסומי ניסא, וזה עיקר המצווה, וענה לי מורי זללה"ה בבדיחותא, א"כ תדליק פנסים גדולים ברחובות ובכיכרות. והיינו כנ"ל, שכל הפירסומי ניסא צריך להיות על ההלכה, ואז ממילא הנרות הקטנים שקומץ אנשים מאמינים בהם באמונת אומן, הם משפיעים ועושים את הפרסום הגדול ביותר והכבוד שמים הגדול ביותר.

בעקידת יצחק, שנים שהיו חזקים בעצמם השפיעו כבוד שמים על כל העולם

ובענין זה, יש בנותן טעם להביא את מה שהערנו בענין עקידת יצחק. הרי שני הפעמים שהיה בעולם את הכבוד שמים הגדול ביותר, הם, מתן תורה, וביאת המשיח בב"א. והנה אמרו חז"ל ששתי הקרניים של אילו של יצחק, אחת הייתה לשופר של מתן תורה, ואחת תהייה במהרה בימינו לשופרו של משיח. וכוונת חז"ל בזה ללמדנו שהכוח של שופר של מתן תורה וכן הכוח של שופרו של משיח הם

בזכות עקידת יצחק. וכן הכוח של כל שופר של ראש השנה בכל שנה ושנה, הוא מכוח עקידת יצחק.

ונתבונן, אם היו אומרים לנו שעלינו לעשות ולפעול את הכבוד שמים הגדול ביותר ומזה יהיה הכוח של כל שופר, של כל הכבוד שמים של מתן תורה ושל ביאת המשיח, לכאורה היינו שוכרים את האולם הגדול ביותר ומזמינים את צלמים ואנשי תקשורת מכל העולם וכו', הרי צריך לעשות כבוד שמים הכי גדול, וקוראים כל העם ה' הוא האלוקים וכו'.

אבל אברהם ויצחק שהיו צריכים לפעול את הכבוד שמים הגדול ביותר שהוא זה שיתן את הכוח לכל גילוי כבוד שמים בעולם, למתן תורה ולביאת המשיח, הלכו לבדם, "וילכו שניהם יחדיו", בלי משרדי פרסום, בלי אנשי תקשורת, כתבים, צלמים... אף אחד לא. אפילו ישמעאל ואליעזר שליוו אותם כל הדרך, כשהגיע למעשה, אז "שבו לכם פה עם החמור", אתם תשארו, "ואני והנער נלכה".

ומעשה זה ששני אנשים בלבד השתתפו בו, אבל אצלם היה זה בתכלית האמונה, בכל הכוחות ובכל החוזק, זה פעל את הכבוד שמים של מתן תורה "גם כל העולם כולו חל מפניך ובריות בראשית חרדו ממך" כל אומות העולם קראו ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, כל הבריאה, שה לא פעה עגל לא געה ציפור לא צייץ. כל זה מכוח שנים שהיו חזקים בעצמם בתכלית. וגם כל הכבוד שמים לעתיד לבוא, יתקע בשופר גדול, והיה ה' למלך על כל הארץ. והייתה לה' המלוכה, הכל מכח אברהם ויצחק שחיזקו את עצמם והביאו את הכבוד שמים הכי גדול בעולם כולו.

כי טוב חסדך מחיים

גם שם עיקר הנוסח הוא על ניסי המלחמות והתשועות.

והביאור בכל זה הוא, שוודאי שעיקר הנס היה במלחמות. וגם עיקר ההודאה היא על המלחמות, שהיו כל כך הרבה ניסים גדולים מאד, וזה היה הצלה של כל התורה כולה וכל כלל ישראל לדורות. אבל ניסי המלחמות, עדיין היו יכולים להכחיש אותם בכל מיני תירוצים ופלפולים, שזה היה טבעי, שהיוונים לא היו ערוכים לכזאת התנגדות, והחשמונאים הסכימו יותר למסור את הנפש, ובדורנו, הרחוקים מתורה ומצוות כבר מחנכים שהחשמונאים היו גיבורים גדולים וגאים שלא נכנעו וכו', וכבר נעשה מזה "כוחי ועצם ידי"...

נס פך השמן הוא "גילוי מילתא" על כל ניסי המלחמות

ולזה בא נס פך השמן, שהוא יוצא מכל גדרי הטבע ובזה אין שום תירוץ ושום פלפול. נס גלוי שרואים בורא עולם בבירור. והנס הזה מאיר לנו גם על כל ניסי המלחמות וזה ההוכחה והזכרון לדור אחרון שכל ניסי המלחמות היו ניסים

ידוע מה שמקשים העולם, מפני מה עושים את כל ימי החנוכה [שעושים שמונה ימים] לזכר נס פך השמן. וגם עיקר המצווה של חנוכה היא הדלקת הנרות, זכר לנס פך השמן. ולא עושים זכר למלחמות והתשועות. והרי בלי נס פך השמן היו מפסידים מצווה אחת לכמה ימים, ואפילו מצוה זו בפשטות יכלו לקיים בדיעבד כי טומאה הותרה בציבור, נמצא שכל הנס היה בשביל "לכתחילה" של מצווה אחת לשמונה ימים.

ואילו בלי ניסי המלחמות, הרי היה נאבד שם ישראל מן העולם ח"ו. היו גזירות גוראיות על כל הקודש והיקר, והיה כאן הצלה על כל הקיום של עם ישראל. ומפני מה כל ה"זכר" בחנוכה הוא רק לנס פך השמן.

ועוד קשה, שהרי בתפילה מה שמזכירים זה דווקא כן את ניסי המלחמות, ורק אותם, ונס פך השמן לא מוזכר כלל בתפילת על הניסים [אולי רק ברמז "והדליקו נרות בחצרות קדשך", ולא מזכירים בפירוש שהיה בזה נס]. ואפילו בנוסח "הנרות הללו" שנאמר על ההדלקה שהאי זכר לנס פך השמן,

שהאמוריים התחבאו במערות שבהר האחד, וההר ממול הזדעזע ובא לקראת ההר של האמוריים ונכנסו הקרנות בתוך המערות והרגום. אח"כ הודיע הקב"ה את הנס לישראל, זה לשון רש"י: "אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים הללו, המשל אומר נתת פת לתינוק הודע לאמו, לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואברים ומוליכתן סביב למחנה, וישראל ראו ואמרו שירה".

הנה היו כאן שני ניסים. נס אחד עצם ההצלה של ישראל, מה שההרים נזדעזעו והתחברו זה לזה וכו'. ונס שני, ההודעה על נס ההצלה, שהבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה את האברים. והיה כאן שינוי מערכות הטבע לא רק כדי להציל את עם ישראל, אלא גם כדי להודיע להם את נס ההצלה.

והנה, על מה ישראל אמרו את השירה, על נס ההודעה, שזה השירה "אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה". - "עלי באר מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה" [רש"י]. רואים שעיקר ההודאה והשירה שלהם היה על הנס שהקב"ה עשה כדי להודיע ולגלות להם, יותר מעל נס ההצלה עצמו.

וכן מצינו בט"ו באב שהוא יו"ט גדול. ואחד הטעמים שפסקו מתי מדבר מלמות, שבט' באב נכנסו לקברים ולא מתו, וחשבו שטעו בחשבון ונכנסו למחרת וכן כל לילה עד אמצע החודש שראו שנתמלאה הלבנה, א"כ לא יתכן שטעו בחשבון, וידעו ששב מהם חרון אף ה' ועשו אותו יו"ט. והרי פסקו למות בט' באב, ובכל זאת היו"ט הוא בט"ו באב, כי אז נודע להם ההצלה והישועה. רואים גם כן שהידיעה על ההצלה חשובה ומשמחת אף יותר מההצלה עצמה.

והביאור בכל זה הוא על פי הפסוק "כי טוב חסדך מחיים". ויובן על פי משל למלך שכעס על בנו והשליך אותו למעמקי היער, מקום נחש שרף ועקרב וצימאון. אבל מכל מקום המלך בסתר ליבו חמל על בנו וחס על חייו, והרי הבן נמצא במקום סכנה משודדים וחיות רעות, ומצד שני הרי כדי להעמיד את הבן בדרך הישר היה המלך מוכרח להשאירו ביער. על כן הלך המלך בעצמו ליער עם כמה גיבורי חיל, והתחבא מאחורי אחד העצים, ובכל פעם שהיה בנו בסכנה, ברגע האחרון הצילו המלך, כגון, אם באה חיה רעה, כשכלתה הרעה אל בן המלך ולא הייתה לא שום דרך להינצל, מיד ירו הגיבורים אשר עם המלך חץ על החיה והרגוה. וכן אם באו שודדים או אם כמעט גווע ברעב וכו'.

ובתחילה חשב בן המלך כי הכול מקרה, שצייד ירה על החיה ואויביהם של השודדים במקרה הגיעו אל היער וכדו'. אבל אחר כמה פעמים כבר הבין שידו של מישהו מכוונת את כל זה. ובאחת הפעמים שכמעט נהרג בן המלך ואביו הצילו, הבחין הבן באביו המלך משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. ואמר לו הבן, אבי אבי, יותר ממה שאני שמח על עצם הצלתי, אני שמח לדעת כי גם כאן ביער לא עזבתני ותמיד אתה על ידי.

לכן, עיקר ההודאה בתפילה היא על ניסי המלחמות, כי אמנם הם היו עיקר ההצלה. אבל עיקר התקנה וה"זכר" וכל ההלכות, הם לזכר נס פך השמן, כי הוא המגלה ומלמד ומאיר את העיניים על כל ניסי המלחמות, שלא יוכלו להכחיש אותם בשום פנים ואופן.

וכבר הארכנו לבאר את מהות הכפירה והטומאה של יוון, שהם אומרים שהכל טבע, אין ניסים, אין רוחניות, אין אלוקות ח"ו. והבאנו את לשון הרמב"ן על אריסטו: "היווני אשר הכחיש כל דבר זולתי המורגש לו, והגיס דעתו לחשוב הוא ותלמידיו הרשעים כי כל עניין שלא השיג אליו הוא בסברתו איננו אמת". עכ"ל הרמב"ן. זה מהות הכפירה של יוון. הנה אם היו שואלים את אריסטו שיעשה "ניתוח של תוצאות המלחמה" בין היוונים לחשמונאים, על הכל היה לו הסבר, איך קומץ אנשים עמדו מול חילות רבים כחול הים, היה אומר כי אומץ ליבם של המעטים עמד להם. ואיך החשמונאים שלא ידעו חרב ומלחמה "בני ישיבות" עמדו מול שרי צבא מלומדי מלחמה, יאמר שהיו להם תכסיסים סודיים וכו'. על כל דבר יש הסבר, על כל נס יש תירוץ, העיקר לא בורא עולם. לא קדושה, לא רוחניות, לא אלוקות. אבל על נס פך השמן, לא היה לאריסטו מה להסביר. איך שמן של יום אחד דולק שמונה ימים, כאן אין פלפולים, אין הסברים, כאן חייבים להודות שרואים בחוש נס רוחני.

ועל פי זה יובן גם מה שמקשים על עצם נס פך השמן, שלכאורה טומאה הותרה בציבור, ולמה נעשה נס כזה גדול רק בשביל שיקיימו את המצווה יותר לכתחילה.

אבל לפי הנ"ל מובן, שעיקר נס פך השמן היה כדי להאיר את כל ניסי המלחמות באור הבהיר. הנס של השמן הוא מגלה ומלמד ומוכיח על ניסי המלחמות, שלא ינסו להכחיש את הנס בכל מיני טצדקי ואמתלאות של הבל, כי כאן בנס פך השמן, הכל מודים בנס הברור והגלוי. ויסוד דברים אלו כבר מבואר במהר"ל.

ויש להטעים בזה, שלכך נעשה נס פך השמן במנורה, אף שעיקר השמחה היא על מה שחנכו את המזבח. כי המנורה מיועדת להאיר את הרוחניות. הרי כל טעם התורה למצות הדלקת הנרות הוא, "וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו במדבר אל הלכו אלא לאורו, אלא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל". ומה העדות, זה נר מערבי, שממנו היה מדליק ובה היה מסיים. שהוא היה דולק למעלה מכל גדרי הטבע. זה עדות שיש אלוקים בישראל. יש ניסים, יש רוחניות, יש בורא עולם שמשרה את שכינתו בישראל. לכן הנס שהוא המגלה והמודיע על כל ניסי חנוכה, נשעה דווקא בנרות המנורה.

הידיעה וההכרה בנס חשובה יותר מעצם

הנס

ויש לציין כאן למה שמצינו בנחל ארנון בפרשת חקת,

להתחלה], שזה השם שקראו לעצמם החשמונאים.

ונס פך השמן הוא בחינה של "חסדך" שזה הגילוי על כל ההנהגה. וניסי המלחמות הם "חיים". שעל ידם זכינו לעצם החיים.

ולפי כל האמור יובן למה בנר חנוכה כל כך חשוב ה"פרסומי ניסא". וזה עיקר המצוה להדליק נרות להודיע ולפרסם את הנס כלשון הרמב"ם והראשונים. וכל ההלכות בנר חנוכה הם מטעם פירסומי ניסא שיהיה בפתח, ולמעלה מג' טפחים ולמטה מעשרים אמה ועד שתכלה רגל מן השוק וכו'. כי זה עיקר נס פך השמן להודיע הניסים ושנודה ונהלל להשי"ת על כל זה.

ועל פי זה יתורץ גם כן קושיית התוס' בסוכה למה אין "ברכת הרואה" בשום מצוה כמו סוכה ולולב, ורק בנר חנוכה מצינו ברכה זאת. ולהנ"ל יש לומר שבנר חנוכה הרי עיקר המצוה היא להראות ולהודיע את הנס, על כן מי שרואה את הנרות הוא שותף ל"פירסומי ניסא" שזה גוף המצווה, ונחשב בזה שהוא משתתף בעצם מצות הדלקת הנרות, לכן תיקנו ברכה לרואה, כי על ידי שהוא רואה את הנרות ומברך עליהם, נעשה בזה פירסום הנס, שזה עיקר המצווה.

כי אם ברוחי

כאן חמשה עניינים, אלא הכל דבר אחד, שבמלחמה זו מה שקבע את הנצחון לא היה כח של "גיבורים ורבים" אלא כח של "טהורים וצדיקים ועוסקי תורתך". והכל עניין אחד, שאנו מודים ומשבחים ומפרסמים הנס שזה היה המהלך של מלחמות החשמונאים.

הניצחון לא היה רק במערכה זו, אלא נצחון בויכוח על ההשקפה והאמונה

והאמת, שנקודה זו בעצמה הייתה עיקר הוויכוח והמלחמה בין יוון לישראל. שאלבא דהשקפת יוון [שאינם מאמינים ברוחניות, אלא בגשמיות הנראית לעיניהם, עיין מש"כ בזה במאמר "חושך זו יוון"] הנצחון צריך להיות של כוחות גשמיים, כי אצלם הכל עפ"י הטבע ואינם מאמינים שיתכן כוח של "צדיקים" ו"עוסקי תורתך". ואילו ישראל יודעים ומאמינים ברוחניות, ממילא וודאי שמה שבאמת קובע הוא רק הכוח של "טהורים וצדיקים ועוסקי תורתך".

ועל זה מודים, לא רק שהיה נצחון בעצם המערכה שהחשמונאים נצחו את היוונים, אלא היה כאן ניצחון גדול לכל ההשקפה והאמונה של ישראל נגד ההשקפה והתרבות של יוון. וכל העולם ידעו בבירור שיש רוחניות בעולם והיא הקובעת הכל.

ודבר זה הוא פסוק מפורש בהפטרה לשבת חנוכה "זה דבר ה' אל זרבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבקות" [זכריה ד, ו].

כמו כן אנחנו עם ישראל, בכל פעם שהשי"ת מציל אותנו מאיזו גזירה, יותר ממה שאנחנו שמחים בעצם ההצלה, אנחנו שמחים לגלות ולראות שה' עמנו לא עזבנו ולא נטשנו. לכן, הידיעה על הניסים חשובה אף יותר מעצם ניסי ההצלה.

ההודאה על נס חנוכה היא גם על "הידיעה" של הנס

ובחנוכה היה לנו נס מיוחד כדי לדעת ולראות ולהוכיח לכל העולם את ניסי המלחמות. וזה נס פך השמן, כנ"ל, שנס זה אף אחד לא יכול להכחיש ורואים את אהבת ה' אותנו, עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.

וזה פירוש הפסוק "כי טוב חסדך מחיים". היינו, ש"חסדך" - "חסד" בכל מקום מורה על גילוי והארת פנים, שרואים את ההשגחה [להגיד בבוקר חסדך ואמנותך בלילות. "חסד" - גילוי, שייך בבוקר, בזמן האור של הגאולה]. ו"חסדך" - הידיעה והגילוי על הנהגת השי"ת עמנו, זה טוב לנו אפילו מחיים - אפילו מעצם נס ההצלה עצמו, שניתן לנו חיים.

והנה סופי תיבות של פסוק זה, יוצא "מכבי" [מהסוף

ידועה הקושיה על מה שאומרים ב"על הניסים": "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך". יש כאן חמשה עניינים. והנה שניים הראשונים, "גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים", מובן שזה נס ושינוי מגדר הטבע. אבל שלשת האחרים, "טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך", מה הנס בזה וכי בגלל שהיוונים היו יותר רשעים היה יותר סיבה שהם ינצחו, ואיזה חידוש יש בשלשה עניינים אלו טמאים ביד טהורים וכו', שמזכירים אותם בתפלה.

ונראה לבאר, שבאמת אין כאן חמשה עניינים, אלא הכל דבר אחד וכמו שיבאר בס"ד. ונקדים לזה משל. הנה בכל צבא יש הרבה כוחות כדי להלחם, כגון חיל רגלי, חיל פרשים, חיל הים וכו'. והנה, אחר שיש מלחמה, יש אנשים ש"לומדים" את תוצאות המלחמה ומסכמים מה שהיה. ולדוגמא כך אומרים: לצבא א' היה יתרון בחיל רגלי. ואילו לצבא ב' היה יתרון בחיל אווירי. וצבא ב' נצח לגמרי במלחמה. מעתה יודעים כולם כי כח אווירי חשוב יותר כדי לנצח מאשר כח רגלי. ומן היום ההוא והלאה כל הצבאות שמתבוננים במלחמה ההיא יודעים להשקיע בחיל האווירי יותר מאשר בחיל הרגלי.

ומעתה נראה שזה ביאור מה שאומרים בתפילה: ה"סיכום" של מלחמות החשמונאים הוא כך: לצבא יוון היה יתרון של "גיבורים ורבים" [לעומת החשמונאים החלשים והמעטים]. ולצבא החשמונאים היה יתרון של "טהורים וצדיקים ועוסקי תורתך" [לעומת היוונים הטמאים והרשעים והזדים]. ואין

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי יעקב ישראל הכהן בייפוס שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

החיים לאור הנר וריח הבשמים

ידועה ומפורסמת השאלה מדוע לא הוזכר נס פך השמן בתפילת "על הנסים", בה בשעה שבברייתא דמסכת שבת (כא:) לא הוזכרו התשועות והמלחמות, אלא דוקא נס פך השמן? תירוצים רבים נאמרו על שאלה זו. להלן יובא תירוץ של הגאון רב"מ אזרחי שליט"א, אך נקדים לדבריו שאלה מפורסמת נוספת, מפרשת השבוע. מקשים העולם: איזו תועלת הפיק יוסף מכך שהגמלים אשר על גבם הובל למצרים, נשאו נכאת צרי ולוט. הרי במצבו המושפל של "בר חכים" שנמכר לעבד והולך לקראת גלות קשה ואכזרית של דיכוי והשפלה, אין לריח הבשמים שום משמעות לכאורה.

אחד התירוצים הידועים על שאלה זו הוא, שריח הבשמים בא "לאותת" ליוסף כי הוא מושגח ע"י ההשגחה עליונה. יש כאן תזכורת לכך שעליו לזכור גם עתה כאשר חשכה דרכו והוא עלול לחוש כאילו הוא עזוב ודחוי, שגם עתה הוא מלווה ע"י הקב"ה. יתירה מזו, לא רק שהוא מלווה אלא גם מנווט ומונחה ע"י יד ה' הטובה, גם כאשר המצב נראה קודר ומדכא כל-כך.

ריח הבשמים אשר נישאו אז על הגמלים, נודף למרחקים עצומים, והוא נישא על כנפי האמונה לטווח שאינו מוגבל בשטח ובזמן. לפיכך אף אנו כיום יכולים וצריכים "להתבשם" ממנו [לחיות האמונה תמיד בכל-מצב שהכל משמים], ולהיות מודעים לכך שבכל עת ובכל שעה, יד ה' הטובה מנחה אותנו ומשגיחה עלינו.

נבוא עתה לדברי הגרב"מ שליט"א. מקומה הטבעי של תפילת "על הנסים" הוא בברכת ההודאה, ודוקא משום כך מטבע הדברים אין שם מקום להזכרת פך השמן. שכן התבוננות בתוכן הברכה ובפרטים הנפרטים שם, מביאה אותנו להבחנה ברורה שמתייחסים שם רק ל"ניסוך שבכל יום עמנו". ורק אלה שהם בכלל המסגרת של "לא כלו רחמיק" ו"לא תמו חסדיך", הרחמים והחסדים שאינם פוסקים נכללים בברכה זו.

אמור מעתה, מדובר שם אמנם בנסים ונפלאות, אך דוקא בנסים הנשזרים בתוך ההנהגה היום-יומית עם כלל ישראל. כי זהו טבעו של כלל ישראל, שהוא זוכה להשגחה פרטית, וההנהגה עמו היא חסדי שמים שהם "ניסוך ונפלאותיך שבכל יום עמנו". אבל נסים שמחוץ למסגרת של "בכל יום עמנו", החורגים מהנסים התמידיים, אין מקומם ב"מודים".

לכן אין זה המקום להודות לא על נסי יציאת מצרים ולא על נס פך השמן. נסים אלה הינם עילה למועדים וחגים, אך לא להודאה במסגרת שנועדה להודות על נסי היום-יום.

ומכאן המסר הברור והאמיתי ש"רבים ביד מעטים" וכן "גיבורים ביד חלשים", גם רבבות מול י"א או י"ג דהיינו מתי מספר של יחידים, כל זה הוא עדיין במסגרת של "נסיך שבכל עת". כל אלה נכללים במסגרת של הנהגת הטבע הנסית של הקב"ה עם כלל ישראל. והעדויות לכך היא, היות נסי המלחמה נזכרים בתפילת "על הנסים", המשתלבים במסכת ההודאה על נסי ההנהגה היום-יומית בברכת "מודים". עד כאן דבריו.

מסקנת דבריו היא שאמירת תפילת "על הנסים" בימי החנוכה, יש בה כדי לחזק את ההכרה בנסים המלווים את כלל ישראל לדורותיו בכל עת ובכל שעה.

לא נותר לנו אלא לברר מהו מקומו ותפקידו של נס פך השמן, אשר אותו אנו מציינים בהדלקת נר חנוכה, שהיא - כלשון הרמב"ם מצוה חביבה עד מאוד. לאור הדברים דלעיל, יש לומר שנס פך השמן הוא הבשמים המעוררים את תשומת הלב להשגחת ה' ולנסיו ה"טבעיים". כאשר ראו בני דור חשמונאי את הנס הגלוי של פך השמן, הוארה לעיניהם השגחת ה'. ומכוח הכירו גם בנס הנצחון במלחמה, בדיוק כשם שניחוח הבשמים שנשאו על גבם גמלי המדיינים אשר הוליכו את יוסף מצרימה, היוו תזכורת למבט הנכון על מאורעות החיים.

רעיון זה זוכה להמחשה מאירת עיניים, כאשר החל מפרשת "וישב" אנו מלווים לאורך שלוש פרשיות התורה את פרשת יוסף ואחיו. העיון בהתנהלות העניינים המפורטת בפנינו, מהווה עבורינו בית מדרש ללימוד ההשקפה האמיתית על מאורעות היום-יום של הכלל ושל הפרט. אנו יוצאים לדרך בפרשת "וישב" מונחים ע"י דברי חז"ל המובאים בפירוש רש"י על הפסוק "וישלחו מעמק חברון" - "מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר 'כי גר יהיה זרעך'".

כאן היא נקודת היציאה לגלות מצרים, על כל השתלשלות העניינים אשר הביאו את יעקב ובניו למצרים. וכבר בפסוק שאחרי כן, מדריך אותנו הרמב"ן כיצד עלינו להתבונן בכל פרט שבהשתלשלות העניינים וממילא גם על כל מאורעות חיינו, וזה לשונו: "ויאריך הכתוב בזה (שתעה יוסף בשדה, וימצאהו איש וגו')... ולהודיענו עוד, כי הגזירה אמת והחריצות שקר".

בהדליקנו את הנרות במשך שמונת ימי החנוכה, נתעורר כולנו ל"הלל והודאה" ונודה לה' יתברך על הנסים שעשה לאבותינו בימים ההם, "ועל נסיך שבכל יום עמנו" - בזמן הזה, וזה יאיר את דרכנו בחיים ויחזק ויבשם את עבודת ה' שלנו.

ובעת אשר יסתובב הסביבון לאור הנרות, נסביר לילדינו היקרים את אשר אמרו לנו הנרות על הסביבון המסתובב. וכך אומרים הנרות: דעו כי למסֻבָּב בכל העולם, ישנו מסֻבָּב אחד ויחיד שהוא סיבת כל הסיבות. והוא יתברך מסובב מלמעלה, כלומר מנהיג את כל בני העולם, כשם שאת הסביבון מסובבים במקום אחיזתו - למעלה.

בכך מדגים לנו הסביבון את החיים לאור הנר והבשמים.

דברי זיכרון שנאמרו אחר פטירתו של מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

שמעתי מאחד מידידי שהרב שטיינמן אמר לו שאנשים חושבים שאיש אמת הוא אדם שלא משקר ונזהר מלהחליף בדיבורו, אבל באמת להיות 'איש אמת' זאת עבודת חיים. עבודת חיים של האדם להיות דבק לגמרי באמת. הגוון המיוחד של מידת האמת שהרב שטיינמן היה מופלג בה באופן מיוחד היתה ה'אמת פנימית'.

כשנעמוד על ההנהגה של האדם במידת האמת, יתכנו כמה בה דרכים. יש אפשרות לאחוז בצד מסוים של האמת כשהיא מופנית אל בירורי הדעות והאמונות, ואכן אדם צריך לבדוק ולברר אמיתותה של כל דעה ודעה וזוהי מידתם של אנשי אמת. אך כמה שהדבר חשוב, יש לדרך זו גם 'מתן שכרה בצידה', שהיא מקילה על האדם את מלאכתו. בדרך כלל אנשי האמת הללו רואים הרבה ביקורת על טעויות ושקרים של אחרים, ומקום מתבצר להם בגן עדן של אמת כשעומדים מול השקר הרווח בעולם ומול הדעות המשובשות, בפיקחות לתפוס את נקודת השקר והחסרונות בכל דבר.

אין ספק שחלק זה של בירור האמת חשוב במיוחד הן בחיי היחיד והן לציבור. מבחינה ציבורית התחדד מאד הצורך במידת האמת הזאת לציבור שלומי אמוני ישראל בארץ, מול השקרים של מיני תנועות חילוניות והנגררים והנספחים אחרים, שדברו גבוהה גבוהה בענייני אמונות ודעות והיה צורך להבחין הרבה ולברר את השקר שלהם. הרבה עסקו גדולי ישראל בבירור האמת כדי להעמיד את יסודות בית המדרש שהוא הבסיס לקיום בני התורה בדור האחרון, עד שאנשים היו משתוממים מהקיצוניות של הביקורתיות שהיתה נצרכת לבירור האמת שהחיים הרוחניים תלויים בה. באמת מי שלא עמד על הבירורים הללו ולא ירד לעומק דעתם של גדולי ישראל דאז, מצא את עצמו לאחר זמן נסחף והולך אחרי טעויות ושיבושים, עד שהיו אוכלים בו בכל פה ערכים ומושגים של שקר. זה היה הבסיס לבנות את בית המדרש.

אולם יש מידת אמת אחרת, שאמנם נראית פחות זוהרת מקודמתה אבל היא עיקר גידול האדם - בתוך בית המדרש. מידת האמת של האדם מול עצמו, שבוחן ובודק כמה הוא באמת שייך לכל מה שהוא מכיר ויודע. מידה זו מבררת לאנשים שעוטפים את עצמם בהצהרות ובחשיבויות ומגבים את עצמם במאמרים וכדו' - כמה הדברים נכונים במציאות וכמה הם אמיתיים בתורה וביראת שמים, כמה אמיתיים הם במידות טובות וכמה מיישמים בפועל את כל הדעות המרוממות שעליהם הם מדברים.

לאמת הזאת יש הרבה מפסידים וקשיים שמרחיקים ממנה.

יש להקדים שבוודאי ראוי להתעורר מתוך הצער הבכי והמספד על סילוקו של גדול הדור, אך יש להימנע מפני שלא רצה בהספדים, ואף שכבר התירו פרושים את הדבר למרות צוואתו המפורשת, מ"מ מקוצר המשיג אין ראוי לעמוד ולעסוק בהספד.

אמנם, ראוי וגם מחויבים לעסוק בהשפעה שלו על הדור ובמה שעלינו לקחת ממנו. יש הרבה סוגים של השפעות שאנשים גדולים פועלים על בני דורם, והשפעתו של הרב שטיינמן זצ"ל על כולם היתה עצומה והיא מורגשת במיוחד. אכן, ההשפעה שלו מאד פנימית, וטבען של השפעות דקות כאלו שהן מתחמקות מבני אדם, וכעת כאשר איננו רואים את מציאותו לפנינו, אם לא מגדירים את מה שהוא היה ולא שמים על לב אפשר לאבד בקלות את מה שקבלנו.

ונראה להגדיר שלוש הבחנות בזה שכולם מכירים ושייכים אליהם, ולהוסיף הבחנה רביעית שהיא פחות שייכת אלינו, אבל יש לה השפעה עלינו אם נתרגם אותה בצורה נכונה.

אמת

הנקודה הראשונה. יסוד הקשר להקב"ה ואל התורה הוא במידת השייכות שלנו למידת אמת. התורה נקראת 'תורת אמת' כמו שאומרים בתפילה "ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו" וכן בברכה"ת ועוד, ונראה לבאר ע"פ המדרש (בר"ר פ"ה) "א"ר סימון בשעה שבא הקדוש ברוך הוא לבראות את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים וחבורות חבורות... אמת אומר אל יברא שכולו שקרים... - איך אפשר לתת תורת אמת לבני אדם שיעוותו אותה - מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד ותשלך אמת ארצה" - ורק כך הוחלט על בריאת האדם. מידת האמת היא המידה היסודית והבסיסית ביותר של תלמידי חכמים כמו שאמר דוד המלך (תהלים קיט קסג) "שקר שנאתי ואתעבה, תורתך אהבתי", וכיון שבני אדם יכולים לעוות את התורה שהי 'כולו שקרים', לכן חייב להיות שהקב"ה נתן את המידה הזאת לארץ כדי שהאדם שכולו שקרים יוכל להידבק בתורת אמת. וכן כתב בהקדמת הקצוה"ח בשם דרשות הר"ן לגבי דרכי הלימוד וכן הוא בכל הנהגת התורה, שהקב"ה קרב לבני האדם את האפשרות לקנות את מידה זו ולהיות מ'אנשי אמת'. לכן מידה זו מאפיינת תמיד את הגדלות בתורה וגם את ההתגדלות של תלמידי חכמים בתורה שעולים יותר ויותר במידת האמת, ככל שהאדם מרבה ב'שקר שנאתי ואתעבה' כך הוא גדל ב'תורתך אהבתי'.

הקושי הראשון - קשה מאד לאדם לעמוד מול הראי ולראות את עצמו באמת, אחרי כל ההצהרות ואחר כל מה שהרעיש וגילה את כל קליפות השקר והדעות המשובשות שיש בעולם ובנה השקפה נכונה, קשה לגלות כמה באמת הוא ממלא אחרי המושגים שהוא מכיר ויודע, ולראות שזאת עבודת חיים תמידית מול יצרו שמתגבר ומתחדש עליו בכל יום להסיט אותו מהבירור האמיתי של האדם עם עצמו.

מידת אמת זו היתה מיוחדת אצל הרב שטיינמן, שמכל מי שעמד לפניו היה מקלף ממנו את קליפות הסיפורים שבני אדם מספרים לעצמם, כמו המעשה שהתפרסם (אמנם קצת בצורה צינית) שבא אליו אדם לשאול אותו אודות שתי משרות שמציעים לו והסביר את הצדדים ואמר שבמשרה אחת יעלה יותר בתורה ויצטרך להשקיע בלימוד, ושאל רב שטיינמן מה א"כ הצד לקחת את המשרה השניה, וענה לו שבמשרה השניה יהיה לו יותר כבוד. אחר שסיים ליווה אותו הרב שטיינמן אל הדלת, וכשנשאל על כך ענה שבאים אליו הרבה אנשים ואומרים הרבה טעמים מטעמים שונים על כל דבר, והאדם הזה אמר את האמת והוא ראוי להערכה על כך. (בוודאי שיש חיסרון באדם ששוקל שיקולי כבוד לעומת עליה בתורה, אבל חיסרון גדול יותר שהאדם אינו יודע מה הוא רוצה ומה הוא מחפש ועוטף את האמת במיני סיפורים וסיבות לא נכונות).

המידה הזאת היא המידה היחידה שאיתה אפשר לקנות קנינים אמיתיים. מלהיות עסוק בשקר שמחוץ לבית המדרש לא נעשים בעלי תורה, לא נעשה אדם שיודע את חובתו בעולמו ושם את מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו בצורה נכונה. אבל יש סבל וקושי לאדם לעמוד במקום שבו הוא בינו לבין עצמו ומביט על עצמו במשקפי האמת, ולראות כמה הוא שייך למושגים עליהם הוא מדבר.

הקושי השני - זאת ועוד, האמת הזאת אף היא 'שכרה בצידה' שמביא לקושי שמאד רווח בינינו בעיקר בגיל הצעיר ונמשך גם אח"כ. אנשים בטוחים שאם נחתינן לבירור מה אנו באמת, לא נוכל לעמוד לפני הקב"ה כלל. ההשוואה בין מה שהאדם משיג בדעת לבין מה שהוא עושה בפועל, יכולה להביא למסקנה שלעולם אי אפשר לעמוד בזה. אמר לי פעם אברך שהוא חושב שאם יקלפו ממנו את כל גינוני החברה שסביבו וינסו לראות מה הוא באמת לפני הקב"ה, ישאר ממנו מעט מאד. החיסרון שיש בזה שמתוך חומר שהחמרת עליו בתחילתו הקלת עליו בסופו, אדם חושב שבאמת אין אפשרות להגיע לאמת, ואדרבה אם יעסוק בה זה יהרוס את שלות החיים שלו ויגרום לו למשברים ולמיעוט תורה ועבודה. (וכידוע יש מעשים רבים מגדולי ישראל שנוהרו מאד שלא לגרום לעצמם חלישות הדעת, וצריך להיזהר בזה) ויש בזה דבר עמוק מענין השקר שדרכו של אדם לחפש את החמרה של מידת האמת כדי שיהיה פטור מלקיים, הוא לא מוכן לראות את האמת גם בטוב וגם ברע.

מידת האמת אצל הרב שטיינמן היתה בצורה נפלאה מאד, שמצד אחד ידע לבקר את עצמו במידת האמת, כמו שכתב

בצוואתו שלא יכתבו עליו שהוא צדיק ולא ירא שמים וממליץ שלא יקראו על שמו. אין זו הכנעה גרידא אלא חיים מתוך מושגים נעלים, כמי שהכיר את החזון אי"ש וידע כמה הוא יכול לצפות מעצמו ולפי זה עדיין לא יצא ידי חובתו, הענוה שלו היתה ענות צדק ששופטת לפי האמת. הוא סלד מכל מושגי הרהב שאנשים מדברים שעושים 'לשם שמים' וב'מסירות נפש'. באה לפני הרב שטיינמן אישה ושאלתה בפיה, היות והיא התברכה בעשירות גדולה ובנתה בית מפואר לפי כל דקדוקי החידושים הקיימים, האם יגרע שכרה בעוה"ב ויהיה שולחנה חסר בגן עדן בגלל רוב הטובה הזאת. מלמל הרב שטיינמן לעצמו "אכשר דרא, אני חושב איך אני עומד מול הגיהנום ויש שטרודים מחמת חיסרון בגן עדן...". אך מצד שני אותה מידת האמת שמבקרת וחותרת לא מיועדת רק שהאדם ירדוף את עצמו, ועם האמת הוא ישרוף את עצמו ואת כל מעלותיו. האמת היא לא רק לשלול ולבקר, אלא בכוחה יש לראות היטב את הדברים הטובים שקיימים, הרב שטיינמן היה מאד שמח על כל דבר אמת, ותמיד הפליג בדיבור עד כמה אפשר לזכות בכל דבר. גם במקומות שהרבה אחרים ראו רק את הצד הביקורתי, הוא ידע למצוא את הנקודה הטובה שממנה אפשר לבנות.

וזה הדבר העיקרי שהקב"ה נתן לנו, שאחר שהוקמו והתרחבו בתי המדרשות והובדלו מהעולם החילוני והנגררים אחריהם בבירור האמת והשקר שבדעות, העבודה האמיתית היא לעמוד מול האמת של האדם עצמו. ויש השפעה לדמויות של אנשים שעומדים באמת הזאת ואינם נסחפים אחר ההגזמות, מאמינים ויודעים שאפשר לגדול, אולי זה גידול איטי יותר אבל "הולך בתום ילך בטח" (משלי י טו). בוודאי שצריך את הרוח של השאיפה אבל עם זאת יש להתנהל נכון ולעבוד על הקבלה של ה'תורה אור'.

בכלי המקדש היו קבועים זרי זהב - בארון, בשולחן ובמזבח, שהם כנגד ג' כתרים - כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות. אבל למנורה אין זר קבוע, המנורה עומדת כנגד כח החכמה כמו שאמרו "הרוצה להחכים ידרים", ויש עבודה תמידית כסדר כל יום של הטבת הנרות והדלקתם לזכר לזר של המנורה שהוא כנגד הכתר הרביעי כתר שם טוב שעולה על גביהן. והיא מסמלת את היציאה של הדבר לפועל כמו שכותב בראשית חכמה (הקדמה) שהוא כח המעשה שכל ג' הכתרים תלויים בו. והמכוון בזה שעיקר עבודתה של המנורה היא הקבלה התמידית, איך האדם מעמיד את עצמו ככלי קיבול לדברי התורה וכמה הוא רוצה שהתורה תחול בקרבו.

בין אדם לחבירו

הנקודה השניה יוצאת מהנקודה הראשונה. עוד לפני יותר מעשרים וחמש שנה הוציא הרב שטיינמן מכתבים לציבור על ענייני בין אדם לחבירו ורבים התפלאו על זה. ובאמת כבר מצינו כן בגמ' (ברכות כח:) - "ת"ר כשחלה רבי אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמרו לו רבינו למדנו אורחות חיים ונזכר בהן לחיי העולם הבא", ותמוה וכי רצו לעבוד את הקב"ה כדי לקבל פרס, ועוד מה פשר הנוסח שאומרים לרבים בדרך זו. ומסביר

בזה רבי יעקב משה זצ"ל פשט אמיתי שבוודאי לא התכוונו לשאול בשביל לקבל שכר אלא הזכירו את חיי העולם הבא לשאול שהם רוצים הדרכה לחיים שעומדת במבחן אמיתי של חיי העולם הבא. בתוך העולם הזה אפשר לומר הרבה הסברים אך תלמידי ר"א בקשו ממנו שיתן להם סדר ומהלך חיים שבו חיים לפי מושגי האמת של העולם הבא. פתח ר"א ואמר "הזהרו בכבוד חבריכם". הרב שטיינמן כתב מכתבים ותוכחות להיזהר בבין אדם לחבירו והקפיד על זה מאד, וכמו שהתבטא פעם על קין והבל - רק היו שני בני אדם היו בעולם וכבר רבו...

מה ראה גדול זה להוכיח בבין אדם לחבירו, וכי אנשים לא יודעים את חומר הדבר. אולם הסיבה היא מפני שבבדיקת האדם את עצמו לפי מושגי האמת מאד קשה לעקוב אחרי כל הדרכים בענייני בין אדם למקום, אבל ענייני בין אדם לחבירו הם מבדק שא"א להתכחש אליו. קשה לרמות בבין אדם לחבירו, האדם ניכר בכיסו ובכעסו ושם הוא נמצא כמו שהוא באמת בלי המעטפות החיצוניות. מספרים על אחד שנכנס לבית הכנסת ושמע אדם מתפלל ואומר ב'אלוקי נצור' עד כמה הוא עפר ואפר חרפת אדם ובזוי עם, לאחמ"כ בשעת קריאה"ת נתנו את העליה שהוא סבר לקבל, למישהו אחר, ומיד החל לצעוק ולמחות על העוול שנעשה לו. ניגש אליו אותו אדם ושאל אותו והרי שמעתי שאתה אומר שאתה עפר ואפר וכו', ומדוע אתה כועס. אמר לו - כלפי הקב"ה אני בוודאי רימה ותולעה, אך כלפי 'ההוא' מהיכי תיתי...

אומר ר"א שההתגלות של השייכות של האדם להתעלות מתוך מושגי החיים הבסיסיים של העולם, נמדדת בהנהגה שלו בין אדם לחבירו. כשהאדם נמצא ב'רשות הדיוט' הוא נבחן אם גם בענייני ממונות ובהתנהלות הטבעית של החיים הפשוטים הוא נוהג לפי מושגים נעלים. אם רוצים לבדוק את השייכות של אדם לעולם הבא לא בוחנים מהחלק הגבוה שבו, אלא דווקא מהחלק הנמוך, כמו שאומרת המשנה (אבות ג י) "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו", יש כאן תנאי כפול דלא תימא שרק כאשר הבריות 'מבינים' אמרי' שרוחם נוחה הימנו היא הוכחה לרוח המקום, אלא שאם אין רוח הבריות נוחה הימנו מוכח בוודאי שאין רוח המקום נוחה הימנו.

החלק הזה מלמד על הכלל כולו - מהי צורת האדם שלו ואיך חלה בו צורה של תלמידי חכמים, כמו שאמרו במסכת דרך ארץ (פ"א) - "דרכן של תלמידי חכמים, עניו ושפל רוח זריז וממולח עלוב ואהוב לכל, ושפל רוח לאנשי ביתו, ירא חטא ודורש את האדם לפי מעשיו, ואומר כל מה שיש לי בעולם הזה אין לי חפץ בו לפי שאין העולם הזה שלי וכו'", הנהגת דרך ארץ מגלה כמה חלה באדם מציאות התורה וכמה התעלה על ידי התורה, או שמא בחוץ הוא עומד ולא סיגל וקנה את הרמה העליונה של תלמידי חכמים. זאת הנקודה של המרכזיות של 'בין אדם לחבירו' שעליה עורר הרב שטיינמן רבות, שמאמתת את המושגים והקנינים של האדם בין בממון בין במידות ובכל התחומים בהם האדם מתהלך.

ובענין זה יש להוסיף לבאר את הגמ' בברכות (סא:) - "ואהבת את ה' אלוקיך. תניא, רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך, ואם נאמר בכל מאודך למה נאמר בכל נפשך, אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לך נאמר בכל נפשך, ואם יש לך אדם שגופו חביב עליו מגופו לך נאמר בכל מאודך". ופשט הדבר תמוה שהרי נאמר 'עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו' (איוב ב ד) ומיהו האדם שמוכן ליתן את נפשו בעבור ממונו, ועוד דכאשר מוסר את נפשו הוא גם חסר קניינים ומה תועיל מסירות נפשו, באיזה אופן מסירות 'בכל מאודך' גדול יותר ממסירות 'בכל נפשך'. ובפסיקתא דרשו 'ובכל מאודך, כיעקב שאמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך' ונראה הפשט שהחידוש שיש בתוספת של 'בכל מאודך' אינו בדרגה גבוהה יותר של מסירות נפש, דפשיטא דמס"נ גבוהה יותר ממסירת הממון. אלא דכאשר שואלים את האדם על מה הוא חי מתעוררת בו שאלת החיים, אך הנושא של 'בכל מאודך' מתייחס למבואות האפלים של החיים. כאשר מאיר לאדם הנושא של החיים הוא מוכן למסור נפש אבל החולשה שלו היא כשנמצא במקום הנמוך, בו הוא עסוק בעניינים הפשוטים של החיים ואינו רואה את הקשר של הענין האלוקי לחלק הזה, שם נדרש 'בכל מאודך'. כידוע אמה המגיד מקלם שיש שואלים איך יתכן שישנם אנשים שבביהכ"ס מתפללים בכוונה, ולאחר מכן בעסקיהם במקח וממכר נוהגים ברמאות, אך לא קשיא ואין זו סתירה, אלא הם עובדים את הקב"ה בשיתוף ח"ו. כשנמצאים בבית המדרש עובדים את הקב"ה, וכשנמצאים בחנות עובדים את הממון. והכוונה בזה שכאשר האדם עומד נוכח פני ה' בוודאי קל לו לעמוד כעבד לפניו, אבל כאשר הוא נמצא במקום בו הוא צריך להשקיע בקנינים שלו, ובו עליו לנהל את ענייניו בעצמו, הוא זה שצריך לפעול ולעשות ושם נמצא ה'מאד' שלו - שם עליו לראות את הקב"ה וזהו קיום גבוה יותר של 'בכל מאודך' על פני 'בכל נפשך'.

זיכוי הרבים

הנקודה השלישית גם היא קשורה לענין האמת, והיא המידה שהרב שטיינמן היה מופלג בה מאד - היחס לזיכוי הרבים ולאחריות על כלל ישראל.

ובדבר זה זכיתי לשמש לפניו כמה פעמים עד כמה החיוב של אדם להשקיע בהרבצת תורה וכדו', וסיפר לי שבספר 'הצדיק ר' שלמה' לרבי שלמה בלוך זצ"ל מסופר שהחפץ חיים אמר על עצמו שמצד חלקו בתורה היה צריך לעסוק בסודות התורה ובזה היה צריך בעיקר להשקיע ולעשות חיל, אבל מה אפשר לעשות שכלל ישראל זקוקים לדברים אחרים, ומה שכלל ישראל צריכים שם צריך להשקיע. וגאים הדברים למי שאמרם שכיתת רגליו ממקום למקום לחיזוק הרבים, ובכל מקום שראה שיתכן שתהיה תועלת לרבים ואפילו קצת השפעה מיד הלך לשם. היה לו חידוש בענין, ואמר אותו בהרחבה בהספד על ידידו ורעו הגר"מ סולובייצ'יק זצ"ל - אלישע אמר על אליהו הנביא 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו', ובאר הרב שטיינמן שישנם שני חלקים של הנביא והאדם גדול

שבדור. יש את 'פרשיו' - הסוס שלפני העגלה שעליו להוביל את העגלה והאנשים, ויש עוד את ה'רכב ישראל' שכולם יושבים ורוכבים עליו, והוא זה שמזיז אותם. ובוודאי שלהיות בבחינת 'פרשיו' קל יותר, מאחר והמונהגים רואים ויודעים מיהו שמנהיג אותם, אבל להיות 'רכב ישראל' דהיינו להרכיב את הלומדים ואת כלל ישראל במקום שנמצאים, הוא דבר שלא רואים ולא מרגישים בו עד העדר העגלה שאז נופלים כולם. וזה מתקשר למה שהתפרסם שכאשר היה בחור פגש בו יהודי בעודו לומד בביהכ"ס בשעה שלוש לפנות בוקר, ושאל אותו להיכן אתה רוצה להגיע? אמר לו הרב שטיינמן 'אולי אזכה להיות מרכבה לכלל ישראל'.

הראיה של כלל ישראל כמרכז היתה חלק עיקרי אצל הרב שטיינמן וכמו שאמר בכינוס של 'לב לאחים' שהקב"ה יעמיד בפני כל ואחד את השאלה "מה עשית בשביל הילדים שלי?"

יש בזה היבט נוסף, שמצוי אצל בני בית המדרש התפיסה המוקדמת ש'חייך קודמים', ואדם צריך לדאוג לגידול שלו תחילה, וזה בוודאי נכון כמו שנאמר בגמ' "מעיקרא כי עביד איניש אדעתא דנפשיה קא עביד" (פסחים סה:) וכן נפסק ע"פ הגמ' בקידושין (כ"ט:) דמצוה דגופיה עדיף ואף לתלמוד תורה הוא קודם לבנו (אא"כ בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו), אך הפן הזה לעיתים מסתיר בתוכו משהו אחר. העיסוק והדיבורים סביב האחריות לגידול העצמי בתורה ובקנייניה יש בו זרות, כיון שמה שעומד מאחוריהם הוא הרצון למוצלחות שלו, הוא רץ להישג האנושי ובעצם מסתובב סביב עצמו. חביב לאדם להיות הציר המרכזי של החיים וכל השאר סביבו, והטיעון של 'תלמוד תורה דגופיה' משרת את ה'אני' המצליחן של עצמו וכך גדלים תלמידי חכמים בצורה לא נכונה ח"ו.

וכשדברו בישיבה על חברותות היו קולות שבוודאי חשוב לקדם ולעזור לאחרים אך אין ספק שכאשר זה בא על חשבון התלמוד תורה הפרטי אזי מצוה דגופיה עדיף, אולם דברי הרב שטיינמן היו בבחינת מים קרים על נפש עייפה כשהתייחס לזה ואמר "נכון שכל אחד צריך לדאוג לעצמו, אבל בדרך כלל הניסיון מראה שאלו שחשבו על אחרים ודאגו לאחרים, התפתחו גם הם וגם קנו קנייני תורה ומידות טובות". איננו באים להורות הלכה למעשה בשיעורים הדקים של דברים אלו, אך יש כאן כיוון מחשבה אחר איך אדם עוזר ותורם לעליה של אחרים. המצוה היחידה בתורה שכוללת שני חיובים - לעצמו ולאחרים היא תלמוד תורה (ז"ל הרמב"ם בסה"מ מצוה יא "שציונו ללמוד חכמת התורה וללמדה וזה הוא שנקרא תלמוד תורה") כי המכוון בה שהתורה תהיה בתוך ליבם של כלל ישראל, הקב"ה חפץ בתורה של בניו - "וכל בניך לימודי ה'" - ובזה אנו צריכים להשתדל.

אחד הדברים שמכשירים את האדם לתלמוד תורה היא ההבנה שהתורה היא ברית בין הקב"ה לכלל ישראל והזכות שלו בהיותו שותף בהעמדת הברית, מתוך כך רואים בעין טובה את כל הלומדים שהצלחה שלהם היא הצלחה של כולם יחד וכך התורה שורה בישראל. וחז"ל הזהירו רבות להתייחס אל התורה באופן הזה, וכאשר זה לא התקיים

התוצאות היו קשות, כמו בבית מדרש הענק של תלמידי רבי עקיבא שנחרב בגין החיסרון הגדול שלא נהגו כבוד זה בתורתו של זה. וכן אמרו בגמ' מי זכאי לקבל את התורה - "כל המונע הלכה מפי תלמיד כאילו גוזלו מנחלת אבותיו, שנאמר 'תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב', מורשה היא לכל ישראל מששת ימי בראשית" (סנהדרין צא:). לכן לימד אותנו הרב שטיינמן שצריך לעשות מה שאפשר בזיכוי הרבים - "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו... משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו" (אבות ה"ח), אין ספק שבעצם הדבר שתלמיד חכם מצוי בין הרבים יש בו זיכוי הרבים אבל עדיין צריך לראות את הדברים בפן נוסף של העמדת התורה בישראל ע"י שכולם זוכים ולא במישור של המצליחנות האישית.

פרישות

הנקודה הרביעית שראינו במיוחד אצל הרב שטיינמן שכאמור איננו יכולים להיות תלמידיו בזה אך יש צד בדבר שאנו שייכים אליו - היחס לענייני העולם הזה. הפרישות של הרב שטיינמן היתה מופלגת מאד, אך יש לדעת מנין היא נובעת. רבי יהודה הלוי בכוזרי כותב שהפרישות מהגשמיות יכולה לגרום לאדם בעצמה לדביקות עצומה בגשמיות, דאפשר שבמקום לאהוב את הגשמיות בהנאה ממנה תדבק הנפש באהבת געגועים אליה שהיא אהבה גדולה מאד. והעילוי העיקרי של האדם מעניני החומר הוא כאשר האדם רואה את עיקר החיים שלו במקום גבוה יותר. כשאדם מוצא את החיוניות ואת השמחה שלו בדברי תורה הוא מתעלה מעל החומר לחיים יותר גבוהים ודבק בחיי נצח, וזאת הפרישות הנכונה. ניתן למצוא המחשה לזה אצל הגאון רבי משה רזנשטיין זצ"ל המשגיח דלומז'ה שהיה שרוי בתענית כשלושים שנה בימים ורק אכל מעט בלילות, והיה נוהג במידת רחמים עם הבחורים ומחנך באהבה ואמר שאינו עושה כן בשביל סיגופים ופרישות, אלא שהחיבור לעוה"ז מפריע לו בצלילות הדעת. הַזְפּוֹת של האדם שחי ממקורות אחרים, ואינו עסוק במאכלים ושאר טעמי העולם הזה וכמו שאמרו חז"ל "הרוצה לחיות ימית את עצמו - הרוצה למות יחיה את עצמו" (תמיד לב), אם אדם מחיה את עצמו בגשמיות הוא קובר את עצמו בתוך החיים הפשוטים, הוא תלתי בהם, וממילא הלימוד הוא תפקיד שנהיה לו למעמסה ואינו מקום חיותו.

מה שנדרש מאיתנו, למצוא את מקום חיותינו נקי יותר ויותר מאותה חומריות, ולמלא את עצמנו בשמחה חיים ורצון בדברי תורה. ככל שמשיגים את ענין החיים האמיתיים בעולם הזה, כאותם הצדיקים שמדביקים את החיי עולם בתוך החיי שעה שבעולם הזה, וכלשונו של רבי שמעון בר יוחאי כשיצא מהמערה וראה אנשים טרודים בחרישה וזריעה ונענה ואמר "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה", כך זוכים לחיי עולם.

זאת מידתם של הצדיקים שבמיתתן קרואים חיים, ויה"ר שנזכה ללכת באורחות חיים אלו בעולם הזה וכך נזכה לחיים האמיתיים - חיי עולם הבא.

חובת הבית וחובת הגוף בנר חנוכה

וזה נראה כוונת הכל בו דכתב בתו"ד 'כיון דקי"ל דחובת גברא הוא, ויל"ע היכן קי"ל כן, ונראה כוונתו כמש"כ הר"ן הנ"ל דדבר זה נתחדש בדין אכסנאי דאף שאין לו בית מ"מ יש בזה חובת גברא?.

הגר"א בתירוץ א' וזהו דעה א' בריב"ש מבואר שזה רק חובת הגוף, דהנה כתב השו"ע סי' תרע"א סעיף ז... "ומדליקין ומברכין בבית הכנסת משום פרסומי ניסא, הגה, ואין אדם יוצא בנרות של ביהכ"נ וצריך לחזור ולהדליק בביתו" [ריב"ש סי' קי"א].

ובביאור הגר"א ד"ה "ואין אדם" כתב, וז"ל, שאף חצר שיש לו שני פתחים וכו', ועוד שהרי אמרו נר איש וביתו. ע"כ. והם שני טעמים המובאים בשו"ת הריב"ש שם.

ומבואר בטעם הראשון, דהמדליק בבהכ"נ דחוזר ומדליק בביתו, רק מפני התקנה של חשד. ותמוה טובא היאך יצא עיקר חובתו בבהכ"נ, הרי אין זה ביתו.

אשר מוכרח ומבואר בדעת הגר"א, דליכא דין ביתו לעיכובא במצות הדלקה נר חנוכה, כי אם חובת גופו ומקיימו אף במקום אחר דאינו ביתו. וליכא לדחות דמ"מ הרי בהכ"נ הוא מקום הדלקה, דהרי אין זה אלא ממנהגא ובזמן התלמוד ליכא כלל דין הדלקה בבהכ"נ, ובהכ"נ הוי ככל מקום אחר, וכיון דמתבאר מדברי הגר"א דפוסטר הדלקה בבהכ"נ את עיקר חובתו דמחוייב ב', ע"כ דבעיקר החיוב דהדלקת נר חנוכה לא נאמר דין ביתו לעיכובא, וזהו דכתב הגר"א דנפטר לגמרי בהך הדלקה בבהכ"נ, וכל מאי דמחוייב לחזור ולהדליק בביתו רק מפני תקנה המחודשת של חשד?.

וכן נראה מבואר מדברי הכל בו בה' חנוכה, דכתב דהדלקה בבהכ"נ הוא משום 'להוציא את מי שאינו זריז ואינו בקי בהדלקת נר חנוכה'. ולכאורה היאך יוצא הרך גברא דאינו זריז ואינו בקי, הרי לא הוי ביתו, דהרי לא כתב הכל בו, להוציא האורחים הישנים שם. והמבואר מזה, דליכא דין ביתו לעיכובא בנר חנוכה וכמש"נ מדברי הגר"א, וע"כ אין זה חובת הבית כי אם חובת הגוף ויכול לקיומי בכל מקום. ודברי הכל בו והגר"א הם דלא כמש"כ התוס' בסוכה, דבעי דין ביתו לעיכובא.

בעיקר מצות הדלקת נר חנוכה יש בזה ג' צדדים, א. חובת הבית ב. חובת גברא ג. תרווייהו איתניייהו בהו, חובת הבית וחובת הגוף.

השיטות דנר חנוכה היא חובת הבית

החכם צבי בסוף הספר סי' יג כתב לבאר דקטן שהגיע לחנוך מוציא את הגדולים בנר חנוכה ואילו במגילה אינו מוציא את הגדולים, משום 'דלאו אקרפתא דגברא מוטל החיוב ההדלקה, אלא אחד מדליק ושוב אין אחד מבני הבית חייב אבל קריאת המגילה חיוב על כל אחד?.'

וכ"כ הפנ"י שבת דף כ"א ע"ב מה שנשתנה מצוה זו משאר מצות שהן חובת הגוף שהיה החיוב על כל א' דקי"ל מצוה בו יותר משלוהו.. 'דעיקר המצוה הטילו חובת המצוה זו כאילו היא חובת הבית?.'

הביאור הלכה סי' תרע"ה ס"ג ד"ה אשה מדלקת כתב בזה"ל, 'עיקר החיוב מונח על הבית?.'

שפת אמת שבת שם כתב 'יל"ע אי המצוה נר א' בבית כמו מזוזה ולכן די בנר א' או שהמצוה על כל א' אלא שהבעה"ב מוציא את כולם?.'

מפורסם מש"כ התוס' סוכה מ"ו, אמאי תקנו דין רואה דוקא בנר חנוכה ולא בשאר מצות, ובחד תירוצא כתבו משום הנך דלית להו בית. ומתבאר מזה דדין בית היא לעיכובא במצות הדלקת נר חנוכה, ולא רק מצד מקום ההדלקה כי אם משום דחלות החיוב היא חובת הבית דהשוו למזוזה דהוי חובת הבית, יעו"ש היטב.

השיטות דנר חנוכה היא חובת הגוף

ומאידך בר"ן שבת כ"ג כתב דהחידוש דרב ששת דאכסנאי משתתף בפריטי זה בא להשמיע את כל עיקר החיוב דהדלקת נר חנוכה, דלא תימא דין נר חנוכה כדין מזוזה דכל מי שאין לי בית פטור מן המזוזה.

א. ועדיין אינו מוכרח בשיטת החכ"צ דזהו חובת הבית, ויתכן דכוונתו לא שיש בזה חובת הבית אלא למש"כ במגדל עוז פי"א מה' ברכות בחיובא דנר חנוכה איש וביתו וז"ל "אפילו בני הבית מאה כולן כאיש אחד לעיקר התקנה". והיינו חלות חיוב על כל הציבור שבבית, וזהו צד נוסף.

ב. ובאמת לדעת התוס' בסוכה דנר חנוכה היא חובת הבית דומי למזוזה צ"ל דאף אכסנאי יש חובת הבית ורק החידוש במימרא דרב ששת לענין דסגי להשתתף בפרוטה כמש"כ הרא"ש ולא בעי הדלקה לעצמו.

ג. והמשמעות דמברך, אף דלכאורה כל ההדלקה מדין חשד, ואמנם כבר נחלקו בזה הפוסקים האם לא נתקן ברכה כלל מפני החשד או דלעולם יש ברכה, רק דנפטר בברכה על עיקר הנר, ואכ"מ.

סתירת דברי הכל בו אי חובת הבית או חובת הגוף

והנה הכל בו נסתפק באדם שיש לו ב' בתים ודר בהם ונכנס ויוצא בשתייהם האם חייב מדינא להדליק בא' ואילו בבית השני רק מפני החשד או דילמא מחויב מדינא בשתייהם, וז"ל 'ואדם אחד דר בהם ונכנסין ויוצאים בשתייהם אמנם אין צריך אלא ברכה אחת כיון דקי"ל דחובת גברא הוא דאמרינן דשתייהן מצוה אחת שאין החיוב אלא מפני החשד, ואפי' נימא דשתי מצוות הן כיון שעושה שתייהן בבית אחד די לו בברכה אחת, דומיא דתפילין של יד ושל ראש שאין מעכבין זו את זו די להן בברכה אחת'.

ומשמעות דברי הכל בו מחד גיסא י"ל כיון דחובת נר חנוכה היא חובת גברא א"כ די בהדלקה בבית אחד ואין הבית השני זקוק להדלקה כי אם מפני החשד או דילמא ב' מצוות המה והיינו הנדון לחייב מדינא בית השני והיינו שיש גם חובת הבית ולזה יתחייב מעיקר הדין בהדלקה בשתייהם ורק די בברכה אחת כמו תפילין של יד ושל ראש דנפטרינן בברכה אחת אע"פ שהן ב' מצוות.

והנה לעיל הובא מדברי הכל בו דההדלקה בבהכ"נ להוציא את מי שאינו בקי ואינו זריז בהדלקת נר חנוכה, ומשמע אף שלא דרים שם וזה כדעת הגר"א בתירוץ א' דכל אחד יכול לפטור חובתו בהדלקה בבהכ"נ אף דאין זה ביתו, וע"כ משום דנר חנוכה זהו חובת גברא ויכול לקיים חובתו בכל מקום שיש בו פרסום, ולכורה זה סותר מש"כ לדון דהדר בב' בתים יתחייב להדליק מדינא בשתייהן, וצ"ע.

השיטות דב' דינים המה חובת הבית וחובת הגוף

אשר יראה מבואר דעת הכל בו די"ל דתרווייהו אית בהו חובת הבית וחובת הגוף, והיינו כמו שנראה מדברי הר"ן דמצד עיקר הדין נר איש וביתו י"ל דהוי חובת הבית דומי' למזוזה, ונתחדש מדברי רב ששת בדין אכסנאי שיש גם חובת הגוף ואין זה גילוי שיש רק חובת הגוף, כי אם נאמר עוד חיוב מלבד חובת הבית, גם חובת הגוף ואכסנאי שאין לו בית מ"מ אכתי מחויב לקיים חובת הגוף, וזהו הנדון בכל בו, דאף דקי"ל חובת נר חנוכה היא חובת גברא והיינו מהמימרא דרב ששת לענין אכסנאי מ"מ י"ל שאין בדין זה גילוי על כל עיקר חובת נר חנוכה שהיא רק חובת הגוף, כי אם דמלבד יסוד הדין נר איש וביתו דהיא חובת הבית עוד נתחדש בזה דיש בזה אף חובת הגוף ומטעם זה נתחייב האכסנאי אף שאין לו בית.

והנה לעיל הבאנו בטעם השני במדליק בבהכ"נ דאכתי מחויב לחזור לביתו להדליק דכתב הגר"א דבעי לחזור לביתו ולהדליק משום 'נר איש וביתו' ד. יש לדון אי הוי חזרה גמורה ממש"כ בטעם הראשון, ובזה כתב דהוא חובת הבית ולא חובת הגוף, ובזה חייב מדינא להדליק בביתו דלגמרי לא יצ"ח בהדלקה בבהכ"נ. או דילמא דמלבד דאיכא בנר חנוכה חובת הגוף וכמש"כ הר"ן והכל בו להוכיח מאכסנאי, בר מן דין, הוא אף חובת הבית ולכן כדי לקיים חובת הבית חוזר ומדליק בביתו. והנפק"מ בדר בשני בתים

בשוה, דכתב הכל בו לדון דמ"מ יתחייב בשניהם מדינא, אף דכתב דאכסנאי נתחדש דאיכא חובת הגוף בנר חנוכה, ומשמע דתרווייהו איתנייהו בהו.

ועד"ז השני מתבאר מדברי הגאון ר' ברוך פרענקל על אתר, דכתב, דבנר חנוכה איכא חובת הבית וחובת הגוף, וחובת גופו נפטר בבהכ"נ, אכן אכתי מחויב בחובת ביתו, ולזה חוזר ומדליק וזהו כונת הריב"ש לקיים אף חובת הבית. והוסיף שם, דנראה לפ"ז דאכסנאי דכל חובתו משום חובת הגוף, שפיר יצא לגמרי בהדלקה בבהכ"נ ואינו צריך להשתתף בפרוטה, והביאו בשער הצי"ן.

ואשר לפ"ז, אף בטעם השני דהגר"א, י"ל דלא חזר לגמרי מטעם הראשון, כי אם דלעולם לענין חובת הגוף נפטר בבהכ"נ, ואך אכתי מחויב, בחיובא דבית. והארכונו בזה בדין הדלקה נרות חנוכה בער"ש בעטרת המועדים סי' ל"ז, יעו"ש.

עכ"פ לדברי ר' ברוך פרענקל ושער הצי"ן, מבואר דאכסנאי דאית ב"י רק משום חובת הגוף הרי גופו נפטר במאי דהדליק בבהכ"נ, ומתבאר דליכא דין "ביתו" לעיכובא עכ"פ באכסנאי. ונפק"מ בהולך דרכים דאין מדליקין עליו, דדינו לפ"ז דמדליק בכל מקום לקיים חובת הגוף, ואולי י"ל דמ"מ בעי בית, מ"מ ביתו לא בעינן.

ושמענין מדברי הגאון ר' ברוך פרענקל והח"ח דברים ברורים, דבנר חנוכה נתחדש ב' חיובים חדא חובת הבית ועוד חובת הגוף, ועוד נתחדש בדבריהם דבדין חובת הבית בעי ביתו לעיכובא ואילו לענין חובת הגוף לא בעי ביתו ויכול להדליק בכל מקום, ועוד מתבאר מדברי הח"ח דאכסנאי יש לו רק חובת הגוף ולא חובת הבית ומה"ט מדליק נרות חנוכה בבהכ"נ ופוטור חובת הגוף דידי'.

והנה נחלקו פוסקי זמננו בנוסע לשבת חנוכה בלבד היכן ידליק, דעת הגריש"א דיעשה שליח להדליק בביתו כל השנה ואילו דעת הגרש"ז דידליק באכסנאי מדין אכסנאי. ולפמש"כ הרי יש לו לעשות שליח שידליק בביתו ויצא לכל הדעות, לדעת הגריש"א זהו ביתו ומקום הדלקתו ומקיים בזה אף חובת הבית, ולדעת הגרש"ז דיש לו דין אכסנאי הרי נתבאר דכל חלות חיובו זהו חובת הגוף ויכול לקיומי בכל מקום לא גרע מבהכ"נ וכמש"כ דאין דין הדלקה בבהכ"נ בזמן התלמוד, וא"כ אף יוכל לקיים חובת הגוף דידי' מהבית שיצא, וזה דבר חדש מאד.

יסוד התה"ד דב' חיובים חלוקים

הלקט יושר עמוד 151 מביא עדות מדברי רבו התרומת הדשן, נהגו להדליק נרות חנוכה בבהכ"נ של התוה"ד ובחורים היו קונים הזכות להדליק, וז"ל, 'וזכורני שהבחורים קנו הדלקת נ"ח בבהכ"נ שלו, ואמר לבנו שהוא יקנה אותם, כיון דאשתך מדלקת עליך ואתה מדליק בבהכ"נ, מעתה אתה יוצא ממה נפשך'.

והדברים סתומים וחתומים, מה שייך כאן 'ממ"נ' וכי יש כאן ספיקות הרי אכסנאי שאשתו מדלקת עליו פטור כמעשה דר'

זירא, וע"כ אי בנו של תה"ד רצה להדליק י"ל א' מהשנים, או שרצה לקיים בעצמו ולא לצאת בהדלקת אשתו וכדעת המהרי"ל, וא"כ הרי הוא לא שייך להדלקת אשתו ומאי קאמר לי' התה"ד הרי אשתך מדלקת עליך, והרי כיוון שלא לצאת בהדלקת אשתו וע"כ התרומת הדשן אזיל כשיטתו סי' ק"א דאכסנאי מדין מהדרין יכול להדליק בעצמו במקום האכסנאי ובאמת לא הזכיר 'לכוון שלא לצאת', והם ב' שיטות במג"א סי' תרע"ז בטעמא דאכסנאי יכול להחמיר ולהדליק דלא כהב"י, וא"כ עיקר הנר יוצא ע"י אשתו ובר מן דין בא לקיים מצות מהדרין, עכ"פ מה שייך בזה 'ממ"נ', וצ"ע.

ונראה ברור מדברי התה"ד כל מש"נ מדברי הגרב"פ, דב' חובות המה חובת הבית וחובת הגוף, וחובת הבית נפטר במאי שאשתו מדלקת עליו, ומ"מ אי רוצה להיות ממנהדרין ולקיים חובת הגוף יכול לקיים, ובזה יכול לקיומי אף בבהכ"נ שאינו ביתו וכמש"כ דכלפי חובת הגוף יכול לקיומי בכל מקום ואף בבהכ"נ, וזה דקאמר התה"ד לבנו מעתה אתה יוצא ממ"נ היינו כלפי חובת הבית הרי אשתך מדלקת עליך ופוטרת אותך מחובת הבית, וכלפי חובת הגוף שאתה רוצה להדר הרי בזה יכול אתה להדליק אף בבהכ"נ שאינו ביתך לקיים חובת הגוף, וא"כ ממ"נ אתה יוצא היינו ב' צדדי חיוב - חובת הבית בביתו וחובת הגוף בבהכ"נ, וכמש"נ.

אמנם לדעת המ"ב כל אכסנאי גם אם אין מדליקין עליו וחייב להשתתף, מ"מ ע"י דמדליק בבהכ"נ הרי פוטר בזה את חובת הגוף דידי, שהרי סתם בכל גוונא דאכסנאי די לו במה שמדליק בעצמו בבהכ"נ ושוב א"צ להשתתף באכסנאי, ואף דבהגהות הגרב"פ בפנים כתב באופן שמדליקין עליו בביתו ובזה כתב דהאכסנאי מדליק בבהכ"נ ודיו, מ"מ הח"ח לא העתיק כן וסתם בכל אופן דנפטר מחובתו בבהכ"נ, וכפה"נ הבין הח"ח דנפל טעות סופר בדברי הגרב"פ במה דכתב 'באופן שמדליקין עליו' דהרי באופן שמדליקין הוא באמת פטור, ואי כמהרי"ל שמכוין שלא לצאת א"כ שוב אין מעלה במה שאשתו מדלקת ורק אי אתינן עלה כדברי התה"ד שיש קיום דמהדרין אף באכסנאי שמדליקים עליו בביתו אמנם דבר זה אינו מוסכם להלכה וכמבואר בפוסקים תרע"ז ולהלכה היקל המ"ב רק אי מדליק קודם לאשתו, וזהו דקסבר הח"ח דאי נתחדש דאכסנאי פוטר חובת עצמו בבהכ"נ, אינו מעלה ומוריד במאי דאשתו מדלקת עלי בביתו.

אכסנאי אי יש לו רק חובת הגוף או גם חובת הבית

ויש חילוק בפרט אחד בין מה שהביא הלקט יושר מהתה"ד, להח"ח, לדברי שניהם נאמר חובת הבית וחובת הגוף, וכן לכו"ע לענין חובת הבית, ההדלקה בבית מעכב, ואילו לענין חובת הגוף מדליק בכל מקום, ורק נחלקו אם אכסנאי יש לו גם חובת הבית, לדעת התה"ד יש לו תרתי ככל אדם ולזאת אמר, דאת חובת ביתו, אשתו פטרתו, ואילו לענין חובת הגוף [בתורת מהדרין] שפיר יכול לקיים בבהכ"נ דאינו ביתו וזהו כדעת המודפס מהגרב"פ, ואילו לדעת המ"ב אכסנאי יש לו רק חובת הגוף וכמשמעות הר"ן ואין לו לגמרי חובת הבית, ולזאת בכל אופן יכול האכסנאי להדליק בבהכ"נ לפטור חובת הגוף דידי ודיו.

כתב הביאור הלכה סי' תרע"ה ס"ג ד"ה אשה, ומה שאמר 'דקא מדלקי עלי בגו ביתאי' מפני שלא היה אז בביתו, ועיקר החיוב מונח על הבית. והנה מה שהוסיף דעיקר חיוב מונח על הבית, אין זה נתינת טעם למה ר' זירא יצא ע"י אשתו דהרי אין הדין כן וכמש"כ המ"ב דיכול לכתחילה להדליק באכסנאי דידי לכל הפחות קודם להדלקת אשתו, וע"כ הנדון בביאור הלכה למה ר' זירא סמך על הדלקת אשתו והיא פטרה אותו אדרבה היה לו להדליק ויפטור את אשתו במאי דמדליק באכסנאי דידי' [וזה נדון פוסקי זמננו אם הבעל פוטר אשתו בכל מקום שהוא נמצא אף שאין אשתו עמו], ולזה תירץ הח"ח משום 'דעיקר החיוב מונח על הבית',

והיינו דאף דמצד חובת הגוף יכול להוציא את אשתו במה שמדליק ר' זירא באכסנאי משום דלא נאמר ביתו לענין חובת הגוף דכ"א וככל הדלקה בבהכ"נ דפוטור חובת הגוף, מ"מ הרי יש גם חובת הבית לאשת רב זירא ולזאת כבר הוצרכה להדליק בביתה וזה מש"כ דעיקר חובת נר חנוכה מונח על הבית. ונלמד מזה מש"נ דב' חובות הם ורק כלפי חובת הבית נאמר ביתו לעיכובא, וככל הנתבאר בזה. והיוצא לפ"ז דאם האשה גם אכסנאית ואינה עם בעלה והבעל נמצא כאכסנאי במקום אחר דיוכל להוציא את אשתו, דהרי בכה"ג יש לה רק חובת הגוף ובזה פוטר חובת אשתו, ואין בזה החסרון 'דעיקר החיוב מונח על הבית' דהרי האשה באופן זה אין לה חובת הבית וזהו כל הטעם לדעת הביאור הלכה דר' זירא לא פטר את אשתו.

יסוד הפמ"ג בישוב קושית הגרע"א מדין הדלקה מנר בעה"ב לנר מהדרין

ונראה שזה הביאור בדברי הפמ"ג סי' תרע"ד, דהקשה כקושית הגרע"א במש"כ המג"א שם דאין מדליקין מנר לנר היינו מנר עיקרי לנר מהדרין וכתב המג"א דדין זה אף לענין נר בעה"ב ונר שאר בני הבית, והקשו דאי גדר מהדרין מה שמכוונין שלא לצאת א"כ נמצא ששוב הדלקה דכ"א הוי מעיקר הדין והוי נר עיקר לנר עיקר. וכתב הפמ"ג "מ"מ אין מדינא כ"כ מצוה הלכך לא מיבעי' הנוספים שאין להדליק אף כה"ג אב ובנו וכדומה". והדברים סתומים, הרי איירי דהבן מכוין שלא לצאת וא"כ שוב הוי חיוב גמור דנר חנוכה ומה הפירוש לא כ"כ מצוה.

והנראה בביאור דבריו, דודאי ע"י שמכוין שלא לצאת הרי הוא חייב בעיקר הנר, מ"מ זהו לענין חובת הגוף, אמנם יתר ע"כ נר האב דמתקיים תרתי בהך נר, חדא, חובת הבית ועוד, חובת הגוף, ואילו נר הבן אינו כ"כ מצוה פירושו דאין בזה כי אם קיום נר דחובת הגוף ואינו כ"כ מצוה כמו מצות נר האב, וכמש"נ.

נתבארו חובת הבית וחובת הגוף, והנפק"מ להכל בו אי צריך להדליק בב' בתים, וכן נפק"מ דבחובת הגוף אין הבית מעכב, הדברים מסתעפים מאד בהרבה גופי הלכות בה' חנוכה ונפק"מ רבות, ובאנו בזה רק לעמוד על כמה מעיקרי היסודות במצות הדלקת נר חנוכה, וכמש"נ.

1. ואכן יליע אמאי לא ציין כן בשעה"צ דנפל טעות סופר בדברי הגרב"פ כאשר כתב כן בשעה"צ סי' תרע"ז אות י"ז, וצ"ע.

מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א: יש לבדוק לפני שמתארחים במקומות אירוח האם יש חשמל כשר

את הדברים אמר מרן שליט"א למייסדי 'הגמ"ח לאירוח כשר לשבת' שהגיעו להתייעץ ולהתברך ממרן שליט"א * בביקור הדגישו את החשיבות היתירה בבדיקת הדברים מראש ובפרט בישיבות וקבוצות שנוסעים לשבתות גיבוש

משלחת רבנים יחד עם מייסדי הגמ"ח לאירוח כשר לשבת עלו ובאו למעונו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א במטרה לשאול ולהתייעץ עם מרן שליט"א בענייני הגמ"ח.

מרן שר התורה שליט"א שדקותיו ספורות וכל דקה מנוצלת עד תומה, קיבל אותם במשך קרוב לרבע שעה, וענה לשאלות הרבנים שליט"א, כשמרן שליט"א אף מעודד ומדרבן אותם להמשיך בפעולותיהם למען השבת.

בביקור השתתפו הרבנים הגאונים הגרמ"א סלושץ שליט"א מראשי כולל נחלת משה ומו"צ בביה"ד דהגר"נ קרליץ זצ"ל, הגר"א בייפוס שליט"א ראש ארגון משמרת השבת ומו"צ בביה"ד דהגר"נ קרליץ זצ"ל, והגר"ש קרביץ שליט"א ראש חבורה בכולל מורשה ודעת.

קורת רוח מיוחדת הייתה למרן שר התורה שליט"א כאשר הציגו לפניו חלק מהפריטים הנמצאים בגמ"ח.

בגמח"ים הפועלים בהתנדבות מלאה ניתן להשיג מגוון גדול מאוד של פריטים שנועדו למלא את הצורך בשימוש בחשמל כשר בשבת כמו למשל תאורה ניידת, פלטות לחימום אוכל באמצעות נרות, מאווררים נטענים, מצברים ניידים בגדלים שונים, ומכלי מים מתקפלים עם ברז, ונוחים מאוד לנשיאה,

כמו כן מפרסם הגמ"ח רשימת מקומות אירוח בהם יש חיבור לחשמל כשר, וכן רשימה מיוחדת של מקומות אירוח לקבוצות גדולות כמו ישיבות וקבוצות שנוסעים לשבתות גיבוש.

בנוסף האחראים על הגמ"ח הציגו בפני מרן שליט"א את ההתפתחויות מאז נוסד הגמ"ח לפני חמש שנים כשבזמן הזה נפתחו כ- מאה סניפים של הגמ"ח בכעשרים ערים בכל רחבי הארץ.

מרן שר התורה שליט"א שיבח מאוד את הפעילות החשובה תוך כדי הדגשה שיש לוודא מראש את האפשרות לשימוש בחשמל כשר וק"ו שישיבות וקבוצות שנוסעים לשבתות גיבוש מוטלת עליהם החובה לסדר שיהיה במקום חיבור לחשמל כשר.

ניתן להשיג את רשימת סניפי הגמ"ח וכן רשימת מקומות נופש עם חיבור לחשמל כשר בשבת וכן את

הרשימה המיוחדת לקבוצות גדולות בדוא"ל bn324143@gmail.com

למענה טלפוני לפתרונות לחשמל כשר ללא חילול שבת ניתן לפנות ל - 1599599907

תמצית הש"ס

גליון 125

כתמי ישראל טמאים, אך כתמים שנמצאו בעיר של ישראל במקום גלוי טהורים, דלא נחשדו בנות ישראל על כתמיהן שלא להצניעם, אמנם אם נמצאו בהחדרים ובסביבות בית הטומאות טמאים, מפני ששם מצניעים כתמיהן.

כתמים הבאים מרקם – לת"ק טהורים ככתמי עכו"ם, ורבי יהודה טמאים מפני שהם גרים וטועים שאינם מצניעים כתמיהם.

כתמים הבאים מתרמוד – י"א שממזרים הם ואין מקבלים מהם גרים וכתמיהם טמאים, וי"א שעכו"ם הם ומקבלים מהם גרים וכתמיהם טהורים.

כתמי כותים – לת"ק טמאים דגירי אמת הם, וכתמים הנמאים בערי כותים, לר"מ טמאים דאין הם מצניעים כתמיהם, ולחכמים טהורים מפני שמצניעים כתמיהם.

נאמנות כותים

בית הטומאות של כותים – חדר שהנשים משתמשות בו בעת נדותן, לת"ק מטמאים באוהל משום נפלים, ולרבי יהודה אין מטמאים באוהל, דדרשי "לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך" והיינו שלא למכור קברי אבותיו, כל שיש לו נחלה יש לו גבול, ונפל שאין לו נחלה אין לו גבול.

נ"ז. נאמנות כותים – אין הכותים נאמנים לאחרים כלל כיון דלית להו "לפני עוור", ומה שמצניעו הכותים נאמנים על טומאת מת ועל הבכורה ועל ציון קברות, (ואין נאמנים על דבר שחשודים עליו), איירי ממה שרואים שהם עצמם עושים, בטומאה איירי שכהן כותי אוכל תרומה, ובבכור איירי שהכותי גוזז ועובד, וקמ"ל שבקאיא הם.

ואינם נאמנים בדרבנן כיון שלא זהירים, ולכן אינם נאמנים לתחומין או למגע יין נסך, אבל סומכים על ציון קברות שלהם כיון שזהירים בזה.

כותי שמעיד על ספק טומאה שטהור אינו נאמן כיון שאין הם נזהרים בספיקות, ונ"מ בסככות ופרסות ובית הפרס, ואם מהלך בכל מקום הספק נאמן, ואין חוששים שיצאה רצועה וסמך הכותי שהטומאה שם.

בית הפרס טומאתו מדרבנן, ומותר לנפח וללכת ואם נידש ברגלי אדם טהור, שיעורו מזה אמה שהוא בית ד' סאין, ולרבי יוסי בית ה' סאין.

הרואה כתם

טומאת כתמים

נ"ז. אשה המוצאת כתם של דם שיצא מגופה, ולא הרגישה ביציאתו, כגון שישבה על קרקע עולם בדוקה מדם ומצאה שם דם, מדאורייתא היא טהורה, דכתיב "בבשרה" עד שתרגיש בבשרה. ומ"מ טמאה מדרבנן. ולרב נחמיה אין טומאת כתמים בדבר שאינו מקבל טומאה.

מתי חוששים שהיתה הרגשה – אשה שמצאה דם אחרי הטלת מי רגלים או אחרי בדיקת עד או אחרי תשמיש הדם טמאה, שהרגשת מי רגלים או עד או שמש דומה להרגשת יציאת הדם.

באיזה מקום תולים שהכתם בא מגופה – המוצאת כתם על בשרה כנגד בית התורפה, כגון על עקיבה או על ראש אגודלה, או על שוקה ועל פרסותיה מבפנים, טמאה, אבל שלא כנגד בית התורפה, כגון על הרגלים מהצד החיצוני טהורה. וכן במצאה על חלוקה, אם דם המקור יכול ליפול שם כגון מן החגור ולמטה, או על בית יד של חלוקה במקום שהוא מגיע כנגד בית התורפה, טמאה, ואם לאו טהורה, ואם היא מתכסה בלילה באותו חלוקה או פוליס – מעופרת שמתכסה בו, שזה דבר שמתהפך, בכל מקום הכתם מטמאה.

בברייתא איתא שכתם שהוא ספק, אם נמצא על בשרה טמאה ועל חלוקה טהור. לל"ק איירי באשה שעברה בשוק של טבחים, שבמצאה דם על בשרה טמאה דאם מעלמא על חלוקה היה צריך להמצא, ואם נמצא על חלוקה אף מחגור ולמטה טהורה דאם היה הדם מגופה היה צריך להמצא על גופה. ולל"ב איירי בנזדקרה ומצאה דם מחגור ולמעלה והטעם כנ"ל.

נ"ח. אין מחזיקים טומאה ממקום למקום, ועל כן בכתם אינה טמאה אא"כ יכול הדם ליפול לשם ישירות מאותו מקום ולא דרך מקום אחר, וכן לענין תליה אם יש במה לתלות שהגיע דם מעלמא לכאן טהורה, אבל אין תולים לומר שהגיע לכאן דרך מקום אחר.

היכן יכול להגיע דם מאותו מקום וטמאה – מצאה כתם על אגודל רגלה טמאה, מפני שהדם יכול להגיע לשם בהילוכה. מצאה כתם על ידה טמאה, שכל היד עלולה ליגע באותו מקום. מצאה כתם על שוקה מבפנים עד מקום חבק כולל מקום חבק טמאה.

טומאת מת

נ"ה. בשר המת שיבש עד כדי שנפרך, לריו"ח טהור ולריש לקיש טמא, ומודה ריש לקיש שטהור אם יבש עד שאיקמוח.

שיניים שער וצפורן המחוברים לגוף המת מטמאים, ואם נתלשו אין מטמאים, דבעינן דומיא דעצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף, ושיניים לא נבראו עמו, ושיער וצפורן גזעו מחליף.

טומאה בעור המת – ללישנא קמא עור נחשב גזעו מחליף, ואינו מטמא אלא משום גזירה שמא יעשה אדם מעור אביו ואמו מרדעת לחמור. ולענין טריפות בהמה שנתקלף העור שלה, לר"מ אינה טריפה כיון שעתיד לחזור, ולחכמים טריפה כיון שעד שיחזור הבהמה מתה. וללישנא בתרא עור אין גזעו מחליף ומעיקר הדין מטמא, ואם עבדו את העור או שהלכו עליו כדי עבודה, טהור מעיקר הדין וטמא מגזירה, ומה שר"מ בהמה שנקלף עורה אינה טריפה, הטעם הוא משום שיכולה לחיות בלי עור.

בשר מטמא דאין גזעו מחליף אלא נעשה במקומו צלקת.

טומאת זב

הזוב מטמא דכתיב "זובו טמא", (ואין ללמוד ממה שמטמא אחרים, שהרי שער המשתלח מטמא אחרים והוא עצמו טהור). ומטמא במגע (דלא גרע משכבת זרע) ובמשא לטמא אדם לטמא בגדים, דכתיב "וזהב את זובו" מקיש זובו לו. ומטמא רק לח דכתיב "רר בשרו" כעין ריר שהוא לח.

נ"ה: רוק של זב מטמא במגע ובמשא, דכתיב "וכי ירוק", אמנם אם ירק כנגדו ולא נגע בו הרוק אינו טמא (אף שביבמה מספיק "וירקה בפניו"), דכתיב "בטהור". ומהו' של "וכי ירוק" מרבים כיחו וניעו ומי האף.

מי האף היוצאים מן הפה מטמאים לכ"ע, היוצאים מן האף לרב אין מטמאים, ולריו"ח מטמאים.

ט' דברים במשקה הזב – זיעה ליחת הפצע והרעי טהורים לגמרי, דמעוות דם מכה וחלב האשה מטמאים טומאת משקה ברביעית, זובו רוק ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה. ובכלל הרוק כיחו וניעו, ולריו"ח גם מי האף.

הגמי מביאה ילפותא שדמעת העין ודם מכה וחלב האשה נחשיבם משקה, וממילא מטמאים משום משקה הזב.

נ"ו. דם היוצא מפי האמה או מן הפה של זב אינו מטמא.

השרץ מטמא לח ואינו מטמא יבש, ואם הוא שלם מטמא אף ביבש, ולכן זבוגי -צב דמחוזא ושרץ שנשרף, ושלדס קיימת, טמאים.

שריה בפושרין – המטמאים לחים ואין מטמאים יבשים, אם ע"י שריה במים פושרים מעל"ע חזרו לכמות שהיו טמאים. לרשב"ג צריך שיהיו המים פושרים כל המעל"ע, וליהודה בן נקוסא רק בתחילתן.

בשר המת שיבש אינו מטמא בכזית, אבל מטמא במלא תרוד משום רקב.

חשש טומאה למפרע

שרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שעת בדיקת המבוי או כיבודו. ומטמא בין לח בין יבש, ולר"ש שרץ לח אינו מטמא אלא עד זמן שאם היה יוצא היה נשאר לח. כתם שנמצא בחלוקה מטמא למפרע עד שעת בדיקת הבגד או כיבוסו, ובה מודה ר"ש, מפני שיתכן שנתייבש ונפלו עליו מים.

נ"ו: חזקתו בדוק – שעת כבוד במבוי ושעת כבוס בבגד הטעם הוא משום שחזקה שבדוק בשעת הכבוד והכבוס, ולא משום חזקה שהשרץ יוצא ע"י הכיבוד, והדם יורד ע"י הכיבוס, ועל כן היכא שידוע שלא בדק מטמא למפרע אף קודם לכן. ואם נמצא השרץ בגומא או הכתם בצד הבגד, אף ששם אינו מתכבד או מתכבס, מ"מ חזקה שבדק גם שם.

בדיקת הבגד – רב אחא אמר שיכולה לכבס הבגד ואם הכתם יורד בידוע שבא אחר הכיבוס הראשון, לרבי יכולה לבדוק את הכתם, אם גלדו עבה בידוע שבא אחר הכיבוס, ואם אין גלדו עבה יתכן שבא קודם הכיבוס.

כתמים של מי מטמאים

כתמי עכו"ם או הבאים ממקומות שדרים שם עכו"ם אינם מטמאים.

מבחוץ טהורה. מצאה דם על בשרה כרצועה לאורך הירך טמאה, מצאה כעגול או כשורה או טיפין טיפין או כרצועה לרוחב הירך תיקו.

מצאה כתם על חוטי השתי תחזור על זה שוב ואם תמצא דם טמאה, ואף שאין שונים בטהרות לקולא, הכא שונים לחומרא.

מי טמאה בבגד של שתי נשים - שתי נשים אחת ארוכה ואחת קצרה שלבשו חלוק אחד, אם נמצא הכתם כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהם טמאות, ואם כנגד של קצרה רק היא טמאה. בדקה חלוקה והשאלה אותו לחברתה ונמצא בו כתם, לענין חיוב כיבוס אין השניה חייבת לכבסו, לענין טומאת כתמים הראשונה טהורה והשניה טמאה.

נ"ח: שתי נשים שנתעסקו בצפור ויש בו דם כסלע אחד ומצאו על כל אחת כתם כסלע שתיהן טמאות.

מתי תולים כתם בדבר טהור

אשה הרואה כתם תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות, כגון אם שחטה בהמה חיה ועוף, או שנתעסקה בכתמים, או שישבה ליד העסוקים בכתמים, וכן תולה בבנה או בבעלה אם יש בהם מכה. ור"ע תלה כתם במכה שיכולה להתגלע שנאמר "דם" ולא כתם, וחכמים לא אמרו להחמיר אלא להקל.

לבשה ג' בגדים זה ע"ג זה, אם יש לה במה לתלות כגון שעברה בשוק של טבחים, תולה אפי' אם מצאה בבגד התחתון, ואם אין לה אינה תולה אפי' בבגד העליון.

עד הנתון תחת הכר ונמצא עליו דם, עגול טהור, משוך טמא.

עברה בשוק של טבחים וספק אם ניתז עליה דם תולה, ספק אם עברה בשוק של טבחים אינה תולה.

תליה במאכולת - לרשב"ג אינה תולה במאכולת אלא בהרגה, ובגריס לרב הונא אינה תולה, ולרב חסדא אף אנטיגנוס תולה עד כגריס אפי' לא הרגה, (ובגריס לרב הונא אינה תולה, ולרב חסדא אף כגריס עצמו תולה, ואין מחלוקתם תלויה אם בעלמא עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל). ולחכמים תולה בפשפש עד כתרומוס, ופשפש זה ארכו כרחבו והיינו לענין כתמים שבארכו כרחבו תולה אף ביותר מכגריס, וטעמו כריחו - שאם אכל תרומה וטעם טעם פשפש בפיו יפלוט.

עיר שיש בה חזירים אין חוששים לכתמים, וכן בדוקרת שהיא מצוי בה טבחים ואשפות ושקצים אין חוששים לכתמים.

נ"ט. כללי תליה בגריס - נמצא כתם כגריס ועוד, ואותו ועוד היתה מאכולת רצופה בו, לר' ינאי טהורה ולרבי חנינא טמאה. ורבי ירמיה מסתפק בנתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד. נתעסקה בכגריס ומצאה כשני גריסים אינה תולה, וכן נתעסקה באדום ומצאה שחור. כתם ארוך מצטרף לכגריס ועוד, טיפין טיפין אין מצטרפים.

נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינים, לל"ק אפי' צבע אחר כיון שנתעסקה, לל"ב איירי בנתעסקה בתנגולת שיש בה כמה מיני דמים.

הלכה כר"א בר צדוק שבנמצא על העד כתם משוך טמאה, ורק בעגול תולה במאכולת, מצאה על חלוקה תולה אפי' במשוך.

האשה

דם במי רגלים

נ"ט: מצאה דם במי רגלים, לר"מ עומדת טמאה יושבת טהורה, משום שלא אתו מי רגלים למקור, ואיירי ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל, אבל בלא זה אף ביושבת טמאה, דחיישינן דבתר דתמו מיא אתא דם מהמקור. ולרבי יוסי אף עומדת טהורה, והלכה כדבריו.

איש ואשה עומדים שיש כאן ספק נוסף דילמא מן האיש, לריש לקיש גם בזה לר"מ טמאה, ולרבי יוחנן בזה מודה ר"מ שטהורה, ואפי' לכתחילה מותרת להתעסק בטהרות, ותניא כותיה דריו"ח.

אם גם האיש עשה צרכיו באותו הספל לרבי יוסי טהורה, ולר"ש חזקת דם מן המקור.

יושבת לר"ש ואפי' איש ואשה יושבים טמאה שחזקת דמים מן המקור.

תלית הקלקלה במקולקל

ס. תליה בנכרית או בנדה - כמה נשים שלבשו חלוק אחד, אם אחת מהם נכרית או נדה כולן תולות בה, ואם לאו כולן טמאות. והא דתולין בנכרית איירי שהיא גדולה ויודעים שכבר ראתה, ור"מ סובר שאף בראויה לראות ועדיין לא ראתה תולים בה. ולרשב"ג תולין בשומרת יום כנגד יום בשני שלה, ובסופרת ז' נקיים, לרבי אין תולין אלא שתיהן טמאות, ומודה רבי שתולין בדם טהור ובתולה שדמיה טהורים ובשומרת יום כנגד יום בראשון שלה.

טמא וטהור שהלכו בשני **שבילין** אחד טמא ואחד טהור, לרב אדא ולר"י בר חנינא הטהור תולה את הטמאה בטמא, ואף בתלוי תולה, לרב חסדא אין תולין בטמא אלא לרשב"ג, אבל לרבי שניהם טמאים.

תליה בנעלת כתם - אשה שהשאלה חלוקה לאשה שראתה כתם, ונמצא כתם על החלוק, לר' יהודה בר ליואי בין לרבי ובין לרשב"ג אין תולה בנעלת הכתם דבכתם אינה

בחזקת רואה, והגמ' אומרת ג' אפשרויות נוספות, א' לרבי אין תולין ולרשב"ג תולין, ב' לרשב"ג ביום הראשון למציאת הכתם תולין, ג' לרשב"ג אינה תולה אלא למפרע.

כתם על דבר שאינו מקבל טומאה

ס: לר' נחמיה כל דבר שאינו מקבל טומאה, כגון ספסל אבן, אין בו טומאת כתמים. ויש חולקים (בברייתא אחת מובא שחכמים חולקים, ובברייתא אחרת מובא שרבי יעקב חולק וחכמים הורו כרבי נחמיה), ורב פסק הלכה כרבי נחמיה.

אחורי כלי חרס חשוב אינו מקבל טומאה לענין כתמים, ולא גזרינן אטו תוכו.

מטלניות שאין בהם שלש על שלש חשיב אינו מק"ט לענין כתמים דלא חזי.

למטמא בדבר שאינו מקבל טומאה, שתי נשים שטחנו ברחיים של יד ונמצא דם תחת הפנימית או באמצע שתיהן טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה רק היא טמאה.

כתם שיש ספק מאיזה אשה בא

ג' נשים במיטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן ורגליהם משולבות יחד כולן טמאות. ואם אין רגליהם משולבות (ס"א.), טמאה זו שנמצא הדם תחתיה וזו שלידה, ואם עולים על המיטה דרך המקום שנמצא בו הדם כולם טמאות.

בדקה אחת מהן את עצמה בתוך שיעור וסת ונמצאת טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות (והיינו לבר פדא דלהלן, אבל לר' אושעיא כולם טמאות). מסולקת (מעוברת מניקה זקינה ובתולה) תולה באינה מסולקת, ואם כולן מסולקות כולן טמאות. ואם בדקה אחת מהם ומצאה עצמה טהורה (ס"א.) היא טהורה והם טמאות, וכן בשניה, ואם שלשתן נמצאו טהורות כולן טמאות.

בדיקה בתוך שיעור וסת לבעלה ולטהרות - נחלקו בר פדא ורבי אושעיא בבדיקה עצמה אחר נגיעה בטהרות בתוך שיעור וסת, לבר פדא טמאות ודאי ושורפין וכמו שבבדיקה וראתה תוך שיעור וסת לתשמיש בעלה חייב חטאת, לר' אושעיא הטהרות טמאות מספק ואין שורפין, ושאינו מתשמיש שאומרים שראתה קודם והשמש עיכב את הדם מלצאת.

ס"א. ספק טומאה בגלי אבנים - גל שהיה בו טומאה ונתערב בשני גלים טהורים, אם בדק את הגל ומצאו טהור טהור, וכן בשני, ואם נמצאו שלשתם טהורים לרבנן אם בדק עד שהגיע לסלע או לקרקע בתולה אינו חושש לטומאה, דאיכא למימר שעורב לקח את הטומאה (ולכן מודים חכמים לעיל בג' נשים), ולר"מ כולם טמאים מפני שהמקום בחזקת טומאה, והביא ר"מ מעשים שבדקו ולא מצאו טומאה, ואח"כ נמצאה שם טומאה, ואמרו חכמים שלא בדקו שם כראוי.

קבלת לשון הרע - אע"פ שאסור להאמין לשון הרע למיחש מיבעי, דכתיב "אשר הכה ביד גדליהו" דאע"פ שישמעאל הרגן נחשב שגדליהו הרגן כיון שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח.

ס"א: בגד שאבד בו כתם ל"ק צריך לכבסו בז' סממנים, לרשב"א בודק כל ג' אצבעות בנפרד וא"צ לכבסו. בגד שאבד בו שכבת זרע - חדש בודקו במחט ישן בודקו בחמה.

בגד שאבד בו כלאים

אסור למוכרו לעכו"ם שמא ימכרו לישאל, ואסור לעשות ממנו מרדעת לחמור שמא ישכח ויעשה ממנו בגד.

מותר לעשות ממנו תכריכים למות לשעת ההספד. ולענין לקבורו בהם, לר' ינאי אסור, ולריו"ח מותר דמת פטור מן המצוות.

אם רוצה למצוא את החוט האסור צובעו והחוט ניכר ומוציאו, ואם ע"י הצביעה לא נמצא חוט מותר בלבישה ותולים שהחוט נפל מהבגד.

אם ניתק את חוט הכלאים ואינו יודע אם ניתק כולו מותר, דאין האיסור אלא מדרבנן, דמדאורייתא בעינן ג' תנאים שוע טויו ונוז.

בגדי צבעונים - במצור אספסינוס רצו לגזור שלא ללבוש בגדי צבעונים, ולא גזרו כדי להקל על כתמים, דבגד צבוע אינו מטמא משום כתם.

בדיקת הכתם ע"י סמנים

ס"ב. ז' הסמנים לבדיקת והעברת הכתם - רוק תפל - שלא טעם כלום, מי גריסים - של פול שנלעס אחר שנפרד מהקליפה, מי רגלים - שהחמיצו, נתר - אלכסנדרית, בורית - אהלא, קמוניא - שלוף דוץ, אשלג - נמצא בנקבי המרגליות ויוצא ע"י ברזל.

אם הכתם לא עבר ע"י הסמנים הרי זה צבע, ואם עבר או זיהה הרי זה כתם וצריך להטבילו. צריך להעביר את הסמנים כסדרן, כל אחד בנפרד, ולכסס ג' פעמים. העביר על הכתם ו' סמנים ולא עבר והעביר צפון ועבר, טהרותיו שמקודם טמאות דשמא היה עובר ע"י השביעי, ואם העביר הצפון אחרי השביעי טהרותיו טהורות, דצפון מעביר צבע.

כתם שירד כשהעביר עליו פעם שניה ז' סמנים טהרות שעשה אחר תכבוסת ראשונה טהורות, אחר תכבוסת שניה טמא עד שיטבילו, דכיון שהקפיד עליו כדם הרי הוא טמא.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

ניתן לקבל במייל- B0527692282@gmail.com

לקראת סיום הש"ס העולמי - מחזור י"ג

א. הנה קרב ובא היום הגדול מאד, סיום הש"ס ע"י מאות אלפי לומדי ה"דף היומי" העולמי - מחזור שלש עשרה. בוודאי א"א להתעלם ממאורע היסטורי כעין זה, ופשיטא שיש בשמים שמחה גדולה עד למאד מסיום ש"ס כאשר הוא נעשה במקהילות וברוב עם, הן בכוללי דף היומי, והן בשיעורים וחברותות לרוב, שהרי אין דומה רבים העושים את המצווה למועטין העושים את המצווה. ויש למרן החפץ חיים זי"ע חידוש נפלא בזה (אגרות ומאמרים סי' כט) וכך לשונו: "...גם ידוע דכל מה שהסחורה היא יותר יקרה ונחשבה, כך מדקדקים יותר בקנייתה, למושל בקניית הנחשת והכסף אין מדקדקים כ"כ כמו בקניית הזהב, וכן בקניית אבנים טובות ומרגליות, שם מדקדקים היטב בחפוש אחר חפוש אם הם אבנים טובות באמת או מזויפות. כן בעשיית המצוות כל מה שהמצווה יותר גדולה, כן מדקדקים בה יותר מאחרות. וידוע שתלמוד תורה עולה על כל המצוות ויקרה היא מאד, עד שכל החפצים - בין חפצין ובין חפצי שמים - לא ישוו בה, בוודאי יהיה עלינו בחינה גדולה מאד, אם היתה בכל לבבו ונפשו או לא, ואם למדה בשמחה או לא.

והנה כל זה בעשיית מצוה של יחיד או בתלמוד תורה של יחיד, אבל רבים העושים את המצוה, או רבים הלומדים את התורה אין מדקדקים כ"כ בבחינות, כמו"ש (תהלים ק"ב) "פנה אל תפלת הערער, ולא בזה את תפלתם" ר"ל אל תפלת הערער - היחיד, הוא פונה ומבחין אם הוא בכונה או לא. אבל אצל תפלת רבים, כתוב, "ולא בזה את תפלתם" ואפילו אינה עשויה כל כך בהידורים אין מדקדקים עליה, וידוע מה שאמרו חז"ל "אינו דומה מועטין העושים את המצווה, למרובין העושים את המצווה", וכן אינו דומה מאה העושים את המצווה, לאלף העושים את המצווה, וכן אינו דומה אלף העושים את המצווה, לעשרת אלפים העושים את המצווה. וכל מה שיתגדל הרבים כן תגדל בחינת המצווה למעלה... "עכ"ל.

הרי שככל שנמתח ביקורת על הלימוד החפוז של הדף היומי, ועל מיעוט השגת הלומדים בזה, עקב מהירות הלימוד, או מחמת עייפותם הרבה בסוף יום של עבודה, מ"מ מפאת חשיבות הלימוד הזה בהיותו תלמוד תורה דרבים, יש בו את המעלה של "לא בזה את תפלתם" כחידוש הח"ח הנ"ל שגם תורה דרבים, אפי' אינה עשויה בהידורים ובכל ההיקף הנדרש, אין מדקדקים עליה!...

ב. ויש לציין את גודל הענין של 'מחזור שלש עשרה' יותר משאר הסיומים שהיו עד כה, דהנה מצינו בדעת זקנים (פרי וילך) בשם מדרש וז"ל: באותו יום של שבעה באדר קודם פטירת משה רבינו כתב י"ג ספרי תורה לי"ב שבטים, וקרא לכל שבט ושבט והוכיח והזהיר על התורה ועל המצוות אנשים בפני עצמן ונשים בפני עצמן. וספר תורה אחד לקח והניחו לצד ארון הברית, שנאמר "לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'". וי"א שירד גבריאל ונטל את התורה מידו של משה, והעלה אותה לב"ד הגדול שבשמים, כדי להודיע צדקתו של משה בפמליא של מעלה, שנאמר צדקת ה' עשה וגו'. ולא עוד אלא שצדיקים שבמרום קורין בו בשני ובחמישי ובשבתות ובראשי חדשים וימים טובים. עכ"ד.

א"כ כאן בשלש עשרה מחזורי הש"ס - כללות התורה שבע"פ, נשלמה קומה שלימה כנגד י"ב שבטי ישראל, כשעתה המחזור הי"ג הוא כנגד אותו ס"ת י"ג שבקדש הקדשים שכולל את כולם, כשמחזור למחזור מתרבים אמצעי העזר ללימוד הש"ס, והולך הש"ס ומתחזור יותר ויותר, עד שכבר קרבים אנו להבטחה של "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" זהו תלמוד בבלי, שכבר כל פינותיו וחדריו מוארים באור יקר ע"י כלל ספרי מפרשי הדורות.

וי"ל דמשמים אתרמוזי איתרמוזי שיחול סיום עולמי זה בתאריך ז' טבת, שהרי למחרתו בח' טבת חלים ג' הימים ששרר חושך בעולם כשתרגם תלמי מלך יון את התורה ליונית, וגזרו ע"ז תענית צדיקים (שו"ע תקפ"ב), וכעת ביום ח' טבת יכנסו למעגלי הלומדים עוד עשרות אלפי יהודים שיחלו בלימוד הש"ס מחדש, וממילא יבא אור גדול זה של סיום הש"ס דהשתא, להמשיך את אור התורה שבעל פה דימי החנוכה (שו"ט טבת הוא בדיוק י"ג ימים מתחילת חנוכה, כנגד מחזור י"ג) ויסלק את קלקולי חכמי יון הארורים שהחשיכו את עיני ישראל בגזרותיהן, ויפיע עלינו במהרה משיח בן דוד, שבו נרמז 'תלמוד' בראשי התיבות: ו'כסא ד'וד מ'הרה ל'תוכה ת'כין... דאין לך כסא למשיח מפואר מסיום הש"ס ע"י מאות אלפי ישראל.

[בוודאי שאין מי שיטעה להחליף איזה שייכות שיש לו ללימוד עיון כדבעי, בעד לימוד חפוז שכפוף להספק וזימוימ בלתי מתפשר, כאשר רגילים עמלי התורה אברכים הכוללים שליט"א ובני הישיבות שיחי', ללון כל 'מיהם בעומקה של סוגיא, אך כדי ללבן פרשה עדינה זו זקוקים אנו למאמר נוסף, שיכתב ברצות ה' יתב' בשבוע הבעל"ט.]

לזכות ל"חוט של חסד"

א. על הפסוק בפרשתו: "ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה", ראיתי להעיר (בספר הנפלא מסילות המהרש"א) הערה מחכימה, איך יתכן שיוסף יהיה יפה תואר בשעה שהיה שרוי בצרה כה גדולה מנותק מאביו וממשפחתו, הרי בדרך כלל אדם הנמצא בגלות והינו מחוסר בית, ללא משען ומשענה, חזותו מעידה עליו שהינו זרוק ועזוב, ואיך יתכן שלא היה ניכר הדבר על יוסף כל אותה תקופה.

ותי' ע"פ דברי המהרש"א בביאור דברי חז"ל (ע"ז גב) "אמר ר"ל, כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום" שנא' "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עימיו" מה טעם יומם יצוה ה' חסדו, משום דבלילה שירו עימיו, וביאר המהרש"א: "לפי שמדרך המנדד שינה בלילה שיהו פניו זועפות ביום אמר בעוסק בתורה ומנדד שנתו בלילה, הקב"ה מושך עליו חוט של חסד, שהוא מאירת פנים ביום, כי היא ממדת החסד כאמור "לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו", והכי אמרינן בפ"ק דמגילה אסתר ירקרקת היתה אלא שהקב"ה מושך עליה חוט של חסד שהיא מאירת פנים שתהא נראית יפה כפרש"י וקרא התורה שירה דכתיב כתבו לכם את השירה וגו', עכ"ל. והרי יוסף הצדיק היה צריך לשמר את כל התורה של שם ועבר שקיבל מיעקב, וכפי ששלח לו בסוף את העגלות לסימן שלא שכח כלום מלימודו, והרי כל שעות היום היה יוסף משרת את אדונו ובהכרח שהיה לומד תורה בלילה, ולכן נהיה יפה תואר ויפה מראה ע"י החוט של חסד שהקב"ה מושך עליו ביום, וזה פשט נפלא.

ב. ונראה דעומק כוונת המהרש"א, דהנה חז"ל אומרים "לא אברי סיהרא אלא לגירסא" (עירובין סה,א) כלומר שעיקר ענין תליית הלבנה היתה בשביל להאיר ללומדי התורה שעוסקים בתלמודם במשך שעות הלילה, ומכיון שאור הלבנה הוא מאור החמה, לכן הלומד במשך הלילה נעשה גם הוא כמו לבנה שמקבלת את אורה מהחמה, לכן פניו מאירים וחוט של חסד מושך עליו ביום, וזהו לעושה "אורים גדולים" היינו התלמידי חכמים שגם הם מאירים כמו המאורות, מכיון שהם מעמידים את עצמם כלבנה.

ובענין לימוד התורה בלילה מצינו במאירי שם דברים נפלאים, ויש בדבריו ארבעה עיצות ל"כל שמכוין שיהא ת"ת עולה ומצליח בידו", וכך לשונו שם: **א.** "יזהר שלא יטרוד עצמו וישתדל שיהא פנוי מכל שאר עסקים, שאין התלמוד והעסק שוים במדרגה אחת אלא כשזה עולה זה שוקע", (כלומר, הצלחה היותר מקסמאלית בתורה לא תתכן אלא במסירת כל החיים אל התורה, בלי שום עסק נוסף כלל וכלל) דרך הערה אמרו מר עוקבא ביומא דשותא לא נפיק לשוקא ר"ל רוח דרומית המנשבת והיא חזקה ביותר, (שהרח

הפריעתו מהשקיעות המוחלטת בלימוד) וכן אמרו צריכא הלכתא צילותא כיומא דאסתנא ר"ל רוח צפוני, וכן מהם שאמרו להפלגת צריך הפנאי שאמר אחד מהם אי אמרה לי אם קריב לי כתחא לא גרסי, כלומר אפי' הטרידתי אמי טרדא קלא להזמין לה את הכתח והייתי עושה הייתי נטרד מגירסתי, ולא הייתי חוזר שם, ואחד מהם אמר אי קרצתן כינה לא גרסי, כלומר שאפי' טרדת עקיצת הכנה היתה מביאתני לידי ביטול, וכל זה הערה להשתדל במה שישמרהו מבטול תורה, והוא שאמרו על זה על אחד מהם עבדא ליה אמיה שבועא לבושי כדי שלא תטרידוהו עקיצת הכנה", זה כלל ראשון להמנע מכל ביטול אפשרי.

ב. "ועל הכל יהא לבו רדוף לשקידת הלמוד שהוא היתד העקרי, ואם רואה בעצמו ששינה מתגברת עליו בלילה ועל כל פנים צריך לו לישן ישמר ויזהר מבטלת היום, ועל זה אמרו לא איברי ליליא אלא לשנתא, וכן אמר אחד מהם כשאמרו לו כמה מחדדן שמעתתך השיב להם דיממי אינון, כלומר שרוב משנתי היתה ביום בלא טירדת אונס שינה, וכן אמר אחד מהם אנן פועלים דיממי אנן". זהו כלל שני ללמוד ביום שזהו זמן שהראש מרוכז יותר.

ג. "ואם מוצא עצמו מתגבר בתעורה (שרואה שדווקא אם ער בלילות מרוכז יותר בתורה, כמצוי בימינו). יהא קובע לילותיו לת"ת, והוא שאמרו לא אברי סיהרא אלא לגירסא, ודרך הערה אמר אחד מחכמיהם כשהיה מתמיד בתעורה בכל לילה ולילה והיו בנותיו אומרות לו: מי לא בעי מר מינס פורתא? היה משיבן כמה נינס בהנך יומי דארכי וקטיני כלומר הרבה נישן אחר המות שיהיו הימים שלנו ארוכים וקצרים ר"ל ארוכים בשינה וקצרים במעשה ובלמוד". זהו כלל שלישי שכ"א צריך להכיר את זמן האיכות שלו.

ד. "והטובה שבהערות, שיהא מתנה בעצמו ללמוד חשבון הלכות או חשבון פרקים או חשבון מסכיות אם ליום אם לשבוע או חדש אם לשנה, וכל שצריך לפעמים לפי ההכרח לבטל ולחסר ממה שהתנה ישלם ביום הבא או בשבוע הבאה, והוא שאמרו דרך הערה רב אחא בר יעקב זיף ופרע, עכ"ל. זהו כלל רביעי, שצריך 'מחייבים', והוא כדוגמת המחייב של ה'דף היומי' שיש לו הספק קבוע, וכל כיו"ז, כפי חשבון הלכות או פרקים וכו' וכנ"ל.

וחזינן עד ימינו עד כמה דברי חז"ל מתקיימים כפשטן שהתלמידי חכמים ניהונים בתואר פנים מאיר במיוחד, והוא מכוח הברכה הזאת של הלומד תורה בלילה חוט של חסד מושך עליו ביום, ומשמע במהרש"א שעיקר הענין הוא 'הארת פנים' שהרי בדרך כלל אדם עייף מוטב שלא להתקרב עליו שמכל דבר הוא מתעצבן, וכועס מיד, אבל הת"ח מאירים פנים לכל בני סביבתם, כדמצינו אצל יוסף שהיה מאיר פנים אפי' לאסירים. ויה"ר שנזכה לזה.

תוקף נס חנוכה, התגברות בתורה חרף הגזירות

א. דבר נפלא מאד מאיר רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק חנוכה אות ז') שכל כוח הנצחון של החשמונאים היה ע"י התגברותם בתורה שבע"פ חרף הגזירות. ומבאר בזה מהלך מחודש בנס חנוכה, דא"י במגילת תענית שלא היה להם מגורה להדליק, ושפודין של ברזל היה בידם וחיפום בעץ והדליקו בהם, ובפסיקתא (פ"ב) אית' רק טעם זה על נס חנוכה שמצאו שפודין של ברזל ומנס השמן אינו מזכיר כלום, משמע דעיקר הנס הוא מציאת המגורה, וכפי הנראה היה אז עיקר החנוכה בנרות המגורה, כי טימאו כל כלי המקדש ולא יכלו להקריב קרבנות, רק שהדליקו המגורה ע"י נס שמצאו שפודין של ברזל ועושיין חנוכה לזכר הנס מחנוכת המגורה. וענין חנוכה הוא התחלה מה שהאדם מתחיל לחנך עצמו ומזה נשאר קבוע לעולמי עד על ידי שמרגיל עצמו בתשוקה ורצון של ימי הנעורים כמו שנא' (משלי כ"ב) חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין וגו'.

ופירש שם היחס שבין גוף המגורה עצמה לז' הנרות, שגוף המגורה עצמה היא ה'לב' הכולל את כל השבע, וז' נרות המגורה רומזים על שבעת הרועים, ז' האושפיזין, שכ"א מהם גילה בעולם אחת מז' מידות, ובכולם מצאנו את ענין התפשטות התורה, כי אברהם אבינו ע"ה איתא (בראשית רבה ס"א) שזימן לו הקב"ה שתי כליותיו כשני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו חכמה וגם ב' אלפים תורה החלו מאברהם אבינו ע"ה. וביצחק א"י (זוהר ח"ג פ"ב) אורייתא מסיטרא דגבורה קא אתייתא, שהיא יראה מדתו של יצחק... וביעקב שמדתו אמת נתפשטה הארת התורה ביותר כמו שאמרו (ברכות ה"ב) אמת זו תורה שנא' (משלי כ"ג) "אמת קנה ואל תמכור" (ולכן יעקב הוא עמוד התורה), וביוסף כתיב (בראשית ל"ג) כי בן זקונים הוא לו ואיתא בבראשית רבה (פ"ח) שכל הלכות שמסרו שם ועבר ליעקב מסרן לו וכו', ומשה ואהרן המה השורש של תורה שבכתב ותושבע"פ. ודוד המלך ע"ה הוא מרכבה למדת מלכות פה'. (כדא"י שה' עימו שהלכה כמותו בכל מקום).

ובחנוכה מדליקין שמונה נרות, כי הנר שמיני מרמז על בינה-ליבא (היינו השפע העליון שמתגלה בלב) שהוא מקור ז' האורות הנזכרים, והיינו התשוקה והרצון שבלב, להגיע למאור התורה שיתפשט בלב. ועיקר הגעגועים והתשוקה בלב לזכות למאור התורה, נתגלה אז בימי גזירת יון, שהיה לבטלם מתורה ומצוות. והיה לבם נשבר מאד מזה שנראה שמן השמים מעכבין מפני שאין התורה ומצוות שלהם מקובל בעיניו יתב' והוא דומה כשופך קיתון על פניו (סוכה כ"ב). ועי"ז נתמרמרו וגדלה התשוקה בלבם לעסוק בתורה בסתר. וגם אותם שלא יכלו להצניע את עצמם ולעסוק בתורה עוד יותר גדלה הצעקה והתשוקה בלבם לזכות

למאור התורה, ועי"ז זכו לנס שנודמן להם השפודין של ברזל לעשות המגורה, שהיא הכלי קיבול למאור שבעת הנרות. שהיא נגד הרצון שבלב שע"י נעשה כלי להיות נשפע בו מאור התורה. עכ"ל. ויוצא לפ"ז מהלך חדש, שעיקר נס חנוכה היה במגורה עצמה, שהיא בחינת לב' שכולל את כל ההשגות בתורה של ז' הרועים, שזכותם לנס היתה תשוקתם לתורה, שלמדו בסתר בשעת גזירה!

ותי' בזה את קושיית הבית יוסף למה עושיין שמונה ימי חנוכה כי הנס מהשמן היה רק על שבעה ימים. דיש לומר כי נס יום הראשון היה שמצאו השפודין של ברזל כנראה מהפסיקתא שזה היה עיקר הנס, והיינו מה שמצאו הכלי להדליק בו האור ואחר כך מדליקין שבעה ימים נגד הנס של מציאת השמן להיות התפשטות עצם הארת חכמת התורה בשבע המדות הקדושות כנזכר. ע"ש בכל דבריו.

וחשבתי שאולי מכאן מקור נפתח למנהגם של ישראל קדושים להדר להדליק במגורה מכסף טהור (שלכאו א"י) הידור בפתיחה או בגוף השמן ומה ראו לבזבז מהונם ע"כ. דלפי רבי צדוק יוצא שעיקר הנס היה בגוף המגורה, וכסף א"י במדרש (נשא) שהוא מלשון 'כיסופין' והשתקקות, וכל נס מציאת השפודין של ברזל, היה מכוח ההשתקקות שלהם לעסק התורה, ועי"ז זכו לאור התורה שבע"פ, ולכן הביטוי הכי נפלא לנס זה הוא להדליק במגורה של 'כסף'.

ג. וביאר שם מה דאיתא (שבת י"ג) מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסייעתו שהיו מחבבין את הצרות ולכאורה הוה ליה לומר שהיו מחבבין את הניסים ומה להם להצרות. אמנם ע"י הצרות והגזירות זכו למאור התורה וכמו שנא' (תהלים כ"ג) "שבטך ומשענתך המה ינחמוני" שדייקא על ידי השבט מוסר בא להם המשענת ביתר שאת, וכדאי' בפרקי היכלות (פרק כ"ח) שבבית שני אע"פ שלא שרתה שם שכינה. אבל הדרה יקרה כבודה וגדולתה... של תורה לא ניתנה עד בית שני ע"ש, והמכוון על זמן החשמונאים שהיה התחלת הארת תושבע"פ... ודייקא אז על ידי הצער והגזירה נתיסד התושבע"פ, כמו שאמרו (בראשית רבה ב"ד) וחושך זה יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן, ודייקא עי"ז ויאמר אלהים יהי אור, והיינו הארת תושבע"פ וכדאי' (תנחומא נח ג) שעל עמלי תושבע"פ נאמר (ישעיה ט"א) העם ההולכים בחושך ראו אור גדול אור הראשון וכו', ע"ש עוד בהמשך דבריו.

לפ"ז נבא להמליץ טוב בעד מנהגן של ישראל קדושים כיום, להפוך את ימי חנוכה למעין חוה"מ זוטא באירועים ומסיבות כמעט מידי יום, וידוע דהא קגרים לקושי גדול בשמירת סדרי הלימוד, ברם להנ"ל יל"פ דגלגלו משמים שיהיה הלימוד בחנוכה באופן של קושי ועיכוב, שזהו סוג של תורה כעין שהיה בשעתם בהשתקקות, חרף הקושי.

מה ה"חלומות" שלך...?

א. ישנה הלצה על אשה אחת תמימה ביותר, שקיבלה על עצמה ללכת בכל שבת לבית הכנסת. בשנה הראשונה היא היתה מוקסמת מסיפורי התורה בכל ספר בראשית, ממש חיה את התרחישים. בשנה השניה היא שמעה שוב את כל הסיפורים, אבל כשהגיעו אל פרשת וישב שמעו אותה לפתע מתפרצת: "מה קרה לך יוסף? שוב פעם סיפרת לאחים שלך על החלומות... אתה לא זוכר משנה שעברה מה עשו לך בגלל זה... אתה גורם להם קנאה!..."

ובאמת אין כאן הלצה כלל כי צריכים להבין את כל ענין החלומות, ואיך באמת יוסף הלך לספר להם חלומות שכאלו. וידוע המהלך שיוסף סמך לגמרי על חלומותיו, וידע שהם מוכרחים להתקיים, כמו שיעקב האמין בהם, כדכתיב "ואביו שמר את הדבר" ואיתא במדרש (פר' פד): "א"ר לוי נטל קולמוס וכתב באיזה יום ובאיזה שעה באיזה מקום, ר' לוי בשם רבי חמא בר חנינא אמר כך אבינו יעקב סבר וראה דברים ממשמשיין ובאין, אמר אם נתבקרה פינקסו מה יכול אני לעשות". וידע יוסף שאם לא בטובות אז חלילה יאלצו אותם משמים בכפיה לכך, כפי שארע בסוף, ולכן עשה את שלו, והעביר את המסר.

אמנם מעיקרא צריכים אנו להבין מדוע בכלל הראו לו משמים את דבר החלומות. לכאורה מונח בזה סוד גדול. הנה יוסף יורד למצרים בבזיון עצום, מושפל על ידי אחיו שמוכנים למוכרו תמורת נעליים פשוטות, ומועבר מיד ליד ככלי אין בו חפץ. הוא מתמודד שם עם נסיונות בלתי נתפסים, על בסיס יומיומי, ומה יעשה הבן ולא יחטא? יתירה מכך, יוסף ירד למצרים בשביל לסלול דרך לאחיו ולכל ישראל, יוסף היה צריך לשמר שם את כל התורה שקיבל מאביו, וכמו שרמז לזה בבעה"ט דבן זקני"ם ר"ת זרעים, קידשים, נשים, ישועות (זהו סדר נזיקין כמבואר בשבת לא,א) ומי'ועד, (ויש מפרשים שגם סדר טהרות לימדו יעקב אלא ש'טהרות' נקרא 'דעת', ואין אדם עומד על 'דעת' רבו עד ארבעים שנה), וכך בתוככי כל המצב הנורא קשה שלו, היה עליו להיות שקוע בלימוד לגמרי.

ראה הקב"ה שבלתי אפשרי לעמוד בנסיון כזה אם לא שיחלום מראש חלומות ברורים, שמראים לו בוודאות מוחלטת שעתיד הוא למלוך, לכן בראשית דרכו גילה לו בחלומותיו את עתידו המזהיר, והיו החלומות כה ברורים וכה וודאיים, עד שהרגיש שמוכרח לספר זאת לאחיו... ואלמלא היה חולם חלומות כה משכנעים וברורים, לא היה ברור לו תפקידו, וייעודו עלי אדמות, ואז חלילה היה נכשל בכל הנסיונות הקשים שנקראו בדרכו. נמצא לפי מהלך זה שההפך הוא הנכון, לא בגלל החלומות נמכר וירד למצרים, כי זה היה אמור לקרות בין כך ובין כך, ואם

לא ע"י החלומות, היה מאורע אחר גורם לו ירידה כזאת, אלא שהחלומות הם אלו שעזרו לו וסייעו לו לעמוד כצור החלמיש בנסיונותיו האדירים, כי ידע מראש על תפקידו.

ב. מהלך זה סולל דרך עבודה ברור בפני בן-דורינו. בחור ישיבה, צורב צעיר, או אפילו אברך, יכולים למצוא את עצמם נזרקים לפתע למול נסיונות אדירים, בן-עליה שהיה רגיל לשגרת התמדה בשטייגערן ובעוצמה, יכול למצוא את עצמו ביום לא בהיר, בתוך קשיים בלתי ניתנים לתיאור, מתמודד עם פיתויים מבהילים, ולפעמים אפ"י וימיומיים, איך שורדים זאת? מה יעשה הבן ולא יחטא?

התשובה היא מוכרחים 'חלומות'! חייב שיהיו חלומות ברורים שמועמדים להפוך למציאות...! מי שיש לו איזה ייעד מסויים, הייעד מדרוך אותו ומנתב אותו למטרה הנכספת שלו, בלב פנימה ישנו "וויז" – נווט מקצועי, שיודע לסלול את מסלול החיים, באופן של הגעה ליעד הנכסף. מי שחדור שליחות, יודע לזהות את הבורות ואת הכשלונות שעלולים לצוץ מכאן ומשם, ולעקוף אותם.

החלום של בן עליה צריך להיות ברור וחי, לדעת ש"ס, לצאת למדן, ללמוד להתקשר לתורה בשקדות רצופה, להגיע למסוגלות של רצף בלימוד, להגיע לרמות שקידה של שעות, של לילות כימים ללא הפוגה, לזכות לידיעות, לצאת תלמיד-חכם אמיתי! מי שאין לו 'חלומות', אין לו מספיק כושר עמידה מול הנסיונות. בוודאי, פשיטא שכל אחד 'מחוייב' לעמוד בכל ניסיון בין אם יש לו כלים לכך ובין אם חושב שאין לו כלים, אבל מי שמעניין אותו גם להעלות את סיכויי 'הצלחה' להגיע למקסימום של מאה אחוזי עמידה, מוכרח למצוא עיצות ברורות להגיע לכך.

ג. הנה שלש עשרה מחזורי דף היומי שמכיל מן הסתם מליון או יותר יהודים שסיימו ש"ס, הגיע מ'חלום' של הילד מאירק'ה שפירא מלובלין, ש'חלם' שימצא שיח תורני משותף לכל יהודי בכל מקום בעולם. כך רשכבה"ג מרן הגראי"ל, שמילא את כל העולם באברכי כולל עמלי תורה, ג"כ הגיע מ'חלומו' כילד - להיות מרכבה לשכינה!!

כשיוסף הצדיק זוכה בסוף להיות משנה למלך, שכל מצרים יוצאת להריע לו, ושקוראים לו "אברך" שהכל כורעים ברך לפניו... זה כבר סוף הסיפור. אבל ה"אברך" הזה בעצם התחיל כבר מהחלום הראשון שלו, שהיה אצלו כל כך חי וברור, עד שהוא התחיל לחיות לפיו הלכה למעשה, כי כבר אז ה'חלומות' היו אצלו מוחשיים, וממנו נלמד איך לתפוס את חיינו, במהלך של הגשמה מעשית.

יתכן שמה שזכה יוסף לדרגה זו, התחיל מהיותו בן זקנים, בר-חכים, שע"י שקיבל "מושגים" מאביו יעקב, מזה גופא זכה ל"חלומות", כי הדבר הראשון זה ללמוד בכוח ובעוצמה, ובלי לקבל 'מושגים' לא שייך 'חלומות'!

'סבון כלים בשבת'

'שטיפת כלים בשבת קודש'

בימות החול, שוטפים כלים בעזרת סבון כלים (אמה), בשבת קודש ישנם שבמגעיים מלהשתמש בסוגי הסבונים השונים, ושוטפים את הכלים בעזרת מים בלבד, ויש שכן משתמשים בסבון או רק בסוגים מסוימים. בגיליון הנוכחי נביא את צדדי הנידון ודעות הפוסקים להיתר ולאיסור, האם יש להימנע משימוש בסבון ולשטוף במים בלבד, או שמותר להשתמש בשבת קודש בסוגים השונים של סבון כלים.

1. מלאכת ממחק

אב מלאכה: המשנה (שבת דף עג.) מונה בין ל"ט אבות מלאכה את מלאכת 'ממחק', שמהותה הסרת השיער מעור הבהמה. **ובגמ'** (שבת דף עה:) מבואר שהמחליק את הקרקע שבין עמודי הבנין חייב משום 'ממחק'.

עוד מבואר **בגמ'** (שבת דף עה:) הנמרח רטיה בשבת חייב משום 'ממחק'. ומשמע **ברש"י** (עירובין דף קב:) שמלאכת המירוח הוא בהחלקת הגומות שברטיה, ואילו **בפסקי הרי"ד** (שבת דף עה:) משמע, שמלאכת המירוח הוא בהחלקת הרטיה על גבי המכה. ונפסק **בשו"ע** (סימן שכח סעיף כה), **ובמשנ"ב** (ס"ק פא), רטיה שנפלה מהמכה על גבי קרקע, אסור להחזירה בשבת. שמא ימרח את הרטיה להחליק הגומות שיש בה ויכשל במלאכה דאורייתא של 'ממחק'.

תולדה: עוד מבואר **בגמ'** (שבת דף קמו.), שאסור לסתום כשעוה את נקב החבית משום 'ממרח', ופירש **רש"י** שאסור משום 'ממחק'. [ה'ממרח' בשבת חייב חטאת משום תולדה של 'ממחק'. וההבדל בין האב לתולדה, הגדיר בספר **נועם שבת** (עמוד פב), 'ממחק' שהוא אב מלאכה ענינו 'החלקת העור' על ידי הסרת השערות, ומלאכת ההחלקה נוצרת על ידי הסרת השכבה המחוספת, ואילו 'ממרח' שהוא תולדה, ואילו מלאכת ההחלקה נוצרת על ידי מריחת החומר כמו 'מירוח השעוה' על נקב החבית, שמחליק את פי החבית בשעוה, או ברטיה שממרח את החומר במילוי הגומות].

משרה כלים ד' אדם ירצה לנקות כלים בשבת, יש אומרים שמותר לו להשתמש ב'משפת כלים' ואף כאשר מרחי את הסבון בחירו על כל הכלי, אבל יש מחמירים שלא להשתמש ב'משפת כלים', ולכל הניגות מותר לו להשתמש בה באופן שבוני מעט משהו סבון על הכלי ואח"כ שורף מים ומשפף את המים עם מעט הסבון ושריפה במקום אחד בכלי. יפה מתיר כל הכלי, וכל שכן שמותר אם יטול מעט משהו ויניחה לומר קלות מים ואח"כ ישטוף את הכלים במים הללו המטוברים עם הסבון, ובמקום נזילי מותר בכל אופן.

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה מוכתרת על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

(ההגרלה על דעת רבני המפעל)

שאלה: מתי צריך להדליק נר חנוכה

במוצאי שבת חנוכה?

הדלקת נרות קודמת לפני 'הבדלה', או ש'הבדלה' קודמת, והאם מותר להדליק לפני 'מעריב'. השיעור של 'עד שתכלה רגל מן השוק' נאמר גם במוצאי שבת, או לא. האם עדיף להזדרז בצאת השבת בכדי להקדים את 'הדלקת הנרות' כמה שיותר, מה יעשה המחמיר כשיטת 'רבינו תם' שלכאורה בחנוכה החומרא גורמת לו קולא?

מדוע בספרי הראשונים, והפוסקים הקדומים כמעט לא מצאנו שיטות בזה, ואילו בספרי פוסקי זמננו רבו השיטות?

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחד מהאפשרויות הבאות:

- בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
- בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 244 על סך 100 ₪ האברך החשוב הרב אליהו וינברגר שליט"א ישיבת מיר ירושלים ביהמ"ד 'מאה שערים'

מדור זה נתרם לעילוי נשמת הגה"ח ר' אהרן בן הרה"ק רבי יעקב דוד זצ"ל גלב"ע ביום המיוחס ב' סיון תשמ"ג ת.נ.צ.ב.ה.

הגיליון השבוע הונצח לעילוי נשמת הרה"ח ר' שמחה בונים בן הרה"ח ר' ישראל שמעון דוידוביץ ז"ל גלב"ע כד חשון תשמ"ח ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות והנצחות חייגו עכשיו 02-5377085 שלוחה 8

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: מעשה שהיה בעיר התורה והחסידות שבעיצומו של החג נשבר מפתח במנועול הדלת של מטבח מלא באוכל, והוציאו את שברי המפתח באמצעות צבת, בכדי לפתוח את הדלת על ידי מפתח אחר, האם עשו כהוגן, והאם יותר קל ביו"ט לצורך אוכל נפש?

תשובה: ההוראה למעשה, וכן הורו למעשה כמה מגדולי הפוסקים שליט"א, שאם יוצא בקלות על ידי צבת וכדומה, מותר לכתחילה גם בשבת וגם ביום טוב, אבל אם יכול להוציאו רק בחוזק, אין להתיר כי אם בשעת הדחק, כמבואר בשו"ע סימן שלו סעיף ט, וסימן שיד סעיף ב.

ואין לאסור משום בונה מתקן מנא ומוקצה, ומהטעם שיתבאר. לכאורה יש לאסור משום בונה, שהמנועול מקולקל, ובהוצאה מתקן את המנועול ואת הדלת, אכן זה אינו, כי הוא קלקול חיצוני, ודומה לדבק על פתח המנועול או הבקבוק שאינו מקלקל את עצם הכלי. לכאורה יש לאסור משום מוקצה, כמבואר בסימן שח סעיפים ו-ז, אכן זה אינו, שדינו כטלטול מן הצד שמותר לצורך דבר המותר, כמבואר בשו"ע סימן שיא סעיף ח.

ומה שמבואר בשעה"צ סימן שב ס"ק לה, ויסודו בשו"ע סימן שח סעיף מו, שההיתר של טלטול בשינוי נאמר רק כשאין רגילות לטלטל באופן כזה, והרי במנועול הדרך ביום חול להוציאו עם צבת, זה רק לגבי טלטול בשינוי, אבל לגבי טלטול מן הצד אין הבדל.

ועדיין יש מקום לפקפק, לפי מה שכתב בשולחן שלמה תחילת סימן שט, שאסור לטלטל ילד בידיים שמחזיק מוקצה, ואינו בכלל ההיתר של טלטול מן הצד, כיון שרגילים בטלטול כזה ואינו שינוי. ומכל מקום נראה, שהוצאת המפתח אינו בגדר רגילות גמורה כמו טלטול על ידי ילד, ועוד שיש שחלקו על דברי השולחן שלמה. וביו"ט יש עוד סניף להיתר כמבואר ברמ"א סימן תקט סעיף ז שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש.

להערות לכותב התשובה ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא'
8481535@gmail.com או במייל 02-5350535-2 שלוחה 1-2

הדחת כלים הערה טז) בשם הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א, שאין איסור מוליד, כאשר המים נשפכים מיד בתוך כדי ההדחה ולא נשארים כלל אפילו לזמן קצר. ומה שנשאר ריח על הידים של השוטף, יש להקל כמו שהמשנ"ב התיר להשתמש לרחיצת ידי הכהנים בסבון המעורה במים מערב שבת, אפילו שנשאר ריח בידי הכהנים.

העירו: שהסברא של הולך לאיבוד מיד, לא שייך כאשר משרה כלים במים עם סבון שיש בו ריח טוב, כגון מליל שבת עד שבת בבוקר, שהמים אינם נשפכים תוך כדי ההדחה, ויתכן להתיר משום סברא אחרת שכל האיסור של מוליד ריח הוא רק כשיש חשיבות ומתכוין לריח כמו במי נטילת ידים לכהנים, אבל בחומר ניקוי אין תוספת חשיבות בריח ולכן אין לאסור.

מקורות: הדברים בנושא זה מופיעים בהרחבה במקורות דלהלן, ארחות שבת (חלק א פרק שבעה עשר), מנחת איש (פרק כא הלכות ממחך וממרח עמוד תפג), פסקי תשובות (סימן שכו), נועם שבת (פרק ב), ועוד.

רק במעורב במים: לדעת הג"ר בנימין זילבר זצ"ל (אז נדברו חלקי י סימן טז) אסור בשבת להשתמש ב'אמה' של שטיפת כלים אלא אם כן עירב מים בסבון לפני שבת, אבל לא מועיל לערב בשבת משום 'מוקצה'. ולדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני שבת חלק א עמוד קיז) לא ידוע מה השיעור והגבול של שמן עב, ולכן נהגו להחמיר מלהשתמש בשבת בסבון נוזלי שהוא קצת סמיך, אך מותר באופן שמערב בסבון מים, [ומותר לערב גם בשבת] עד שהוא ממש נוזלי, ובסוף דבריו מביא גם את דברי האגרות משה.

ולדעת הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"ו עמ' מ"ג אות ז, ח"ט עמ' ל"ט אות ז) - "אסור לשטוף כלים עם משחת כלים, אבל מותר מן הדין לשטוף עם חומר נוזלי [ובפרט לצורך שמחה וכדו'] ובלבד שישגיח היטיב שיהא דליל ולא סמיך כי דבר זה יכול להשתנות. ואם החומר הנוזלי סמיך יערבנו במים שיהא דליל ואח"כ ישתמש בו".

מותר בסבון נוזלי: לדעת הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות חלק א סימן לח) יש שני טעמים לאסור את השימוש בסבון בשבת, משום 'נולד' ומשום 'ממחך', ומביא את דברי הערוך השולחן (סימן שכו סעיף יא) שיכול להכין לפני שבת סבון מעורב במים ומותר לנקות בו את הידים בשבת, וכן את דברי הכף החיים בשם הבן איש חי שמתיר לרחוץ בשבת במים המעורבים בסבון, וסיים הגר"ש אלישיב, שקשה לרדת לסוף דעתו של ר' משה פיינשטיין שאסר משום 'ממחך' אך כפי האמור כבר התירו את הדבר'.

כתב בספר ארחות שבת (פרק יז סעיף כז) אין להשתמש בשבת בסבון מוצק או משחת סבון, אבל מותר להשתמש בסבון נוזלי. והעידו שהראו להגר"ש אלישיב זצ"ל (שם הערה מ) סבון נוזלי סמיך, ואמר ואמר שמותר להשתמש בו ואין בו חשש ממרח וכן אין חשש מוליד בעשיית הקצף הנוצר בשעת השימוש בסבון.

כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק יד סעיף יח) אין לרחוץ בסבון קשה או בסבון רך, משום איסור מוליד, ולעיתים יש בו גם משום ממחך וממרח. אבל מותר להשתמש בסבון נוזלי בשבת, ואין איסור ממרח או מוליד במה שנהיה קצף מהשימוש בסבון.

והורה אחד מגדולי הוראה שליט"א, שהמנהג להקל בסבון נוזלי. מאידך לגבי סבון שמונח בכיורים לרחיצת ידים שהוא עב יותר מסבון כלים, הורה שבסוג כזה יתכן לחוש לממרח.

לפי סברא זו יש לאסור רק כאשר יש אחוז גבוה של סמיכות כמו במשחת שינים שיש צורה לחומר שיוצא מהשפופרת, אבל כשאין לו שום צורה אין לאסור שאין ממרח בחומר נוזלי. ומה שאסר האגרות משה כבר תמה עליו בקובץ תשובות.

5. מוליד ריח

ישנם סוגים של סבון, שיש בהם ריח, וכאשר שוטפים בהם ידים או כלים, יוצא מהסבון ריח על ידי השימוש. בשורות הבאות נביא את דעות הפוסקים, האם יש לאסור את השימוש בסבון כזה, משום איסור מוליד ריח.

כתב המשנ"ב (סימן תקיא ס"ק כח) אין ליתן ביום טוב דבר המריח לתוך המים, בשביל שיתפשט הריח, משום איסור נולד. ובמשנ"ב (סימן קכח ס"ק כג) הביא את דברי המגן אברהם והט"ז (סימן תקיא) שאסור לשפוך שמן של ריח במים משום איסור מוליד ריח, ונחלקו עליהם האליה רבה והחכם צבי (סימן צב) ודעתם להקל משום שלא שייך איסור הולדת ריח כאשר השמן עצמו מעורב במים. ולכאורה בסבון שמפיץ ריח, תלוי במחלוקת זו שלפי המגן אברהם אסור, ולפי האליה רבה מותר.

סברא נוספת להתיר, הובא בספר מפי כהן (הלכות יום טוב

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: מעשה שהיה בעיר התורה והחסידות שבעיצומו של החג נשבר מפתח במנועול הדלת של מטבח מלא באוכל, והוציאו את שברי המפתח באמצעות צבת, בכדי לפתוח את הדלת על ידי מפתח אחר, האם עשו כהוגן, והאם יותר קל ביו"ט לצורך אוכל נפש?

תשובה: ההוראה למעשה, וכן הורו למעשה כמה מגדולי הפוסקים שליט"א, שאם יוצא בקלות על ידי צבת וכדומה, מותר לכתחילה גם בשבת וגם ביום טוב, אבל אם יכול להוציאו רק בחוזק, אין להתיר כי אם בשעת הדחק, כמבואר בשו"ע סימן שלו סעיף ט, וסימן שיד סעיף ב.

ואין לאסור משום בונה מתקן מנא ומוקצה, ומהטעם שיתבאר. לכאורה יש לאסור משום בונה, שהמנועול מקולקל, ובהוצאה מתקן את המנועול ואת הדלת, אכן זה אינו, כי הוא קלוקל חיצוני, ודומה לדבק על פתח המנועול או הבקבוק שאינו מקלקל את עצם הכלי. לכאורה יש לאסור משום מוקצה, כמבואר בסימן שח סעיפים ו-ז, אכן זה אינו, שדינו כטלטול מן הצד שמותר לצורך דבר המותר, כמבואר בשו"ע סימן שיא סעיף ח.

ומה שמבואר בשעה"צ סימן שב ס"ק לה, ויסודו בשו"ע סימן שח סעיף מו, שההיתר של טלטול בשינוי נאמר רק כשאין רגילות לטלטל באופן כזה, והרי במנועול הדרך ביום חול להוציאו עם צבת, זה רק לגבי טלטול בשינוי, אבל לגבי טלטול מן הצד אין הבדל.

ועדיין יש מקום לפקפק, לפי מה שכתב בשולחן שלמה תחילת סימן שט, שאסור לטלטל ילד בידיים שמחזיק מוקצה, ואינו בכלל ההיתר של טלטול מן הצד, כיון שרגילים בטלטול כזה ואינו שינוי. ומכל מקום נראה, שהוצאת המפתח אינו בגדר רגילות גמורה כמו טלטול על ידי ילד, ועוד שיש שחלקו על דברי השולחן שלמה. וביו"ט יש עוד סניף להיתר כמבואר ברמ"א סימן תקט סעיף ז שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש.

להערות לכותב התשובה ניתן לפנות ל'בית הוראה הילכתא'
8481535@gmail.com או במייל 02-5350535-1 שלוחה 2-1 או במייל 8481535@gmail.com

הדחת כלים הערה (טז) בשם הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א, שאין איסור מוליד, כאשר המים נשפכים מיד בתוך כדי ההדחה ולא נשארים כלל אפילו לזמן קצר. ומה שנשאר ריח על הידיים של השוטף, יש להקל כמו שהמשנ"ב התיר להשתמש לרחיצת ידי הכהנים בסבון המעורה במים מערב שבת, אפילו שנשאר ריח בידי הכהנים.

העירו: שהסברא של הולך לאיבוד מיד, לא שייך כאשר משרה כלים במים עם סבון שיש בו ריח טוב, כגון מליל שבת עד שבת בבוקר, שהמים אינם נשפכים תוך כדי ההדחה, ויתכן להתיר משום סברא אחרת שכל האיסור של מוליד ריח הוא רק כשיש חשיבות ומתכוין לריח כמו במי נטילת ידיים לכהנים, אבל בחומר ניקוי אין תוספת חשיבות בריח ולכן אין לאסור.

מקורות: הדברים בנושא זה מופיעים בהרחבה במקורות דלהלן, ארחות שבת (חלק א פרק שבעה עשר), מנחת איש (פרק כא הלכות ממחך וממרח עמוד תפג), פסקי תשובות (סימן שכו), נועם שבת (פרק ב), ועוד.

רק במעורב במים: לדעת הג"ר בנימין זילבר זצ"ל (אז נדברו חלק י סימן טז) אסור בשבת להשתמש ב'אמה' של שטיפת כלים אלא אם כן עירב מים בסבון לפני שבת, אבל לא מועיל לערב בשבת משום 'מוקצה'. ולדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (חוט שני שבת חלק א עמוד קיז) לא ידוע מה השיעור והגבול של שמן עב, ולכן נהגו להחמיר מלהשתמש בשבת בסבון נוזלי שהוא קצת סמיך, אך מותר באופן שמערב בסבון מים, [ומותר לערב גם בשבת] עד שהוא ממש נוזלי, ובסוף דבריו מביא גם את דברי האגרות משה.

ולדעת הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"ו עמ' מ"ג אות ז', ח"ט עמ' ל"ט אות ז') - "אסור לשטוף כלים עם משחת כלים, אבל מותר מן הדין לשטוף עם חומר נוזלי [ובפרט לצורך שמחה וכדו'] ובלבד שישגיח היטיב שיהא דליל ולא סמיך כי דבר זה יכול להשתנות. ואם החומר הנוזלי סמיך יערבנו במים שיהא דליל ואח"כ ישתמש בו".

מותר בסבון נוזלי: לדעת הג"ר יוסף שלום אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות חלק א סימן לח) יש שני טעמים לאסור את השימוש בסבון בשבת, משום 'נולד' ומשום 'ממחך', ומביא את דברי הערוך השולחן (סימן שכו סעיף יא) שיכול להכין לפני שבת סבון מעורב במים ומותר לנקות בו את הידיים בשבת, וכן את דברי הכף החיים בשם הבן איש חי שמתיר לרחוץ בשבת במים המעורבים בסבון, וסיים הגר"ש אלישיב, שקשה לרדת לסוף דעתו של ר' משה פיינשטיין שאסר משום 'ממחך' אך כפי האמור כבר התירו את הדבר.

כתב בספר ארחות שבת (פרק יז סעיף כז) אין להשתמש בשבת בסבון מוצק או משחת סבון, אבל מותר להשתמש בסבון נוזלי. והעידו שהראו להגר"ש אלישיב זצ"ל (שם הערה מ) סבון נוזלי סמיך, ואמר ואמר שמותר להשתמש בו ואין בו חשש ממרח וכן אין חשש מוליד בעשיית הקצף הנוצר בשעת השימוש בסבון.

כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק יד סעיף יח) אין לרחוץ בסבון קשה או בסבון רך, משום איסור מוליד, ולעיתים יש בו גם משום ממחך וממרח. אבל מותר להשתמש בסבון נוזלי בשבת, ואין איסור ממרח או מוליד במה שנהיה קצף מהשימוש בסבון.

והורה אחד מגדולי הוראה שליט"א, שהמנהג להקל בסבון נוזלי, מאידך לגבי סבון שמונח בכיורים לרחיצת ידיים שהוא עב יותר מסבון כלים, הורה שבסוג כזה יתכן לחוש לממרח.

לפי סברא זו יש לאסור רק כאשר יש אחוז גבוה של סמיכות כמו במשחת שינים שיש צורה לחומר שיוצא מהשפופרת, אבל כשאין לו שום צורה אין לאסור שאין ממרח בחומר נוזלי. ומה שאסר האגרות משה כבר תמה עליו בקובץ תשובות.

5. מוליד ריח

ישנם סוגים של סבון, שיש בהם ריח, וכאשר שוטפים בהם ידיים או כלים, יוצא מהסבון ריח על ידי השימוש. בשורות הבאות נביא את דעות הפוסקים, האם יש לאסור את השימוש בסבון כזה, משום איסור מוליד ריח.

כתב המשנ"ב (סימן תקיא ס"ק כח) אין ליתן ביום טוב דבר המריח לתוך המים, שבביל שיתפשט הריח, משום איסור נולד. ובמשנ"ב (סימן קכח ס"ק כג) הביא את דברי המגן אברהם והט"ז (סימן תקיא) שאסור לשפוך שמן של ריח במים משום איסור מוליד ריח, ונחלקו עליהם האליה רבה והחכם צבי (סימן צב) ודעתם להקל משום שלא שייך איסור הולדת ריח כאשר השמן עצמו מעורב במים. ולכאורה בסבון שמפיץ ריח, תלוי במחלוקת זו שלפי המגן אברהם אסור, ולפי האליה רבה מותר.

סברא נוספת להתיר, הובא בספר מפי כהן (הלכות יום טוב

עדכוני הלכה

עדכון חשוב לציבור על אפשרות רכישת 'מגבונים יבשים' בעקבות סדרת גיליונות 'עומק הפשט' מספר 240-242 בנושא 'פולמוס השימוש במגבונים לחים בשבת'

אלרגיה: מתברר, שניתן להשיג מגבונים יבשים לחלוטין, עשויים בד איכותי כמו מגבון לח, ללא נוזלים נוספים, ללא חומרים משמרים, ללא חומרים כימיים וכימיקלים מזיקים, וללא הלבנה.

סיבת הייצור הוא, מפני שישנם תינוקות שרגישים לחומרים שמכניסים לתוך המגבונים הלחים, ומפתחים פריחה גירוד ופצעים בעור, ולדברי היצרן, ברגע שמוסיפים להם מים, מקבלים מגבונים לחים מעולים! אפשר גם להוסיף שמן וסבון תינוקות.

ניתן להזמין מגבונים יבשים מעולים Only Wipes (אוני וויפס) דרך הטלפון בחברת 'טבע סטוק' 058-476-7453.

הילכתא

'בית ההוראה - הילכתא'
מענה טלפוני לשאלות הלכתיות

לבקשת הציבור

ניתן לקבל מענה גם באמצעות שליחת השאלה
במייל: 5047867@gmail.com

בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות': בחיפוש 'הילכתא'
בפקס: מספר 1532-6507823

02-535-0-535

מספר הטלפון הממוחשב לתינוקות

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **ממרח:** 'ממחק' נאסר משום אב מלאכה כגון בהסרת השיער מעור הבהמה, 'ממרח' נאסר משום תולדה דממחק, כגון בסותם פי החבית בשעוה. בשמן עב גזרו אטו שעוה, אבל בשמן קלוש אין איסור ממרח.
- ב. **סבון מוצק:** לדעת הרמ"א אסור להשתמש בשבת בסבון מוצק (כמו סבון גוף), משום מוליד והמגן אברהם מתיר, אבל ממרח אין.
- ג. **סבון רך:** משחת סבון, לתפארת ישראל אסור משום 'ממרח', והמעשה רוקח שזה אב מלאכה דאורייתא.
- ד. **סבון נוזלי:** מותר להשתמש בשבת בסבון נוזלי, שאין איסור ממרח בנוזל. ויש אוסרים על פי המגן אברהם שאסר לדרוס על רוק משום ממרח.
- ה. **סבון נוזלי:** בסבון כלים נוזלי נחלקו הפוסקים, האגרות משה מחמיר, ובאז נדברו התיר רק כשהכין מי סבון מערב שבת, ואילו בחוט שני התיר להכין מי סבון אפילו בשבת עצמו, בארחות שבת בשם הגרי"ש ובשמירת שבת כהלכתה התירו בסבון נוזלי.
- ו. **מוליד ריח:** אין חשש מוליד ריח בסבון שיש בו ריח, לא בריח שבכלים, ולא בידים של השוטף.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גליון שבועי
- שיעורים וימי עיון
- מוקד למענה הלכתי
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו הילכתא
- חוברות הדרכה

נושא הגליון הבא:

'זמן הדלקת נרות חנוכה במוצאי שבת'

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות להנצחה לע"נ, לרפ"ש, וכדומה.
ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.
אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

לקבלת הגליון במייל
5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות,
עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 91

פרשת וישב

תש"פ

בענין העצה להקדים נר חנוכה להבדלה ♦ טעה ובירך במוצ"ש קודם ברוך המבדיל ♦ בירך על נר חנוכה ונשפך השמן והפתילה ♦ הרב שמואל דרזי
המדליק סמוך לעלה"ש האם עליו להעיר את בני ביתו ♦ הרב אליסף פרלמן
כשהאב עתיד לבא מאוחר בלילה האם האשה תדליק או הבת ♦ אמר אתה חונן במוסף ונזכר לאחר בא"י האם יאמר למדני חוקיך ♦ הרב אברהם זנגר

טעה ובירך במוצ"ש קודם ברוך המבדיל

הרב שמואל דרזי

מעשה שהיה במוצאי שבת חנוכה במי שבירך להדליק נר של חנוכה ולאחר הברכה נזכר שעדיין לא הבדיל ושכח מלומר אתה חוננתנו בתפילה, ויש לדון מה יעשה האם רשאי לומר ברוך המבדיל קודם ההדלקה ולאחמ"כ ידליק, או דהוי הפסק ויהא צריך לחזור ולברך, ויש לדון עוד אם יש עצה אחרת שיוכל להדליק.

והנה בשו"ע אור"ח סי' קס"ז ס"ו כתב יאכל מיד ולא ישיח בין ברכה לאכילה, ואם שח צריך לחזור ולברך אלא א"כ היתה השיחה בדברים מענין דברים שמברכין עליו כגון שברך על הפת וקודם שאכל אמר הביאו מלח או לפתן, תנו לפלוני לאכול, תנו מאכל לבהמה וכיוצא באלו אינו צריך לברך, הגה ומ"מ לכתחילה לא יפסיק כלל ע"כ, ויעוי' במשנ"ב דאפי' הפסיק בדברים שאינו לצורך פרוסת המוציא רק מעניני צרכי סעודה ואפי' להביא הכלים שהן לצורך הסעודה לא הוי הפסק.

אולם יש חילוק דבכל האופנים הנ"ל ההפסק הוא מעניני וצורכי הסעודה, משא"כ בנידו"ד דיש איסור צדדי בדרך המקרה שמפסיק עבורו ואין ברכת הבדלה מענין מעשה ההדלקה ויל"ד אי הוי הפסק.

ומרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל השיב בנידו"ז דהעצה הטובה שישמע מאחר ברוך המבדיל בין קודש לחול ויוצא מדין שומע כעונה. [ויעוי' בבאר היטב סי' רצ"ט סק"ב דכתב דאשה שאינה יודעת לומר ברוך המבדיל אסורה במלאכה עד שתשמע מפי אחר].

בירך על נר חנוכה ונשפך השמן והפתילה

יש לדון במי שבירך על נרות חנוכה ולאחר הברכה נשפך השמן והפתילה, והביא נר חדש האם צריך לחזור ולברך או לאו, וצדדי הספק האם ברכת המצוות דמי לברכת הנהנין דהתם קי"ל דאם בירך על פרי ונפל מידו אם לא היה דעתו על פרי אחר לכ"ע צריך לחזור ולברך, או דילמא הני מילי

פניני חנוכה ממרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

בענין העצה להקדים נרות חנוכה להבדלה

הפוסקים נחלקו בדין הדלקת נר חנוכה במוצאי שבת דדעת השו"ע והרמ"א בס"י תרפ"א דנר חנוכה קודם להבדלה, משום ב' טעמים האחד בכדי לעכב ולאחר באפוקי יומא, ועוד משום דפרסומי ניסא עדיף, ומאידיך דעת הט"ז וכמה פוסקים דהבדלה קודמת כיון דקי"ל דתדיר קודם.

ויש לדון האם יש עצה להקדים ההדלקה לכ"ע כגון שמדליק בפתח החצר או הבית וכשחוזר מתפילת מעריב לביתו החנוכה מזומנת לפניו, דלכאו' יש כאן דין אין מעבירין על המצוות ולכו"ע צריך להדליק תחילה, [וכן היה מנהגו של הגרי"ח זוננפלד זצ"ל דביקש שיכינו לו הנרות להדלקה כדי שיתחייב להקדים ולהדליק לכ"ע (נד' בספר זכרון תורת משה להגר"מ קופשיץ זצ"ל)].

וכשהצעתי הדבר למרן רה"י הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל האם יש בזה משום אין מעבירין השיב רבינו דיש לדון בדבר, דמצינו דאין מעבירין בטלית ותפילין דהוו חפצא של מצוה אבל נרות חנוכה לא הוו חפצא של מצוה [קודם הדלקה] ומנלן דיש בזה אין מעבירין, אולם מצינו בגמ' מנחות סד: דמצות העומר להביא מן הקרוב ואמרינן בגמ' משום דאין מעבירין על המצוות, והרי התם השבולים שבשדה עדיין אינם חפצא של מצוה, ולכאו' יש להוכיח מהגמ' דבכל גווני איכא דינא דאין מעבירין, והניח רבינו בצ"ע.

וע"ע במשנ"ב סי' תרע"ו סק"א דכתב כשמדליק הנרות משמאל לימין ירחיק את עצמו לצד שמאל בעת ההדלקה כדי שיפגע בו תחילה ולא יצטרך להעביר על המצוות, וחזינן דגם בהדלקת נרות חנוכה איכא דין אין מעבירין.

להערות והארות וכן לקבלת הגליון במייל 8456389@GMAIL.COM

דגם חלק מזמן הזה הוא קיום מצוה, וא"כ גם חלק הראשון של הזמן הוא קיום מצוה ולמה לא יברך.

והנה המקור לומר שאם אין לו שמן כשיעור לא יברך הוא ע"פ הגמ' שבת כא: דאמרין מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה, לא, דאי לא אדליק מדליק, ואי נמי לשיעורה, ע"כ. והנה לפירוש השני בגמ' דלשיעורה קאמר יש לפרש דהוא לעיכובא שצריך שיתן שמן ככל שיעור ההדלקה עד שתכלה רגל מן השוק, [ולהלכה כיון דחיישינן לתי' השני בגמ' לכן אינו יכול לברך על הדלקה זו].

והנראה לבאר בזה דגדר העיכוב הוא מחמת דהמצוה המוטלת עליו מעיקרא הוא פרסום הנס לכל שעה זו של 'עד שתכלה' ועל כן זהו דין ההדלקה המוטלת עליו מעיקרא להדליק לכל שיעור זה של פרסום הנס, וכל שאין מדליק כשיעור חסר בהדלקה למצוה, ואפי' אם הוא אנוס שאין לו מספיק שמן, סו"ס אין מקיים דין ההדלקה המוטל עליו, משא"כ כשמדליק רבע שעה קודם שכלה רגל מן השוק הלא פרסום הנס המוטל עליו כעת אינו אלא מכאן ואילך וכיון שהוא מדליק כפי המוטל עליו אין חסרון במה שחלק מהזמן עבר ולא נתקיים בו פרסום הנס, דאין חסרון אלא כשמחסר בהדלקה המוטלת עליו באותה שעה לעשותה, וההדלקה המוטלת היא משעה שהוא עומד בה עד סוף הזמן, [ועי' מג"א תרע"ב סק"ב ופר"ח שפסקו כן דשיעור השמן הוא משעה שמדליק עד שכלתה רגל].

והנה נחלקו הראשונים [עי' ב"י וב"ח סי' תרע"ב] אם ב' הלישנות בגמ' פליגי אהדדי או לא, ולפ"ד תוס' והרא"ש פליגי אהדדי, וא"כ למ"ד דלשיעורה קאמר ולא ביאר הגבלת זמן ההדלקה נמצא דלדעתו זמן ההדלקה הוא גם אחר שכלתה רגל מן השוק. וצ"ב דאם זמן ההדלקה הוא גם לאחר מכן ולא בעינן פרסומי ניסא לעיכובא א"כ מחמת מה נקבע שיעור השמן להדלקה עד שעה זו שכלתה רגל מן השוק והרי גם לאחר מכאן הוא זמן הדלקה, דאי לא הדליק מעיקרא מדליק השתא.

והנראה בזה דב' דינים חלוקים הם, עיקר ההדלקה קבעוה חז"ל באופן של פרסומי ניסא אבל גם במקום דליכא פרסומי ניסא לא פקע ממנו דין ההדלקה וחייב להדליק אע"ג דליכא פרסומי ניסא, ומעתה יש לבאר דהדלקה שהיא באופן של פרסומי ניסא צריכה להיות במשך זמן של עד שכלתה רגל מן השוק שזהו זמן הפרסומי ניסא, משא"כ דין ההדלקה שלאחר מכאן דאין בו פרסומי ניסא ולא תליא בשיעור זה של עד שכלתה רגל מן השוק, שפיר מדליק גם לאחר מכאן, [וכעין זה מבואר באג"מ ח"ד סי' ק"ה דיש ב' דינים בהדלקה עיי"ש מטעם אחר].

אלא דאכתי יש להקשות באופן שהוא בתוך זמן הדלקה הראשון אלא שאין לו שיעור שמן כ"כ להדליק עד שתכלה רגל מן השוק, ומבואר דלהך מ"ד אינו יכול להדליק בברכה, וצ"ב דנהי דאין יכול להדליק כדין ההדלקה שיש בו פרסומי ניסא, הא מיהת שידליק כדין ההדלקה למי שאין לו פרסומי ניסא ויברך מצד דין הדלקה הזה, דלא גרע ממי שמדליק לגמרי אחר זמן הפרסומי ניסא דאינו מעכב.

והנראה לבאר בדומה ליסוד שנתבאר לעיל, דבזמן ההדלקה כתיקנו מוטל עליו עתה דין ההדלקה באופן של פרסומי ניסא וכל שמוטל עליו ההדלקה באופן כזה הוא לעיכובא

ברכת הנהנין דהברכה היא על הפרי שרוצה להנות ממנו והפרי טעון ברכה, משא"כ ברכת המצוות היא הודאה על עצם המצוה ואינה מתייחסת לחפצא שבו יעשה המצוה.

מחלוקת הבנין עולם ומהר"ם שיק לענין שופר

ומצינו במשנ"ב הל' תקיעת שופר [סי' תקפ"ה סק"ד] בענין מי שבירך על שופר ואין יכול לתקוע בו והביאו לפניו שופר אחר, וכתב המשנ"ב דתלוי אם התחיל לתקוע א"צ לחזור ולברך, אבל אם החליף השופר בין הברכה לתחילת התקיעות צריך לברך, ומקור הדין כתב השעה"צ דהוא מהבנין עולם [להגר"א חבר] סי' ל"א ושם כתב דדמי לבירך על תורמוס ונפל מידו.

מאיך מצינו בשו"ת מהר"ם שיק אר"ח סי' של"ב דנשאל לענין נר חנוכה בנידון הנ"ל וכתב דא"צ לחזור ולברך כיון דברכת המצוות שאני דהברכה היא על עצם המצוה, וכתב שם דלא שמענו מעולם דאם הביאו שופר אחר לפניו דחזור ומברך, וחזינו דפליג על הבנין עולם וס"ל דא"צ לברך גם באופן דעדיין שלא התחיל בקיום המצוה, ונראה דלפ"ד המשנ"ב דנקט כהבנין עולם לענין שופר ה"ה לענין נר חנוכה דחזור ומברך.

דברי רבינו זצוק"ל בחילוק בין שופר ונר חנוכה למצות מעקה

ושאלתי למרן רבינו הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל היאך הדין בנר חנוכה שנשפך לאחר הברכה, והשיב רבינו דדמי לשופר דכתב המשנ"ב דצריך לחזור ולברך. עוד שאלתי היאך הדין לענין מצות מעקה במי שבירך על מעקה והחליף המעקה לאחר הברכה האם צריך לחזור ולברך, והשיב רבינו דאינו צריך לחזור ולברך, ושוב שאלתי מאי שנא שופר ונר חנוכה ממעקה, והשיב רבינו דמעקה אפשר גם ע"י גוי, עכ"ד.

ובביאור הדברים נראה דהנה מצינו במחנ"א [הל' שלוחין ושותפין סי' י"א] דנקט דאם פועל עכו"ם עושה מעקה הבעלים מקיים המצוה ויכול לברך ע"ז כיון דיד פועל כיד בעה"ב, והנה בשאר מצוות ודאי לא שייך דין יד פועל ורק בדיני שליחות יכול לקיים המצוה, ובהכרח דמצות מעקה שאני דהמצוה היא התוצאה דהבית יהא שמור ולא יפול הנופל ממנו, ואמנם המחנ"א [מצ' תקמ"ו] פליג על המחנ"א דאינו מקיים המצוה, אולם לכו"ע אם קבע העכו"ם א"צ לחזור ולקבוע, וכיון דהמצוה היא בתוצאה שהבית יהא שמור ומתוקן במעקה בזה מסתברא דאין הברכה חלה על החפצא שבו עומד לקיים המצוה.

הרב אליסף פרלמן

המדליק סמוך לעלות השחר האם עליו להעיר את בני ביתו

בביה"ל סי' תרע"ב ד"ה כזה הביא דברי הפמ"ג שאם אין לו שמן כשיעור ידליק בלא ברכה. וראיתי (קובץ עיון הפרשה קע"ג עמ' ק"מ) מביאים משמיה דהגרמ"ד סולוביציק שליט"א שהקשה מאי שנא מהמדליק רבע שעה קודם שתכלה רגל מן השוק דבפשוטו מדליק בברכה, והיינו משום

של פרסומי ניסא בעי חצי שעה, וכן פסק במשנ"ב תרע"ב סק"ה דבעינן שידלוק חצי שעה.

ולפי"ז במדליק סמוך לעלות השחר יש לדון אם צריך להעיר את בני ביתו, שהרי לצורך הפרסומי ניסא כבר אין לו חצי שעה ואילו להדלקה בלא פרסומי ניסא א"צ להעיר. אמנם לפמשנ"ת י"ל דיש לו להעיר אותם ולקיים בהם פרסומי ניסא אע"פ שאינו יכול לפרסם הנס חצי שעה, לפי שאין מוטל עליו עתה להדליק כשיעור זה אלא רק עד סוף הלילה.

ולפי האמור נראה דהמגיע מאוחר בלילה ומעיר את בני ביתו כדברי המשנ"ב, אם אין לו שמן כשיעור חצי שעה אינו מעכב, דאף דיש לו פרסומי ניסא גם בשעה מאוחרת ועליו להדליק כשיעור חצי שעה מ"מ לא דמי להדלקה בזמן שקבעו חז"ל דהתם הוא לעיכובא שיתן את כל השמן לשעת ההדלקה המוטלת עליו, אבל הכא נהי דיש לו להדר אחר פרסומי ניסא אבל אין כאן קיום עיקר דין ההדלקה של שעה הראשונה, ונהי דפסק המשנ"ב דיש לזה שיעור לזמן ההדלקה אבל אין לנו מקור לומר דהוא לעיכובא, ועל כן אפי' אם רק חסר לו שמן להדליק כשיעור הפרסומי ניסא העומד לפניו שפיר ידליק בברכה גם לקצת זמן.

ובעיקר חקירה זו בדין ההדלקה של חצי שעה כשמדליק בשעה מאוחרת לבני ביתו האם הוא לעיכובא כמו המדליק בזמנה או דהוי רק לכתחילה, נראה עוד ג' נפק"מ; א. אם נשים אסורות בעשיית מלאכה בחצי שעה שלאחר הדלקה זו כדין השו"ע סי' תרע"ב. ב. לד' המג"א תרע"א סק"א דאם אין לו די שמן לכל הנרות עדיף שיתן שמן כשיעור בנר הראשון ולא ידליק נרות ההידור, אמנם להאמור דבהדלקה בשעה מאוחרת השיעור אינו לעיכובא אפשר שיתן השמן לנרות ההידור, אך יותר נראה דגם בזה יתן כשיעור בנר הראשון. ג. אם נכבה הנר לאלתר אם מותר השמן יאסר כמבואר בשו"ע תרע"ז ס"ד. ובפשוטו סגי במה שלכתחילה בעי כשיעור כדי שיחול דין הקצאה על השמן למצוה לכל הזמן. [וע"ע בשלמי תודה חנוכה סי' ב-ג בענינים אלו].

הרב אברהם זנגר

כשהאב עתיד לבא מאוחר בלילה האם האשה תדליק או אחת מהבנות

נראה להציע הוראה מחודשת בהדלקת נר חנוכה, דהנה פעמים שאין האב נמצא בביתו בזמן ההדלקה, ודעת רוב פוסקי זמנינו דאם הבעל עתיד להגיע מאוחר בלילה יש להורות לבני ביתו להדליק בזמן ולא להמתין עליו וגם הוא יצא יד"ח בהדלקתם, (דאף דמצוה בו יותר מבשלוחו מ"מ עדיף לו לקיים את ההדלקה בזמן ע"י שליח מלקיים בעצמו לאחר הזמן).

אולם באופן שהבעל עתיד להגיע בערב לאחר חצי שעה מצאת הכוכבים יש דעות שונות בין בעלי ההוראה, דיש המורים שתמתין לו אשתו משום שלום בית וכדו' בצירוף הדעות דבזמנינו זמן 'עד שתכלה רגל מן השוק' הוא עד שעה מאוחרת, ויש המורים דאם אין חשש מיוחד של שלום בית וכדו' ראוי לחוש שהזמן הוא עד חצי שעה מצאת הכוכבים, ולכן אם הבעל עתיד לחזור לאחר זמן זה תדליק

ואין יכול לקיים ההדלקה שלא כתיקנה, ומה שהוא אנוס שאין לו שמן הוי כאנוס על עיקר דין ההדלקה המוטל עליו אך אינו משנה את דיני ההדלקה המוטלת עליו, משא"כ כשעבר הזמן וכבר ליכא הדלקה באופן של פרסומי ניסא הרי ההדלקה המוטלת עליו מעיקר דינו אינו אלא כדין הדלקה בלא פרסומי ניסא ועל כן חסר בו את כל עיקר השיעור של חצי שעה שבא מחמת הפרסומי ניסא, וממילא שפיר מדליק בברכה גם בלא שיעור זה.

והנה להלכה כתב השו"ע תרע"ב דהולך ומדליק כל הלילה, ובב"י מבואר הטעם דהוא מספק שהרי להך לישנא דשיעור 'עד שכלתה' הוא לשיעורא לא נאמר הגבלה בזמן ההדלקה, נמצא דהדלקה זו היא מספק, ומעתה יש לדון אם נאנס ולא הדליק עד קרוב לעלות השחר דכבר אין לו שיעור חצי שעה להדליק האם ידליק בשעה זו, דלכאו' ממ"נ לא ידליק, דל"ק בגמ' כבר אינו זמן הדלקה, ולל"ב נמי הא בעינן שיעור הדלקה.

אכן בשבט הלוי ח"ח סי' קנ"ו כתב דגם בזמן זה ידליק וז"ל; 'ומה ששאל במי שבא עשרים דקות לפני עה"ש מאמריקה אם יכול להדליק בברכה כיון שלא נשאר לו עוד חצי שעה עד עה"ש, לדידי פשוט דידליק בברכה כל' השו"ע סי' תרע"ב דידליק כל הלילה וזה כולל כל הלילה ממש עד ממש לפני עה"ש, וכמבואר במג"א שם וכן מבואר שם במ"ב דידליק עד עה"ש בברכה וכן מסתבר' עכ"ל. וכן פסק הגר"נ קרליץ צ"ל.

והנראה בביאור הדבר עפמשנ"ת דלאחר שעבר זמן הפרסומי ניסא יש דין הדלקה נוסף, ובהך דין הדלקה ליכא כלל שיעור זמן כמה ידלוק ועל כן מבואר שפיר דצריך להדליק. [ומה שכתב המג"א דמדליק בברכה אע"ג דל"ק בגמ' זמן ההדלקה הוא רק בתחילת הלילה, ביאר הפמ"ג תרע"ב דשמא גם להך לישנא הוי רק מצוה ואינו לעיכובא, והוי ס"ס לחייבו בהדלקה, אבל במשנ"ב תרע"ב סק"א נראה טעם אחר ע"ש, ולפי דרכנו י"ל טעם אחר בזה, דגם להך מ"ד אף אם הוי לעיכובא היינו בדיני מצות הדלקה של פרסום הנס אבל עדיין יש לפניו חובת גברא של הדלקה אפי' בלא פרסום הנס, ויש מקור לזה מדברי הרשב"א, ואכמ"ל].

אלא דלפמשנ"ת בתחילת הדברים עולה טעם נוסף בזה, דגם למ"ד דנתנו שיעור לעיכובא מחמת הפרסומי ניסא, אינו לעיכובא אלא בתחילת הזמן אבל כשאיחר להדליק אין לו אלא מה שמוטל לפניו, ולפי"ז מבואר שפיר דכאשר נמצא כבר קרוב לעלה"ש ואין שייך להדליק יותר מזמן זה, לכו"ע אינו מעכב שיעור הזמן ושפיר יכול להדליק גם בזמן זה.

ויש לדון נפק"מ לפ"ז, דהנה דנו פוסקי זמנינו דבזמן הזה דשייך ענין פרסומי ניסא גם בשעה מאוחרת י"ל דאם איחר ולא הדליק שפיר יכול לקיים ההדלקה של הפרסומי ניסא גם לאחר מכן כל זמן דאיכא רבים, ואע"פ שעיקר דין חז"ל להדליק בתחילת הלילה במקומו עומד וכן השיעור חצי שעה שנקבע עפ"י"ז, וכשאיחר זמן ההדלקה אין לו את עיקר דין ההדלקה הנ"ל, מ"מ יש לפניו קיום דין הדלקה באופן של פרסומי ניסא ובודאי צריך להזדרז להדליק באופן הזה ולא לאחר הדלקתו לאחר שכלו רבים מן השוק.

וכמו כן המדליק בתוך ביתו הרי יש לו עכ"פ פרסומי מילתא כלפי בני ביתו, וכ"כ המשנ"ב תרע"ב י"א דאם חזר בשעה מאוחרת לביתו יעיר את בני ביתו, והיינו לצורך פרסומי ניסא, והשתא יש לדון בכה"ג אם צריך להדליק כשיעור חצי שעה, ולכאו' י"ל דבעינן שיעור זה דכיון דבא להדליק באופן

אשתו וגם הוא יצא בהדלקתה. ויש המחלקים דתלוי אם הוא מדליק בפתח או בחלון כדין השו"ע או על שלחנו כמנהג החסידים, אבל כו"ע מודו דאם הבעל עתיד להגיע רק באמצע הלילה תדליק אשתו בזמן כאמור.

והנה מצוי שנמצאים בבית רק אשתו ובנותיו, ואזי אשתו מדליקה את הנרות. אולם נראה להציע דבר חידוש שיש אופן שבו עדיף שאחת מהבנות הגדולות תדליק את הנרות ולא אשתו, והוא באופן שלא ידוע אם יספיק האב להגיע לביתו בזמן (כגון שהבעל מאחר ואין האשה יודעת אם הוא עתיד להגיע בתוך חצי שעה מצה"כ, או שהבעל בעצמו אינו יודע אם יספיק להגיע בזמן כגון שהוא בנסיעה לביתו ויש עומס תנועה בכביש או שהוא מגיע מחו"ל וספק אם יהיו עיכובים בטיסה וכדו').

וטעם הדבר, דהנה אם יגיע לביתו בזמן בודאי עדיף לו להדליק בעצמו ולא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו מכמה טעמים; א. כדי לקיים המצוה והברכות בעצמו, ומצוה בו יותר מבשלוחו, (וז"ל הרא"ש פ"ק דפסחים סי' י' ו'להדליק נר של חנוכה אע"ג דאפשר לעשות ע"י שליח אורחא דמילתא הוא שכל אדם מדליק בביתו מפני חביבות הנס'). ב. כדי לצאת מספק אם מחויב בברכת הרואה (עי' משנ"ב סי' תרע"ו סק"ו וסי' תרע"ז סק"ד דהוא מחלוקת הראשונים לענין מי שאינו נמצא בביתו כלל באותו היום, ובפשוטו ה"ה למי שאינו נמצא בביתו בשעת ההדלקה בלבד). ג. כדי לקיים חובת מהדרין (לפ"ד הרמ"א סי' תרע"א ס"ב דכל אחד מדליק בפנ"ע) לדעות הפוסקים דיש חובת מהדרין לבעל לאחר הדלקת אשתו (כדנראה מדברי שו"ת עולת שמואל סי' ק"ה המובא במשנ"ב סי' תרע"ה סק"ט דרק אשה אין לה חובת מהדרין לאחר הדלקת בעלה לפי שנשים טפלות בחיובן לאנשים, אבל בעל יש לו חובת מהדרין לאחר הדלקת אשתו ע"ש, אך בשו"ת מהרש"ל סי' פ"ה המובא במשנ"ב סי' תרע"ז סק"ב מבואר דאין חובת מהדרין לבעל להדליק בפנ"ע לאחר הדלקת אשתו, וביאר הא"ר סק"ד לפי שאשתו כגופו, וכוונתו דכיון דכגוף אחד חשיבי אין דין מהדרין שתהא הדלקה לכל אחד מהם בפנ"ע, והובא במשנ"ב סי' תרע"א סק"ט ושעה"צ סי' תרע"ה סק"ז).

והנה אם מכיון לצאת עיקר ההדלקה ע"י אשתו לא יוכל להדליק שוב בעצמו בברכה מב' טעמים; א. משום דעות הפוסקים הנ"ל דאין דין הדלקת מהדרין לבעל לאחר הדלקת אשתו. ב. נחלקו האחרונים בגדר הדלקת מהדרין אם הפי' דמתכוין שלא לצאת יד"ח בהדלקת בעה"ב ומדליק מצד חובת עצמו (ולפ"ז) אחר שהדליק בעה"ב יש עליו חיוב גמור להדליק ואי"ז רק בגדר הידור אצלו, וההידור הוא בעצם מה שמתכוין שלא לצאת יד"ח בהדלקת בעה"ב ומקיים המצוה בעצמו), או דיוצא יד"ח בהדלקת בעה"ב כדין נר איש וביתו, אלא שתקנו חז"ל הדלקה נוספת לכל אחד מאנשי הבית בתורת הידור. והגרע"א בגליון השו"ע סי' תרע"ו ובשו"ת תנינא סי' י"ג נקט כצד הא' (וכתב דאם גדר ההידור היה כצד הב' לא היה יכול לברך על ההדלקה זו לפ"ד האחרונים דאין מברכים על הדלקת הידור של מוסיף והולך), ולפ"ז בלא"ה אינו יכול להדליק בברכה אא"כ מכיון שלא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו.

אולם אם יכוין להדיא שלא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו יוכל להדליק בעצמו בברכה, וכן עולה מדברי המשנ"ב סי' תרע"ז סק"ב וז"ל; 'מי שלא ידע שהדליקו עליו ובא באותו לילה לביתו ומצא שהדליקו עליו צריך להדליק דכיון שלא ידע מתחלה מסתמא היה דעתו להדליק בעצמו ולא לצאת בשל

אשתו וממילא חל עליו תקנת חכמים, ועי' במ"א שדעתו בזה דידיק בלא ברכה'. וביאור הדברים עולה מדברי המחצה"ש, דלדעה הראשונה (היא דעת המהרש"ל) הואיל ולא ידע שהדליקו עליו ודעתו היתה להדליק כשיגיע לביתו בשעה מאוחרת הוי כמכוין להדיא שלא לצאת יד"ח בהדלקת בני ביתו ולכן יכול להדליק בברכה, אולם המג"א פקפק בזה משום דסתמא דמילתא אילו היה יודע שידליקו בביתו בזמן בודאי היה מתכוין לצאת בזה, ולכן לא ברירא דהוי ככוונה שלא לצאת יד"ח, ועל כן הכריע מספק להדליק בלא ברכה. ולפ"ז אם נתכוין להדיא שלא לצאת בהדלקתה בודאי יכול להדליק בברכה.

אלא דאכתי לא ברירא שיכול להדליק בברכה, דלפי פשוטו נחלקו הרמ"א והמהרש"ל ופר"ח סי' תרע"ז ס"ג אם יכול האיש לכיון שלא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו, וכתב במשנ"ב סק"ט"ז דאף דודאי אין למחות ביד הנוהגין לברך כד' הרמ"א מ"מ טוב יותר להדר לשמוע הברכות מפי אחר כדי לחוש לד' המהרש"ל והפר"ח.

[והנה הפלוגתא שם היא לענין אכסנאי, ויש שחילקו דרק לענין להדליק באכסנאי ס"ל לפר"ח דלא מהני כוונתו שלא לצאת בהדלקת אשתו, לפי שהוא חובת הבית וכל שנתקיימה ההדלקה בביתו לא תקנו לו דין הדלקה באכסנאי, אבל לענין להדליק בביתו מהני כוונה שלא לצאת בשל אשתו, עי' ספר ירח למועדים וספר חנוכת אברהם (בדברי הגר"ד כהן שליט"א) ועוד, אך בפשוטו אין חילוק. ובדברי המהרש"ל מבואר להדיא דאין חילוק, אלא שנראה דס"ל כד' הפר"ח ולא מטעמיה, דלד' הפר"ח לא שייך לכיון שלא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו, אך מדברי המהרש"ל שכתב דאם לא ידע שהדליקו עליו בביתו חוזר ומדליק בברכה נראה דטעמו הוא דאין לו לעשות כן משום גורם ברכה שא"צ כמש"כ הכנה"ג בביאור דברי הב"י שם, ולכן כשהוא מחויב להדליק מספק יכול לכיון שלא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו כדי שיוכל להדליק בברכה. ומ"מ בניד"ד שאין כאן ספק אינו יכול לעשות כן בין לד' הפר"ח ובין לד' מהרש"ל].

וכן מובא בהערות למשנ"ב הוצאת דרשו בשם מרן הגריש"א זצ"ל שהורה כדברי המשנ"ב סי' תרע"ז סק"ב דאם הבעל איחר מעט לביתו ומצא שאשתו הדליקה בלי ידיעתו יחזור וידליק בלא ברכה. והנה אי"ז מטעמיה דהמחצה"ש והמשנ"ב הנ"ל, דכאן שהגיע לביתו בזמן בודאי חפץ להדליק בעצמו ולא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו, ובע"כ נראה דטעמו של הגריש"א זצ"ל הוא כדברינו דיש לחוש לד' המהרש"ל והפר"ח דאינו יכול לכיון שלא לצאת יד"ח בהדלקת אשתו, ומדין הדלקת מהדרין אינו יכול לברך משום ב' הטעמים שנתבארו. [אולם בשם האג"מ זצ"ל מובא (בספר שמעתתא דמשה ח"ג בשם ספר מועדי ישורון פ"א הערה 4) שהורה דאשה אינה יכולה להדליק בברכה לאחר הדלקת בעלה, אבל בעל יכול להדליק בברכה לאחר הדלקת אשתו. ונראה שנקט לדינא דיש ברכה על הדלקת מהדרין ודלא כב' הטעמים הנ"ל, כלומר דלא כד' הגרע"א דיש לחוש לשיטות דאין ברכה על הידור, וגם ס"ל כד' העולת שמואל דיש מהדרין לבעל לאחר הדלקת אשתו ודלא כד' המהרש"ל והא"ר ומשנ"ב הנ"ל, וצ"ע].

ולפי האמור עולה דאם ידוע בודאי שהבעל עתיד להגיע בזמן ראוי שתמתין אשתו מלהדליק כדי שיוכל הבעל להדליק בעצמו בברכה. ואם ידוע בודאי שאינו עתיד להגיע לביתו בזמן אזי לפי עיקר הדין חייבת אשתו להדליק בזמן, וגם הוא בעצמו עדיף לו לצאת יד"ח בהדלקתה בזמן מלהדליק בעצמו לאחר הזמן כאמור לעיל, (ואז ראוי לו להדר

ולצאת יד"ח ברכות הרואה מאחר כדי לצאת את שיטות הראשונים דמחויב בברכות הרואה כמבואר לעיל).

אולם בציור דין שלא ידוע אם יספיק להגיע בזמן או לא, נמצא שאם אשתו תדליק אזי אם לבסוף יגיע בתוך הזמן יפסיד את האפשרות להדליק בעצמו בזמן בברכה, אבל אם אחת מבנותיו הגדולות תדליק יוכל להדליק בעצמו בברכה כדין מהדרין דעלמא, כמו בן המדליק לאחר אביו או אב המדליק לאחר בנו, ורק איש אשתו אינם יכולים להדליק בזא"ז בברכה. [וטעם החילוק י"ל בתרי גוונני, חדא דד' הפר"ח הוא רק באיש ואשה דאינו יכול להיחלק מאשתו הואיל ואשתו כגופו, או י"ל דגם מהדלקת שאר בני ביתו אינו יכול להיחלק, אלא דס"ל לפר"ח דיש ברכה על הדלקת מהדרין, ורק באיש ואשתו דליכא תקנת מהדרין אינו יכול לברך. אלא דטעמא בעי מ"ט אינו יכול להיחלק מהדלקת בני ביתו ומאי שנא מכל המצוות דאם מכיין שלא לצאת יד"ח לא יצא. וכבר נודע לבאר עפ"מ שציידו האחרונים (עי' פנ"י ושפ"א שבת כא: ויד אפרים ס' תל"ב וחידושי הגר"ז הל חנוכה) דיסוד דין נר איש וביתו הוא דהוי חובת הבית ולא חובת גברא דומיא דמזוזה ונר שבת דהמצוה שיהא מזוזה בפתח ונר שבת דלוק בבית, ובמזוזה נקטו רבים דלא תליא בכוונה ועל כן א"א להתכוין שלא לצאת, וע"פ מה שיסדו האחרונים דכל היכא דעיקר המצוה הוא התוצאה לא תליא בכוונה (עי' קובץ שיעורים כתובות אות רמ"ט, חידושי ר' ראובן סוכה ס' ג', מנחת שלמה ח"א ס' א', וכע"ז בביה"ל ח"ג ס' נ"א). וע"ע מנחת שלמה תנינא ס' נ"ח סק"ג].

ויש להוסיף, דבציור שהבעל בעצמו אינו יודע אם יגיע לביתו בזמן, עליו לעשות תנאי שאם לא יגיע בזמן דעתו לצאת יד"ח בהדלקת בתו, ואם יגיע בזמן אינו חפץ לצאת יד"ח בהדלקתה, [וכיון דנר חנוכה דרבנן מהני בזה תנאי בדרך ברירה כדמצינו בשו"ע ס' תפ"ט ס"ג ומשנ"ב שם לענין ספה"ע בביה"ש], דאם לא יעשה תנאי לא יוכל לברך לפ"ד הגרע"א שכל הדלקת מהדרין בברכה היא רק משום שמכין שלא לצאת יד"ח בהדלקת בעה"ב.

וכשהרציתי הדברים קמי אאמור בעל המעדני יום טוב שליט"א הוסיף בזה, דהנה דנו האחרונים מ"ט הבנות אינן מדליקות, דהאשה אינה מדליקה משום דאשתו כגופו כמש"כ המשנ"ב ס' תרע"א סק"ט, אבל הבנות למה אינן מדליקות, ויש בזה כמה דרכים באחרונים, ובספר משמרת שלום ושו"ת חשב סופר אור"ח ס' ו' כתבו לבאר שאינו ממידת דרך ארץ שהבת תדליק כשהאם אינה מדליקה, ולפ"ז חידשו דאלמנה המדלקת בעצמה גם בנותיה תדלקנה (אך לא נהגו כן), אך בניד"ד שהוא באופן ארעי בודאי היא עצה טובה שהבת תדליק אע"פ שהאם אינה מדלקת, עכ"ד.

אמר אתה חונן במוסף ונזכר לאחר בא"י האם יאמר למדני חוקיך

הוי עובדא בר"ח כסלו בתפילת מוסף טעה אחד והתחיל ברכת אתה חונן ונזכר לאחר שאמר בא"י של חתימת הברכה, ונסתפק מה עליו לעשות, האם לעבור לאלתר לברכת 'ראשי חדשים לעמך נתת' או לסיים 'חונן הדעת' ואח"כ להתחיל 'ראשי חדשים וכו' או לסיים למדני חוקיך, ושורש הספק לפי שנחלקו הראשונים לגבי מוסף בשבת אם מי שהתחיל בברכה של חול עליו לגמור הברכה או לא, ובפשוטו גם בר"ח הדין תלוי באותה פלוגתא. [בשו"ת חקרי

לב אור"ח ס' נ"ד כתב שבר"ח כו"ע מודו דגומר הברכה, וכן הסתפק בא"א מבוטשאטש ס' תכ"ג ס"ב, אבל בא"ר ס' רס"ח סק"ג הביא מהכל בו דגם בר"ח אינו גומר כמו בשבת ויר"ט, וכן נראה מדברי הרא"ש שהביא הב"י ס' רס"ח דמוסף של ר"ח שווה למוסף של שבת לענין זה ע"ש].

והנה בשו"ע ס' רס"ח ס"ב הביא ב' הדעות, וכתב המשנ"ב בשם הב"ח וא"ר דלדינא יש לפסוק באמצע הברכה משום ספק ברכה לבטלה, וביותר כתב הפמ"ג ס' רע"א מ"ז סק"ד דהעיקר לדינא דגומר ורק משום חומר איסור ברכה לבטלה פוסק (ודימה זאת להא דחידוש שם דאף כשיש רוב לברך אין לסמוך על הרוב משום חומר איסור ברכה לבטלה).

ומעתה בעובדא הנ"ל שאמר בא"י הלא אם יפסיק לאלתר הוי ודאי ברכה לבטלה ואם יסיים 'חונן הדעת' לא הוי ברכה לבטלה להרבה שיטות (וזהו העיקר לדינא כמש"כ הפמ"ג), וא"כ לכאו' י"ל דיסיים. אך שמא חשבנין ליה כנכנס לחשש ברכה לבטלה בקום ועשה ולכן אין לו לחתום, וצ"ע. וקצת נראה כן מסתימת הפוסקים בסי"ח רס"ח שלא כתבו דאם נזכר לאחר שאמר בא"י יסיים הברכה. [ושור' בספר בר אלמוגים עמ' קל"ב למר"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל שנסתפק כע"ז, וע"ע שם סוס"י מ"ח, ק"ל, קל"א ענף ב', קל"ב אות ה', קל"ד הערה 776, קל"ו בענינים דומים, וצ"ע בכ"ז].

אך עדיין יש לדון עצה אחרת שיאמר למדני חוקיך כדי שלא תהא ברכתו לבטלה כדין מי שטעה בדבר המעכב ונזכר לאחר שאמר בא"י דדינו לומר למדני חוקיך כדי שלא יצטרך לחזור לראש הברכה או התפלה (כמבואר בחיי אדם כלל כ"ד ס"ח בשם הריטב"א בתענית ג: והובא בשעה"צ ס' קפ"ח סק"י"ח, וכ"ה במשנ"ב ס' קל"ד סק"כ, קי"ז סק"ט, תכ"ב סק"ה), וכתב בספר שלמי חגיגה (המובא בשע"ת ס' תכ"ב סק"ד) דאף דאסור לומר פסוקים באמצע שמו"ע משום הפסק, מ"מ עדיף לעשות הפסק זה מלהכנס לחשש ברכה לבטלה.

אולם נראה דאין דבריו מוכרעים דהטעם דמותר לומר למדני חוקיך באמצע שמו"ע כשטעה בדבר המעכב הוא כדי להנצל מברכה לבטלה, דהרי הוא עומד לפני המלך והוי איסור גמור של הפסק באמצע שמו"ע, ומהיכ"ת דמותר לעבור איסור אחד כדי להנצל מאיסור אחר, ועי' אג"מ ח"ד ס' צ"ג שתמה מאד על דין הריטב"א הנ"ל דברור ופשוט שאסור ללמוד פסוקי תורה באמצע שמו"ע והלומד באמצע הוא הפסק גמור, ומכח קושיא זו הכריע למעשה שלא לנהוג כדברי הריטב"א, ובדעת הריטב"א י"ל דטעם ההיתר הוא משום דהוי לצורך התפלה כדי שלא יצטרך לחזור לראש הברכה או לראש התפלה ודמי לשח לאחר ברכת המוציא קודם האכילה בדברים שהם לצורך האכילה (כגון שאמר הבא מלח או תנו לפלוני לאכול או תנו מאכל לבהמה) דלא הוי הפסק כמבואר בסי' קס"ז ס"ו, והגר"מ וקנין שליט"א הראה שהדברים מבוארים להדיא בנשמת אדם, דהנה בח"א כלל כ"ה ס"ט חידוש דמי שנסתפק באמצע שמו"ע בדיני התפלה מותר לו להפסיק בדיבור כדי לברר את הדין (הובא במשנ"ב ס' ק"ד סק"ב), ובנשמת אדם דן בזה דלכאו' אין היתר לעבור על איסור הפסק בדיבור באמצע שמו"ע כדי להנצל מאיסור ברכה לבטלה, דשניהם איסורים דרבנן (למאי דקי"ל דאיסור ברכה לבטלה הוא מדרבנן), אולם הסיק דלא חשיב הפסק כלל כיון שהוא לצורך התפלה ודמי לשח לאחר ברכת המוציא בדבר שהוא לצורך הסעודה דלא הוי הפסק, ובשו"ת רשב"א ח"א ס' רמ"ד כתב דה"ה בברכת המצוות לא הוי הפסק אם שח לצורך המצוה, וה"נ בזה, וכתב בסוף דבריו

דהכי מוכח להדיא מדברי הריטב"א הנ"ל דמותר לומר למדני חוקיק כשטעה בדבר המעכב, הרי דלא חשיב הפסק כיון שהוא לצורך התפלה, עכת"ד הח"א. ועוד הוכיח כן הגר"מ ועקנין שליט"א מהא דמבואר בסי' ק"ד ס"ה דמי שהפסיק באמצע ברכה מפני הסכנה חוזר לראש הברכה ואם הפסיק בג' ראשונות חוזר לראש, ואילו האומר למדני חוקיק א"צ לחזור לראש הברכה כמבואר במשנ"ב סי' קי"ז סק"ט וסי' תכ"ב סק"ה, וכן אם עומד בג' ראשונות א"צ לחזור לראש התפלה כמבואר במשנ"ב סי' קי"ד סק"כ.

ושוב ראיתי כן בספר שאלת רב פרק ח' שנשאל מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א איך מותר להפסיק באמירת למדני חוקיק באמצע שמו"ע, והשיב בזה"ל; 'אינו הפסק רק תיקון'.

ולפ"ז נראה דרק כשטעה בדבר המעכב מותר לומר למדני חוקיק כיון שהוא לצורך התפלה כדי שלא יצטרך לחזור לראש, אבל בניד"ד אינו לצורך התפלה דהא א"צ לומר ברכות של חול אלא הברכה של מוסף, ועל כן אין היתר לומר למדני חוקיק אף שעושה כן כדי להנצל מאיסור ברכה לבטלה.

ונראה להביא כדמות ראייה לדברינו, דהנה זה מכבר נסתפקתי בנידון דומה במי ששכח יעלה ויבא בר"ח ונזכר לאחר שאמר בא"י של ברכת מודים, האם יחתום הברכה ויאמר 'הטוב שמך ולך נאה להודות' קודם שיחזור לרצה, או עכ"פ יאמר 'למדני חוקיק' כדי להנצל מברכה לבטלה, או שמא יחזור לאלתר לרצה. ומצאתי בספר שאלת רב (שם) שנשאל מרן הגר"ח ק שליט"א במי ששכח בעש"ת ואמר הקל הקדוש ונזכר לאחר שאמר 'בא"י רופא', האם יסיים 'חולי עמו ישראל' קודם שיחזור לראש או יחזור מיד, והשיב שיחזור מיד, ושאל השואל שוב למה לא יסיים הברכה כדי להנצל מברכה לבטלה שהרי לפ"ד החזו"א מי שטעה בדבר המעכב וחוזר לראש אין ברכותיו לבטלה ומצטרפות למאה ברכות (ע"ש), והשיב מרן שליט"א; 'חלילה לעשות לכתחלה ברכה שלא כדין'. ולפ"ז בציור דידן ג"כ אין לסיים 'הטוב שמך ולך נאה להודות' קודם שחזור לברכת רצה.

והגר"נ נבצל שליט"א אמר בביאור הדבר עפמ"כ בשו"ת הגרע"א סי' כ"ה בדעת הרמב"ם דאיסור ברכה לבטלה חמור מאיסור הזכרת ש"ש לבטלה, והנה בח"א בנשמת אדם כלל ה' כתב בד' רש"י דהאיסור לגרום ברכה שאינה צריכה (כגון שח בין תפלה לתפלה) הוא ג"כ מה"ת (והוי בכלל הלאו דלא תשא את שם ה' אלוקיק לשוא דילפינן מזה איסור ברכה לבטלה), וא"כ אם יסיים הברכה הרי הוא גורם ברכה שא"צ (אע"פ שא"ז ברכה לבטלה) והוא חמור טפי מלהפסיק דאין כאן אלא הזכרת ש"ש לבטלה, עכ"ד. אבל צ"ע אם אכן אמירת 'ברוך אתה השם' הוי רק הזכרת ש"ש לבטלה או חשיב ברכה לבטלה. וגם עיקר דבריו אינם אלא לפ"ד הרמב"ם, ואנן קי"ל כד' התוס' דאיסור הזכרת ש"ש חמור מאיסור ברכה לבטלה כמש"כ הגרע"א שם (דלד' התוס' איסור ברכה לבטלה אינו אלא מדרבנן), ומלבד זאת דברי הח"א הנ"ל מחודשים מאד ולא כתב כן אלא בד' רש"י. ולכן נראה דסברת הגר"ח שליט"א היא דאין היתר לומר ברכה שלא כדין באמצע שמו"ע אפי' כדי להציל עצמו מברכה לבטלה, וצ"ע.

[ונראה עוד דבניד"ד יש טעם נוסף שלא לסיים הברכה, דהנה דנו האחרונים מה יעשה מי שנזכר בר"ח שלא אמר יעלה ויבא והוא עומד באלוקי נצור וקודם שהפסיק לחזור לרצה שומע קדושה; יש שכתבו שלא יענה כדי שיוכל לחזור לברכת השנים, דאם יענה הוי כעקר רגליו הואיל וקדושה אינה חלק מהשמו"ע, (שואל ומשיב מהדו"ק ח"ג קס"ט, שבט הלוי ח"ג י"א ור"ה כ"ג, ועמק

ברכה דיני תפלה), אך יש שנקטו דיכול לענות וגם לחזור אח"כ לרצה ולא הוי כעקר רגליו הואיל ולא הסיח דעתו מתחנונים (אג"מ ח"ג נ"ו, עמק ברכה שם בשם הגדול ממינסק, והליכות שלמה תפלה פ"ח ל"ט בשם הגרש"א זצ"ל). אולם מרן הגר"ח ק שליט"א בספר דעת נוטה עמ' ש"א כתב בשם החזו"א דאסור לענות מטעם אחר, וכ"כ בספר חוט שני תפלה עמ' ר"א בשם הגר"ח זצ"ל, דהואיל ודינו לחזור עתה לרצה הרי הוא נידון כעומד בברכת רצה ועל כן פשוט שאסור לו לענות מעיקר הדין, ובספר שיח מרדכי סי' א' סופ"ב האריך בזה וכתב דלפי סברא זו אסור לו להמשיך אפי' תיבה אחת כגון אם אמר 'למקללי נפשי' ורוצה לסיים 'תדום' ואז לחזור לרצה, להנ"ל אסור לו כיון שהוא נידון עתה כעומד בברכת השנים, וכן הורה הגר"ח ק שליט"א. ולפ"ז גם בניד"ד י"ל דאסור לסיים ברכת מודים מטעם זה, דהואיל ודינו לחזור לרצה הרי הוא נידון כמי שעומד בברכת רצה, (אבל באופן שאמר הקל הקדוש בעש"ת דדינו לחזור לראש לא שייך טעם זה). וענין דומה יעוי' בשעה"צ קפ"ח סק"ח בשם הא"ר].

אולם עדיין יש לדון אם יאמר למדני חוקיק כדי להנצל מברכה לבטלה. ונראה דמסתימת הפוסקים משמע שיחזור לאלתר ולא יאמר למדני חוקיק, שהרי בשו"ע ומשנ"ב סי' קי"ד וסי' קי"ז וסי' תכ"ב מבוארים כמה פרטי דינים במי ששכח משיב הרוח או טל ומטר או יעלה ויבא בר"ח ונזכר באמצע שמו"ע מה יעשה, ומבואר שם בפשיטות דאם נזכר כשאוחז בברכות האחרונות חוזר לאלתר לברכה שטעה בה ולא נזכר בשום מקום דאם נזכר לאחר שאמר בא"י של אחת מהברכות האחרונות יאמר למדני חוקיק קודם שחזור, ופלא שלא מצאתי כלל בפוסקים ובספרי זמנינו אודות שאלה זו, ועכ"פ מסתימת הדברים משמע דבכל גווני חוזר לאלתר ואינו אומר למדני חוקיק, ונראה מזה כאמור דאין היתר לעשות הפסק באמירת למדני חוקיק אפי' כדי להנצל מברכה לבטלה, ורק כשאוחז באותה ברכה שטעה בה יכול לומר למדני חוקיק ואי"ז הפסק לפי שהוא צורך התפלה שלא יצטרך לחזור שוב על הברכה או לחזור לראש.

שוב ראיתי בספר דברי מרדכי להגר"מ וקנין שליט"א עמ' ע"ב שכתב להוכיח שלא כדברינו, דגם בשביל להציל מברכה לבטלה מותר לומר למדני חוקיק באמצע שמו"ע, וביאר דגם זה חשיב צורך התפלה כי הוא חמור מאד לעמוד לפני המלך ולהזכיר שם ה' לבטלה, והוכיח כן מהח"א כלל כ"ד ושאר אחרונים שכתבו דמי שהזכיר טל ומטר בברכת השנים בקיץ ונזכר לאחר שאמר בא"י יאמר למדני חוקיק, והנה בציור זה הלא בלא"ה הוא חוזר לראש הברכה כמבואר בנשמת אדם שם ונמצא שאינו מרויח בזה את עצם הברכה ואין בזה כי אם תיקון לברכה לבטלה, וכן ציין לספר שיח מרדכי סי' ז' סק"ג שהאריך לדון אם מי שאמר בא"י ולא חתם דינו כסיים הברכה ובג' ראשונות עליו לחזור לראש או דינו כאמצע הברכה וא"צ לחזור אלא לתחילת הברכה ע"ש שהביא ראיות לכאן ולכאן, ולצד הא' נמצא ג"כ דאמירת למדני חוקיק היא רק כדי להצילו מברכה לבטלה באופן שבלא"ה צריך לחזור לראש הברכה. וכן הביא ממרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאמר בשם החזו"א דמי שהזכיר שם ה' לבטלה באמצע שמו"ע מותר לו לומר בשכמ"ו כדי לתקן הברכה, והובא גם בספר מעשה איש ח"ה בראש הספר, הרי דמותר להפסיק בדיבור באמצע שמו"ע כדי להנצל מברכה לבטלה, עכת"ד. ולפ"ז נמצא דגם בניד"ד יוכל לומר למדני חוקיק, הן בציור הראשון בסיום ברכת אתה חונן במוסף, והן בציור השני בסיום ברכת מודים כששכח יעלה ויבא. אך צ"ע שלא נזכרה עצה זו בפוסקים לענין זה וכאמור.

הלכה | גיוסר | מידות שיעורי דעה

לרפואת והצלחת ברוך בן צביה בתשח"י

הל' שלא להורות בפני הרב, ודין הרב שמחל על כבודו

יו"ד סי' רמב סעי' ל - לג

הראשון פסק לקולא, והשני לחומרא.

רמ"א – ואפילו אם התיר הראשון וכבר חלה הוראתו, אין לשני לאסור מכח שיקול הדעת.

ואילו הש"ך ס"ק נט כתב דדוקא להתיר מה שאסר אינו יכול, אבל יכול לאסור מה שהתיר אף שכבר חלה הוראתו דלא משום כבודו של חכם נגעו בה, אלא משום דשויה חתיכה דאיסורא משמע דיכול לאסור מה שהתיר.

כתב הגרעק"א (ע"ד הש"ך ס"ק נט) דלפי הש"ך – חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר היינו אין בכוחו להתיר, ואף דיעבד לא מהני שכבר נעשה חתיכה דאיסורא. אבל לפי הרמ"א אין מן הראוי לעשות כן מפני כבודו של ראשון.

אם אפשר לחלוק על ראשונים או אחרונים.

בחור שלומד את הסוגיא וברור לו כשמש בצהרים שרש"י טועה בדבריו! או שלומד רעק"א ואינו מבין אמאי הוא נשאר בצ"ע והרי התירון פשוט.. האם יכול לחלוק על דבריהם?

מחלוקת ראשונים סנהדרין לג:

בעל המאור שם: האידינא לית לן טועה בשיקול הדעת, שהרי כל ההלכות פסוקות בידינו או מן הש"ס או מן הגאונים שאחר הש"ס, הלכך לא משכחת האידינא טועה בשיקול הדעת אלא כל הטועה, בדבר משנה הם טועים.

ראב"ד שם: אמת אם טעה בפסקי הגאונים – שלא שמע דבריהם, ואילו שמע היה חוזר בו באמת ובבירור – טועה בדבר משנה. וקרוב אני לומר שאפילו אם היה חולק על פסק הגאון מטעם שנראה לו לפי דעתו – גם זה טועה בדבר משנה, שאין לנו עתה לחלוק על דברי גאון מראיית דעתינו לפרש הענין בדרך אחר כדי שישתנה הדין מדברי גאון, אם לא בקושיא מפורסמת וזהו דבר שאין נמצא עכ"ל.

רא"ש שם: כל מי שאין טעותו מתבררת מן המשנה או מן הש"ס – מפורש בלי ספק – לאו טועה בדבר משנה הוא, אלא בשיקול הדעת. ומה שפסקו הגאונים אחר סתימת התלמוד מדעת מכרעת ולא מהלכה ברורה ופסקה מן הש"ס – טעי בשיקול הדעת ולא טועה בדבר משנה.

וממשיך הרא"ש: 'ודאי כל מי שטעה בפסקי הגאונים שלא שמע דבריהם וכשנאמר לו פסק הגאונים ישרו בעיניו טועה בדבר משנה הוא. ואפילו חכמים שבכל דור ודור שאחריהם לאו קטלי קני באגמא הן, ואם פסק הדין שלא כדבריהם וכששמע דבריהם ישרו בעיניו והודה שטעה – טועה בדבר משנה הוא וחוזר'.

אבל אם לא ישרו בעיניו דבריהם ומביא ראיות לדבריו המקובלים לאנשי דורו. יפתח בדורו כשמואל בדורו אין לך אלא שופט אשר יהיה בימים ההם, ויכול לסתור דבריהם כי כל הדברים שאינם מבוארים בש"ס שסדר רב אשי ורבינא אדם יכול לסתור ולבנות אפילו לחלוק על דברי גאונים עכ"ל.

ולמעשה הטור והשו"ע פסקו כשיטת הרא"ש, וכ"כ הרמ"א ח"מ סי' כה אם נראה לדיין ולבני דורו מכח ראיות מוכרחות שאין הדין כמו שהוזכר בפוסקים יכול לחלוק עליו מאחר ואינו נזכר בגמ' מכל מקום אין להקל בדבר שהחמירו בו החיבורים שנתפשטו ברוב ישראל עיי"ש.

ולכן אם שאל מורה הוראה והלה חולק על פסק של הגרי"ש או הגרש"ז וכיוצ"ב, ויש לו ראיות מוכרחות לכך, מותר ויכול לחלוק, משא"כ אם כששמע הפוסק שהגרי"ש חולק בדבר וחוזר בו, א"כ חשיב למפרע טועה בדבר משנה והפסק בטל.

ואם זה מחל' הפוסקים ורוב פוסקים ומנהג העולם לפי מהלך אחד, אזי נחשב טועה בשיקול הדעת יכול להתוכח ואם חוזר בו חוזר בו.

גמ' שבת מא. ר' זירא הוה קא מישתמיט מדרב יהודה, דבעי למיסק לארעא דישראל, דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנא' "בבלה יובאו ושמה יהיו".
ר' זירא ידע שרב יהודה רבו יפסוק לו דאסור לו לעלות לא"י, ומוכח דכל עוד לא פסק לו בהדיא – מותר לו לפסוק אחרת.

אם קיבל פסק ממורה הוראה גדול בתורה, נגד הרבה פוסקים

מעשה שהיה באברך אחד תלמיד של אחד הגדולים שקיבל פסק ב'מראות' מהגרי"י פישר להקל, והוא חשש לזה כיון שהרבה גדולים סברו להחמיר בכה"ג, ושאל לרבו והוא ענה לו 'מה אתה חושב שהגרי"י פישר הורה פסק שאינו נכון?! הוא פסק לך כפי הקבלה שקיבל, והוא לקח על כתפיו להקל ובשבילך זה תורה'. ולמעשה אדם לא צריך ללכת למיקל הכי גדול או למחמיר הכי גדול, אבל כאשר קיבל פסק מאדם גדול בתורה זה תורה מסיני.

כתב הגר"מ פיינשטיין בדברות משה שבת סי' יענף ב' וז"ל: גמ' פסחים נא. א"ל רבב"ח לבניה: "בני לא תאכל (חלב שבכפית הקיבה, ובני א"י מתירין ובני בבל נוהגין בו איסור) לא בפני ולא שלא בפני, אני שראיתי את ר' יוחנן שאכל כדי הוא ר"י לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו, אתה לא ראית אותה לא תאכל.

ולכאור' תמוה דכי לא מהימן רבב"ח להעיד שר' יוחנן אכל, ומאי שנא הוא מבנו? ואם מחמת שבני בבל לא נהגו לאכלו לכאור' זה ספיקא דדינא וכיון שהוא איסור דאורייתא יש להחמיר מספק כדין ספק איסורא לחומרא.

וצ"ל דהנה הא ברור שהוראה דאסור לחלוק עליה והוא בהכרח הוראה ברורה לכל העולם – הוא רק הוראה דסנהדרין של שבעים ואחד שבלשכת הגזית, אבל הוראה באיסורין שהוא אף בחכם אחד הראוי להוראה, וב"ד של שלשה לממון, וב"ד של כ"ג לנפשות אינו דין לכל העולם.

ואפשר שחכם אחר כשיבוא לפניו שאלה זו להורות שלא כחכם הראשון והוראתו הוראה, (דרך באותה העובדה שנשאלה החכם הראשון אינו רשאי לשנות דחכם שאסר אין חכם אחר רשאי להתיר).

ומוכרחים לומר שאיכא כח הוראה להראויין להוראה שאם הורה ודן כפי מה שסובר שהוא דין אמת – דינו דין (כשאינו טעות בדבר משנה או בשיקול הדעת), אף אם האמת גליא כלפי שמיא שאין הדין כהוראתו,

דכיון שנתנה תורה רשות, וגם חייבה לחכמים ולדיינים להורות ולדון, ולא בשמים היא, שודאי אפשר שהאדם אף היותר גדול יטעה לפעמים ולא יכוון לדעת התורה כפי שגליא כלפי שמיא, בהכרח שהוא בחשיבות "הוראה" ודין, שחייבה תורה לקיים אם הורו ודנו כמו שעניניהם רואות, וכדאיתא בב"ב קל: דאמר רבא אין לדיין אלא מה שענינו רואות שהוא דין אמת ונעשה זה ממילא דין אמת בעובדא זו גם כלפי שמיא.

וגם על זה אמרו על מחלי' תנאי ואמוראי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, שעל כל פסקי דינים של דיינים ומורי הוראות שבכל דור ודור אם הם ראויין להוראה שעשו כמו שנצטוו חכמים ודיינים איך להורות ולדון שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, דהרי כן נאמר בהכרח בכח הוראה שאמרה תורה עכ"ל.

וממשיך הדברות משה וז"ל:

וסובר רבב"ח דאף לגברא רבא שיש לו רשות וכח להורות ולדון בין מצד חכמתו ובין מצד הרשותא דריש גלותא והנשיא שניתן לו, שהוא רק בדבר שיש בידו להכריע מגמריה ומסבריה, אבל בדבר שאינו יכול להכריע אינו בר הוראה ודין בזה, והוא כסתם איש שאין הוראתו כלום, אף שיודע מה שאמרו אחרים בזה, ואם יודע שיש מחלוקת בזה צריך להחמיר באיסורין דאורייתא, ובאיסורין דרבנן – בשווין יכול להקל וברבים מחמירים – יצטרך להחמיר כרבים עכ"ל.

ועי' בחזו"א ריש ממרים המוכיח מהגמ' בשבת קל שבאתרא דמר כר' יוסי הגלילי וכו' שאם כל הגדולים פוסקים לאסור ורבו מיקל, יכול להקל נגד כל גדולי הדור כיון שתמיד הולך אחר רבו בדבר הלכה שבת עיי"ש.

להערות, הארות ותרימות בטל' 0527688072
או במייל: shiuryrgm@gmail.com

הניסים שהאירו את החושך

ערב יציאת מצרים היו בני ישראל רחוקים ומנותקים מאורו של עולם. אחרי 012 שנות שעבוד במקום שאנשיו עושים כל מאמץ לנתק עצמם מן האלוקים, ומאמינים כי אדונים הם לעצמם. "לי יאורי ואני עשיתיני", אמר מנהיגם, וביטא בכך את כל פילוסופיית החיים המצרית, כמו שיאמר בהמשך: "לא ידעתי את ה'" כלומר, איני קשור אליו (ידיעה = חבור). עתה, עם היציאה מעבדות זו, היה צריך להראות להם כי האלוקים שולט שלטון ללא מצרים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. לשם כך באו המכות והנסים הרבים במצרים ועל הים. וכמו שאומר הרמב"ן כי היתה זו שעת רצון בה נעשו ניסים רבים, ומעתה "לא יעשה הקב"ה ניסים לפני כל רשע או כופר". ולכן תמיד חוזרים אנו ומזכירים את יציאת מצרים ממנה אנו ניזונים לחזק ולבסס את אמונתנו.

זהו לשון הרמב"ן:

"ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות - הנה מעת היות ע"ז בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר ואומרים כי העולם קדמון, כיחשו בה' ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון (תהלים עג יא), ומהם שיודו בידיעה ומכחישים בהשגחה ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל בהם ואין עמהם עונש או שכה, יאמרו עזב ה' את הארץ, וכאשר ירצה האלקים בעדה או ביחיה, ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כולם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוך מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול... ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצווה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון" (רמב"ן שמות י"ג ט"ז).

תקופת יציאת מצרים היתה ההזדמנות ליצור בסיס איתן לאמונת הדורות הבאים שכולם יהיו ניזונים מניסים אלה. ובאותו דר' נתן מסופר שבעמדם על ים סוף סרבו להיכנס לים עד שיעשו להם ניסים רבים נוספים. ונראה שעשו כן למרות שלא היו זקוקים כל כך לכל אותם ניסים, מפני שידעו שעתה שעת רצון לחולל כמה שיותר ניסים ולבסס עוד ועוד את אמונת הדורות הבאים.

והנה מגיעה תקופת חושך, "וחושך זו מלכות יון". חושך זה ימשיך לשרור גם בתקופת מלכות אדום שאחרי מלכות יון. שמלכות אדום היא מלכות התהום ונאמר "וחושך על פני תהום" שגם בזמן מלכות התהום ימשיך החושך שחוללו היוונים למשול בכיפה. יש צורך לפעול כדי שיוכלו לראות את האלוקים גם בחושך.

מהי החשכה שהורידו היוונים לעולם?

טומאת בבל היתה עבודה זרה, נבוכדנצר כינס סביבו מכשפים קוסמים ואשפים מכל העולם כפי שמתואר בתחילת ספר דניאל. גם מעשה הצלם בבקעת דורא וספורו של התנין בל מלמד על ריבוי העבודה הזרה שבבל הם לא הכחישו את מציאות האלוקים, הם רק דחקו אותה כלפי מעלה, והאמינו כי מסר את השלטון לכוחות אחרים מתחתיו, וכינו אותו אלוקי האלוהים. וכפי שאומר הרמב"ם בריש הלכות עבודה זרה. במלכות פרס לא כפרו באלוקים הם פשוט התעלמו ממנו, הם שקעו בתאוות החומר כפי שמתואר המשתה שעשה אחשוורוש. אדום הרי מיוצגים על ידי הדת הנוצרית הם לא כפרו באלוקים הם סילפו את האמונה אך לא בטלוא לגמרי. שונים מכל אלה היו היוונים. הם האלילו את חכמתם ואת תרבותם כולל תרבות הגוף הם ניסו למחוק את האלוקים לגמרי מתודעת בני האדם, וכפרו במציאותו. הם ראו בחוקי הטבע כפי שמבינים אותם באמצעות המיתודות המדעיות ובאמצעות כלי הטכנולוגיה את חזות הכל. הם שהביאו חושך לעולם. חושך זה עתיד להמשיך ולהשתולל גם בתקופת גלות אדום כפי שאנו רואים בהיסטוריה של המדע והפילוסופיה. מלכות אדום מורכבת מאדום - הנוצרים ומישמעאל - המוסלמים. כל אלה מאמינים באלוקים אך מעל כולם מרחף ענן הפילוסופיה הכפרנית פרי רוחה של יון - חושך על פני תהום.

מעטה החושך של היוונים נמתח כאמור על ידי לימודם את חוקי הטבע. הם הציבו את חוקי הטבע כמחיצה בין האור האלוקי לעולם. את המחיצה הזו מבקיעים על ידי לימוד תורה - תורה אור. ועל ידי אורה של שבת ועל ידי ברית מילה ביום השמיני (שמונה - מעבר לטבע) ועל ידי שליטת החכמים על גרמי שמים שבאה לידי ביטוי במצוות קידוש החודש. את כל אלה אסרו היוונים וכך רצו להשליט את הניתוק ואת החושך.

כנגד החושך היווני צריך להאיר את אור המנורה באמצעות הניסים שהתרחשו בחנוכה.

שני ניסים היו בחנוכה. נס הניצחון בקרב, ונס המנורה. והם מלמדים על שני סוגי ניסים.

בשדה הקרב ניצחו מעטים את הרבים וחלשים את החזקים. נס זה הוא מסוג הניסים שבתוך הטבע ללא שינויי טבע. ובנס פח השמן השתנה הטבע והשמן בער ובער מעל ומעבר ליכולת הבעירה שלו על פי חוקי הטבע.

נס הניצחון מלמד כי הקב"ה מנהל את הטבע. ונס המנורה מלמד כי הקב"ה יכול לשנות את הטבע כרצונו וכיון שהחושך של היוונים נוצר על ידי התמקדותם בטבע וחוקיו הרי הניסים האלה המלמדים כאמור כי הטבע וחוקיו אינם אלא כלי בידי הבורא, וכחומר ביד היוצר, ברצותו מאריך וברצותו מקצר. כך האירו הנרות את החושך. הארה זו צריכה להספיק עד שיהיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה כאור שבעת הימים כש"אז אגמור בשיר מזמור חנוכת המזבח".

במה זכו החשמונאים שניתנה להם היכולת לגרום להארה זו?

כשבאה אשתו של רבי חנינא בן דוסא לבעלה בדאגה והתלוננה כי החליפו לה את השמן בחומץ. היה זה ללא ספק אחרי שכבר הדליקה את הנרות וקבלה עליה שבת, שאם לא כן מדוע באה לרבי חנינא? היה עליה פשוט ללכת לשכנה ולהחליף את החומץ בשמן. אלא שכאמור הנרות כבר דלקו. אם כך מדוע באה? הרי ראתה שהנרות דולקים? ומה היתה תשובתו של רבי חנינא "מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ שידלק" כשהחומץ כבר דולק?

אלא שחששה אשת רבי חנינא שיקרה לה מה שקרה לבנו של רבי יוסי דמן יוקרת (תענית כד ע"א) שהורה לעצי תאנים להוציא פרותיהם שלא בעונתם ומת כיון שהטריח את הבורא לשנות סדרי בראשית. חששה אפוא אשת רבי חנינא שגם להם עלול לקרות אותו הדבר, שכן, גם הם הטריחו את הבורא לשנות סדרי בראשית. ענה לה רבי חנינא ואמר: אל דאגה, הקב"ה מסתתר כי רוצה הוא שנחפש אותו ונמצאנו. המסתור שלו הוא מעטה חוקי הטבע. כשבנו של רבי יוסי בן יוקרת בקע את המעטה הזה לעיני הפועלים קלקל כביכול לקב"ה את מקום המחבוא שהכין. ואולם, אמר רבי חנינא, אנו כבר גילינו אותו בתוך המחבוא, בשבילנו גם כששמן דולק אין זה "טבע" כפשוטו אלא דבר ה' המפעם בתוך הטבע וממילא עבורנו אין כל הבדל אם השמן דולק או החומץ דולק.

כדי שיתרחשו ניסי חנוכה צריך היה את מתתיהו ובניו, הם שמסרו נפש להמשיך ולקיים מצוות בתוך החושך הגדול שיצרו היוונים, הם שלמדו תורה במערות צורים והצהירו בכך כי מים רבים של חומר וחוקי טבע לא יוכלו לכבות את האהבה ואת האמונה. הם הצהירו כי רואים הם את האלוקים גם בתוך החושך היווני. לאנשים כאלה אין מחיצת החומר חוצצת, וממילא אפשר לבקוע עבורם את המחיצה. כי יודעים הם כיצד רואים את האלוקים גם בחושך וממילא ניתן להאיר להם, יודעים הם שמי שאמר לרבים שינצחו בקרב יאמר למעטים שינצחו, ומי שאמר לשמן שידלק יום אחד, יאמר לו שידלק שמונה ימים.

הם במסירות נפש יצרו את הרקע לנס, ואנו נהנים מהאור שמאיר לנו בחשכת הכפירה של דורות החושך ודורות החושך שעל פני תהום.

{ אז נדברו }

פרשת וישב תש"פ | גליון מספר: 445 | לסדר: "וכל אשר הוא עושה ד' מצליח"

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

**עלון זה נתרם כולו
בנדירות לב**

**ע"י ולזכות החפצה
בעילום שמה.**

**ישלח ד' ברכה והצלחה
בכל מעשי ידיה וימלא
משאלותיה במידה טובה
ישועה ורחמים, במהרה.
אמן!**

**להשתתפות
בהוצאות הגליון:**

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

מה הדימיון בין שנות מלכות יוון לשנות מדינת ישראל??

השנה משום מה החלטתי להעשיר את האינטלגנציה ולהתעניין בסיפור המלא של חנוכה... מה קרה שם בזמן החשמונאים והיוונים... פתחתי כמה אגדות חז"ל... קראתי את מגילת אנטיוכוס... פתחתי גם קצת יוסיפון... ויצאתי משם מבלבל לגמרי... עם סלט שלם בראש..

מצד אחד יש לך את הסיפור עם מתתיהו כהן גדול שנלחם מול אנטיוכוס... מצד שני יש לך את הסיפור עם אלכסנדר מוקדון שבא להילחם מול שמעון הצדיק... (זה שתי תקופות שונות לגמרי...) מצד אחד יש לך את הנצחון שהלך יחד עם כך השמן שזה היה בחודש כסליו... מצד שני יש לך את הנצחון שקרה ביום כיפור (שהכה"ג שמע בת קול בקוד"ק שהם ניצחו ובדקו ומצאו שזה היה באותה שעה) מצד אחד יש לך את אנטיוכוס שהכריח את כולם לעבוד ע"ז (המעשה עם חנה ושבעת בניה ועוד כמה מעשים כיוצ"ב) ומצד שני ידוע לנו שהיו רק שלוש גזירות חודש מילה ושבתי... (משמע שע"ז לא הייתה אחת הגזירות) מצד אחד יש לך תלמי מלך יוון שציווה לתרגם את התורה ליוונית... מצד שני היה שלב שגזרו שישראל בכלל לא יעסקו בתורה... מצד אחד יש את הי"ג פרצות שהיוונים פרצו בחומה... (חוץ מזה משמע שעבודת הקרבנות הייתה כרגיל) מצד שני משמע שהם ביטלו לגמרי את עבודת הקרבנות? מצד אחד יש את הסיפור עם אליפונרו ויהודית שזה היה ממש בתחילת בית שני... (יהודית הייתה מבנות הנביאים שזה מזמן חגי זכריה ומלאכי) ומצד שני יש את הסיפור עם בתו של יוחנן כהן גדול שלא הסכימה להתחתן עם ההגמון שזה עשרות שנים לאחמ"כ... בקיצור: בלגן שלם... יש הרבה סיפורים סביב הניסים של חנוכה... ובכל סיפור יש נתונים אחרים לגמרי... ותכל"ס... מה קרה שם באמת?? מי היה נגד מי?? מתי הייתה המלחמה ומי ניצח??

ואז לראשונה קלטתי משהו מאוד פשוט: שיש הבדל מהותי בין הנס של חנוכה לנס של פורים!!! הנס של פורים היה סיפור אחד!!! סיפור אחד שהתחיל ונגמר!!! יכול להיות שהוא היה סיפור ארוך... יכול להיות שזה גם היה פזל עם הרבה חלקים... אבל בסופו של דבר הפזל התחבר וזה נהיה סיפור אחד ארוך שהתחיל ונגמר... לעומת זאת חנוכה? מי אמר שחנוכה זה סיפור אחד ? ? לא!!! חנוכה זה מה שנקרא **סיפור מהחיים**... היה לנו אויב אחד כללי שקראו לו מלכות יוון... ואנחנו התמודדנו מולם במשך שמונים שנה!!! וכל פעם היה משהו אחר... הם לחצו אותנו לחץ גדול וכל הזמן היה לנו מאבקים מולם... כל פעם בנושא אחר... פעם זה היה תורה ופעם זה היה חודש מילה ושבתי ופעם זה היה ע"ז... וכל פעם היינו צריכים להיאבק כדי לשרוד!! כדי להמשיך לחיות כמו יהודים!!! תסלח לי על ההשוואה!! (כמובן שאין להשוות...) אבל זה קצת מזכיר את מדינת ישראל!! מדינת ישראל גם קיימת שבעים שנה... וממתי שהיא קמה יש לנו מאבקים... כל פעם משהו אחר... וכל פעם זה בעוצמה אחרת... פעם זה טומי לפיד ופעם זה יאיר לפיד... פעם זה שולמית אלוני ופעם זה יוסי שריד... (כמובן שאי אפשר להשוות ואסור להמעיט בחסדיו של מקום שאנחנו חיים כאן בגן עדן של אפשרויות רוחניות לעומת הרדיפות שהיו פעם) בקיצור: מלכות יוון זה היה תהליך ארוך וממושך... תהליך שידע עליות ומורדות... גם כשניצחנו במאבק אחד מולם זה לא אומר שזהו... הגענו למנוחה ולנחלה... כי שנתיים לאחמ"כ היוונים שוב נאבקו נגדנו... ושוב עמדנו על נפשנו ושוב התגברנו... וחזר חלילה... וכמובן שבסוף בסוף היה שלב שנגאלנו מהם אחת ולתמיד וזה מה שקרה למעשה בתאריך של חנוכה עם נס פך השמן... אבל זה לא קרה ביום אחד ולא ביומיים... ואנחנו כעת בחנוכה חוגגים **לא רק** את הסוף הטוב!!! **אלא את כל התהליכים שקדמו לזה!!!** אנחנו חוגגים כל שלב וכל מאבק בתוך גלות יוון שעם ישראל נאבקו על היידישקייט והצליחו... אתה מוזמן לפתוח מגילת תענית ולראות רשימה של ימים טובים על כל שלב במאבק שהצלחנו פה... ממילא אין פה סתירה... הסיפור של יהודית ואליפונרו זה בקום המדינה... והסיפור עם בתו של יוחנן כהן גדול זה קרה נניח בתשע"ט... לאורך שבעים שמונים שנה יש מספיק מקום להרבה הרבה סיפורים והרבה תנודות... ועליות ומורדות... בקיצור: הנס של חנוכה מאוד מזכיר את המצב שלנו היום!!! קח בחשבון שיום אחד גם מדינת ישראל התפון היסטוריה ואז אנחנו נצטרך להוציא מהבוידם ולשחזר את כל הניסים והנפלאות שה' עשה איתנו לאורך השבעים שנה... שיאיר לפיד ניסה לסגור את הכוללים **ולא הצליח**... אנחנו נקרא מתוך ספר יוסיפון שהיה איזה גוילם אחד רוסי שניסה להילחם נגד החרדים ולא הצליח וכן הלאה וכן הלאה... ובספר יוסיפון הזה יהיה פרק מיוחד מוקדש לשנת התשע"ט שהיה שלב שכמעט קמה ממשלת שמאל פרועה נגד החרדים ופעמיים הקב"ה שיבש להם את הגושים והם לא הצליחו להרכיב ממשלה... ואנחנו נודה לה' על זה... האם חשבת רגע שצריך להודות לקב"ה על התקופה הנוכחית שהקב"ה נתן עוד כמה חודשים מרווח נשימה ושקט עד הבחירות הבאות? נכון שלא חשבת על זה?? ולמה לא?? בטח... כי מוקדם לשמוח... אנחנו מחכים מה יהיה כשתקום ממשלה... בא נראה איזה ממשלה תקום... **אז זהו שלא!!!** שבדיק אז הנקודה שמתחדשת לנו בחנוכה... בחנוכה הנס הסופי היה הנצחון הסופי שהסמל שלו הוא נס פך השמן... שהפך שמן הזה האיר לנו!!! אבל לא סתם האיר לנו... אלא האיר לנו את כל השלבים שלפני כן... ולימד אותנו להודות על כל התהליכים והמאבקים שהיו לנו בשמונים שנה שלפני כן... על כל שלב שברוך ה' נאבקנו ושרדנו... ואת זה אנחנו צריכים ללמוד גם לדורנו!! לדעת להודות גם על שלב! ולא רק על תוצאה!! אנחנו נמצאים כעת בשלב!!!! שלב של ריוח והנחה בין בחירות לבחירות... השלב הזה הוא גם ישועת ה'.

עד כאן במישור היותר ציבורי והפוליטי... אבל ההמשך היותר נוגע לנו בעמוד 4-3 בגליון זה

ניתן לקנות את הקונטרס
מי בז ל-

יום קטנות

ובו מאמרים בענייני ימי החנוכה והמסתעף.

בפלא': 0548446691

כמו כן ניתן להשיג חוברת זו אצל הנציגים הממונים

שבישיבות

ניתן להשיג במוקדי המכירה כדלהלן:

ירושלים:

מרכז העיר: רחוב נחמה 10.

בית וגן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

נווה יעקב/אחיסמד: 0527171721

רמות: רובין 47 קומה ב'

רוממה: המ"ג 31. 0527682281

גבעת שאול: בן עזיאל- 0548491554

ביתר עילית גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק: קבוץ גלויות 9

משפחת בויס רחוב השלושה 11.

חזון איש 34 פינת דסלר (דרייפוס): 0527117271 (ניתן לקבל גיליונות

יחידים מידי שבוע בכמות זו)

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מוש' צוויבל.

אשדוד: 0504120311

אלעד: 0548418684

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד: 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

גריץ פארק: 0527644795

אופקים: שפירא 0534112035

נתיבות: 0548473542

צפון: חיפה: הדר, שכפולית רחוב ביתר.

נווה שאנן: חניטה 81 משפחת זלושינסקי

רכסים: הורדים 4 א' משפ' קריעלר לתאם 0548415410

כרמיאל: 0527136165 משפחת שטיימן.

צפת: 0548449816 משפחת יעקובוביץ.

באותם מוקדים ניתן לקנות גם את הספר

"אהבתי", העוסק בענייני תקווה ותפילה, יצירת קשר, פתיחות

רגשית ותלותיות מול אבינו שבשמים.

כמו כן את הספר "וימאן",

העצמה אישית וכח למתמודד בניסיונות דורנו, והדרך חזרה

ברגעים של נפילה והיום שאחרי.

ניתן להשיג במוקדי ההפצה שלעיל

מה בחוברת???

א. מה פשר השם המוזר של החוברת "יום קטנות" ומה זה קשור לחנוכה?

ב. בכל חג אומרים שכל ההשפעות תלויים בחג הזה. תכל'ס... לפני חודשיים אסרו לנו שכל השנה תלויה בראש השנה... אז איך קרה פתאום שכל השנה תלויה בחנוכה?

ג. בדורות הקודמים כמעט ולא עשו עסק מחנוכה... אז מה קרה בדורות האחרונים שיותר ויותר עושים מזה עסק???

ד. אני אוהב כדורגל... מהי תורת המשחק?? האם היהדות מכירה בצורך הזה ששמו משחק??

ה. מה הקשר בין הפכים קטנים שיעקב אבינו העביר במעבר יבוק... לבין יציאת נשמה??

על כך בחוברת.

היכנונו למערכת הבחירות הקרובה... הפעם גורלי מתמיד!!!

אני מתנצל מראש... אבל בשבועיים הקרובים יתכן שעלון אז נדברו יהיה מגמתי ויעסוק בצורה רשמית בתעמולת הבחירות הממשמששות ובאות... מה אפשר לעשות... הפעם זה גורלי מתמיד וכל קול קובע... והוחלט שהפעם אני אגייס את השופר של אז נדברו לטובת המערכה... אני מוכן לעשות הכל... מוכן בלי נדר להתרוצץ מעיר לעיר ולדבר ולשכנע ולכרוע על ברכיים... העיקר לגייס עוד קול ועוד קול... ובכן: הבחירות הגורליות המדוברות זה לא פחות ולא יותר **סיום הש"ס של דף היומי!!!** מתחילים שוב את המחזור של לימוד הדף היומי! והמערכה הזו גורלית... **מה פירוש גורלית???** בעצם... אני לא יודע כמה היא גורלית... מה שבטוח זה הרבה הרבה הרבה הרבה יותר גורלי מהבחירות הכי גורליות...

הבחירה של יהודי להצטרף למפלגה ולקבוצה של יהודים שעוסקים בתורה הרבה יותר מעניינת וחשובה לקב"ה מאשר הגורליות של הבחירות שכבר התחילו לזועק ע"ג העיתונים... כן... היה לי חשוב לבדוק... ובאמת בדקתי שהעיתונים כבר כבר הספיקו לכתוב את המשפט הנדוש והמגוחך שהפעם!!!! הפעם הבחירות יהיו גורליות מתמיד... אז זהו! כעת הגיע התור שלי... גם לי מותר לומר שהפעם... הבחירה שלך להצטרף ללימוד דף היומי גורלית מתמיד... **כן... זה באמת גורלי מאוד!!!** כי הרי כל מילה תורה זה "אור שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער", ואם קבלת החלטה ותהיה רציני ועקב... עשית את עסקת חיך!!!

אני מוכרח לחזור ולהבהיר: ש-כן... אני יודע שדף היומי זה לא מפלגת שלטון... כי מפלגת השלטון של התורה זה אברכי הכוללים ובחורי הישיבות שעמלים בתורה כל היום ויודעים ללמוד גמ' בעיון ולא דווקא דף היומי... אבל בתקופה האחרונה אנחנו גילינו שיש חשיבות מאוד גדולה גם למפלגות הקטנות! הרבה פעמים המפלגות הקטנות האלו הם לשון המאזניים ולפעמים כל ההכרעה תלויה בהם... ולכן אני כעת מתגייס לטובת המפלגה של דף היומי... יש לי אינטרס אישי לגייס כמה שיותר קולות נוספים למפלגה הזו!!!

ושוב... אני לא מחפש לשתות קולות ממפלגת השלטון... אין לי שום עניין לקחת קולות עמוקים של עמל בתורה בסדר א' בעיון... ושהם יעברו לדף היומי... אבל אני כן!!! אני כן רוצה לשתות הרבה קולות מבוזזים של נאייעס מהחדר תה שהולכים לאיבוד... ולקחת אותם לדף היומי... זה יכול להוסיף קולות יקרים לגוש הימין ולהכריע את הגוש... קולות מתוקים שיכולים לשמח את הקב"ה בעולמו... אנחנו רוצים שהקב"ה ישמח במעשיו!!! כשהקב"ה שמח במעשיו הוא חומל על מעשיו... (עייני מאמר דף 2...) הקול קול יעקב... וזה תלוי בך!!! אתה יכול להיות הפתעת הבחירות!!! כל קול קובע!!! אם אתה תצטרף לדף היומי ותקבל על עצמך עול תורה... לקב"ה יהיה יותר קורת רוח בעולמו ויתרצה לבניו... זה יכול להשפיע עלינו שטפון של אהבה מקוב"ה ישראל ואורייתא שיתאחדו יחדיו...

בחור/נשוי יקר: אתה לא לגמרי עושה חיל בלימוד?? אתה לא לגמרי מוציא את עצמך?? בא... תצטרף לדף היומי... מה יכול להיות?? מקסימום תרד מזה אחרי חודש חודשיים... ואז לקראת מסכת שבת שוב יהיו בחירות חוזרות... שוב תבחר להצטרף לדף היומי... עד שתגיע ל'כירה' ושם יתכן ששוב יהיה פיזור הכנסת... ושוב תמתין לבחירות חוזרות... אין לך מה להפסיד... אנחנו כבר בלאו הכי נמצאים עמוק בתוך היו יו הזה... אז במקום לדשדש סביב חילופי האשמות של הכנסת. תדשדש בהיות דאבי ורבא...

האמת היא שבינינו... אברך רציני שלומד בעיון... אולי לא טוב לו ללמוד דף היומי... אבל בחור ישיבה קלאסי?? אתה...?? שאני פוגש אותך בשבתות בצפת... אתה זה שלקחת את הספסל הקבוע שלי... איפה שפעם אני הייתי ישן בצפת ועכשיו אתה ישן שם... לך כן טוב ללמוד דף היומי!!! אתה יודע למה?? כי יהודי שהחסיר שלושה ימים ולא הגיע ללמוד דף היומי הוא יודע שהוא בפיגור של שלוש דפים!!! הוא יודע שיש איזה שעון שמתקתק וכל יום שהוא מחסיר נוצר איזשהו פיגור!! **הפיגור הזה מאוד היה חסר לי בתור בחור!!!** הייתי יכול להיכנס למיטה ככה פתאום... להכריז על נצרות... לא בא לי... אחרי שבוע פתאום אני מגיח מהמטרה... שלום לכם... חזרתי אחרי הפסקת פרסומות... ומיד השתלבתי בכביש בחזרה כאילו לא נעלמתי שבוע... לא הרגשתי לרגע שהפסדתי משהו בשבוע שלא תפקדתי... לא הרגשתי שמישהו פה התקדם ואני בפיגור וכעת אני מדשדש אחרי ואני צריך להתאמץ להשיג אותו בחזרה... וכשזה ככה נראה זה מאוד בעייתי!!! כי כשכן אדם לא מרגיש שהוא מפסיד **בהעדרות!!!** אין פלא שהוא לא מרגיש שום טעם **בנוכחותו!!!** (תחזור על המשפט הזה... הוא עמוק ופשוט...) אבל אין מה לעשות... ככה בנוי המנגנון העשייתי... ולא סתם זה ככה! יש סיבה מאוד עמוקה למה הישיבה לא בנויה כמו בית ספר עם הספק לימודי ומבחנים ובגרויות... ואכמ"ל... אבל שורה תחתונה צריך!!! צריך לכה"פ איזה שעון אחד שיתקתק!!! מאוד בריא שלבחור יהיה שעון אחד לכה"פ שיזכיר לו שכל יום מדפדפים דף ולא מחכים לך שתחזור מצפת או תצא מהמשרב!!! אה... אבל מה תטען... היננו אותנו שדף היומי זה בעלי בתים וזה לא מתאים לבחור ישיבה שיושב ולומד?? אתה צודק... לכן צריך לעשות שינוי דפים!!!! הייתי מציע לך להתחיל דף אחד מהתחלה ודף אחד מהסוף... דף אחד ממסכת ברכות... ודף אחד ממסכת זבחים... וככה תצמצם פערים עד שבבחירות חצי הקדנציה של לימוד דף היומי אתה תוכל לסיים את הש"ס בבקאות בשילוב האירוסין שלך... ובעזרה"ש באותו מעמד תבטיח לאשתך שעד כה למדתי את הש"ס בבקאות... אבל כעת!! לקראת חיי הנישואין אני מקבל על עצמי להתחיל ללמוד את הש"ס בעיון...

בקיצור: לפני לא הרבה זמן הייתי בחור... ועד כמה שאני זוכר... לבחור ישיבה יש המון המון זמן!! כן... בישיבה כבוננה מעמדים את הבחור ישיבה מול חומר גלם שקוראים לו זמן... כדי שיתמודד מולו וימלא אותו לפי שיקול דעת... ואם חלק מהזמן הזה כבר מבוזבז אצלך על חיפוש עצמי בכבישים ובמכוניות מתחלפות... אז לא זיקק לך לחפש את עצמך גם מול דפי הגמ' המתחלפים מול עיניך מידי יום... אם אתה כבר אוהב להעביר ולשזוף את העיניים על התמונות שמתחלפות במצלמה או בעיתון הציבור החרדי... אז כבר תעביר את העיניים על הדפים המתחלפים בדף היומי... משהו לבנתיים יכנס...

עד כאן הפניה לבחורי ישיבות... אבל סו"ס אני לא נסחף... ועדיין עיקר הפניה בנושא הזה היא לא לבחורים וגם לא לאברכים... אלא לכלל ישראל... העם שבשדות... ולכן אי"ה נאריך בנושא זה בשבוע הבא... כשהגיליון בלאו הכי יוצא רק במתכונת מייל... חנוכה שמח...

המשך מעמוד 1: לדעת להודות גם על ישועה חלקית...

בפתח הגיליון נכתב שחנכה מלמד אותנו להודות על כל שלב בנס... אז בפתח הגיליון הנושא הוסט לנישה הפוליטית שאנחנו נמצאים בה... אבל אתה מבין לבד שזה הדבר האחרון שבאמת מעסיק אותנו כיום...

תכל'ס כלפי מה הדברים באמת אמורים???

יש לנו נטיה להודות לה' רק על דברים מושלמים... רק כשהכל הכל הסתדר ובא על מקומו בשלום ובנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות... זהו!! עכשיו הגיע הזמן להודות לה'... וזה לא תמיד נכון!! חנוכה מלמד אותנו להודות גם על ישועה חלקית!!! להודות על כל שלב נוסף בישועה... מגילת תענית מלמדת אותנו שמלכות יוון עושה לנו רשימה ארוכה של צרות!!! ואנחנו לומדים לשמוח עם כל ישועה נקודתית שנושענו מהם... אנחנו לא מחכים לסיים איתם לגמרי ורק אז להרים כוסית... לא... אנחנו יודעים לשמוח על כל שלב ושלב בתהליך שנושענו מהם...

והאמת היא שבפורים הגישה היא באמת הפוכה!!!

כל זמן שלא הצליחו לגמור ולהעביר את רעת המן האגגי מרדכי לא מסכים לפרוש משקו ותעניתו... כל זמן שלא נחו בהם היהודים מאויביהם אז אין מקום לשמחה ומשתה... (ולכן יש יום מיוחד פריזם ויום מיוחד מוקפיים... כי הפריזם נחו ב"ד ואילו המוקפיים לא יכולים לחגוג כי הם עדיין לא לגמרי לגמרי נחו) זו הודאה נוסח פורים... אבל בחנוכה?? בחנוכה המנגינה היא אחרת!!!

בכל מה שנוגע למלכות יוון... אתה מוזמן לפתוח את מגילת תענית ולראות ימים טובים במגילת תענית על ישועות נקודתיות!! כל פעם יש יום טוב על נצחון חלקי מסוים... אני לא מבין: למה חוגגים גם על היום שאנטיוכוס יצא וגם על היום שניצחו את ריש טורא?? ממה נפשך... אם קודם נצחנו את ריש טורא... ועדיין אנטיוכוס נמצא בירושלים... אז איך אתה יכול לשמוח על נצחון כזה... כשעדיין אנטיוכוס תקוע לך כמו עצם בגרון?? אלא זה גופא מה שעם ישראל למדו על בשרם במשך עשרות שנים מול מלכות יוון... לדעת לשמוח על כל שלב נוסף בישועה!! תבין: כשמממטודים במשך שמונים שנה מול גלות יוון ואתה מוצא את עצמך שאתה צריך להילחם ולהיאבק על כל דבר ביהדות... כאן פתאום אתה מתחיל להעריך כל מאבק שהצלחת בו ולדעת ששום דבר לא מובן מאליה... אתה פתאום לומד להעריך את הזכות להמשך להיות יהודי! עם ישראל בבית שני למדו להעריך הצלחות חלקיות... ישועות חלקיות...

לא לחינם הנס של חנוכה נקרא "האור שבתוך החושך..." אתה יודע מה הכוונה אור שבתוך החושך? במילים אחרות הכוונה: ישועה נקודתית!!! יש פה ישועה... אבל מסביב יש לנו עדיין הרבה דאגות... יש עדיין הרבה עבודה לפנינו... אבל יודעים לשמוח עם השלב הנקודתי שיכולים לסמן עליו וי... רוצה כמה דוגמאות מוכרות מהחיים???

לדוגמא: ב"ה זכינו לארס את הבן הראשון... אה... איזה שמחה... ננו... להודות לה'?? בטח... אבל תכל'ס... עמוק עמוק בלב... איפה שאף אחד לא רואה הלב של אבא כבד... כי יש עדיין הרבה דאגות... יש עוד שיירה של מבוגרים מאחוריו... (חלקם גם מבוגרים ממנו) גם העניינים הכספיים עדיין לא פשוטים... בקיצור: לא פשוט!!! נו... אז להודות לה'???

אז הנה... חנוכה הוא נס של אור בתוך החושך... יש פה אור!!! לכל השיטות יש פה הארת פנים משמים... אבל עדיין סביבה יש לוט בערפל... יש דאגות... יש טרדות... יתכן שיש מסביב כל מיני נקודות מרירות. בקיצור: יש עדיין הרבה עבודה לפנינו... ובכל זאת חנוכה מלמד אותנו שיותר לשמוח גם עם ישועה חלקית!!! לדעת לשמוח על כל וי נוסף בחיים!! דוד המלך חופר את היסודות של בית המקדש והוא כבר מתחיל לשיר מזמור שיר חנוכה הבית לדוד... נכון... זה רק יסודות... אבל סוף זה שלב!!! ועל השלב הזה סימנתי וי... נו... תזמורת בבקשה... אה... מה יהיה הלאה?? שוב נתפלל... שוב נבטח בה' והוא יעזור ושוב נשמח בישועתו... שוב התזמורת תקבל את האות ותפצח בשירה לה'...

הוא לא הרגיש טוב... הבדיקות היו עעל הפנים... הוא עבר מה שעבר וב"ה הוא כבר מאחורי זה... הוא עדיין הולך למעקבים ולהשגחות ולתרגילים... אבל בגדול הוא כבר יצא מזה... נו... אפשר כבר לשמוח?? אפשר כבר להגיד הגומלי? הוא שאל רב והוא אמר לו שלא... מוקדם מידי להגיד שהוא יצא מזה לגמרי... נו... אז מה? אז לא?? לא להודות לה'?? בשביל זה יש לנו את חנוכה!!! חנוכה זה אור שבתוך החושך!! יש פה ישועה חלקית!! יש פה נקודת אור!! וסביב האור הזה יש עדיין עתיד לוט בערפל... יש עדיין דאגה ועדיין לא סיימנו לגמרי... וחנוכה מלמד אותנו לשמוח בישועה החלקית... חנוכה מלמד את היהודי לשמוח בכל שלב נוסף בישועה... חנוכה זה חג שלא מתקמץ בחגים!!! תשמח כבר היום על הבדיקות המעודדות... אה... היית רוצה שזה יהיה עוד יותר מעודד?? בסדר... אז עוד שבוע בעזה"ש תעשה עוד פעם חג שב"ה עוד יותר טוב... חנוכה לא מחכה שההההההלל יסתדר ואז נשמח... חנוכה זה חג נדיב... יש לו שמונה ימים שגומרים בהם את ההלל... כל יום שמחנו מחדש שיש לנו שמן לאותו יום... אה... מה יהיה מחר?? מחר שוב נקווה ושוב נשמח... חנוכה זה כבר חג של בית שני... בבית שני כלל ישראל כבר לומדים להעריך ישועה חלקית... עם ישראל כבר יודעים להעריך ולשמוח עם שלימות חלקית!!!

כשאני חושב על ראש ושיבה או ראש כולל... לפעמים אני משתגע מהם... אתה רואה ראש כולל שמח עד לב השמים... מה קרה?? למה הוא שמח?? בטח... היום זה הראשון לחודש ובניסי ניסים הוא הצליח גם החודש לתת את המילה בזמן... רגע... אבל מוקדם

מידי לשמוח... כי... כי חודש הבא זה רק עוד 29 יום ומה יהיה אז...?? נו... תגיד אתה אברך יקר... מי כמוך יודע מה התשובה???? בן תורה אמיתי של היום חי כמו שעם ישראל חיו בימים ההם בזמן הזה... הוא יודע לעשות יום טוב גם על ישועה חלקית!!! יודע לשמוח שהחודש הזה עבר בשלום... אה... מה יהיה בחודש הבא? שוב נתפלל... שוב נקווה... שוב נתחזק בלימוד... ושוב הקב"ה יעזור... ושוב יהיה פה שמחה וששון איך שהצלחנו גם הפעם לגמור את החודש... זה מאפיין של סגנון הנס של חנוכה!!!

זו הבשורה של הנס של חנוכה!! לדעת לשמוח בישועה חלקית!!!

לדעת להעריך כל שלב בישועת ה'... ולשמוח בכל וי גם כשמסביב יש עדיין הרבה דאגה... והרבה הרבה דברים נוספים שעדיין לא סימנו עליהם וי...

ההשגה הזו עדיין לא הייתה לנו בפורים!!! וההרואה: לאחר שהמן הרכיב את מרדכי על הסוס וקרא לפניו ככה יעשה לאיש... מיד אח"כ מה כתוב וישב מרדכי אל שער המלך ששב לשקו ותעניתו... מרדכי לא הסכים לשמוח עד שלא יעבירו לגמרי את רעת המן האגגי... אבל!!! תחשוב אם בדיוק סיפור כזה היה קורה מאתיים שנה לאחמ"כ- בזמן מלכות יוון... הרי ברגע שהמן רק הרכיב את מרדכי על הסוס... זהו!!! כעת יום טוב במגילת תענית... כלל ישראל שמחים!! על מה שמחים?? על ישועה נקודתית... שהקב"ה עזר ורומם את קרנו של מרדכי... זה לא מספיק בשביל לשמוח?? אה... אבל חכו... מוקדם מידי לשמוח... עדיין יש גזירה להשמיד להרוג ולאבד...?? טוב... ה' יעזור... נתפלל גם על זה בנפרד וה' יעזור לנו גם על זה בנפרד ואנחנו נעשה גם על זה יום טוב בנפרד... תן לנו לשמוח על כל שלב של הישועה בנפרד... זה מה שהיה קורה לו יצויר שהסיפור של פורים היה קורה מאתיים שנה לאחמ"כ...

כידוע: פורים זה נצח!!! חנוכה זה הוד!!! זה שתי גישות בעבודת ה'... יש עבודת ה' בדרך של נצח... עד שאני לא מנצח לגמרי... עד שאני לא מגיע למקסימום אין עדיין כלום... זה מרדכי ואסתר... זה פורים... אבל חנוכה זה הוד... לדעת להודות על כל שלב... לדעת לשמוח עם כל מאבק נוסף שניצחת בו... זה דור שעליו נאמר "שהיו מחבבים את הצרות..." מה פירוש מחבבים את הצרות?? יודעים לקחת כל ישועה ולהפריט אותה... לא נבהלים שארכה לנו הישועה... לא נבהלים שאורך לישועה זמן והיא מגיעה לאט לאט... אדרבה... כל שלב נוסף בישועה שמחים עם זה... חוגגים עם זה... ותוך כדי מחכים כבר לשלב הבא... אברך יקר: אשתך קיבלה סו"ס מיליון מקום?? זה סיבה טובה לשמוח... אה... מה יהיה אח"כ?? סליחה... מה... זה פורים?? בפורים יש רק יום אחד!!! מחכים שתבא הישועה לגמרי ורק אז שמחים... אבל כעת חנוכה... בחנוכה יש אישור לשמונה ימים של שמחה... לשמוח על המיליון מקום הנוכחי... לשמוח שוב על המיליון מקום שיבא אחריו... ושוב לשמוח על השעות הקבועה שתבא אחריה... ושוב לשמוח על השעות נוספות שהגברת תקבל... (ואז לשמוח שסו"ס היא קיבלה

לקחת את המיליונים האלו... וכשהוא לא הצליח אנחנו מחבבים את הצרות שמזכירים לנו לשמוח ולקגוש שוב את האוצרות היהודים שיש לנו...

כלפי מה הדברים אמורים???

מקודם... במסר הקודם והראשון שנכתב במאמר זה... המסר היה שבחנוכה אנו לומדים לשמוח בישועה חלקית!!! לשמוח בכל שלב בישועה...

אבל כעת אני רוצה להגיד נקודה עוד יותר עמוקה:

חנוכה מלמד אותנו לשמוח על עצם זה שאנחנו **ממשיכים!!!**

עזוב... יהודי שמבין מה שהוא עושה ועל איזה שיבר הוא יושב... הוא לא צריך ישועה וגם לא חלקית בשביל להבין על מה יש לו לשמוח... יהודי הוא מספיק מיליונר בשביל לשמוח שברוך ה' אני **ממשיך** להיות מיליונר!!!

אתה יודע מה זה דבור שלנו **להמשיך** להיות בחור ישיבה שיושב ולומד???

אתה יודע מזה אברך שמחתן ילדים ומסוגל **להמשיך** להיות אברך???

אתה יודע מה זה יהודי שעובר ניסיונות **וממשיך** להיות נאמן לה'???

אתה יודע מה זה יהודי **שממשיך** לחיות???

כן... כל בוקר יהודי פותח את העיניים ופוצח בשבח והודאה לה'... אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראת אתה נפחת בי...

ר' ייד... רגע רגע... חכה חכה... מוקדם מידי לשמוח... אתה מודה לה' שהוא נתן לך את הנשמה... המתנה הזו היא לא סופית... כי מי יודע מה יהיה מחר??? אולי מחר הקב"ה יקח לך את הנשמה בחזרה...

מה עונה היהודי?? ידעתי גם ידעתי!!! אני יודע שהוא עתיד ליטלה ממני... אבל כל זמן... כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך... כל זמן שאני **ממשיך** לחיות!!! על כל רגע נוסף שאני ממשיך לחיות כמו יהודי זה כבר סיבה להודות לה'... רק יהודי שמבין את משמעות החיים יכול להגיד כזה משפט... אבל גוי... אם תרצה שהוא יודה לה' שנתן לו את הנשמה... הוא צריך שהקב"ה יחתום לו חוזה שהנשמה חלוטה לו!!! אחרת... מה יש לו מיום אחד יותר או פחות בחיים... אבל אני יהודי!!! אני יודע מה שווה יום של יהודי!!! אני מודה על עצם זה שאני **ממשיך** לחיות!!! כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותי...

המאמר הזה הוא עדיין חומר גלם... כתוב כאן שיהודי יודע שהוא מיליונר... יודע להעריך רגע בחיים... נו... אנחנו באמת מרגישים ככה?? לא!!! רחוקים מזה... בשביל זה יש לנו את חנוכה... ללמוד את עצמנו... לקחת את הנר של חנוכה ולחפש את עצמנו בנרות... להבין את הגדלות של יהודי... הכח **להמשיך!!!**

ואומר לו באדיבות... לא!!! אל תשנה אותי... **טוב לי פה!!!** החילוני פשוט רואה מולו חומה בגובה של מאה קילומטר שמאחוריה בטח מחביאים מיליארדים... ולכן זה מדיר שינה מעיניו... כי הוא פשוט מתוסבך עלינו... נעצור כאן... חרגתי מהנושא... עכ"פ נחזור לעניינינו...

המשאלת לב היהודית היא בשה"כ להמשיך!!! זהו!!! לא צריך יותר!!! אני מספיק מיליונר... לא מחפש יותר... רק תן לי להמשיך במצב הנוכחי..

ומעתה: היות וזו משאלת הלב של יהודי... אז כל פעם שמגיע אויב ומנסה להפסיק את היהודי... שהוא לא יוכל להמשיך!!! היהודי נכנס למלחמת הישרדות... ונאבק עם כל הכח על הזכות הבסיסית הזו שיתנו לו להמשיך!!! וממילא שיהודי מתגבר... ומצליח כן להמשיך!!!! יש פה נצחון... רצית להפסיק אותי... והנה... לא הצלחת... **אני ממשיך!!!**

הבנת מה אמרת??? **אני אתן לך דוגמא...**

לפני שבעים שנה קם עלינו הצורך הנאצי והרג שש מיליון יהודים... עכשיו אני שואל אותך: שורה תחתונה: מי נקרא שניצח?? האם אנחנו ניצחנו או אותו צורך ניצח?? אם תשאל חילוני... ברור שהגרמנים ניצחו... לידער לידער... אם אותו רשע הרג שלוש מכלל ישראל... מאוד קשה להגיד שאנחנו ניצחנו... אבל אם תשאל את סבתא שלי מה היא תענה לך?? **ברור שאנחנו ניצחנו!!!** ולמה?? כי אותו רשע... מה הוא רצה?? לעצור אותנו!!! שנצח ישראל **לא** ימשיך!!! והנה... אנחנו **ממשיכים** ובגדול... אז אנחנו ניצחנו... בשביל להגיד כזה משפט צריך להבין עד כמה היהודי הוא מלייארדר שהוא בשה"כ צריך **להמשיך** ככה!!! (תבין: כשסבתא שלי אומרת שהיא ניצחה את היטלר... מה היא מתכוונת?? שהיא כבשה את ברלין?? לא!!! אלא מאי?? **אני מיליונרית!!!** הגיע גנב ורצה לקחת את המיליונים שלי... ובסוף הוא התפגר ואני נשארתי לשבת על המיליונים!!!) ממילא כשאנחנו מודים לה' על הנס של חנוכה... ש... ש... מה קרה?? שהיו יוונים שעשו לנו צרות במשך עשרות שנים... ובסוף הם הפסיקו לעשות לנו צרות... נו... מה יש להודות בזה?? היה לך קוץ שהכאיב לך... סו"ס הצלחת להסיר את הקוץ... ומעשיו אין לך כבר קוץ... לכן אתה נהיה מאושר?? מה התשובה?? לא!!! לא הבנת!!! חסר לך פרטים בתמונה... אני חתן ביום חופתו! אני שמח ומאושר... למה?? כי אני חתן!!! רק מה?? פתאום הגיע קוץ והפריע לי ולא נתן לי לשמוח... ברגע שהסרתי את הקוץ... ומעשיו אני חוזר להיות שמח... על מה?? על זה שאני חתן!!! (לא על הקוץ... מי מדבר על הקוץ...)

אנחנו בחנוכה שמחים ומודים לה'.. על מה?? על זה שאנחנו יהודים!!! זהו!!! אה... מה קרה בדיוק עכשיו שנזכרנו שאנחנו יהודים??

פשוט מאוד: מישהו ניסה להפסיק את זה... מישהו ניסה לעצור אותנו... מישהו הפריע לנו לשמוח בזה... וב"ה בחנוכה התפטרנו ממנו... אז אנחנו כעת חוזרים לשמוח על עצם זה שאנחנו יהודים!!! **הבנת את הרעיון???** זה לא שבחנוכה זה שמחה של יוון... ובפורים זה שמחה של פרס ובפסח זה שמחה של מצרים... **לא!!! השמחה היא שמחה אחת!!!** אנחנו יהודים מיליונרים!!! זה השמחה היחידה!!! רק אנחנו נזכרים בזה כל פעם שמישהו ניסה לעצור אותנו

חופשה...) אל תחכה לסוף. אל תפספס את השמחה החלקית... תלמד לשמוח בכל שלב... ככה תרויח הרבה יו"ט ומפגש עם ה'

יש פה עוד נקודה שהיא קצת... קצת פחות שווה לכל נפש... קצת עמוקה... והכי הכי: צריך עבודה פנימית כדי להגיע לזה...

ובכן: אדם שרע לו בחיים... אדם שנמצא בחובות ובמצב לא תקין... הוא מקווה ומייחל שיהיה **שינוי** במצב... שיהיה **מהפך** לטובה... שיקרה משהו מיוחד והחיים **ישתנו לטובה** כיו... כיו... לא טוב לו עם המצב הנוכחי...

לעומת זאת אדם שטוב לו... אדם שנמצא במצב האידיאלי ביותר מבחינתו... טוב לו עם המצב שלו... הוא דווקא לא מקווה שיהיה שינוי... אדרבה... בדיוק ההיפך... הוא רוצה דבר אחד ויחיד... **ש י מ ש י ח!!! שימשיך ככה!!!** וממילא: יהודי שעושה רצון ה' והוא עומד מאחורי מה שהוא עושה והוא שלם ושמוח עם זה... הוא לא מצפה לשינויים מיוחדים... אדרבה... הוא מייחל לדבר אחד... אני רוצה **להמשיך** לעשות את מה שאני כבר שאני עושה!!! אחת שאלתי... שבתי בבית ה' כל ימי חיי... אני רוצה להמשיך לשבת בבית ה'... הסוג היחודי הזה של משאלת לב **להמשיך!!!** זו משאלת לב נדירה מאוד שקיימת רק אצל יהודי עובד ה'... כי כל אחד אחר... גם אדם שטוב לו בחיים... אבל כידוע... יש לו מנה רוצה מאתיים... וגם הנפש לא תמלא וכו' וכו'... ממילא משאלת לב כזו צנועה ופנימית שאני לא רוצה ולא מחפש יותר... רק להמשיך ככה!! זו משאלה יהודית מובהקת... רק ליהודי יכול להיות כזה עושר פנימי שהוא לא רוצה יותר... **רק להמשיך ככה!!!** ואגב: זו גופא הסיבה שהחילונים כ"כ מתפוצצים מאיתנו... כי כידוע... בפוליטיקה החרדים הם תמיד הכי נוחים!!! כל ראש ממשלה נורמלי שדואג לעצמו... מעדיף להרכיב ממשלה עם חרדים... למה?? כי לחרדים אין דרישות!!! הם לא מחפשים להשתלט... ולא מחפשים להתקדם... ולא רוצים לעשות מהפכות מיוחדות... טוב להם עם מה שיש להם והם בשה"כ רוצים **להמשיך!!!** להמשיך להיות חרדים... תן לנו לחיות כמו חרדים... וזה... לא רוצים יותר...

נו... אם ככה... אז למה תכל'ס... החרדים כ"כ מושמצים?? למה החילונים כל הזמן מחפשים אותנו בסיבוב?? אתה יודע למה???

כי הם פשוט מתוסבכים עעעעע!!! ולמה?? כי תחשוב: בן אדם שמשדר כזו עוצמה פנימית... שהכל טוב לי... אני לא רוצה שהמצב שלי ישתנה... לא מחפש לפרוץ קדימה... איפה שאני נמצא זה כבר המצב הכי אידיאלי מצדי ורק תתן לי **להמשיך ככה!!!** אדם שזו משאלת לב היחידה שלו... הוא משדר עוצמה כזו אדירה שהחילוני לא יודע איך להכיל ולאכול אותה... כי מי כמו החילוני יודע כמה רע לו עם המצב הנוכחי שלו... והוא החילוני ממש ממש לא רוצה להמשיך את מה שהוא כבר עושה... הוא כל היום מחפש מתחת הריצפה מה אני יכול לשנות ולאיפה אפשר לברוח ולשפר ולהפוך את החיים... וכשהחרדי מחייך מולו

המשך: והדליקו נרות בחצרות קדשך... וקבעו...

תקציר: שבוע שעבר עצרנו עם ר' אחיה הלוי שנשלח בדחיפות מבית המקדש לישב תקוע שבנחלת אשר כדי למסוק זיתים ולהביא שמן כתיב למנוחה... ר' אחיה עושה כעת את דרכו כבר ביום השלישי בלב כבד... לבו במזרח... לבו בבית המקדש... מה קורה שם?? האם הדליקו היום ואתמול נרות המנוחה או לא... שלשום כן! שלשום היה לנו את פך השמן היחיד שנותן... אבל מה הלאה... מה שבטוח... עיני כל ישראל נשאות אלינו ואנחנו צריכים להזדרז... ר' אחיה שוב מושך ברסן של הסוס... נו... הלאה... צריך להגיע... והנה סו"ס כעת... לקראת שעת מנחה קטנה... אנחנו מתחילים לראות מרחוק את רמות מנשה... שמאחורי ההרים האלו אנחנו כבר נוכל לראות מרחוק את בקעת בית נתופה של נחלת אשר... זה אומר שאנחנו כבר מתקרבים... בשעת לילה מאוחרת הגיעה משלחת הלויים מטעם המקדש... ומיד! מיד ניגשים לעבודה... אין זמן לחכות אפילו לבוקר... הזעקנו מיד את תושבי תקוע והוצאנו אותם מהמיטות לשיבת חירום קדחתנית והתייעצות שדה מה תכנית העבודה ולאן פנינו מועדות... בקשנו שיראו לנו איפה נמצא הההפרס האגורי והנוטף והמובחר ביותר... ויצאנו לדרך... התחלנו במלאכת המסיקה!!! סליחה... התבלבלתי... לא מסיקה... מסיקה עושים רק בזיתים פשוטים... לוקחים את העץ ומתחילים להרביץ לו עד שכל הזיתים ככה נופלים בעירוביבא באהבת ישראל... אבל כאן שמדובר בשמן למנוחה כאן אי אפשר לעשות מסיקה... אלא גרוגור!!! עולים בעדינות על העץ ומורידים זיתים מאוד מסוימים... ע"כ מיד מפסטי בזריות ובעדינות ובמינונות על עץ הזית היוקרתי ביותר... **כן... אני כבר מוסחה בזה!!!** בימים כתקנם אנחנו מגיעים לכאן בצורה מסודרת ומתעכבים כאן שבועות שלימים במיון הזיתים לפי רמת הטיב שלהם... **תבין:** הנושא של קטיף הזיתים זה מקצוע שלם שאנחנו בתור לויים שזה השער שלנו במקדש... היינו צריכים לעבור הכשרה והתמקצעות במשך שנים עד שהגענו לרמת הטיב הנדרשת כיאה וכיאות לבית ה'... (אגב: הרמב"ם המפורסם שמדבר על הידור במצות זה שם לגבי השמן של המנוחה סוף הלכות איסורי מזבח, טוב לשון את הרמב"ם היה מילה במילה בע"פ.) אני רוצה שתבין: הרמה של טיב השמן מתחלק **לתשע רמות!!!** שים לב: **תשע רמות של טיבו!!!** זאת אומרת: יש לנו פה תשע בתי בד... לכל בית בד יש את הרמה שלו!!! אבל אנחנו כעת מתמקדים בבית בד אחד ויחיד שקרא 'א' א' א'!!! זה בית הבד השפיץ שבשפיץ המובחר ביותר שאין למעלה ממנו שממנו לוקחים למנוחה... וזה כבר עבודת נמלים ובימים כתקנם זה מה שאנחנו מבילים פה ימים שלימים עד שאנחנו מוציאים מכאן כמות שמן שתספיק למנוחה לכל השנה (תעשה חשבון): חצי לוג לכל נר, זה אומר שלוש וחצי לוגין לכל לילה... כפול 365 ימים בשנה... ולפי השיטות שמדליקים גם בבוקר אז תכפיל כפול שתיים)... אבל הפעם אין לנו זמן!! מחכים לנו שם במקדש בכיליון עיניים... אנחנו בסה"כ רוצים כמות מינימלית בתור עזרה ראשונה... לשבועיים וחצי שלוש... עד שנחזור לכאן שוב בישוב הדעת... ואז אנחנו נמסוק את כל הזיתים... ואז כל זית יקבל את היחס האישי שלו... לאיזה בית בד מהתשע רמות הוא מסווג ומתאים... מה המירב המיטב שאפשר להוציא ממנו... אבל עכשיו כאמור!!! אין זמן לזה... אנחנו מתמקדים רק בבית בד 'א' א' א'... ש... שמה זה אומר???

ובכן: עולים לראש האילן!!! למעלה למעלה!!! הכי הכי למעלה!!! הזיתים הבודדים שנמצאים בראש האילן הם הזיתים הכי מיוחסים... מה יש? השמש מכה עליהם וממילא הם מתבשלים מהשמש **כשהם עוד מחוברים**. לעומת זאת הזיתים שגדלים באמצע או בתחתית עץ הזית... הענפים כבר מסתירים את אור השמש... ואז הזית לא מבושל מעצמו... אלא צריך לקטוף אותו **ואז** להעלות אותו לגג כדי שיתבשל בשמש כשהוא כבר תלוש! זה כבר רמה אחרת... בייחס לטיב של הזיתים זה כבר נחשב **רמה רביעית ואילן!!!** (אמנם גם רמה רביעית כשרה למנוחה אבל זה כבר בדיעבד) לעומת זאת הזיתים שגדלים בראש האילן ומתבשלים ישירות מהשמש זו **הרמה הראשונה** בטיב הזיתים!! ובשביל זה הגענו עד לכאן!!! כעת אנחנו מרגירים אותם אחד אחד... מכניסים אותם לתוך מסננת... ואז נותנים עליהם מכה אחת או שתיים עם מכתשת... בום!!! הזית נפצע ונפתח מהמכה... ואז לאט לאט מתחיל לזוב שמן... אבל בשלב הזה רק טיפ טיפה שמן יוצא... למה???

כי כידוע... **לזית יש שלוש נשמות!!!** ובשביל להוציא את השמן מהזית צריך להוציא לו את הנשששמה... ואם ככה אז בשביל להוציא את כל השמן מהזית צריך לעשות לו **שלוש פעמים יציאת נשמה**... וכל פעם זה יציאת נשמה יותר רצינית... אז זהו!!! שהיציאה הראשונה זה הבום הראשון הזה שאתה מכה פעם אחת על השמן עד שהוא נבקע... זה מה שנקרא **"תי ת"ת"!!!** זה מה שצריך למנוחה... כתיב ל--מאור!!! רק שאז כאמור יוצא רק טיפ טיפה שמן... ואז עוברים ליציאת נשמה **השנייה**... לוקחים קורה כבידה ולוחצים אותה עם כל הכח על הזיתים... ואז יוצא עוד יותר שמן... וזה כבר נקרא **"טעינה"!!!** (זה כבר לא כשר למנוחה... כי זה כבר לא מהשלב של הכתיב ל--מאור... אלא משלב ה**טעינה** שלאח"כ) אבל חכה... לא גמרנו... סיכמנו שיש לשמן נשמה **שלישית**... אחרי **הטעינה**... עכשיו לוקחים אותו לריחים ותוחנים אותו דק דק **ואז יוצא עוד!!! עוד שמן!!!** וזהו!!! עכשיו סיימנו! מכאן ואילך מה שנשאר זה כבר פסולת של זיתים ונקרא גפת... (אתה חוזק לפגוש את זה במסכת שבת בהסקה של פרק כירה או בהטמנה של במה טומיון...) כעת מניתי לפניך את השלוש רמות הראשונות של טיב השמן!!! א. כתישה של הזית שבראש העץ! ב. טעינה שלול! ג. טחינה שלול! נעצור כאן. ברמה הרביעית של השמן. יש עוד חמש רמות נוספות של שמן... אבל מסתמא התעייפת... אבל תדע לך שאלו שעושים את זה הם עוד יותר עייפים ממך... לא לחינם שמן זית סגולה לזכרון... כי הוא מגיע בעמל רב... (למי שכן צמא לדעת... בקיצור נמרץ: הרמה **הרביעית** זה זית **שלא** הגיע מראש העץ... אלא **מאמצע או תחתית** העץ... ומסילא צריך לבשל אותו בגג... ואז כותשים אותו, **וזה טוענים אותו וזה כבר רמה ה'**, ואז חוזרים ותוחנים אותו **וזה כבר רמה ז'** ואז טוענים אותו בקורה **וזה רמה ח'**, ואז חוזרים ותוחנים אותם **וזה רמה ט'**, בקיצור: אם קלטת את הרעיון, יש כמו מבה של איקס אגול- שלוש כפול שלוש! שלוש סוגים שבכל אחד זה 3 דגרות ולמנוחה כשר הראשון והרביעי והשביעי... כלומר הרמה א' של שלוש הסוגים... כי המנוחה צריכה **מינשה** בלבד בלי טעינה ובלו טחינה... הבנת??) ברוך ה'... לאחר שמונה שעות של עבודה מאומצת... לאחר עבודת נמלים של גרוגור של עוד ועוד זית... ועוד טיפה ועוד טיפה...

ברוך ה' הגענו לאיזה שמוניים לוג... (זה יספיק לנו לקצת יותר משלוש שבועות עד שנחזור לכאן שוב.) נפרדנו לשלום ויצאנו בשעטה לכיוון ירושלים בחזרה... נסענו יומם ולילה... כל פעם שהגיע שעת בין הערביים ואנחנו עדיין בדרך... נפלה עלי עננה... דאגה כבדה כרסמה ביי... מה... מה קורה עכשיו בבית המקדש?? וכי יכול להיות שלא מדליקים נרות המנוחה ומחכים לנו... נו... דיהו... והנה עכשיו שמונה בבוקר... סוף סוף אנחנו כבר נחלת אפרים... ואנחנו חייבים להספיק להגיע עד שלוש אחרי צהרים לירושלים!!! חייבים להספיק להגיע לתמיד של בין הערביים... כדי שנוכל להגיש למתיתיהו כה"ג את השמן למנוחה... ו... ו... והגענו!!!! השמחה והרנה שפגשנו בירושלים הייתה זרה ומשונה לנו... לא הבנו למה כולם שמחים ומאירים... לא היה לנו זמן לשאול... רצנו מהר מהר והספקנו להגיע לקול המגרפה שמכריז הגיע קטורת של בין הערביים... כמעט פרצנו לתוך לשכתו של מתיתיהו כהן גדול... הנה... הנה השמן למנוחה... אישי כה"ג... אתה יכול לקדש את השמן במידת חצי לוג ולהדליק מיד את המנוחה... מתיתיהו קיבל אותנו בשמחה עצומה ואז סיפר לנו את הנס הגדול שאירע במקדש בשמונה ימים האחרונים. שמח ומתיתיהו ואמר. סו"ס הגעתם ומכאן ואילך כבר לא נצטרך נס!!! מכאן ואילך יש לנו את הזכות להאיר לקב"ה במהדרין סן המהדרין...

"למען לא נבוש..." מושגים בסיסיים בהלכה.

נר הנוכח, מצוה חביבה עד מאוד...

לאתם בחורים שזה לא לגמרי ברור להם!!! **להזכירכם:** נר הנוכח מצוה חביבה היא עד מאוד וצריך ליהדר בה מאוד!!! כך לשון הרמב"ם... קצת מצחיק לדבר על זה... אבל צריך לדעת שאם הרמב"ם אומר שהיא מצוה חביבה עד מאוד... זה אומר שיש בנר הנוכח כח להאיר ולהשפיע על השטייגן שלך לאורך זמן חורף הקרוב... כך שכדאי לקחת את המצוה הזו ברצינות ולא לזלזל בה!!! אנשים נשואים פחות צריכים חיזוק בעניין הזה... אבל בחורים לפעמים יש להם מה להתחזק במצוה זו... סו"ס זמן הדלקת נר הנוכח יוצא **בדיוק באמצע היום!!!** זה אומר שכל אירוע או טיול או אפילו מפגש משפחתי שאתה מתכנן אותו לימי החנוכה חייב להיות **מתאים עם זמן הדלקת נרות!!!** או שאתה **מספיק לחזור** עד זמן ההדלקה... או שאתה **יוצא רק לאחר** זמן ההדלקה... **וזה לא פשוט!!!** הטיול האחרון שזכור לי שחזרתי כבר בשעה 4 בצהרים היה בכתה ד' בחידר... מכיתה ה' ואילך כבר לא זכור לי טיול שחזרנו לפני שיש או שבע בערב... מה שכן זכור לי... זכור לי הרבה טיולים שתכננו לחזור בארבע בצהרים וחזרנו בשעה שמונה... (הלך מהטיולים האלו אירעו בימי החנוכה בעצמם... שכידוע חנוכה הוא תג הפקקים בדרכים, אולי לזכר הפקק של פך השמן...) וזה בהחלט מגביל!!! ומשום מה... ממש ממש במקרה ההגבלה הזו יוצאת בדיוק בחנוכה... בדיוק ביומי דפגרא ובימים שיש בהם את כל האירועים והאטרקציות... בדיוק אז יש גם את ההגבלה הזו שצריך להיות רתוק למקום בשעת בין השמשות או צאת הכוכבים... אז זהו שלא!!!

את כל האירועים שלך תעשה לפני כן או אחרי כן... כי חנוכה זה הדלקת נרות ואמירת ההלל ולא שום דבר אחר!!! כך אירוע או חגיגה או טיול הוא לגמרי דבר הירשתי... אפילו להבדיל ההדלקה של הרבה שליט"א או הטייש או כל מסיבת חנוכה זה רשות... ואילו ההדלקה שלך היא מצות היום והיא חובה!!! מה תגיד?? מותר... בדורות האחרונים נהגו להקל ואפשר להדליק גם מאוחר... אין בעיה... יתכן שאתה צודק... אבל הזוהר בנר יש לו הבטחה שהוא יזכה לבנים ת"ח וכ"ש הוא עצמו... ואם אתה מקל... אז אתה לא בכלל זהיר בנר!!!

חזן מזה... בייחס לנרות מצינו אצל אהרן הכהן את המושג **"מלמד שלא שינה"!!!** משמע מזה שכשמגיעים לעבודה של הדלקת הנרות יש מקום לביטוי אישי... ואם אהרן הכהן היה באמת רוצה לבטאות את עצמו הוא היה משנה ממה שהוא הצטווה... א"כ צריך לדעת שעל אותו משקל בחנוכה... בסופו של דבר הדלקת נר חנוכה זה **"אשר קדשנו במצוותיו וציוונו"!!!** והיכן ציוונו? מ-**לא תסור!** צריך לזכור שבסופו של דבר חז"ל הם אלו שקובעים את לוח הזמנים ואת התכניה של מצות הדלקת נר חנוכה... ואם אנחנו רוצים באמת לקבל את ההלכה של חנוכה... בסופו של דבר ההוראות וכללי השימוש נמצאים בשו"ע הלכות חנוכה והנושאי כלים והמשנה ברורה... כל העניינים הגדולים וכל הביטוי האישי ואפילו החצי שעה לשבת מול הנרות לא עומדים במשקל מול עצם קיום ההלכה כמות שהיא לפי כל פרטיה ודקדוקיה, וידוע שאלתו של ר' יצחק סני נהור בן הראב"ד ששאל: הרי קי"ל: "הרגיל בנר היווין ליה בניס ת"ח" או... אז איפה הם? איפה כל התלמידים חכמים?? והוא ענה בפשטות: שכנראה לא באמת מדקדקים והזירים בקיום המצוה!!! פעם זה היה נשמע לי מאוד מוזר... וכי אנחנו לא מדקדקים?? ואז גיליתי שכך... אני יושב חצי שעה מול הנרות... אומר המון תפילות ותהילים... שר שלוש פעמים מעוז צור... ותכל"ם... החנוכה שלי לא עומדת לגמרי במקום הראוי... ועוד כמה דקדוקי הלכה שהזנחתי אותם... אז בבקשה...

אודות האסונות הנוראים בתקופה האחרונה...

טרגדיה מחרידה ומזעזעת כל לב אירעה בשבוע האחרון בבני ברק... אבא שנדם לבו מרוב עגמת נפש על מוות בעריסה של בנו יחידו שבא לו לאחר שנים של ציפיה... והטרגדיה הזו מצטרפת לעוד רשימה של אסונות ומיתות משונות שאירעו בתקופה האחרונה... שמכל הרעמים הרועמים האלו... זועק שהם לא נבראו ולא באו אלא לפשט עקמומיות שבלבנו...

בינינו לבין עצמנו... מה זועק מהטרגדיה הזו??? שהיות ואנחנו כבר לא כ"כ מזדעזעים ממוות בעריסה כ"כ... כי לדאבונו הרב זה משהו שכבר יותר מצוי ל"ע... והרי הקב"ה כן עושה את זה בשביל לעורר אותנו... ותכל"ס... אנחנו לא מתעוררים... **לכן מה ה' עשה???** ה' הצמיד למוות בעריסה עוד טרגדיה!!! שהפעם האבא הצטרף לבנו ועלה בסערה השמימיה... כדי שכן נזדעזע... כדי שזה כן יטלטל אותנו ונפנים שהקב"ה רוצה מאיתנו רצינות... והאמת היא שהזעזוע העיקרי שצריך לטלטל אותנו זה לאו דווקא האסון כמות שהוא... **אלא מה שעומד מאחוריו!!!** אם אב צעיר מקבל דום לב כמה ימים לאחר פטירת בנו במוות בעריסה זה רק נותן לנו אמת מידה איזה סאת יגון ושברון לב אותו אבא היה שרוי... (למרות הגבורה היהודית והקבלה באהבה) ובינינו... הרי אם אותו אבא לא היה מקבל דום לב... אנחנו היינו ממשיכים לעבור לידו ולחזור לסדר היום... כי התרגלנו לכאלו סיפורים... כל אחד מאיתנו מכיר הורים שעברו את זה וממשיכים הלאה את החיים... אז הנה... כעת קרה כזה אסון שיש בו כדי להעמיד אותנו מול עוצמת הטרגדיה!!! בשביל שנקלט מה עומד מאחורי **ה' טרגדיה** כזו שקוראת!!! כן... ימידי ריקה... אתה קורא בעיתון על אסון שקרה... ומחר העיתון ממשיך הלאה... החיים ממשיכים הלאה... אבל אותה משפחה שחוותה את האסון הזה... זה ממשיך ללוות אותם עוד שנים רבות... **אי אפשר להישאר שאננים!!! אי אפשר להמשיך להישאר אדישים!!! אי אפשר!!!** כן... אנחנו לא כ"כ אשמים... אי אפשר כ"כ לבא אלינו בטענות... כל בוקר מגיע לתיבת דואר שלנו העיתון שמונקז בו אוסף כל הצרות שאירעו ביממה האחרונה בכל גבול ישראל... וזה בהכרח עושה אותנו אדישים... לכן הקב"ה נאלץ כביכול להביא מקרים עוד יותר קשים... כדי שגם לאחר האדישות אנחנו נהיה מוכרחים להתעשת ולהבין שהקב"ה רוצה משהו...

---ובכן: במה אנחנו יכולים להתחזק???

אז נמכון של-כ יודע מרת נפשו... ומאז שאין לנו אורים ותומים וגם לא בת קול (שהייתה לכה"פ כהרם ביבנה ומצביעה מכה זו מפני מה היא) אז אין לנו את רוח הקודש להצביע בצורה ברורה על משהו מסוים... מה שבטוח זה כשקורה כאלו דברים הקב"ה רוצה להראות לנו **שה רציני!!!** הקב"ה תובע מאיתנו כעת **רצינות!!!!** עשיתי: במה בדיוק צריך להיות רציני?? זה כבר אינדיבידואלי... כל אחד צריך להתחיל להיות יותר רציני במה שהוא עדיין לא רציני... או במה שהוא עדיין לא לגמרי רציני...

אבל בכל זאת!!! יש נקודה מסוימת שאולי כן אפשר להצביע עליה.

רינה של תורה בלילה!!!

ס"ס נמצאים אנו בתחילת לילי טבת הארוכים... שיש עלינו תביעה מאוד קפדנית בשמים **להשמיע קול תורה בלילה!!!** עד כדי כך שאי שם בט"ו באב... שאז הלילה רק **מתחיל** **יוסף יוסף!!!** מי שלא מוסיף מוכן ואילך בעסק התורה בלילה יאסף רח"ל מעולמנו... כלומר: ככל שמתארך הלילה כך ש תביעה יותר גדולה לשבת ולעסוק בתורה בלילה... וכבר מט"ו באב מתחילה האזהרה הזו... וככל שהלילה מתארך יותר ככה האזהרה הזו הולכת ומתעצמת... כל יום נוסף שהלילה מתארך בעוד דקה ככה האזהרה הזו הולכת וגוברת... **והנה!!! עכשיו הגענו לשיאו!!!** כעת... ממש בשבוע זה אנחנו מגיעים ללילות הארוכים ביותר בשנה **והאזהרה הזו היא כעת בשיאה!!!** אין!!! הקב"ה לא מוותר על עמל התורה בלילה... ולמה דווקא בלילה? כי ביום יש תירוץ טוב... יש עבודה... אדם צריך לעמול לפרנסתו... (עכ"פ פעם זה ככה זה היה בניו...) אבל בלילה?? זהו!!! כולם בבית... אין תירוצים... אתה יכול לקבוע עיתים לתורה ו... ואם יהודי יושב בבית ומתבטל ולא קובע עיתים לתורה ברצינות... אז רח"ל אוי להם לבריות מעלבונה של תורה... (וידוע... כשהשרב פינקוס זי"א שמע על כמה אסונות של מוות בעריסה הוא מיד החליט להתחזק בלימוד התורה בלילה ובמשך תקופה ארוכה הוא היה לומד כל הלילה...)

כולנו מצטערים שאותו תינוק נפטר... כולנו עוד יותר מצטערים שאבא שלו נפטר... מה???

מהי נקודת הצער שלנו?? מה... מה כ"כ כואב לנו??

אז אם היינו חילונים היינו אומרים שהתינוק היה חמוד עם עיניים כחולות ואבא שלו היה מאוד חנמדט ושירת את הקהילה ולכן חבל שהם נפטרו... **אבל אנחנו לא חילונים!!!** אנחנו לפחות מתייירים להיות יהודים מרוממים... וכשאנחנו מצטערים על יהודי שנפטר אנחנו אומרים לנמק (לכה"פ באופן רשמי) הסבר קצת יותר מרומם... מה כואב לנו בזה?? נו... באמת מה?? אז כל אחד מאיתנו שיצמד לקיר וידרש ממנו באמת לנמק... אז העניין הוא: **שכל אדם לעמל תורה נבראו!!!** והתינוק הזה ואביו היו כלי מוכן לעשות קורת רוח לקב"ה בעולמו... וכשהכח והפוטנציאל הזה נאבד מהעולם השכינה בוכה!!! השכינה הפסידה פה שני אנשי קשר יקרים שהיו יכולים לזווג אותה עם הקב"ה... ואנחנו צריכים למלאות את החסר הזה... והכי הכי: לקלוט סוסף סוף אנחנו פה בשביל זה... אנחנו פה הקסם ואת הכלים לקשר ולחבר את הקב"ה בעולם... השכינה רוצה שהקב"ה יהיה פה יחד איתה... אבל הקב"ה צריך כביכול סיבה... **ואנחנו הסיבה!!!** אנחנו השדכנים מניאסיים את קודשא בריך הוא עם שכינתיה... אם הקב"ה יורד לכאן ושומע אותנו מניאסיים פוליטיקה ומדברים בגנות הבנים שלו... הקב"ה נעלב מזה... אין לקב"ה מה לעשות פה איתנו... הוא עולה למעלה ומסתיר פניו... ואז רח"ל קורים אסונות והשכינה בוכה... הבית מפורק... אבא יצא מהבית... והבנים מתגוללים בצרות... השכינה מתנתנת... בואו בני... תרטיבו מעשים טובים... תשמיעו את הקול המתוק שלכם בתורה ואבא מיד ישוב אלינו. **זו העבודה שלנו!!! בפרט בלילי טבת הארוכים!!!** שעיקר יחוד קוב"ה ושכינתיה דווקא בלילה... הקב"ה מחכה לקול יעקב...

וזה בדינינו!!! כן... אנחנו יכולים ל מ נ ו ע את כל הצרות האלו!!!

שמת לב למשפט הזה?? לא שאנחנו אשמים בצרות שקורים... ההגדרה היותר נכונה ומדויקת: **אנחנו יכולים למנוע אותם!!! זה בטוח!!!** למה זה קרה?? לא יודע... חשבונות

שמים... יתגדל ויתקדש שמיא רבה... **אבל אני ואתה יכולים למנוע את זה!!!** ולמה?? כי אני ואתה יכולים לקדש את שמו יתברך בתוך בית המדרש ואז יתקדש שמו יתברך ע"י קול קול יעקב ולא נצטרך להגיע לחרבו של מלאך המוות רח"ל... **זה תלוי בי וברו!!!** אם אנחנו נחליט שאנחנו מתחזקים בעסק התורה... אנחנו יכולים למנוע אסונות ולהביא הרבה ברכה ושמחה לעולם...

וכאן יבא השואל ושאל את השאלה המתבקשת מאלה: הרי האסון הזה קרה בבני ברק... ובני ברק היא עיר מלאה חכמים וסופרים ויושב שם מרן ר' חיים קנייבסקי שליט"א ועוד עמלי תורה גדולים וטובים והם הרי לא הצליחו למנוע את האסון... אז בדיוק הדף היומי שלי... בדיוק הרינה של תורה שלי בלילה... היא?? היא תמנע את האסון להבא? **אז תתפלל לשמוע... אבל!!! זו גמי מפורשת**

התענית:

"בסורא הוה דברתא, בשבבותיה דרב לא הוה דברתא" (כא)- בסורא היה מגיפת דבר... ואילו בשכונה של רב לא הייתה מגיפה... **ממשכה הגמי ואומרת משפט מאוד מסתורי** כבוד מינה משום זכותא דרב דנפיש, אתחיו להו בחלמא, רב דנפישא זכותה טובא היא מילתא זוטרתא היא לרב אלא משום ההוא גברא דשילל וכו', כתוב כאן: שכולם היו בטוחים שההצלה הייתה בזכות רב!! אם המגיפה פסחה על השכונה זה בזכות תורתו של רב שהגינה... ואז כל תושבי השכונה קיבלו חלום מהשמים... **שלא!!! זה לא בזכות רב!!!** ולמה?? כי רב שהזכות שלו **כ"כ גדולה**... אז בשבילו להגן באופן ספציפי רק על השכונה שלו... זה מה שנקרא **קטן עלינו!!!** אז מה כן?? יש פה יהודי אחד בשכונה שהוא קברן והוא עשה חסד ובזכותו כל השכונה ניצלה... **אתה מבין את הסיפור הזה???** כתוב פה דבר מאוד פלאי ותמוה: שהיות והזכות של רב **כ"כ גדולה**... זה עצמו סיבה שהזכות **הגדולה** שלו לא יכולה להגין על שכונה **קטנה!!!** צריך למצא **זכות יותר קטנה** בשביל שתגן... **אתה מבין את זה???** אני לא מבין את זה... זו סוגיה עמוקה שצריך פעם אחת לפתוח אותה בעיון... **אבל דבר אחד בטוח שכתוב כאן**

בבירור: שבשמים לא מסתפקים בכסף גדול!!!

בשמים לא מסתפקים בעסק התורה העצום של מרן ר' חיים קנייבסקי... בשמים רוצים גם כסף יותר קטן... נזיל... הקב"ה צריך גם את הלימוד שלך!! כן... אתה הקטן... בשביל להציל ממוות בעריסה בשכונה בבני ברק יתכן **שצריך דווקא את הלימוד תורה שלך** שהוא יציל את כל השכונה מפגע רע... וקח בחשבון שיתכן וגם הלימוד של אברך כולל בעיון בסדר א' או לימוד של בחור ישיבה מתמודד בסדר ג' או גם כסף גדול... זה כסף גדול כ"כ שכל כולו הולך לתקצב ולממן כיפת ברזל ושמירה לכל תושבי הדרום ועוטף עזה או למנוע גזירות כלליות ומקיפות מכלל ישראל... ואילו בשביל להציל את השכונה הקטנה שלך שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולם... בשביל זה צריך **שאתה!!!** אתה תקבל על עצמך **היום** להתחיל ללמוד דף היומי!!! וממילא **כן... זה באמת תלוי ברו!!! דווקא ברו!!!** הקב"ה מחכה ליון הסיימים **ש ל ר ל !!!** לא רק ליון הסיימים של מרן ר' חיים קנייבסקי... יין הסיימים שלך גם יכול לפעול ישועות...

אתה יודע מה??? יין הסיימים של מרן ר' חיים קנייבסקי שהוא מסיים את ככלל התורה כולה... בבלי וירושלמי ספרא מכלילתא וכו'... זה יין שיכול לפקוד עקריות לאחר 45 שנה... ולהביא שידוכים בגיל מבוגר מאוד... ולהחזיר בנים אובדים לאבנים משומים... אבל יין הסיימים הפיקאקלע שלך שאתה חסיים בסה"כ את מסכת ברכות ואח"כ שבת... זה יין שיכול להביא שידוך לבת הלא כ"כ מבוגרת שלך... או לעשות לך עוד קצת נחת מהילדים שזה ממש לא יזיק לך... והכי הכי: לעשות נחת רוח לאבא שבשמים שעשית שלום בפמליא של מעלה... וחסכת לקב"ה עוד רמז מצמרר ומטלטל שלא יצטרף לרמוז לך שוב ושוב שהוא בסה"כ חפץ בקול התורה שלך שישמע... אז שוב... להגיד שאני אשם שהאסונות האלו קורים... עזוב... זה נשמע די רחוק... (צריך להיות בעל מדרגה בשביל לחשוב כך) כי למה להפיל את זה בדיוק עלי...?? מה אני בדיוק עשיתי...?? אבל הגירסא היותר נכונה והיותר מדויקת: **אתה!!! אתה יכול למנוע את זה!!!** אם אתה יהיה יותר רציני ועקבי בלצאת עם מטריה כל לילה למנע בשביל לקבוע עיתים **קבועים** לתורה כציווי של המ"ב (סי קנה" סק"ד)... אתה תמנע מגיפה מ"שבבותך" משכונתך... (אמר לי פעם אדם שנגמל מעישון: תמיד אמרו לי שהעישון מביא את כל המחלות... אה... זולת... כי לא חסרים אנשים שלא מעשנים שחולים... אבל פעם אחת אמרו לי: שיש הרבה מחלות שהגוף מספיק חסון בשביל להתגבר עליהם... ואם בן אדם מעשן הגוף שלו לא מספיק בריא לצאת מהם... אוהו... את הגירסא הזו קבלתי... כי זה כבר באמת נכון ואמיתי...)

כן... אתה יכול לגרום לקב"ה שישמח במעשיו וממילא יחמול על מעשיו!!! כן... אם קורים כאלו אסונות זה הוכחה שחסר לקב"ה **שמחה במעשיו** ואתה יכול לספק את השמחה הזו... אצל הקב"ה זה לא עובד לפי כמויות... זה עובד לפי כוונות והמיית הלב... אם אתה תבא לבית מדרש מתוך רצון טהור לעשות לאבא שבשמים לילה טוב... לשמח את הקב"ה ולעשות לו נחת רוח... יש בכח של הלימוד תורה הפרטי שלך כדי להגן על כל השכונה שלך... רח"ל עוזיאל טאובר זי"ע"א היה משגן באזני עשות ומאות פעמים: **כשהקב"ה מפגין כעס הוא רוצה קשר!!!** זה א' ב' בהדרכה זוגית... כשאחד מבני הזוג מפריע לו משהו טכני הוא יודע לדבר... הוא יודע להצביע ולהגיד אחד שתיים ושלוש... אבל כשאחד מבני הזוג לא אומר כלום... הוא רק סוגר את הדלת יותר חזק מתמיד... או משהו בהתנהגות שלו נשמע מפגין וכועס וחריג בלי להצביע על משהו מסוים... זו הוכחה שמהו מפריע לו **בעצם הקשרו!!!** כשהקב"ה מפגין כעס סימן שחסר משהו בקשר... הקב"ה מזמין קשר... אי אפשר להמשיך בלי הקשר הזה... מה בסה"כ הקב"ה מזמין?? קשר!!! לא מיסים... לא ועד בית... לא ארנונה... רק קשר!!! ושאריו שאבא שבשמים מעוניין בקשר איתנו... לא נותר לנו אלא להתחזק ביצירת קשר איתו יתברך...

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם לפר' וישב
ירושלים: 4:04 מוקדם: 3:54
בני ברק: 4:17 מוקדם: 4:07
מודיעין עילית: 4:12 מוקדם: 4:02

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

לקראת יו"ז השני לרבינו הגדול מרן הגראי"ל שטינמן זיע"א דברים בחובת לימוד הלכ' שבת

ואשרי מי ששם חלקו להקדיש זמן ביום ללימוד הלכה, ואפי' אם זה רק קצת זמן אבל ממילא כל פרוטה לפרוטה מצטרפת, וכך כל משהו ומשהו שלומדים מצטרף שיוכל לדעת האידך להתנהג, ולדעת באמת שהוא כל הזמן נמצא במצב שהוא עומד לפני המלך, לפני מלכו של עולם! ואם כי זה לא דומה לתפלת שמונה עשרה שכתוב שצריך לראות עצמו כאילו עומד לפני המלך, שזה מדרגה עוד יותר, אבל עכ"פ כל החיים אדם צריך לדעת מה להתנהג, כשהולך לישון והולך לאכול, הולך להתפלל, הכל צריך לדעת. הרי כשאדם הולך לאכול כמה דינים יש, ואי אפשר לומר מה יש לי לדעת, כי זה לא ככה אלא כל פעם יש שאלות, וכל פעם צריך לדעת האידך הוא אוכל ומה הוא אוכל, באיזה דרך ארץ וכו', הכל צריך להיות. ממילא בן אדם שקובע עתים ללמוד את זה, הוא ידע הלכות, וככה צריך להיות. ולכל הפחות זמן קצר, אפי' "עשרים רגעים" ביום, ופרוטה לפרוטה מצטרפת. ועי"ז במשך הזמן הוא יקבל ידיעה האידך להתנהג במשך היום. ואשרי כל אלה שקבעו זמן ללמוד שו"ע, וכל החלקים צריך לדעת, ובפרט הלכות שבת שהם הררים התלויים בשערה, וכל רגע ורגע יכולים להיכשל אם לא יודעים את ההלכות על בוריין. הקב"ה יעזור שכל אלה יגדלו בתורה ויראת שמים, והקב"ה ישמח בנו, וכולנו נזכה בעז"ה שיתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

ממכתב מרן לראשי ישיבה: והיות ויש רגילות בין האנשים לעשות דברים האסורים בשבת ברגעים האחרונים שלפני שבת, וח"ו יכול להמשך אחרי השקיעה בערש"ק, ע"כ חושבני שטוב להנהיג בישיבה ששלשה רבעי שעה לפני זמן הדלקת הנרות יתחילו ללמוד, ומהם עשרים דקות שלפני השבת טוב ללמוד הלכות שבת, ויהיה בזה תועלת רבה וזיכוי הרבים גדול מאד ולרבנים ולתלמידים רב ברכה מאד.

עוד כתב במעלת לימוד בביהמ"ד בלילי שבת : לכבוד האברכים החשובים בבית המדרש בעיר... המחפשים לעשות הטוב וישר בעיני ה' יתברך לקבוע עצמם ללמוד תורה בחורף בימי לילי שבת הארוכים. כמובן שזה יהיה באופן שלא יפריע לשלום בית. וזיכו להרבות תורה ויראת שמים הם, ובניהם, ובני בניהם, וירבו זכיות לתועלת כלל ישראל. ו' כסלו תשע"ג לפ"ק.

כמו"כ אמר רבנו: ידוע בשם הגרש"ז מקעלם ששכר מצוה שעושים בשבת הוא כפול. ובלב אליהו הביא ששמע מהח"ח ששקולה שבת כנגד כל התורה, לכן כל מצוה שעושים בשבת שוה תרי"ג ולפי הגר"א שכל אות בתלמוד תורה היא מצוה

יצויין שרבנו מסר שיעורים במשנ"ב בהלכות שבת. במשך שנים רבות היה בין קבלת שבת למעריב בדברי שיר. ובשנים יותר מוקדמות היה נוהג ללכת אחרי תפילת מוסף להיכל כולל פוניבז' ושם מסר שיעור בהל' שבת, והרבה מהפסקים שנאמרו שם נכתבו ע"י הג"ר בן ציון פלמן בספריו. וכן היה מוסר בביתו שיעורים במשנ"ב הל' שבת ובישיב"ק פוניבז', וכמה וכמה פעמים היה אומר שאם אדם הצליח לעבור את השבת בלא שום חילול שבת, צריך לעשות קידוש....

דברי חיזוק שנשא לארגון "והגית" כ"ז אד"ב תשס"ג

באמת אי אפשר בלי לימוד הלכות, אם בן אדם רוצה לעשות איזה דבר אי אפשר בלי שידע הלכות! כי השו"ע כולל את האדם בכל מצב שהוא עושה, אפי' מה שהוא מדבר ומה שהוא חושב, לכל דבר שרוצים לעשות צריך לדעת שו"ע. ולמה הדבר דומה, לאחד שצריך ללכת למלך, בודאי שהוא רוצה ללמוד לפני זה האידך מתנהגים כשבאים אל המלך, כי אם הוא יבוא אל המלך בלי שידע האידך להתנהג, יכול להיות שייענש, כי לא יתנהג בדרך ארץ כמו שצריך לעמוד לפני המלך. וכך הוא כל אדם מישראל, במשך כל היום הוא צריך להרגיש כאילו הוא עומד לפני המלך-מלכו של עולם! וכמו שרואים בסעיף הראשון של שולחן ערוך או"ח, מיד מתחיל הרמ"א "שויתי ה' לנגדי תמיד" ממעלות הצדיקים אשר הולכים לפני ה' תמיד וכו'. עכ"פ כל בן אדם נמצא אצל המלך! אצל מלכו של עולם, וממילא כל המעשים שהוא עושה צריך לעבור תחת ביקורת, לדעת האידך להתנהג, בין בבוקר כשהוא קם, בין כשהוא הולך באמצע היום, ובין בערב כשהולך לישון, הכל כתוב בשו"ע. ויש גם דברים שהם לא נוגעים תמיד, ויש דברים שנוגע רק לשבת או בחג, אבל עכ"פ את הכל צריך אדם לדעת. ומי שלא עושה את זה סימן שחסר לו ידיעה מה זה הקב"ה, הוא לא יודע מה זה יראת שמים, הוא לא טעם טעם של יראת שמים! כי מי שטועם טעם ביראת שמים, יודע שאי אפשר להיות כסומא בארובא, ללכת סתם כך בלי לדעת האידך להתנהג, אלא כל אחד צריך לדעת במשך כל היום האידך להתנהג, וזה הכל כתוב בשו"ע. ובפרט הלכות "שבת" שזה יום שיש בו כ"כ הרבה דינים והלכות, שכבר כתב היערות דבש שמי שלא יודע הלכות שבת אי אפשר שלא יכשל באיזה חטא, אם בזה או בזה עכ"פ מוכרח להיכשל! א"כ זה דבר הכרחי מאד לדעת הלכות שבת, וגם את כל השו"ע.

כשעושים זאת בשבת מכפילים כל אות ואות במספר תרי"ג, א"כ כשאדם יושב ולומד בשבת הרי אין סוף למצות שיכול להוסיף על חשבוננו עכ"ד. הבן איש חי זיע"א (בהקדמה לספר שמות שנה א' או ב') כתב בשם המקובלים, דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימות החול עכ"ל.

שיחה נוספת שמסר מרן: הנה דבר שחז"ל מפליגים כ"כ בגדלות של יום השבת עד שאמרו השומר שבת נותנים לו נחלה בלי מצרים וכן אמרו "אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים" רואים האיך שזה כ"כ דבר גדול, ולהיפך מי שלא שומר שבת זה חמור מאד אין דבר שחייבין על זה סקילה חוץ מע"ז ושבת, נמצא שזה מהדברים הכי חמורים. דרך בני אדם דוקא בע"ש כשבאים הרגעים האחרונים שפתאום חסר דבר וצריך לעשות דבר נוסף ולפעמים מתוך זה יכול לבוא ח"ו שיכנס לשבת אפי' אחרי השקיעה. ולכן צריך לעשות חיזוקים בזה, והעצה לכך אם היו עושים גדר עד כמה שאפשר שחצי שעה לפני השקיעה לא יעשו דברים שאסור לעשותם בשבת, רק אם יקרה מקרה מיוחד שצריך לעשות משהו. אבל להשתדל לכה"פ חצי שעה לפרוש כבר מדברים האסורים, ובפרט צריך חיזוק שלא ליסע ברכב, כמו שיש אנשים שיוצאים ממש ברגעים אחרונים וח"ו באים

לידי חילול שבת, ולכן לכה"פ חצי שעה לפני השקיעה להימנע ממלאכה. דבר נוסף יש, דוקא שבת שזה זמן כ"כ גדול, אנשים מאד לחוצים וישנם כאלו שקצת עצבניים, וכמו שכתוב בגמרא גיטין נב שרבי מאיר בא לאיזה מקום וראה שאנשים רבים בערב שבת היות והיו לחוצים, ממילא היה קצת מריבות והלך ועשה שלא יריבו. והגמ' משבחת אותו שהשטן התלונן שגירשו אותו מהבית, ולכן צריך לראות באמת שלא יהיה כ"כ לחוץ ולכן העצה לכך כמו שאמרנו, שיפסקו חצי שעה קודם השבת וממילא ידעו שכבר הכל גמור. וידוע שרבינו דיבר וכתב בנושא זה עשרות פעמים שיקדימו את השבת בעשר דק' ואכן רבים ראו ישועות מזה.

באחת מהפעמים נכנס רב של קהילה מפורסמת ושאל למרן זצוק"ל במה כדאי לעורר את הציבור וענה לו מרן פעם היו מגיעים לרב עם שאלות של טריפות וכדו' היום הכל כבר מסודר אבל על שלום בית יש יותר ויותר שאלות וברור שאם יקדימו חצי שעה קודם השקיעה וילכו האבות והילדים לבית הכנסת והכל יהיה כבר שבת'דיק זה דבר שיוכל הרבה לעזור. ואף עתה שמידת הדין מתוחה.

יצויין כי בבית רבנו נהגו להניח את המפה כבר מליל שישי על השולחנות לכבוד שבת, וביום ראשון בבוקר היו מורידים אותם.

דין התורה המיוחד שעלה על שולחן מרן רה"י ומרן שר התורה

עליו, ימשיך בכך ומקוה בע"ה לעמוד בזה. ושני נושאי ויכוח היו בין השכנים: האחד, האם מה שכתוב שמזונותיו של אדם קצובים לו מרה"ש חוץ מהוצאות שבת, שעל זה נאמר לוי עלי ואני פורע, גם מזונות השבת של השכן הינם בתוך הקצבה. שהרי גם הם לכבוד שבת, אם לאו.

השאלה הופנתה למרן הגר"ח, ואמר שהוצאות שבת בעבור השכן אינם כלולים במזונות שבת, אלא רק מזונותיו שלו ולא של חברו. וכשהופנתה השאלה לרבנו מרן בעל האילת השחר זיע"א אמר שגם מזונות חברו כלולים בהוצאות שבת, והרי אותו אחד מצטער בשבת כשלחברו אין. ואילו ר' חיים אמר על זה שזה רק מדרך המוסר, אי היכולת לראות את חברו בחסרונו בשעה שלו עצמו יש והוא אוכל, ואם כן אין זה נכלל בהוצאות של שבת. בכל אופן, אמר, שישתדל להמשיך וברכו שיהיה לו בהצלחה.

יצויין שכאשר הגר"ח כתב את ספרו שונה הלכות, ביקש מכמה ת"ח שיעברו על הספר, ורבנו עבר על הלכות שבת, והגר"ח קניבסקי מודה לו על כך בהקדמה.

שח הג"ר אריה ישראלי: סיפר לי הגר"א מן שיהודי אחד ביקש ממנו לשאול את מרן הגר"ח קניבסקי איזו שאלה שהוצרכה לו לדין תורה שהיה לו עם שכנו. אמר לו הגר"א מן שר' חיים אינו עונה על שאלות כאלו, ושאלה כזו שישאל בבי"ד. הלה הסביר שאין זה בדיוק דין תורה, אלא העניין הוא כזה: לו עצמו היה ב"ה כסף ולא חסר לו מאומה, ופעם כליל שבת הוצרך להיכנס לבית שכנו, ונדהם מאד לגלות שעל שולחן השבת מונחת רק קופסת טונה אחת ועוד איזה דבר מאכל מועט, וזה כל סעודת השבת שלו. ברוב תדהמתו לראות את שכנו חסר כל, פנה אליו ואמר לו שמאז והלאה כל הוצאות שבת של שכנו - עליו. היהודי נתן לשכנו סכום כסף לקנות על חשבוננו את כל מצרכי השבת, וכך פירנס היהודי הנדיב את שכנו ושילם בעבור כל מצרכי השבת שלו. הגיעו ימים, והעשיר ירד מנכסיו והתקשה לכלכל את שכנו העני, שהיה אב למשפחה ברוכת ילדים והצרכים היו מרובים, ובראות העני את מצבו של מפרנסו אמר לו שעקב מצבו הכלכלי אינו חייב יותר לפרנסו. ואילו הלה טען לעומתו שהואיל וקבל על עצמו שהוצאות שבתו יהיו

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gmail.com לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדריים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

שמעתא עמיקתא

גליון תר"א | פרשת וישב | תש"פ | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לחנוכה

חלק שני

מצות הדלקת נרות חנוכה

פתילות

פתילות הכשרות לנ"ח

כל הפתילות כשרות לנר חנוכה, ואף על פי שאין האור נתלה יפה באותן הפתילות. נשוייע (סי' תרע סעי' א'). ולא חוששים שמא יכבו, משום דקיי"ל בכתה אין זקוק לה, כי אחר שהדליק נעשה זכר לנס ונגמרה המצוה. (מ"ב ס"ק א').

הידור בפתילות

מצוה מן המובחר ליקח לפתילה צמר גפן או חרטי פשתן. (מ"ב ס"ק ב').

פתיל צף המכוסה בשעווה

המדליק בפתיל צף המכוסה בשעווה, אף על פי שהדלקה עושה מצוה, מכל מקום נחשב כמדליק בשמן זית משום שהשעווה נמסה מיד. (הגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי ח"ג עמי רמא), שבט הלוי (ח"ח סי' קנז), הגרשו"א זצ"ל (הליכיש פט"ו אות ד) ואור לציון (ח"ד פמ"ד אות ח). דלא כהגר"י פירש זצ"ל (מ"ב אבן ישראל) דט"ל שחשב כמדליק בשעווה.)

פתילות מושומשות

אין חוששין לפתילות להחליפן, עד שיכלו. (ש"י"ע סי' תרע סעי' ד). ואין זה בזיון מצוה כי אדברה הם נוחות להידלק יותר כשהן מודלקות כבר. (מ"ב ס"ק לא). ומ"מ יש נוהגים לחדש הפתילות כל לילה, לפי שבכל לילה היה הנס מתחדש ומשום זכר למקדש שהיו מחליפים הפתילות כל יום. (נעי בכל בו סי' מד מובא בדרכי"מ אות ו) ובמארי (שבת כא. ד"ה זו שביארטו), וכן הביא הכה"ח (שם אות עב).

הכחוב הפתילות

יש שנהגו להבהב הפתילות לפני ההדלקה. (מנהג החזו"א (נר חנוכה דיני ומנהגי החזו"א אות ה).)

הידור בחנוכה ובנרות

הידור מצוה ממנורה ובנרות

טוב לעשות ממנורה יפה לפי כחו, וכן הנרות יעשה יפים. (מ"ב ס"ק תרע ס"ק כח). ועיי בתשובות והנהגות (ח"ה רס"י רכז) שכת' דהרובה לקיים ההידור להדליק במנורה של כסף במילואו, ידליק ג"כ בכוסיות מספך. אולם השבט הלוי (ח"ח סי' קנז) כתב דהכוסיות אפי' אינם מספך בטלים לעיקר המנורה ויש בה משום זה א"ל ואנורו. ועיי עוד בכה"ח (סי' תרע אות ט) ובערו"ש (סי' תרע אות ט).

בית חנוכה

טוב לעשות אף בית חנוכה נאה. (נעי בספר חסידים סי' קטו ורעה) ובמ"ב (סי' תרע ס"ק כח). והארנונו בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא גליון פ"ב.)

עשיית מלאכה כשהנרות דולקים

ימי חנוכה מותרין בעשיית מלאכה, אלא שנהגות הנשים שלא לעשות מלאכה. (ש"י"ע סי' תרע סעי' א'). ודוקא נשים לפי שנעשה נס על ידיהם. ומ"מ יש מקומות שגם האנשים מחמירים בזה. (מ"ב ס"ק א').

באיזה זמן יש להימנע מעשיית מלאכה

הנהוגים להימנע מעשיית מלאכה, נמנעים כל זמן שהנרות דולקים בבית (כדי לעשות היכר שאסור להשתמש לאורו) והוא כחצי שעה. (ש"י"ע (שם) מ"ב ס"ק ז). ובמקום שנהגו (האנשים או הנשים) איסור מלעשות מלאכה כל היום, יש למחות בידם, כי בהטלה עבירה היא ומביאה לרדי שעינמם. (מ"ב ס"ק ה').

עשיית מלאכה כשהנרות כביות

אפילו אם אינו בשעה שמדליקין גם עברו, יש לו להימנע מלעשות מלאכה (לנוהגים בכך), ומ"מ אם הוא שכיר אין עליו להימנע מעבודתו. (הגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי ח"ג פליג אות ב).)

מאיה מלאכה יש להיזהר

י"א שלא נהגו להימנע מכל מלאכה, אלא בתפירה וכדו' (הגר"ש ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"י ע"מ א)), דלא קבלו אלא מלאכות האסורות בחול המועד. (הגר"מ זצ"ל (נר חנוכה פ"א הנהגה מד).) ומ"מ מלאכה שיש בה משום עמל וטרחה יש להימנע בכל אופן. (הגר"ש ואזנר זצ"ל (שם) והגר"מ זצ"ל (שם)). וי"א שהמנהג שלא לעשות שום מלאכה שיש בה היסח הדעת, אפילו בישול ואפיה, וכבסיה אפילו ע"י מכונה וכדו'. (הגרשו"א זצ"ל (פניני חנוכה ע"מ קלא)). וכל אחד ינהג כפי מהנהגו.

להקל בשעת הצורך

בשעת צורך גדול ניתן להקל לעשות מלאכה הנצרכת, כי מנהג זה אינו חמור כל כך. (הגרשו"א זצ"ל (פניני חנוכה ע"מ קלא)).

החייבים במצוה

אנשים ונשים

אנשים ונשים חייבים בנר חנוכה. ומוציאין אחרים יד"ח. (ש"י"ע (סי' תרע סעי' א)). ומ"מ המנהג שנשים נשואות (ובנות הסמוכות על שלחן אביהן) אין מדליקות בעצמן אלא יוצאות בהדלקת בעל הבית. (מ"ב (סי' תרע ס"ק ט) וסי' תרע"א ס"ק ט) ושע"י (סי' תרעה אות י). אבל אשה שאין לה בעל, או שאינו נמצא בבית, מדליקה בעצמה ומוציאה כל בני ביתה. (מ"ב (סי' תרעה ס"ק ט)). וכמו כל יכולה לבקש מאיש אחר (שהוא גדול) שידליק ויברך עבורה, בתנאי שעומדת שם ותשמע הברכות ממנו ותכוון לצאת יד"ח. (מ"ב (סי' תרעה ס"ק ט)). ועיי עוד להלן לענין שליחות לנ"ח.

חרש ושוטה

חרש ושוטה פטורים, וע"כ אינן מוציאים אחרים יד"ח. (ש"י"ע (סי' תרעה סעי' א)). ומ"מ חרש שאינו שומע והוא מדבר חייב בנר חנוכה, דהוא כפקח לכל דבר. (מ"ב (סי' תרע ס"ק י)).

סומא

סומא, אם הוא בבית שאחרים מדליקין ויכול להשתתף בפריטי עמהם ויברכו עליו, יעשה כן. וכן אם יש לו אשה, אשתו מדלקת עליו. ואם הוא לבד ואין לו אשה, ידליק בעצמו ע"י סיוע של אחר, ומ"מ לא יברך. ואינו יכול להוציא אחרים יד"ח. (מ"ב (סי' תרעה ס"ק ט)).

אורן

אורן פטור מנר חנוכה. ואם הוא נשוי אשתו או שאר בני ביתו ידליקו. (מ"ב (סי' תרע ס"ק יב)). ולא יענה אמן על הברכות. (נעי בש"י"ע (וי"ד סי' שמא סעי' א), במ"ב (סי' ע"א ס"ק ז) וסי' ע"ב ס"ק יא) ובשע"י (סי' תרע ס"ק כ).) ואם הוא יחידי בבית, ידליק הנרות לפרסומי ניסא בלא ברכה. (שם). ואם עבר ובירך לא עונים אמן על ברכתו. (הגרשו"א זצ"ל (פני ברוך אנינות אות ח ומנח"ש סי' צא אות כה)). ולאחר הקבורה א"צ לחזור ולהדליק. (הגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי פליט אות יז)). ואם היה אורן בליל א' של חנוכה, והדליק אחר בביתו את הנר, אינו מברך שהחיינו בהדלקה בליל שני. (הגרשו"א זצ"ל (שם פט"ו אות יב)).

מצוה בו יותר מבשלוהו

מצוה להדליק הנרות בעצמו ולא ע"י שליח או ע"י אשתו, כי מצוה בו יותר מבשלוהו. (מ"ב (סי' תרע ס"ק יב).) ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון פ"ב.)

קטן בהדלקת נ"ח

היובל

קטן שיש לו בית משלו חייב להדליק נרות חנוכה. (ש"י"ע (סי' תרע סעי' ב) ומ"ב (סי' ס"ק יג)). אבל קטן הסמוך על שלחן אביו אינו חייב להדליק. (נעי רמ"א (סי' תרעה סעי' א), מ"ב (סי' תרע ס"ק יג) וכה"ח (שם אות כ) וסי' תרע אות כב).) ואם רוצים להרגילו במצוות ולהדליק נר משלו מותר. ואם הוא בן אשכנז יכול אף לברך על ההדלקה זו. וכן המנהג. (הגר"ש ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"י ע"מ ז)). ועיי בזה בשמעתא עמיקתא דיני קטן וחנינו. (ואם הוא בן ספרד, אם לא הגיע לגיל חינוך רשאי להדליק בפני עצמו בברכה. ואם הגיע לגיל חינוך, אף שעדיף שלא יברך מ"מ אם מאדור רוצה בכך יכול אף לברך. [אור לציון (ח"ד פמ"ב אות א)].)

נרות שידלקו חצי שעה

נרות חנוכה של קטנים לכתחלה יש להחמיר שידלקו חצי שעה בצמצום, ובדיעבד אפילו אינם דולקים חצי שעה כל שאין הדבר ניכר לקטן יוצא יד"ח. (נעי באמ"י (אוי"ח ח"ג סי' צה) ובכה"ח (סי' תרנ"א אות טד).) ודעת הא"א מבוטשאטש (ס"ס"י תרעה) דאין קפידא אם אין הנרות דקטנים שהגיעו לחינוך דולקין חצי שעה, כיון שהתינוק אין בו הבחנה בזה ויכול לסבור על פחות מחצי שעה שהוא חצי שעה. ועיי בזה בשמעתא עמיקתא גליון קס"ג - וספר דיני קטן וחנינו. (מ"ב (סי' תרע סעי' ב) ומ"ב (סי' ס"ק יג)).

הידור מצוה

יד לחנך הקטן לעיקר הדיו, להדליק נר אחד כל יום. (מ"א (סי' תרע ס"ק ח) דקטנים פטורים בכה"י, דלא כהר"מ"א שם שמחמיר בזה. וכן פסקו המ"ב (ס"ס"י תרעה וסי' תרע ס"ק יג) והכה"ח (שם אות כ) וסי' תרע אות ב). ובכה"י שהקטן נר בבית משלו ומדליק נ"ח מדיו חינוך, י"א שיש לחנכו לקיים ההדלקה בהידור כבדול, עיי במקראי קדש (חנוכה סי' טו) ובדעת תורה (למהר"ש סי' תרע על סעי' ב).

עוזר לקטן בשעת קיום המצוה

אף אם עוזר לבנו לקיים המצוה, כגון שמחזיק עמו הנר, יוצא הבן ידי חובתו. [כן מוכח מהשו"ע (סי' תרנ"א סעי' ו) שכתב שלא להקנות לקטן את הד' מינים ביום ראשון של סוכות (שחיוב נטילתם מדאורי' קודם שיצא בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מהתורה, ונמצא שאם החזיר לו אינם מוחזרים וכו', וי"א תופס עם התינוק כיון שלא יצא מידו שפיר דמ"י, ע"כ. ועיי במ"ב (שם ס"ק ח) שבכה"י יצא יד"ח חינוך לפי הסברים דליכא חיוב חינוך שיהיה "לכ"ס" כיון דאינו פרט במעשה קיום המצוה גופא. ומוכח דשנים שעשו ידולים לצאת ידי חובת המצוה, ודוק. ועיי מ"ב ס"ק יב על בזה בס"ד בשמעתא עמיקתא - דיני קטן וחנינו. (מ"ב (סי' תרע סעי' א)).]

קטן שהגדיל בימי חנוכה

קטן שהגדיל בימי חנוכה, חייב להדליק נרות בימים הנותרים כגדול. (זכמתא שלמה (לגר"ש"ק זצ"ל סי' תרע סעי' א)). ואינו חוזר ומברך שהחיינו. (הגרשו"א זצ"ל (שלמי שמחה ע"מ תרכ"ח)).

הדלקה בשקיעה בנער שיגדיל בחנוכה

קטן שמנהגו להדליק בכל יום מיד עם שקיעת החמה, ונעשה בר מצוה בתוך ימי חנוכה, א"צ להמתין מלהדליק באותו היום עד צה"כ, אלא ידליק מיד עם שקיעת החמה כמנהגו. (הגרשו"א זצ"ל (שלמי מועד פמ"ז ושלמי שמחה פ"ח ע"מ עמי תרכ"ח).) והגרשו"א זצ"ל (ישא יוסף ח"ד ע"מ ק).)

להוציא ידי חובת נרות חנוכה

קטן יכול להוציא גדול ידי חובת הדלקת נרות חנוכה רק בשעת הדחק. (מ"ב (סי' תרע ס"ק יג) ושע"י (שם)).

השוהה מחוץ לביתו (ברכת הרואה)

מי שאינו מדליק בעצמו

מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו לילה (ואין מדליקין עליו בביתו), כשרואה נר חנוכה מברך "שעשה נסים", ובליל ראשון מברך גם "שהחיינו", ואם בליל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך "שהחיינו". (ש"י"ע (סי' תרע סעי' א)). ואם נדמנו לו באותו לילה נ"ח, מדליק ואינו מברך אלא ברכת "להדליק נר חנוכה" בלבד. (הגרשו"א זצ"ל (שם פט"ו אות יא)).

הנר העיקרי בבה

מברכין על ראתי נ"ח אף אם כבה הנר העיקרי ונשארו רק נרות ההידור. (הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ז אות א)).

נר שהדליקוהו מפני החשך

מברכין ברכת הרואה אף על נר שהדליקוהו מפני החשך בלבד. (הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ז אות ב)).

נר שהדליקוהו בבית הכנסת

נר שהדליקוהו בבית הכנסת, נ"ח הפוסקים האם מברכים עליו ברכת הרואה. וספק ברכות להקל. (נעי בא"א מבוטשאטש (סי' תרע על סעי' א), בהתערבות תשובה (ח"א סי' קג) ובא"מ (אוי"ח ח"א סי' קצ ד"ה וצ"ר לומר)).

מדליקים עליו בביתו

יש אומרים שאם מדליקין עליו בתוך ביתו אינו מברך ברכת הרואה. (ש"י"ע (סי' תרע סעי' א)). ויש סוברים שאפילו אם יודע שמדליקין עליו בביתו כיון שהוא בעצמו מברך מדליק וגם אינו משתתף עם אחרים בפריטי צריך לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז שהחיינו, ומ"מ אינו כדאי לעשות כן למעשה משום ספק ברכות להקל. (ואם משתתף בפריטי ושומע ברכה מבגל בבית [אפילו אז] ראה אז הנרות) אינו מחויב לכל הדעות לברך אחר כך על הראיה, משום שכבר יצא מדיו שומע כעונה, והרי כבר הודה על הנס. (מ"ב (סי' ק) ושע"י (אות ז)). וכשסמך על אשתו או בני ביתו שמדליקים בביתו, אם בא בליל שני לביתו ומדליק אינו צריך לברך ברכת שהחיינו. (מ"ב (שם ס"ק יז)).

נמצא בחו"ל

כשמדליקים (אשתו או בני ביתו) בביתו, ובמקומו בחו"ל עדיין לא הגיע זמן חנוכה, יש אומרים שיצא ידי"ח ההדלקה. [הגרשז"א זצ"ל (מנח"ש ח"ב סי' נו אות ב) והרניק (חוט שני עמ' שיא אות ב)]. וי"ח שאינו יוצא ידי"ח. [הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק נר שבת עמי קעג)]. ואם הוא מבני אשכנז, לכתחלה יכוון שלא לצאת ידי"ח ההדלקה שבביתו (ואולם לבני ספרד לא מועיל לכוון שלא לצאת ידי"ח). [מנח"י (ח"ז סי' מו)]. ואם לא כוון ידליק בעצמו ללא ברכות (ואם יכול ישמע מאחרים).

המתארח אצל חברו (אכסנאי)

המתארח אצל חברו בחנוכה (אכסנאי), צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של ניוח, אע"פ שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. [שו"ע (סי' תרעו סעי' א)]. והדיון כן אפילו אוכל מבעל הבית ואינו משלם עבור ארוחותיו. [כן נקטו רוב פוסקי זמננו, דלא כהכח"ח (סי' ט) בשם ג) המג"ל (סי' מו) וד"ל שאם אינו משלם תשלום עבור ארוחותיו אי"צ להשתתף בפרוטה. וכ"כ בחובת הדר (פי"ב הגה טו) שבדרי הכח"ח הם חידוש גדול. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קצ"ד], אלא שמנהג בני ספרד שלא משתתפים בפריטי, אם אוכל משלחן בעל הבית בלא תשלום. [אור לציון (ח"ג פי"ב אות ד)]. ועי' לקמן לענין להדליק בעצמו.

מדליקים בביתו

אם אשתו או א' מבני הבית מדליקין עליו בביתו, יוצא י"ח בהדלקה אף שהוא במקום חרוק מביתו, ואי"צ שוב להשתתף אפילו בפריטי. [שו"ע (סי' תרעו סעי' א) ומ"ב (סי' ט) ב]. ועי' עוד פריטים להלן לענין הנוסע או טס בימי חנוכה.

אופן ההשתתפות

אכסנאי אי"צ ליתן חצי מהוצאות הנרות, אלא מספיק לתת אפילו פרוטה, שע"ז בעל הבית מקנה לו חלק בשמן [ויש מאחרונים שכתבו שצריך בעה"ב להוסיף מעט שמן בשבילו מלבד השיעור שצריך לצרוך חצי שעה בשביל עצמו]. וה"ה אם בעה"ב מקנה לו חלק בשמן במתנה שרי דהוי כמשתתף בפרוטה. [מ"ב (סי' תרעו סי' ט)]. ומי"מ צריך לזוהר בשיתוף זה שלא ידליק זה לילה א' וזה לילה אחר, אלא יהא השמן משותף בכל לילה ולילה, וא יתן לו פרוטה לזכות לו חלק בכל הלילות. [ביאור הלכה (סעי' א ד"ה להשתתף וכו').]

להדליק בעצמו

הנוהגים כהרמ"א שכל בני הבית מדליקים, אם יש לאכסנאי נר משלו נכון יותר שידליק בעצמו. [מ"ב (סי' תרעו סי' ט)]. ומכל מקום באופן זה בני ביתו של האורח לא נהגו להדליק כי טפלים הם לאביהם. [אור הגר"א ומ"ב שטיינמן זצ"ל (שלמי תודה עמ' קפג)].

ישן במקום אחר ואוכל במקום אחר

אכסנאי הישן במקום אחד ואוכל במקום אחר, מקום אכילה הוא העיקר, ועליו להדליק שם או להשתתף עם בעל הבית המדליק שם. [נמ"א (סי' תרעו סעי' א). וכ"כ הטי"ז (שם סי' ט). ועיי"ש שהביא בדרי המהרש"ל שכתב דהות האוכל בבית חמיו אם יש יכולת בידו אפי' ישן בבית חמיו לא ישתתף אלא לעצמו משום המהדרין, שהרי הוא איש וביתו, ואם ישן בבית אחר פשיטא שחייב להדליק במקום שישן, ע"כ. ומשמע דהעיקר הוא מקום שינה, אולם עיי"ש שדחה בדבריו.]

בעל הבית המתארח אצל אחרים ובני הבית אינן מתאכסנים עמו

בעל הבית המתארח אצל אחרים ובני הבית אינן מתאכסנים עמו, אינם טפלים אליו, ואינם נפטרים מהדלקתו לכור"ע. [הגרשז"א זצ"ל (הליכויש פי"ג הגה יא)]. אבל הטבע ישכור מבעל הבית את חדרו שהוא דר שם יוצאים ידי"ח (אלא אם כן מנהגם להדליק כל א' בפני"ז). [הגרשז"א זצ"ל (פסקי שמועת חנוכה עמ' נו)].

בן אצל אביו

בן הסמוך על שלחן אביו בקביעות, הרי הוא בכלל נר איש וביתו ואין צריך להשתתף. אם לא שרונה להיות מהמהדרין נר לכל אחד. וי"א שצריך להשתתף. [שע"ח"צ (סי' תרעו אות יט)].

להשתתף בפרוטה עם אכסנאי אחר

אכסנאי המדליק ניוח בפני עצמו, לא ישתתף אכסנאי נוסף עמו. [הגרשז"א זצ"ל (שם אות ז)].

שני בעה"ב הדרים בחדר אחד (או בבנין אחד)

אם שני בעה"ב דרים בחדר אחד או בבנין אחד וכדו', ואין סמוכים אחד על שלחן השני אלא כל אחד אוכל משלו, י"א שרשאים להשתתף בפריטי ולהדליק נר א' לכולם. [טור (סי' תרעו) בשם רב שם שלום, ומבה"ט (שם) והב"ח (אות ב) משמע דמסכימים לדבריו. וכן פסק הלבוש (אות ז) וי"א שלא מועיל להשתתף באופן זה. [פרי"ח (שם)]. ועי' גמפ"י (שם א"א סי' ק ס"ג סי' ט)]. ויבשת הדחת אפשר להקל שדי בהשתתפות בפרוטה. [ע"י בביאור הלכה (שם ד"ה עמו) שמשמע שמצד לחקל בזה].

מתארח חלק מימי החנוכה

אפילו אם מתארח ליום אחד מימי חנוכה, כיון שאוכל אצל בעל הבית יכול להשתתף בפריטי וצאת ידי חובה על ידי הדלקת בעל הבית (ואם לאו עליו להדליק בעצמו בבית שאוכל שם). [אג"מ (יו"ד ח"ג סי' ד אות ה), החו"א, הגרניק זצ"ל (חוט שני עמי שי) ועוד פוסקים. ויש שמטו בשם הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק עמ' ק) שכל היוצא מביתו לכמה ימים מימי חנוכה, אם רוב ימי החנוכה נמצא בביתו צריך להדליק בביתו כל הימים [וידליק בעצמו או ע"י שליח]. ועי' בשמעתא עמיקתא גליון קכ"ד].

מתארח לתקופה ממושכת

חדר עם בני ביתו בבית החורים לתקופה ממושכת, בחדר נפרד המיוחד לו, אין דינו כבן בית, אלא כאכסנאי. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ג אות ח)].

מתארח למעוד

המתארח אצל חברו לסעוד אצלו בלבד (ואינו לן שם), חייב ללכת לביתו ולהדליק שם (ולא מהני להשתתף בפריטי). ואם אין בידו לעשות כן, ישלח שליח שידליק בביתו. (ועי' לגעיל לענין הדלקת על ידי שליח). [מ"ב (סי' תרעו סי' יב)].

השוהה בבית מלון

השוהה בבית מלון בחורי שישיבת וי"ח הכא. ועי' עוד בחובת הדר (חנוכה פי"ב הגה לט)]. בברכה. ואפילו אם אשתו מדלקת בביתו הדין כן. [ע"י במהרש"ם (ח"ד סי' קמו). וכן פסק באור לציון (ח"ד פמ"ז אות ח)]. ואם מטעמי בטיחות אין נותנים להדליק שם, ידליק בחדר אוכל. [ע"י הלן לענין הדלקת של בחורי ישיבות וי"ח הכא. ועי' עוד בחובת הדר (חנוכה פי"ב הגה לט)].

מאושף בבית חולים

חולה שנמצא בבית חולים, אם מדליקין עליו בביתו יוצא בזה ידי חובתו. ואין כדאי להדליק ולכרז בבית החולים. רק ישמע ברכת שעשה נסים מאחר. ואם אין מדליקין עליו בביתו צריך להדליק בבית החולים כדין אכסנאי. [הגרניק זצ"ל (חוט שני עמי שא)]. ואם שובב על מיתו או מביאין לו ניוח להדליק אצל מיתו ויניחום אחר"כ במקומם, כי צריך להדליקם במקום הנחתם. ועל כן אם אינו יכול להדליק במקום הנחתם ימנה שליח להדליקם (ולענין מי מברך בכה"ג, עי' משי"כ בהל' מצויות לחנוכה –חלק ראשון גליון תי"ח)]. [בן איש חי (פ"ר וישיב אות ח)].

אשה השוהה בביתה"ח או בבית החלמה

יולדת וכדו' השוהה בביתה"ח או בבית החלמה וכדו', יוצאת ידי חובתה בהדלקת הבעל בביתו. [הגרשז"א זצ"ל (הליכויש פי"ג אות ה)]. ומי"מ ראוי שתשמע הברכות ממי שמדליק ניו"ח. [שם הגה יא)]. אולם אם אין הבעל בביתו ולא מתאכסן בבית אחרים, אינה נפטרת אליו [שם], אא"כ המתארח את בעלה מקנה לו חלק בהוא מתארח ובאופן זה תפיל יוצאת בהדלקתו. [הגרשז"א זצ"ל (אשרי האישי פליטי אות ד)]. ודעת הגר"ש ואזנר זצ"ל (מבית לוי ח"י עמי כב) שאשה יוצאת בהדלקת בעלה אף כשאינו בביתו, ורק אם הוא משתתף אצל בעל הבית אינה יוצאת ידי"ח].

החזור לביתו במוצ"ש

המתארח אצל אחר וחוזר לביתו במוצ"ש, יש אומרים דתרוי לחדרו לחזור במוצ"ש לביתו ולהדליק שם. ואם אין דעתו להגיע לביתו עד זמן שתכלה הרגל מן השוק המצוי בזמננו ידליק מיד במוצ"ש במקומו וישאר שם איזה זמן. [תשובות והנהגות (ח"א סי' שצא) והרניק זצ"ל (חוט שני עמי שי אות ג)]. ודעת חובת הדר (נר חנוכה פי"א הגה טח) שבאופן זה יש להקדים שובם לביתם ולהדליק שם בברכה. ועי' מבית לוי (ח"י עמי יא) בשם הגר"ש ואזנר זצ"ל]. ויש אומרים דבכל אופן מדליק בביתו שהתארח בו בשבת, אפילו אין דעתו לאכול שם סעודה רביעית. [הגרשז"א זצ"ל (מעדני שלמה עמי קג) והגרשז"א זצ"ל (פניני חנוכה עמי קיא)]. וי"א דמי"מ ישאה שם חצי שעה אחר ההדלקה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכויש פי"ד אות יט)]. ועי' בהליכויש (פי"ד הגה 65) שהמתארח במלון ועליו לעמוד מיד במוצ"ש את חדרו, אם בידו לשלם בעד שהות נוספת בתחלת ליל מוצ"ש ידליק שם, ואם לאו ישלח שליח שידליק עבורו בביתו.]

להדליק מפני החשד

אם יש לאכסנאי פתח פתוח לעצמו, צריך להדליק בפתחו, אע"פ שאותו אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. [שו"ע (סי' תרעו סעי' א)]. והטעם משום חשד שיחשדו אותו שלא הדליק נר חנוכה. ואפי' אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו לא מהני. [מ"ב (סי' ט)]. ועי' בביאור הלכה (ד"ה פתוח) שספקתא אם מיירי אפי' אין הבית חלוק מתוכו אלא שהאורח יש לו בביתו אותה שעה שהוא משתמש שם ובאותה זווית יש לו פתח לרחוב שהוא נכנס ויוצא דרך שם, וחז"י לחשדא כשלא ידליק לעצמו, או דמייירי דוקא שהבית חלוק מתוכו ויש לו חדר מיוחד שם או חיי' לחשדא, וכן משמע לכאורה לשון הרש"ע מסוף דבריו, ע"כ]. ובה"ז יש ש מדליקין בפנים אין משום חשד מעוברים ושבים אלא מבני הבית, והם יודעים שמדליק במקום שאוכל או משתתף עם בעה"ב שם, ועל כן אין צריך להדליק מפני החשד. [רמ"א (שם), מ"ב (סי' ט) וי"א (הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ג אות יא)].

בחורי ישיבות

בחורי ישיבות מבני אשכנז

בחורי ישיבה מבני אשכנז האוכלים וישנים בישיבה, אינם יוצאים ידי חובת הדלקה שבבית אחרים, ויעליהם להדליק בעצמם. [מ"ב (שם סי' ט)]. ועיי"ש דאם יושן בבית של אחרים משתתף עם בעה"ב בפרוטה, אבל אם אוכל שם הוא סמוך על שולחן בעה"ב והוא בכלל בי"ב ונפטר בהדלקתו, אא"כ רוצה להיות מן המהדרין.]

בחורי ישיבה מעדות המזרח

בחורי ישיבה מבני ספרד, יש אומרים שאינם חייבים להדליק בעצמם, כי נחשבים כמוסיק על שלחן אביהם ויוצאים ידי"ח בהדלקת אביהם. [אור לציון (ח"ד פמ"ז אות א)]. וי"א שאינם יוצאים בהדלקת אביהם משום שאינם גרים עתה בבית אביהם, וחיובים להדליק בישיבה בברכה. [חו"א (מעשה איש ח"ד עמי קלא), הגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק פי"ז אות ד), הגר"ח"ח והגרניק זצ"ל (נר חנוכה פי"ד הגה ב)]. וי"א שאע"פ שהעיקר כדעה הראשונה, מי"מ אם יש לו חדר מיוחד שדר שם בעיוות בישיבה, ידליק שם בלא ברכה. [ואם החדר משותף למספר בחורים, ידליק א' מהם בלא ברכה, ואם יש ביניהם אשכנזי המדליק בברכה ישתתפו עמו בפרוטה. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות יב)].]

בחור ישיבה שאביו נר בחו"ל (לבני עדות המזרח)

אף אם אביו דר בחו"ל במקום שזמן ההדלקה אינו אותו שבארי"י כלל, ג"כ ייד"ח על ידי הדלקת אביו (לדעת המקילים לגעיל). [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יב)].

החליט לגור בא"י ואביו נר בחו"ל (לבני עדות המזרח)

החליט בהחלטה גמורה שלא לשוב לדור בחו"ל, באופן שעליו לנהוג יו"ט א', אף דלכאורה גם לענין חנוכה אינו נגרר אחר בית אביו שבחו"ל, מי"מ כיון שבידו להשתתף עם אחרים או להדליק בלא ברכה עדיף לעשות כן. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 44)].

מקום ההדלקה

בחורים הגרים בישיבה יש אומרים שידליקו בחדר אוכל, דמקום אכילה הוא העיקר. [החו"א, הגרי"א קוטלר זצ"ל והגרנ"פ"ש זצ"ל (נר חנוכה פי"ד הגה יז)]. ויש אומרים שעליהן להדליק בחדר שינה, כי זה מקום קבוע ומיוחד להם יותר. [אג"מ (אורח ח"ד סי' ע אות ג), שבט הלוי (ח"ג סי' פג) והגרשז"א זצ"ל (שבות יצחק חנוכה עמי קב)]. ודעת הגרשז"א זצ"ל (שם) דהרצוה להסתלק מהספק יאכל סעודה אי של לחם בחדרו בכל יום מימי חנוכה ואז יחשב גם מקום אכילה וידליק שם. וי"א שידליק בחלון החדר שישניו בו (ואם חלון בתוך כי אמה). [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות ח)]. ולדעתו בדעיבד ידליקו לפי סדר דלקת: א' בחדר אוכל. ב' בפתח שבין החדר לפרוודור הפנימיה. ואם לאו רשאים להדליק בכל מקום אחר בבנין הישיבה. ומי"מ בדעיבד אם הדליק באיזה מקום בישיבה שרשאי להשתמש בו, ייד"ח. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יז)].]

הדלקת מבני הפנימיה

במבנה הפנימיה, אם קומה אחת ויש בו פרוודור וכמה חדרים, ידליקו בפתח של הבנין, משום שהפרוודור והחדרים נחשבים הכל כבית אחד שמדליקין בפתח הבית. [הגר"ח"ח והגרניק זצ"ל (נר חנוכה פי"ד הגה טו)]. ואם יש בו כמה קומות תלוי הדבר בשיטות אם להדליק בפתח הבנין או בחלון (עי' בזה בהלכות מצויות לחנוכה א' - גליון ת"י). [שם].

בחור שהדליק ניוח שבבית המדרש

בחור הגר בישיבה והדליק את הנרות של בית המדרש שבישיבה, יצא ידי חובתו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות י)].

הלן בבית אביו

בחור הלן בימי חנוכה בישיבה, רשאי להדליק לכתחלה בישיבה גם כשדעתו ללון בביתו באותו הלילה. אלא שאם דעתו לחזור ללון בישיבה חייב להדליק בישיבה. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה 36)].

הלן בבית חוריו ואוכל בבית של אחרים

בחור הבא לבית חוריו לשבת, מדליק שם אע"פ שסועד בבית אחרים, דבאותה שבת ודאי בית חוריו הוא ביתו הגמור. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יח)].

בחור החוזר לישון בביתו

אם לומד בישיבה ואוכל בישיבה במשך היום, וחוזר ללון בבית חוריו, עיקר מקום ההדלקה הוא בבית חוריו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יח) והגרניק זצ"ל (חוט שני חנוכה עמי שי אות ב)]. ומי"מ אם הדליק בישיבה יד"ח. [הגרשז"א זצ"ל (פי"ד אות ט)]. ועל כן אם גר בשכונה מרוחקת, כיון שע"י שידליק בביתו יגרם לו ביטול תורה גדול רשאי להדליק בישיבה אף לכתחלה. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה יט)]. ועי' בשבות יצחק (חנוכה עמי קיג) בשם הגרשז"א זצ"ל].

חמתחתן בימי חנוכה

התן שחופתו בימי חנוכה

חתן שחופתו בא' מלילות חנוכה אחר צה"כ, מדליק בבית אביו (או בישיבה), הואיל ובזמן ההדלקה עדיין לא עקר דירתו משם. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות יד)]. ואם הוא מבן עדות המזרח שלמהנבם מדליק רק גדול הבית, פטור מלהדליק אף באותו לילה. [שם (הגה כ)]. וי"א שאם החופה בלילה, לצאת מכל ספק, עדיף שיעשה מעשה המוכיח בזמן ההדלקה שכבר אינו סומך על שלחן אביו, וילך לביתו שיגור שם וידליק שם. [אור לציון (ח"ד פמ"ז הגה ח)].

החופה מבעוד יום

אם החופה מבעוד יום ובזמן ההדלקה כבר אינו בביתו, אם אפשר לו, ילך עם הכלה קודם סעודת הנשואים לבית הגמורים החדש, ושם יאכלו סעודה קלה כדי לקבוע דירתם, ואחר מכן ידליק החתן ניו"ח. [הגרשז"א זצ"ל (הנישואין כלהנבם פט"ז הגה 130 הובא בהליכויש פי"ד הגה 47)]. וכיון שקשה לעשות כן ידליק כשיגיע לדירתו החדשה. [הגרניק זצ"ל (נר חנוכה הגה נח) והוסף דמותר לו לאכול סעודת החתונה אע"פ שעדיין לא קיים מצות הדלקה, משום שעכשיו אין לו בית ואינו חייב במצות ניו"ח].

חנוסע או טס בימי חנוכה

הולכי דרכו

הוולך בדרך ואין לו בית, או שעקר דירתו ועדיין לא קבע עצמו במקום אחר, אינו חייב כבר חנוכה. [ט"ז (סי' תרעו סי' ב), אג"מ (ח"ג סי' ד אות ה), הגרשז"א זצ"ל (מנח"ש תני סי' נח אות א) והגרניק זצ"ל (חוט שני עמי שה ושי)].

הזכרת על הניסים בתפלה

אמירתו בתפלה

כל שמונת ימי חנוכה אומר על הניסים בתפלה בברכת מודים, ואף במוסף של שבת ור"ח (ואם אומר על הניסים בעבודה והשלים תפלתו, אי"צ לחזור, כי אינו הפסק מה שאמר חוץ למקורו). [שו"ע סי' תרפ"ט ס"ג א-ה] ושע"ת (א"ת ב).

נוסח אמירתו

יאמר ועל הניסים בוי"ו, בכשעמדה עליהם יש דלגל תיבת עליהם דהא אח"כ אומר על עמך ישראל אח"כ אומר ועל עמך ישראל. [מ"ב סי' ט"ז א]. י"ל להשיכם תורתך ולא יאמר מתורתך במי"ם. צ"ל שמונת ימי חנוכה אלו יהודות. [מ"ב סי' ט"ז ח]. וי"א שאין אומרים: כשם שעשית זכו, אלא מסיים: ושעית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת, וי"א שאומרים אותו. [שו"ע סי' ט"ז ח]. ודעב"ד כמר עב"ד ודעב"ד כמר עב"ד. [מ"ב סי' ט"ז ח].

ערב חנוכה שחל בערב ישת

מי שהדליק י"ח קודם מנחה (וע"י לעיל בדיני ערב שבת) בערב חנוכה, אע"פ שבידך על הדלקה עושה ניסים לאבותינו כו', מ"מ אינו אומר על הניסים בתפלת מנחה. [הגר"ש י"א ז"ל (אשר ראש פי"ב אות ה) והג"ת ז"ל (אשר ראש פי"ב אות ה)]. ויש מי שאומר שיש לאומרו. [הגר"ש ז"ל (הליכות פי"ב אות ז)].

ישכח לאומרו בתפלה

אם לא אומר על הניסים בתפלה, אין מחזירין אותו. ומיהו אם ניכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם, ואפילו ניכר בין אתה להשם, חוזר. [שו"ע סי' תרפ"ט ס"ג א]. ואם לא הזכיר כלל יאמר דרך בקשה אחר גמר התפלה היום יהיו לרצון: "הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתיתו כו'". [מ"ב סי' ט"ז ח].

לדלגל אמירתו על הניסים, כדי לומר קדושה עם הציבור (אע"פ שאין אמירתו מעובדת).

[מ"ב סי' ת"ט אומרים סי' י"א וא"ר לציון (ח"ד פ"ח אות א)].

טעם והזכיר על הניסים בתפלה במוצאי חנוכה

טעם ואמר בתפלת י"ח במוצאי חנוכה "על הניסים", דעת השו"ע (סי' ת"ט ס"ג) שאפי' אם ניכר קודם שסיים את הברכה ממשיך כדרכו. אולם דעת המ"ב (סי' ת"ט ח) שיפסיק ויתחיל מתחילת אותה ברכה. אח"כ כבר סיים הברכה דבכה"ג ממשיך להתפלל כדרכו.

הזכרת על הניסים בברכה אחרונה

אמירתו בכהמ"ז וברכת מעין שלש

כל חיימי חנוכה אומר על הניסים בבהמ"ז בברכת הארץ. [שו"ע סי' תרפ"ט ס"ג א-ה] ושע"ת (א"ת ב). אולם בברכה מעין שלש אין מזכירין אותו. [מ"ב סי' ט"ז ח].

אם לא אמרו בבהמ"ז, אין מחזירין אותו.

אם לא אמרו בבהמ"ז, אין מחזירין אותו. [שו"ע סי' תרפ"ט ס"ג א]. מיהו אם ניכר באותה ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם, ואפילו ניכר בין אתה להשם, חוזר. [שו"ע סי' תרפ"ט ס"ג א]. ואם לא הזכיר כלל כשנגיע להרחמן יאמר: "הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתיתו כו'". [מ"ב סי' ט"ז ח].

בסעודה ישעישית של ערב חנוכה

אם אכל סעודה ישעישית בשבת ערב חנוכה, והמשיך סעודתו עד הלילה, אינו מזכיר של חנוכה רק של שבת לבד. [מ"ב סי' ת"ט א]. וע"י בבא"ה (ד"ה מזכיר) מבי' אם ניכר להזכיר רצה וניכר קודם שפתח בחטוב ומסיים אין מברך. [שע"ת שבתו למנוחה כ"י]. משום דש חולקת על האי דינא יסביל.

נמשכה סעודתו במוצאי חנוכה

מי שסעד ביום אחרון של חנוכה, ונמשכה סעודתו עד הלילה, י"א שאם אכל כזית פת לפני השקיעה אף המשיך לאכול משתכחה זכיר על הניסים. [שו"ע סי' ת"ט א]. וב"מ (סי' ת"ט ח) וי"א שיש לתפלה [מ"ב סי' ת"ט ח]. מיהו אם התפלל מערב קודם ברהמ"ז שוב אינו מזכיר. [מ"ב סי' ת"ט ח]. וי"א שיש בסי' תרע"א סי' ט"ז דמ"ב לתתלה לא יתפלל מערב לפני בהמ"ז כדי שישכח להזכיר על הניסים. [י"א שאין עליו להזכיר על הניסים בכל אופן. [מ"ב סי' ת"ט א]. והעיקר כדעה הראשונה. [מ"ב סי' ת"ט א]. וא"ר לציון (ח"ד פ"ח אות א)].

טעם והזכיר "על הניסים" בברכת המזון במוצאי חנוכה

אם אמר "על הניסים" בברכת המזון במוצאי חנוכה, אפי' אם ניכר קודם שסיים את הברכה ממשיך כדרכו. וכן עיקר לבני ספרד. [שו"ע סי' ת"ט א]. וכן פסק האור לציון (ח"ד פ"ח אות א). [מ"ב סי' ת"ט ח]. וי"א שלכתחלה יפסיק ויתחיל מתחילת אותה ברכה. אלא שאם כבר סיים הברכה ממשיך כדרכו. [שו"ע סי' ת"ט ח]. וי"א שישכח להזכיר על הניסים. [מ"ב סי' ת"ט ח].

שבת חנוכה שחל ביום י"ח

בשבת חנוכה שחל בראש חודש, מלבד על הניסים צריך להזכיר רצה והחליצנו ואח"כ יעלה ויבא. טעם והזכיר יעלה ויבא אח"כ רצה והחליצנו יצא זכיר חובתו. [מ"ב סי' ת"ט א]. וע"י ופילו אם לא התחיל ברכת בונה ירושלים, אי"צ לחזור לומר יעלה ויבא ע"מ לומר כסדרם. [הגר"ש ק"טו (שנת חיים סי' כח)]. וכן ר"ר קצת מהמ"ב (סי' ת"ט א). ויש מפורקי ספרד הסוברים שצריך לכתחילה לומר שנית יעלה ויבא אחר רצה והחליצנו כ"ז שלא חתם הברכה. ור"פ פל"ס (א"ח סי' ט"ז) וע"י מש"כ ב"מ דבשמעתא עמיקתא גליון רפ"ט].

הלל

אמירת הלל

כל שמונת ימי חנוכה גומרין את ההלל. [שו"ע סי' תרפ"ט א]. ואחר ההלל אומרים חצי קדוש. [מ"ב סי' א] ובב"ח (א"ת ב).

לא גמר את ההלל

אם דילג אפילו אות א' יחזור לתחילת פסוק שבו דילג. [מ"ב סי' תרפ"ט א]. וע"י בשע"ת סי' ת"ט (שם אות א) שפ"ל דרו"ח אם דלג מחות מפסי' ישלם א"צ לחזיר. [אם אינו זוכר באיזה פס' דילג, יחזור לתחילת המזמור שבו מסתפק. וע"י מ"ב סי' ת"ט א]. ויבאר הלכה (ד"ה למסוס). ואם ניכר אחר שסיים את כל ההלל עם הברכות חוזר לראש ההלל עם הברכות. וכן יוצא מהמ"ב (סי' ת"ט א) והשו"ע (שם) פ"ס ל"ח שהלל שא"צ לחזור הברך. ואם אמר חצי הלל כמו בראש חודש, והיינו שדילג "לא לנו" ו"אבת"י" י"א שיחזור ויאמר הלל שלם בלי ברכות. [שנת חיים סי' ט"ז].

ניסים באמירת הלל

ניסים אינן חייבות לומר הלל בחנוכה. [הגר"ש ז"ל (הליכות פי"ב אות ז)]. ויש מפורקי ספרד שנקטו שעליו לאומרו ללא ברכה. [א"ר לציון (ח"ד פ"ח אות א)]. וע"י בשמעתא עמיקתא רפ"ט].

אבל באמירת הלל

האבל תוך שפניה אינו אומר הלל. [מ"ב סי' תרפ"ט א]. ודעת פוסקי ספרד שהאבל אומר הלל. [מ"ב סי' ת"ט א].

המתפלל בבית אביו

אין אומרים הלל בבית האבל בחנוכה, אבל על המתפללים לאמרו אח"כ בביתם. [מ"ב סי' ת"ט א]. ומהנהגה אצל בני אשכנז האבליים יוצאים מהחדר בו מתפללים והצבור אומר הלל, אח"כ מתפללים אצל הנוסר שאז לא אומרים אותו בכל אופן. [ש"ח ח"א סי' א]. וי"א שיש סי' ד]. ודעת פוסקי בני ספרד לאומרו בכל אופן (ואף האבל אומר). [מ"ב סי' תרפ"ט א].

שאר דיני התפלה

אמירת תחנון, צדקתך, למנוחה וצדוק הדין

כל שמונת ימי חנוכה א"א תחנון, צדקתך צדק, למנוחה וצדוק הדין. וה"ה בערב חנוכה במנחה. [רמ"א סי' תרפ"ט א] וכה"ח (שם אות ז).

א-ל ארץ אפים ויח"ד אחר קה"ת

אין אומרים א-ל ארץ אפים בני' והי' בחנוכה, ויח"ד אחר סי"ת. [מ"ב סי' ת"ט א] וכה"ח (א"ת ז). ויתן קך כמוצ"ש

אין אומרים "ויתן לך" בכהמ"ז במוצ"ש חנוכה, אלא כל א' אומר ביחודות בביתו אחר החדלקה. [נח א"ר (למרה"ש)].

אבל להיות ש"ש

מתפלל האבל ("י"ב חודש על אביו ואמו ושלישים על שאר קרובים) בחנוכה לפני העמוד מנחה ומערב. [מ"ב סי' תרפ"ט א] וי"א שיש ב"מ (ח"ה ושע"ת אות ז). אבל בשחרית אין מתפלל מפני אמירת הלל. [מ"ב סי' תרפ"ט א]. וע"י בסי' ת"ט א] וי"א שיש ב"מ (ח"ה ושע"ת אות ז). וי"א שיש ב"מ (ח"ה ושע"ת אות ז). וי"א שיש ב"מ (ח"ה ושע"ת אות ז). וי"א שיש ב"מ (ח"ה ושע"ת אות ז).

הספר ותענית

הספר

אין מספדין כימי חנוכה אלא לחכם בפניו. [שו"ע סי' תרפ"ט א]. וע"י בשע"ת (סי' ת"ט א) וס"ד (הב"א אות ז) שאין דין תי"ח בזמנו. וע"י בשר החיים (י"א פי"ב אות ז). ולפני חנוכה או אחריו מותר. [מ"ב סי' תרפ"ט א] ושע"ת (שם אות א) שנתנו אף בזמנו להספיד תי"ח בחנוכה ובפורים אבל לא בחנוכה. [מ"ב סי' תרפ"ט א]. ויש מי שמחמיר ביום לפני חנוכה (כ"ד כסלו). [מ"ב סי' תרפ"ט א]. ומ"מ בלבד כ"ד בכסלו יש להקל. [הגר"ש ז"ל (אשר ראש פי"ב אות ז)].

הליכה לבית הקברות

יש נוהגים להתנעף מלכת לבית הקברות ביום הארצי"ט החל בחנוכה. [מ"ב סי' תרפ"ט א]. והמנהג ללכת ביום הארצי"ט ואפילו ביום חשבעה וביום השלושים (אלא שלא אומרים תמיכה רק מנומרי תחילת לע"נ (קדוש). [ג"ר חיים (י"א פי"ב אות ז). ה"ר ש"א זצ"ל (ה"כ ש"ח סי' ת"ט ח)].

תענית ביום הארצי"ט או תענית חלום

בימי חנוכה אין מתענין יום שמת בו אב וכן תענית חלום. [רמ"א סי' ת"ט א]. ואם עבר והתענה יום שמת בו אביו ואמו או תי"ח צריך למיתב תענית לתעניתיה אחר חנוכה. [מ"ב סי' ת"ט א]. אמנם לפני או אחרי חנוכה מותר, אלא שלכתחלה לפני חנוכה יש להתמיר. חוץ מהנוהגים להתענות לפני חנוכה תמורת התענית של ערב ר"ח טבת שלא יאנו ממנהגם. [מ"ב סי' תרפ"ט א].

תענית ביום החופה

אין מתענין בחנוכה, וע"כ חתן ביום חופתו אינו צם. [רמ"א סי' ת"ט א].

סעודת מצוה ומנהגי המאכלים

דיבוי סעודת בהניכח

דיבוי סעודת שמרבים בהם הם סעודת הרשות, שלא קבעו למשתה ושמחה. [שו"ע סי' ת"ט א]. וי"א שיש קצת מצוה בדיבוי סעודות, משום דבאותן הימים היתה חנוכה המזבח. [הרמ"א סי' ת"ט א]. ומ"מ לומר: מירות (שכחות סעודת שמרבים בהם, ואז הוי סעודת מצוה. [רמ"א סי' ת"ט א].

אכל להשתנה בסעודת חנוכה

יש אומרים שאין האבל רשאי לילך לסעודה הנעשית לכבוד חנוכה. [א"מ (ח"ג סי' כ"א)]. ויש מקילים אם אין מ"מ מרים שם אלא מעניני היום. [הגר"ש ז"ל (הליכות פי"ב אות ז)]. וי"א שיש לאכול מאכלי חלב בחנוכה, לפי שהנס עשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב. [רמ"א סי' ת"ט א].

מאכלים מטוגנים בשמן

נוהגים לאכול מאכלים מטוגנים וזכר לנס, ואין לזלזל בשום מנהג. [מיימון בן יוסף יא"ס ח"ב ח"ב ד"ה יא"ס י"א].

סופגניות שלא בתוך הסעודה

סופגניות המצויות בזמננו מותר לאכול אף לכתחלה שלא בתוך הסעודה ולברך עליהן [מ"ב סי' ת"ט א]. [חכם אחד בשם הגר"ח זצ"ל, כי מרשעים ע"פ השמן והוי כפ"כ. וע"י ב"ר בשמעתא עמיקתא גליון כ"כ]. ויש קצתם לכתחלה מלבדו עליהן שורה כמבאר במבואר הלכה (סי' כ"ט ד"ה כ"ב). ודעב"ד אם כגן עליהן מברך מעין שלש כמ"מ המ"ב (שם סי' ע"ח). וע"י בחו"מ (סי' כ"ט א-ב)]. ולרווחא דמלתא יתחכם לפני ההגשה לפרוסות פחות מזוית. [ע"י בחו"מ (סי' כ"ט א)].

ברכת הסופגניות הבאים בתוך הסעודה

אין מברכים על הסופגניות בשעת סעודת פת, אף אם באים בסוף הסעודה לקינוח.

[הגר"ש ז"ל (הליכות פי"ב אות ז)]. וע"י חזקוני (שם אות א) שמתנא יש נוהג לאכול גם ליום שבעה].

ברכה על האכילת סוכר שעת הסופגניות

אכילת סוכר שנותנים על גבי הסופגניה, טעמה לסופגניה ונסתרת בברכתה. ואם לא היה לו אכילת סוכר בשעה שבידך על הסופגניה, אם היתה דעתו עליה בשעת הברכה נסתרת. ואם לא היתה דעתו עליה ואח"כ הביא לו, אם האכילה ניכרת על הסופגניה מברך עליה. אבל אם היא נבלעה בתוך הסופגניה ואינה ניכרת י"א דלא מברך עליה וע"י בדברי הגר"ח זצ"ל בחוס (ח"ב ע"ג). וי"א דיש לברך שהכל על דבר אחר ולמטרה. וע"י בדברי הגר"ש ז"ל (ש"ש סי' פ"ג ד"ה ט"ז)].

לשמן (פ"ג ד"ה ט"ז) ובתיקונים ומלואים בפ"ח הנה"ט (ט"ו). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון ל"ט].

לשמן סופגניות בשמן הקדוש בקדושת שביעית

לכתחלה אין לטגן סופגניות בשמן של שביעית, כיון שחלק גדול מהשמן נזרק לאחר הטילגון, ובמקום הצורך יש להקל כי סוף סוף השמן בא לתת טעם. [הגר"ש ז"ל (משנת הגר"ש ז"ל)].

הנהגת הסופגניות על מיהם שעל גבי האש בשבת

מותר לחמם סופגניות סמוך לאש בשבת, אף אם יש בהם מילוי או שהם מצופות בשוקולד וכדו' [אם כל מרכיביה מבושלים מער"ש]. [הגר"ש ז"ל (הליכות פי"ב אות א)]. ואם יש בהם למות גדולה של מילוי נוזלי, יש מחמירים שלא להניחם סמוך לאש (במקום שיכול המילוי להגיע לחום שידת סולדת בו, אף שהמילוי מבושל מער"ש). [הגר"ש ז"ל (מ"א ה"ב ח"ב סי' ה)].

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבצעמח"ס שמעטא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': *6761 י"ש להקיש 3-3-1 ש"לוחה 65

הגליון נתרם ע"י המשפחה החשובה משפחת קולני שיחי'

להצדקה כרחמינות ולכל יוצאי הלציהם, לפר"ש של יהונתן בן גנית, ראובן בן יעריה גנית דלי"ך כמות שמהה ולאורה לאורה בת יולדתה בתרשה"י ולע"נ יצחק בן דוב למשפחת שרייר ז"ל

שמעטא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מנוחים או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: Amikta571@gmail.com

לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל': 052-767-0503

בירורי הלכה

פרשת וישב

בירורי הלכה
אקטואליים
מתוך הסוגיות
והפוסקים

הנידון - האם עדיף לקדש על יין לא מפוסטר, והאם עדיף לקדש על יין יבש ללא סוכר, ויתבאר דין יין מבושל, ויין מפוסטר, לענין קידוש.

ברכת יין מבושל וקידוש על יין מבושל

ע' בטור רעב' שהביא מחלוקת ראשונים האם יין מבושל ברכתו הגפן וכשר לקידוש, או ברכתו שהכל ואינו כשר לקידוש, דעת הגאונים ורש"י ורי"ץ גאות ד"ין מבושל ברכתו שהכל ואינו כשר לקידוש.

וב"כ בשו"ת הר"יף סי' רצ"ה וז"ל "היין אשר ימזוג בו יין מבושל אם נוכל לברך עליו בורא פרי הגפן או לא. תשובה אם יהיה הרוב מן היין שאינו מבושל מברכין עליו בורא פרי הגפן אבל אם יש הרוב מן היין המבושל מברכין עליו שהכל וזה אינו ראוי לקידוש היום מפני שאין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח וכיון שיש בזה מן המבושל אינו ראוי לגבי המזבח".

ומאידך דעת תוס' ורוב הראשונים ס"ל ד"ין מבושל ברכתו הגפן וכשר לקידוש, והוכיחו כן מהירושלמי, ע' תוס' פסחים דף קט' ד"ה ארבעה, וב"ב דף צז', ורא"ש ב"ב פרק ו' סי' י', וכ"כ רמב"ן רשב"א ור' יונה בב"ב צז'.

מבואר בראשונים שנח' האם יין מבושל השתנה למעליותיה או לגריעותיה, וז"ל הב"ב רעב' ח' וועל יין מבושל רבו הדיעות, התוספות בפרק המזכר פירות צז'. ד"ה אילימא כתבו ד"ין מבושל כשר לקידוש כדאיתא בירושלמי פסחים פ"י סוף ה"א ודלא כפירוש רש"י והר"ש שכתבו דמברכין עליו שהכל **דאשתני לגריעותא,** והרא"ש כתב שם סי' י' כדברי התוספות משום דכי **אשתני למעליותא** אשתני וכן דעת הר"ן בפרק ערבי פסחים כב: ד"ה אין להכשיר המבושל והמעושן לקידוש משום דאשתנו לעילויא וכן הסכים בספר מצות קטן סי' רפא ע' רעט וכתב הרב המגיד בפרק כ"ט הי"ד שכן דעת הרמב"ן

ח' ב"ב צז: ד"ה למעוטי והרשב"א ח' שם ד"ה ויין אבל הרמב"ם דעתו כדעת הגאונים שאין מקדשין עליו".

דעת הרמב"ם

ברמב"ם כתב ד"ין מבושל אין מקדשין עליו וז"ל הרמב"ם, "אין מקדשין אלא על יין הראוי לנסך על גבי מזבח לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור אפי' כטפת חרדל בחבית גדולה אין מקדשין עליו כך אנו מורין בכל מערב, ויש מי שמתיר לקדש עליו שלא אמרו יין הראוי לנסך על גבי מזבח אלא להוציא מגולה או ריחו רע או מבושל שאין מקדשין על אחת מאלו". י"ע לרמב"ם ד"ין מבושל פסול, האם מחמת שנשתנה מבריתו ופסול למזבח וכמו יין שיש בו דבש, או דמבושל פסול אף מחמת שהשתנה לגריעותיה.

באמת בלשון הרמב"ם שחילק בן יין שיש בו דבש, ל"ין מבושל, משמע שמבושל פסול גם מחמת שהוא גרע בבישול, וכן נראה בדרישה שכתב שהרמב"ם ב"ין מבושל ס"ל כהגאונים, אלא שהרמב"ם הוסיף לחדש שאף מעט דבש פסול אף שאי"ז מגרע, כ"מ הוא פסול מחמת דפסול למזבח, וכן המשמעות בב"י שהרמב"ם ס"ל כהגאונים ובישול מגרע, וכדבש יש גם פסול של אינו ראוי למזבח. ונפק"מ לענין ברכת יין מבושל דאם הפסול מחמת שהשתנה מבריתו ואינו ראוי למזבח, ברכתו הגפן, ואם הפסול הוא מחמת שגרע בבישול, אפשר שברכתו שהכל.

ובאמת מצאנו בזה מוח' בדעת הרמב"ם לענין ברכת יין מבושל, הב"י הביא דר' ירוחם כתב שלרמב"ם ברכתו שהכל דנשתנה ע"י הבישול לגריעותיה. וז"ל הב"י אורח חיים סימן רב' רבינו ירוחם נט"ז ח"א קמב ע"ג כתב שהרמב"ם סובר שמברכין עליו שהכל, (וע"ע בערוה"ש מש"כ בזה).

שהשו"ע לא פסק כהרמב"ם דפסל יין שלא כשר למזבח, וע"כ שהי"א בשו"ע דיין מבושל פסול הוא מחמת שיטת הראשונים שהבישול מגרע היין, (ויין עם דבש צ"ל דאיירי שיש הרבה דבש ומפסיד טעם היין)

וכ"כ בתוספת שבת דביאר את שני הדעות בשו"ע האם ע"י הבישול יש מעלה ביין או הבישול מגרע היין.

וכ"כ המ"ב שהמח' היא האם בישול זה מעלה ליין או חיסרון, וז"ל המ"ב "מקדשין על יין מבושל דס"ל דע"י כל זה אין משתנה היין לגריעותא והי"א ס"ל דמשתנה לגריעותא ואפילו בפה"ג אין מברכין עליהם אלא שהכל"ו וכ"כ הערוה"ש לבאר את טעם הי"א דהשתנה לגריעותא.

וא"כ לכאורה בשו"ע ברב' נראה שלא חשש שבישול מגרע היין, וברעב' לכאורה נראה בדעת הי"א שבישול מגרע היין, וצ"ע.

ועוד יל"ע לדברי הרמ"א והמ"ב שחששו לדעה זו, ואמאי לא חששו לדעה זו בהלכות ברכות, וצ"ע, וצ"ל שחששו שבישול מגרע קצת היין (ולא סברו שמגרע כ"כ את היין) ולכן אין משתנה ברכתו ומברך הגפן, ומ"מ לענין קידוש צריך יין טוב, ויין מבושל לדעה זו פסול לקידוש וצ"ע.

א"כ עולה דבתוספת שבת, ובפרמ"ג, ובערוה"ש, ובמ"ב, בארו שדעת הי"א דיין מבושל אין מקדשין עליו, הוא מחמת שהבישול מגרע היין.

ומאידיך בגר"ז נראה שהי"א שפוסלים יין מבושל, זה מחמת שאינו ראוי למזבח וז"ל בסימן רעב' 'יש אומרים שאין מקדשים על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש שאין מקדשים אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח" ולהלן יתבאר הנפק"מ בזה לענין יין מפוסטר.

טעם פסול יין עם דבש

ברמב"ם נראה דיין עם דבש פסול מחמת שפסול למזבח, ובגאונים נראה דיין עם דבש פסול מחמת דגרע, ואף מפסיד ברכת הגפן ומברך שהכל.

ויל"ע טובא בגאונים וברי"ץ גאות ובלשון הטור שכתבו שיין עם מעט דבש מברכין עליו שהכל, וז"ל הטור "ועל יין מבושל רבו הדעות הרב ר' שמעיה כתב בשם רבינו שלמה שמברכין עליו שהכל וכ"כ הרב ר' יצחק ק' גיאאות יין שנתבשל אפילו מעט וכן אם נתן לתוכו מעט דבש מברכין עליו שהכל"

ומאידיך כתב הב"י "ואני לא מצאתי שכתב כן, דאי משום דכתב בהל' שבת שם דאין מקדשין עליו הרי פירש שהטעם מפני שאינו ראוי לנסך על גב המזבח" וכ"כ להדיא המ"מ דלרמב"ם ברכת יין מבושל הגפן, ומוכיח שהרמב"ם בהלכות ברכות לא כתב דברכת יין מבושל שהכל, וע"כ הטעם שמבושל פסול לקידוש היותו פסול למזבח דנשתנה מבריתו, (ולכאורה צ"ע סתירת הב"י דברעב' נראה שס"ל שהרמב"ם כהגאונים דבישול מגרע, וברב' נראה שאינו מגרע אלא פסול למזבח וי"ל)

א"כ עולה שנח' הראשונים האם יין מבושל השתנה למעלה או לרעה, ובדעת הרמב"ם שאסר יין מבושל נח' האם הוא כהראשונים שפסול מחמת שגרע ע"י הבישול, או שפסול כמו דבש שאינו ראוי למזבח, ועוד נח' בדעת הרמב"ם האם יין מבושל ברכתו הגפן או שהכל.

דעת השו"ע

כתב השו"ע רעב' ח' "מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש, וי"א שאין מקדשין עליהם. הגה: והמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש" (אגור).

יש לברר מה הבנת השו"ע בדעת הי"א, ומה דעת הרמ"א שהחמיר כהי"א, האם הי"א הוא דעת הגאונים והראשונים דיין מבושל גרע והרי הוא שהכל, או דעת הי"א זה הרמב"ם, ואף אם זה הרמב"ם יש לברר האם פסול מחמת שגרע בבישול או שאינו כשר למזבח (ויתבאר להלן שיש בזה נפק"מ ליין מפוסטר)

באמת בדעת השו"ע יל"ע, דהרי השו"ע בלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף א' פסק שמברכים בפה"ג אף ביין מבושל וז"ל "על כל פירות האילן מברך בתחלה בורא פרי העץ, חוץ מהיין שמברך עליו בפה"ג, בין חי בין מבושל" ונראה שהכריע דיין מבושל לא גרע ולא מאבד את ברכתו, ולפי"ז ע"כ שברעב' שהביא השו"ע דעת הי"א דיין מבושל פסול לקידוש, הוא מחמת דאינו כשר למזבח.

ומאידיך בשו"ע הלכ' שבת סימן רעב' סעיף ח' כתב "מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש, וי"א שאין מקדשין עליהם", א"כ הביא שו"ע בסתם שמקדשים על יין מבושל, והביא י"א שאין מקדשים, וכתב הפרמ"ג שע"כ שדעת הי"א בשו"ע זה לא מחמת הרמב"ם של פסול מזבח, אלא מחמת שיטת הראשונים שע"י הבישול גרע, והוכיח הפרמ"ג מסעיף ג' דהשו"ע פסק דיין מתוק מקדשים עליו, ובסעיף ה' פסק דמקדש ביין מזוג, אף שפסול למזבח, ע"כ

א"כ כתב התשב"ץ שיין שיש בו דבש אין בו חיסרון לברכה ולקידוש.

ומצאתי בשיבולי הלקט בסדר ברכות סימן קמה' שהביא את השיטות שיין עם דבש מברך שהכל, והק' שבעירב דבש לא מפסיד בזה את ברכת הגפן, וז"ל "כתב רבינו אבן גאון זצ"ל יין מבושל שנתבשל אפי' מעט או שנתן לתוכו דבש אין מברכין עליו בורא פרי הגפן ולא דייק לן דלא גרע מקונדיטין דבקונדיטין איכא דבש", ומ"מ דברי הגאונים והטור צ"ע.

ואולי אפ"ל בדוחק ולבאר דברי הגאונים והטור ע"פ מש"כ הפרישה י', (וכן נראה בפרמ"ג שהוכיח שהשו"ע לא ס"ל כהרמב"ם אלא פסל מחמת שגרע היין) דיין עם דבש הכוונה כמות גדולה של דבש וצ"ל שהוא פוגם את היין.

וא"כ דעת הי"א בשו"ע שפסלו יין עם דבש, אפ"ל או מחמת פסול מזבח, או מחמת שמגרע היין, (ולכאורה צ"ל שיש כמות גדולה וצ"ע).

דעת המ"ב

בדעת המ"ב יל"ע, דלכאורה המ"ב כתב לבאר דעת הי"א דס"ל דמשתנה לגריעותא (כשיטת הגאונים), ומאידך כתב המ"ב שם ס"ק כא' "אין מקדשין עליהן אפילו אם נתן בו דבש כל שהוא" (כהרמב"ם), ולכאורה נראה שאם אף במעט דבש אסור, ע"כ שאי"ז מחמת שמגרע מטעמו, אלא מחמת דפסול למזבח, וא"כ המ"ב בדבש חשש לרמב"ם ולטעם של פסול למזבח, וא"כ לכאורה ה"נ במבושל זהו הטעם, וא"כ סיבת הפסול ל"א הוא גם מחמת שפסול למזבח, וצ"ע דבמ"ב נראה שביאר הטעם דהבישול מגרע.

וצ"ל דס"ל למ"ב דלא כהפרמ"ג (שסבר שהשו"ע לא חושש לפסול מזבח), אלא ס"ל למ"ב שיש שני טעמים לפסול א' מחמת שהבישול מגרע, ב' מחמת שפסול למזבח, ואפשר שהמ"ב ביאר את הי"א כהגאונים שמבושל פסול דגרע, ומ"מ חשש אף לטעם של פסול מזבח. (ויל"ע לרמ"א שהחמיר כהי"א והוא לכאורה מטעם שהבישול מגרע היין, האם יחמיר אף בקצת דבש בין מטעם הרמב"ם שפסול למזבח, והאם למ"ב חומרת יין מבושל וחומרת יין עם דבש שווה, או שיין עם דבש קל יותר דזה פסול רק לרמב"ם, וצ"ע)

א"כ עולה לנו שני הבנות בדעת הי"א בשו"ע, או שבישול מגרע, או שפסול למזבח, התוספת שבת והפרמ"ג והערה"ש והמ"ב ס"ל שפסול דגרע בבישול, והגר"ז ס"ל שמחמת דפסול למזבח, המ"ב לכאורה חשש גם לרמב"ם שפסול למזבח פסול לקידוש.

וצ"ע בשלימא בישול אפשר דמגרע היין, אבל אמאי במעט דבש מברך שהכל הרי לכאורה לא מגרע את היין כמו יין קונדיטון.

ובאמת בדרישה כתב שהרמב"ם ביין מבושל ס"ל כהגאונים שהבישול מגרע היין, אלא שהרמב"ם הוסיף לחדש שאף מעט דבש פסול אף שאי"ז מגרע היין, מ"מ הוא פסול מחמת דפסול למזבח, וכ"נ במ"ב שכשביאר פסול מבושל כתב מחמת שגרע בבישול, ולענין דבש כתב לבאר מחמת הרמב"ם שפסול למזבח וז"ל המ"ב שם ס"ק כא' "אפילו אם נתן בו דבש כל שהוא, רמב"ם".

א"כ המ"ב ביאר את דברי השו"ע שיין מבושל, ויין עם דבש, פסולים מטעמים שונים, יין מבושל פסול דגרע, ויין עם דבש פסול דאין ראוי למזבח.

וא"כ צ"ע דברי הגאונים והטור שהשוו פסול יין עם דבש למבושל ועוד כתבו שיין עם מעט דבש מברך שהכל.

ומצאתי כדברינו בתשב"ץ סימן פה' שהאריך טובא בשיטת הגאונים ובטעמי הפסול של יין עם דבש, וכתב בתו"ד שיין עם דבש יכול להיות חיסרון רק לענין מזבח, ולא לענין הברכה.

וז"ל התשב"ץ "ומה שהשוית יין שנתערב בו מעט דבש ליין מבושל לפי דעתם, אינו נראה שאפי' לדבריהם שאומרי' שאין מברכין במבושל בפה"ג אין הדין כן ביין שנתערב בו מעט דבש, דמבושל איכא טעמא דליתיה בנתערב בו מעט דבש שהמבושל נשתנה לגמרי בטעמו ובריחו משא"כ בין שיש בו מעט דבש".

ועוד כתב התשב"ץ שם שאף אם עירב הרבה דבש אף שיפקע ממנו דין יין לענין מגע עכו"ם, לא יפקע ממנו שם יין לענין בפה"ג וקידוש כיון שנשתנה לשבח ויש בו טעם יין, וז"ל שם "ולענין קידוש... אפי' נתערב בו שליש דבש שאין בו משום יין נסך מקדשין עליו דלאו הא בהא תליא, שלענין י"נ בעיא שיהא שמו הראשון עליו וכל שנשתנה שמו מחמת שינוי בין ע"י בישול בין ע"י תערובת אין בו משום י"נ שלא גזרו אלא על היין ששמו עליו וכיון שנשתנה שמו אינו בכלל גזרתם, אבל לענין קדוש כל שהוא יין אף על פי שנשתנה כיון שלא נשתנה לגריעות' מקדשין עליו, ...ומ"מ לפי הסכמת האחרוני' ז"ל בין לקדוש בין להבדלה כשר ואפי' נשתנה טעמו מטעמו הראשון שאין בו משום י"נ כגון שיש בו שליש דבש או שליש פלפלין אפ"ה כשר הוא לקדוש דמ"מ טעם יין ומראה יין יש לו... ושינוי זה שנשתנה משיחו הוא".

כתב המ"ב רעב' ס"ק כג' "שאינו טוב וכו' - דאם הם שוין יש לחוש לדעת היש אומרים שמחמירין בזה שלא לקדש".

ומיהו האליה רבה סימן רעב' כתב להחמיר, דבלשון האגור משמע שאף אם הלא מבושל פחות טוב יעדיף הלא מבושל, וז"ל "ויש מתירין וכו'". לשון רמ"א והמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש ע"כ, והלבוש סתם וכתב וכן נוהגין, משום דבאמת בכל יינות הולכין אחר יותר טוב. אך עיינתי באגור סימן שפ"א שמשם הוציא רמ"א זה וז"ל "ואפילו אם יש אחר שאינו טוב", עד כאן ותו לא, משמע דוקא כשאינו טוב כלל אבל כשהוא טוב אף שאינו טוב כמו המבושל מברך על שאינו מבושל".

עולה דהשו"ע סתם להקל ביין מבושל, הרמ"א החמיר בדבשוים בטיבם יקח יין לא מבושל, והא"ר מביא מהאגור שמחמיר יותר ואף שהמבושל טוב יותר יקח יין לא מבושל, ונראה במ"ב שפסק כהרמ"א, ורק בשעה"צ כתב ע' בא"ר ולא החמיר בזה.

א"כ השו"ע מיקל ואפשר לקדש על יין מבושל, ולרמ"א ולמ"ב ששניהם שווים לכאורה יש להעדיף יין לא מבושל, שבד"כ הוא יין יבש, ולא"ר אף שאינם שווים יש להעדיף יין לא מבושל.

יין חביב עדיף מלא מבושל

מ"מ אפ"ל וללמד זכות שבד"כ למעשה אין צורך לקנות דוקא יין לא מפוסטר ויין יבש ללא סוכר, דע' מ"ב רעב' לב' שיש אופנים שיכול לקדש על פת כשחביב לו וע' בה"ל שם, וע"ע רצו' ב' דנהגו להבדיל על שיכר במוצאי פסח מחמת שהוא חביב אף שעדיף על יין.

חזינן דחביב עדיף על הידור, ולכן עדיף שיקדש על יין חביב לו ולא יחמיר לקדש על יין יבש שבד"כ לא חביב כדי לצאת יד"ח הרמב"ם, ועוד דהרמב"ם ס"ל דאם הפת חביבה יקדש על הפת ולא על היין, ולפי"ז אם יקח יין לא חביב לרמב"ם יהיה הדין לקדש על פת, ולכן יש להעדיף יין חביב (ואם יקח יין לא מבושל אם הוא מתוק עם תוספת סוכר הרי הוא פסול לרמב"ם, דלרמב"ם רק יין יבש לא מבושל כשר), ואם נפרש את הי"א בשו"ע ואת הרמ"א שמבושל פסול מחמת שגרע (ולא כהרמב"ם) בארנו לעיל שלהבנה זו מפוסטר כשר דאינו כייין מבושל דע"י הפיסטור לא גרע היין, וא"כ אף להבנה זו אין ענין לקחת יין לא מפוסטר, ומיהו אם יקח יין יבש ויערבו עם מיץ ענבים ויהיה חביב לו ודאי עדיף.

הנפק"מ בן הביאורים בדעת הי"א

בשני ההבנות מהו דעת הי"א עולה נפק"מ גדולה לענין יין מפוסטר, דייין מפוסטר הפוסקים נוקטים שנחשב מבושל לענין פסול למזבח, ולענין מגע עכו"ם, (ויתבאר להלן שאף שנחשב מבושל מ"מ יש שהחמירו במגע עכו"ם מחמת עוד תנאים שאפשר שצריך ביי"נ, שיהיה חסר, שינוי בטעם, לא שכיח,) אבל מ"מ נראה בפוסקים וכן הוא המציאות, שאין הפיסטור משנה כלום בייין ואינו מגרע את היין, וכבר כתב הגרשז"א במנחת שלמה כה' בפשיטות שודאי שאף לשיטות דייין מבושל ברכתו שהכל, (ואי"ז ההלכה אלא הגפן) מ"מ בפיסטור לכ"ע ברכתו הגפן דאין היין נגרע בפיסטור.

וא"כ עולה דהפיסטור הוא בישול ואינו ראוי למזבח, ומאידיך הפיסטור לא מגרע טעם היין, ולכן יש נפק"מ אם הטעם של הי"א הוא מחמת שפסול למזבח אף יין עם פיסטור לא יהיה טוב, ואם הטעם שהבישול מגרע, בפיסטור יהיה כשר דאינו מגרע היין.

העולה לענין יין מפוסטר

לדעת הרמב"ם לכאורה יין מפוסטר לא יהיה טוב לקידוש. לי"א בשו"ע ולרמ"א הבאנו בזה מח' כוונתם האם זה מחמת שמגרע היין בבישול, (כ"כ תוס"ש ופרמ"ג גוערה"ש) ולפי"ז יין מפוסטר כשר לקידוש אף לי"א, או מחמת שפסול למזבח, (כ"כ הגר"ז) ולפי"ז יין מפוסטר פסול לקידוש.

ולמ"ב נראה שהי"א זה מחמת שמגרע היין בבישול, אבל מ"מ נראה שהמ"ב חשש לרמב"ם במעט דבש וכאורה ה"ה במבושל יהיה הטעם גם מחמת שפסול למזבח, ויש מקום להחמיר דלי"א יין מפוסטר פסול לקידוש ובטעמים שווה לקחת יין לא מפוסטר.

(לא מצאתי לע"ע להדיא בפוסקי זמננו האם לדעת הי"א בשו"ע והרמ"א עדיף לקדש על יין לא מפוסטר, מלבד באול"צ כ' יח' בהערות שכתב שייין מפוסטר דינו כמבושל ופסול לרמב"ם וכתב שם שזה דעת הי"א ולכן כתב דעדיף יין לא מפוסטר)

מתי יש להחמיר לקדש על יין לא מבושל, רמ"א וא"ר

בב"י הביא דברי האגור סי' שפא' "מנהג אשכנז וכל גדוליה לקדש על יין מבושל אם אין לו אחר ואפילו יש לו אחר שאינו טוב", וכתב הרמ"א "והמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש" (אגור). נראה דהרמ"א מחמיר שאם היינות שווים, עדיף יין לא מבושל, וכן

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת וישב

- ג -

ג. ועוד צ"ע טובא בזה, דאי נימא דיהודה נמלך בדעתו, ושוב סבר שבעצם הייתה טעות בפסק הדין, ואין דינו של יוסף למיתה, וא"כ צ"ע מדוע אמר לאחיו 'באים להרוג ומברכים להקב"ה? אין לנו אלא מנאצים!'

והרי הי' צריך לומר לאחיו דנפלה טעות בפסק הדין, ואם נהרוג את יוסף אין לנו אלא רוצחים! - וא"כ שוב צ"ע טובא, מדוע העיר לאחיו רק על עניין הניאוף, ולא העיר להם על עניין איסור רציחה?

- ד -

והנראה בס"ד לומר בזה, דהנה כבר הקשו, דצ"ע כיצד דנו האחים את יוסף למיתה, והרי הם היו קרובים זה לזה, ועוד שהרי לדני נפשות בעי עשרים ושלושה דינים, - ולכאוי יש לבאר בזה, דאע"פ דקיימו השבטים את התורה, אך מ"מ הרי זה הי' רק בתורת אינו מצווה ועושה.

ובעצם מעיקר הדין קודם מתן תורה, גם קרובים היו כשרים להעיד ולדון, וכן לא הי' צריך בי"ד של כ"ג, בכדי לדון בדיני נפשות, ודומיא דבני נח, שקיי"ל ברמב"ם (הלי' מלכים פ"ט הי"ד) 'ובן נח נהרג בעד אחד ובדיין אחד בלא התראה, ועל פי קרובין'.

ולכן כיון שלא הי' בנמצא, עדים ודיינים כשרים, שידונו את יוסף ע"פ דיני התורה ממש (בתורת אינם מצווים ועושים), לכן בכדי להעמיד את הדין על תילו, דנו האחים את יוסף בעצמם, שהרי כאמור מעיקר הדין קודם מתן תורה, גם קרובים היו כשרים להעיד ולדון, ולא הי' צריך בי"ד של כ"ג בכדי לדון למיתה.

- ה -

ועתה נבוא ליישב בס"ד, את ג' הקושיות שהקשינו לעיל, - דהנה איתא בגמ' (ברכות מט.) דכל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ, לא יצא ידי חובתו.

ולפי"ז מאחר דהשבטים קיימו את התורה (בתורת אינם מצווים ועושים), לכן י"ל דהם היו צריכים להזכיר בברכת המזון שהיו מברכים, גם את ה'ברית ותורה', בכדי שיהי' בזה קיום מצות ברכת המזון, - דהרי כל שאינו אומר ברית ותורה, לא יצא ידי חובתו וכנ"ל, (והיינו, דהם היו מודים להקב"ה, על התורה שהוא עתיד לתת לבני ישראל).

ומעתה יש לבאר שפיר את כל ג' הקושיות הנ"ל, דהנה בקושיא הא' הקשינו, מדוע יהודה אמר לאחיו 'אין לנו אלא מנאצים', והרי כיון שהשבטים דנו את יוסף למיתה ע"פ דין תורה, א"כ אין בזה שום עבירה וכנ"ל.

ומעתה י"ל, דאין הכי נמי שבעצם מה שעמדו להרוג את יוסף, באמת לא הייתה בזה שום עבירה, ורק מ"מ אמר יהודה לאחיו, שאם יברכו כעת ברכת המזון, ויודו בברכתם להקב"ה על התורה שעתיד לתת לבניי, כאשר בו בזמן הם עומדים להרוג את יוסף, הרי 'אין לנו אלא מנאצים'.

כיון שכאמור הרי ע"פ דיני התורה ממש, הם לא היו יכולים לדון את יוסף למיתה, כיון שהם היו קרובים, וגם לא הי' בי"ד של

ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו ויפשיטו את יוסף את כתנתו את כתנת הפסים אשר עליו: ויפקחו וישלכו אתו הברה והבור רק אין בו מים: וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה: ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע פי נהרג את אחינו וכסינו את דמו: לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהי' בו כי אחינו בשרנו הוא וישמענו אחיו: (לז, כג-כז).

כשיוסף נשתלח מאביו לילך אצל אחיו, כיון שראו אותו חשבו עליו להורגו, שנאמר 'ויאמרו איש אל אחיו... ועתה לכו ונהרגוהו', והם עומדים ומשליכין אותו לבור, ואומרים: נאכל ונשתה, ואח"כ אנו מושכים אותו, ומעלים והורגים אותו.

אכלו ושתו, באו לברך (ברכת המזון), אמר להם יהודה: באים להרוג ומברכים להקב"ה? אין לנו אלא מנאצים! - מהו 'מה בצע פי נהרג את אחינו', אמר להם יהודה: 'בצע ברוך נאף ה'', אלא לכו ונמכרנו לישמעאלים: (פסיקתא רבתי, פרשה י אות יג, - וכע"ז בתנחומא פר' כי תשא, אות ב).

ולכאוי צ"ע טובא בדברי המדרש הנ"ל מג' צדדים, וכדלהלן.

- א -

א. הנה המפרשים האריכו לבאר, את מעשה מכירת יוסף, וביארו כל אחד לפי דרכו, שהשבטים דנו את יוסף למיתה ע"פ דין תורה, ואכמ"ל בזה.

ומעתה לכאוי צ"ע טובא בדברי המדרש הנ"ל, מדוע יהודה אמר לאחיו, 'באים להרוג ומברכים להקב"ה? אין לנו אלא מנאצים!' - והרי כיון שהשבטים דנו את יוסף למיתה ע"פ דין תורה, א"כ אין בזה שום עבירה, ומהו 'אין לנו אלא מנאצים?'

- ב -

ב. וגם אי נימא דיהודה הירחר שוב, במה שדנו לפני כן את יוסף למיתה, ונמלך יהודה ושוב סבר שבעצם הייתה טעות בפסק הדין, ואין דינו של יוסף למיתה, מ"מ אכתי צ"ע טובא, מה הביאור במה שאמר לאחיו, 'באים להרוג ומברכים להקב"ה? אין לנו אלא מנאצים!', דהרי אכתי לא מובן מדוע הם מנאצים.

דהא כל מה שמצינו את עניין 'מנאץ' בברכת המזון, זהו רק במי שרוצה לברך ברהמ"ז אחרי שאכל מאכל שהי' אסור באכילה, [או לאחר שאכל מאכל שבו לו ע"י גזילה, ואפי' אם קנהו בשינוי מעשה, לדעת חלק מהפוסק], שעליו נאמר שאין לו לברך על אכילתו ברהמ"ז, כיון שאינו אלא מנאץ.

וכן מצינו לגבי לולב הגזול, שגם כה"ג שקנהו בשינוי מעשה, מ"מ אין לברך עליו, וכן הוא בשאר המצוות שבאו לידו בגזילה, (ע"י בשינוי ארו"ח סי' קצו, א, ובמשני"ב ס"ק ד, ובשו"ע ארו"ח סי' תרמט, א, - וע"ע במשני"ב שם ס"ק ו).

אך לגבי מי שעובר עבירות שאינם קשורות לאכילתו שאכל כעת, או ללולב שרוצה כעת ליטול, הרי לא מצאנו בזה שייחשב כמנאץ בברכתו, כיון שאין שום קשר ושייכות בין העבירות שלו, ובין מה שרוצה לברך כעת על אכילתו או על הלולב, - וא"כ שוב צ"ע טובא, מה הביאור במה שאמר יהודה לאחיו, 'באים להרוג ומברכים להקב"ה? אין לנו אלא מנאצים'.

ולכא' צ"ב בזה, דאם הזכרת ברית ותורה, הויא חלק מהותי מברכהמ"ז דהוא לעיכובא וכנ"ל, אי"כ מה הביאור בהאי צד, שיתכן שנשים חייבות בברהמ"ז מדאו', משום ש"ל שאינן חייבות כלל בהזכרת ברית ותורה, כיון דלא שייכי בהו, - והוי אס' הזכרת ברית ותורה הויא חלק מהותי מברהמ"ז, אי"כ מדוע לפטור את הנשים מהזכרת ברית ותורה, ולתת להן נוסח אחר של ברהמ"ז, והוי כולהו ממקרא אחד וממצות עשה אחת קאתו.

- ט -

ויתכן לבאר בזה, ע"פ מה ששמעתי מאמו"ר הגאון רבי חיים יעקב כגן שליט"א, ששאל את מרן בעל ה'אילת השחר' זצ"ל, מדוע מודים בברכת הארץ שבברהמ"ז, גם על יציאת מצרים? - ומרן זצ"ל התפרץ בהתלהבות והשיב לו, (בתירגום מאידיש) **'כאשר בן אדם אוכל כזית אחד, הרי הוא צריך להודות להקב"ה, על הכל בכל מכל'**, ע"כ מאמו"ר הגאון שליט"א.

ושוב הראני גיסי הרה"ג ר' שרגא שטיינמן שליט"א, שבספר **'צדיק כתמר יפרח'** (פרק א) הובא בזה"ל, **'הגה"צ ר' אייזיק שר זצ"ל אמר: שאדם אוכל כזית אחד לחם, ואגב כבר מודה על הכל, - והוסיף רבינו (הגרא"ל זצ"ל) שבעצם צריך להודות כל רגע ורגע, אלא שכשיש כבר הזדמנות מודים על הכל, עכ"ל.**

ומעתה נראה לבאר ולומר, דעצם החיוב בברהמ"ז הוא, להודות להקב"ה על האכילה שאכל, ורק יש דין נוסף, שאגב ההודאה על האכילה צריך גם להודות להקב"ה על 'הכל בכל מכל', - וממילא **מבואר שפיר**, דלאנשים שהיכל בכל מכלי שלהם, כולל גם את ה'ברית ותורה', אזי הם חייבים להודות גם על ה'ברית ותורה', [וזהו גם לעיכובא, כיון שיש לברית ותורה שייכות לברכת הארץ, מחמת שבזכותן קיבלו את הארץ, (ע"ע במשנ"ב סי' קפז, ז), אך לנשים שהיכל בכל מכלי שלהם, אינו כולל את ה'ברית ותורה', אזי יש צד לגמ', שהן חייבות בברהמ"ז מדאו', בלא הזכרת ברית ותורה.

אך באמת שורש חיובם של האנשים והנשים אחד הוא, שצריכים להודות על האכילה שאכלו, ואגב זה להודות להקב"ה על 'הכל בכל מכל', כל אחד לפי עניינו, וכלשונו של מרן בעל האילת השחר זצ"ל הנ"ל.

ועתה נשוב לנידו"ד שכתבנו לדון, האם השבטים הזכירו ברית ותורה בברהמ"ז שלהם, או"ד דהם לא הזכירו ברית ותורה, - דמעתה י"ל, דגם לדעת הסוברים שהזכרת ברית ותורה הויא מדאו' וכנ"ל (באות ז), אך מ"מ להאי צד שנשים חייבות בברהמ"ז מדאו', ואינן צריכות להזכיר ברית ותורה וכנ"ל, אזי עולה שמדאו' מי שאינו שייך בברית ותורה, אינו צריך להזכיר ברית ותורה.

וא"כ כיון שהשבטים לא קיבלו את התורה, לכן י"ל דהם לא היו שייכים בהודאה על התורה, כיון דאכתי לא קיבלוה, ואי"כ לצד זה י"ל, דהשבטים יכלו שפיר לקיים את מצות ברהמ"ז (בתורת אינם מצוים ועושים), גם בלא הזכרת 'תורה', וכמו שמצינו בברהמ"ז דנשים, כיון דהיכל בכל מכלי שלהם, אינו כולל את ההודאה על התורה, משום שלא קיבלוה, ואי"כ לצד זה **יתכן לומר**, דהשבטים לא הזכירו בברהמ"ז שלהם הודאה על התורה, ואי"כ לצד זה שוב נצטרך לחפש יישוב אחר, לגי' הקושיות שהקשינו לעיל.

[ונת"ע בתנחומא פרי' עקב אות ו, שהעשה עם יהודה הנ"ל הובא שם בנוסח אחר, ויתכן שלדבריו שם הם עמדו לברך ברכת 'המוציא', ואי"כ אכתי כל הפילפול הנ"ל לא יתני לגבי הנוסח של המדרש שם, ויל"פ].

**ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות**

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

**כמו כן בקו זה ניתן להאזין
לתגובות שהתקבלו במערכת**

המען לתגובות: יצחק זאב כגן

רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית

טל': 1515-271-55442 (תא קולי)

פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)

דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'זדים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המצינית: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ו ש' וכדו' (500), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

כ"ג, (ורק מ"מ דנו את יוסף בדין אמת, ע"פ עיקר הדין שהי' נהוג לפני מתן תורה וכנ"ל).

וא"כ טען יהודה לאחיו, דלא שייך להודות ולשבח להקב"ה בברכת המזון, על התורה שעתיד לתת לבנ"י, ובו בזמן לדון את יוסף למיתה, שלא ע"פ דיני התורה שהקב"ה עתיד לתת, - כיון דאם התורה היא מתנה טובה, שאנו מודים עלי' להקב"ה, הרי ראוי לנו לקיימה בכל פרטיה ודקדוקיה, גם עוד לפני שניתנה התורה, - ומעתה מבואר שפיר מה שאמר יהודה לאחיו, 'באים להרוג ומברכים להקב"ה? אין אנו אלא מנאצים'.

- י -

ומעתה מיושבת שפיר גם הקושיא ה' שהקשינו לעיל, דצ"ע מה הקשר והשייכות בין מה שעמדו להרוג את יוסף, ובין מה שעמדו לברך ברכת המזון, ומדוע אם הם יהרגו את יוסף, הרי הם מנאצים בברהמ"ז וכנ"ל.

ולנה"ל מבואר שפיר, שהניאוץ הוא בברהמ"ז גופא, במה שהם מודים להקב"ה, על התורה שעתיד לתת לבנ"י, בזמן שהם עצמם עומדים להרוג את יוסף, שלא ע"פ דיני התורה העתידה להינתן לישראל וכנ"ל.

ובזה תתיישב שפיר גם הקושיא ה' שהקשינו לעיל, דצ"ע מדוע יהודה העיר לאחיו רק על ענייני הניאוץ, ולא העיר להם על ענייני איסור רציחה, והרי איסור רציחה הוא איסור הרבה יותר חמור מניאוץ, והי' צריך לומר להם, דאם נהרוג את יוסף אין אנו **אלא רוצחים** וכנ"ל.

ולנה"ל מבואר שפיר, דיהודה לא יכל להעיר להם על ענייני איסור רציחה, כיון שהרי דנו את יוסף למיתה בדין אמת, ע"פ הדינים שהיו נהוגים קודם מתן תורה וכנ"ל, וכל מה שיהודה יכל להעיר להם, הי' רק על ענייני הניאוץ, וזהו שאמר להם, 'באים להרוג ומברכים להקב"ה? אין אנו אלא מנאצים', ודו"ק ונפלא.

- יז -

ואמנם אע"פ שכל הפילפול הנ"ל, נפלא ביותר כשלעצמו, - אך מ"מ בעצם ההנחה שהנחנו, שהשבטים הזכירו בברהמ"ז שלהם, את ה'ברית ותורה' וכנ"ל, יש מקום לפלפל ולדון מב' צדדים, שיתכן לומר שהשבטים לא הזכירו בברהמ"ז שלהם, את ה'ברית ותורה', (ואזי נצטרך לחפש יישוב אחר, לכל ג' הקושיות הנ"ל), וכדלהלן.

א. הנה נחלקו הפוס', האם הא דבעי להזכיר בברהמ"ז 'ברית ותורה', הוא דין מדאו', או"ד דהוא רק מתקנת חז"ל, (ע"י בביאור הלכה סי' קפז, בד"ה מחזירין אותו, ובחזו"א או"ח סי' כח אות ז).

והנה האחרונים דנו, האם האבות קיימו (בתורת אינם מצוים ועושים) גם את כל הדינים דמדרבנן, או"ד שהם קיימו רק את המצוות שמדאו', (ע"י במש"כ בזה החידו"א ב'פתח עינים', חולין פרק א, - ועוד אחרונים דנו בזה, אך אכמ"ל).

ומעתה אי נימא שהאבות לא קיימו את הדינים דמדרבנן, אי"כ להנך דס"ל שהזכרת ברית ותורה הויא **רק מדרבנן**, יעלה דלכאוי"ל, דהשבטים לא הזכירו את ה'ברית ותורה בברהמ"ז שלהם, - ולהצד הזה נפל כל הפילפול שפילפלו לעיל.

- ח -

ב. הנה הסתפקה הגמ' (ברכות כ:), האם נשים חייבות בברהמ"ז מדאו', או"ד דכל חיובן הוא רק מדרבנן, - ובתוס' (שם, בד"ה נשים) ביארו את צדדי הספק, **שמצד אחד יש לדון**, שכיון שנשים אינן לא בברית ולא בתורה, אי"כ אולי אינן חייבות בברהמ"ז מדאו', כיון דקיי"ל דמי שלא אמר ברית ותורה בברהמ"ז, לא יצא ידי"ח, (ולדעת התוס' הזכרת ברית ותורה הויא מדאו'), ולכן י"ל דנשים אינן חייבות בברהמ"ז מדאו'.

ומצד שני יתכן לומר, שנשים כן חייבות בברהמ"ז מדאו', ואע"פ שאינן שייכות בברית ותורה, - והיינו שבברהמ"ז שלהן באמת הזכרת ברית ותורה אינה מעכבת, - **וזה לשונו של התוס' שם: 'והשתא קא מבעיא ליה, כיון דלא מצו למימר ברית ותורה, לא הו' אלא מדרבנן, - או דלמא כיון דלא שייך בהו (ברית ותורה) הוי שפיר דאורייתא, והא דלקמן (דהזכרת ברית ותורה מעכבת) מיירי באנשים דשייכי בברית ותורה', עכ"ל.**

הפרשה המחכימה

פירורים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה פרשת וישב תש"פ גליון 107

בישיבת פוניבז' בא בליל שבת לומר "גוט שבת" (כלומר "שבת טובה" כברכת "שבת שלום"), לאחל עם כל הלב "גוט שבת", שבאמת תהיה זו שבת טובה. איש לא היה מנחש כמה עבודה מושקעת כאן לומר "גוט שבת" לכל אחד ואחד מתוך מאות הבחורים שאומרים "גוט שבת" בליל שבת. (ובספר 'שלום רב' ב, ג הרחבנו).

תשובה: האדם צריך לדבר בפיו מה שחושב בלבו, ולא מה שאינו חושב בלבו כדי שלא יטעה את חבריו.

גרימת קיום המצוה

שאלה: האם ראוי לאב לכוף את בנו לקיים מצוה?

ב. בראשית לו, יג-יד: "ויאמר ישראל אל יוסף, הלוא אחיך רועים בשכם, לכה ואשלחך אליהם, ויאמר לו הנני, ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר". צריך ביאור מהו כפילות הדברים, אחר שיעקב אמר כבר ליוסף "הלוא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם" ומבואר שמבקש ממנו שילך אליהם, ולכן השיבו יוסף: הנני שמסכים בדבר, חזר יעקב לומר לו "לך נא ראה את שלום אחיך... והשיבני דבר", והלא כבר ביקש זאת ממנו. **ובפשטות** אפשר לבאר שבתחילה שאל אותו: האם מסכים לצאת לשליחות, ולאחר שהסכים ביאר לו את מהות השליחות. אבל ביתר ביאור אפשר לומר כי הואיל והיה בזה מקצת סכנה חשש יעקב שמא לא ירצה בכך יוסף, ולא רצה להכשילו ב"לפני עור" על מצות כיבוד הורים, לכן שאלו בתחילה אם רוצה לקיים המצוה, ורק אחר כך אמר לו שילך. ומכאן נלמד שיש לו לאב לגרום לבן שירצה מעצמו לקיים את המצוה.

תשובה: ראוי לאב שלא יכוף את בנו לקיים מצוה, אלא ישכנעו בדרכי נועם ויגרום לו שמעצמו ירצה בקיומה.

מקום מוכן לפורענות

שאלה: האם שייך שיחיה מקום מסוים שיש ליזחר ממנו מפני הפורענות?

ג. בראשית לו, יד: "ויבוא (יוסף) שכמה". פירש רש"י "ויבא שכמה - מקום מוכן לפורענות, שם קלקלו השבטים (כאן במה שחיטבו להורגו), שם עינו את דינה (לד, ב), שם נחלקה מלכות בית דוד, שנאמר 'וילך רחבעם שכמה' (דברי הימים ב' י, א וכע"ז במלכים א' יב, א)". והיינו (עיקר שפתי חכמים אות ס) ממה שלא אמר "ויבא שמה", אלא "ויבא

דיבור אמת

שאלה: האם מותר לומר לחבירו איזה דבר בפז, אף שאינו חושב כך בלבו?

א. בראשית לו, ד: "ולא יכלו דברו לשלום". פירש רש"י "מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דיברו אמת בפה ואחת בלב". וכן כתב רבינו בחיי "זו מידה טובה בהם, שהיו מראין השנאה שבלבם ולא היו מחניפין. וכן אמר שלמה ע"ה (משלי כט, ה) 'גבר מחליק על רעהו רשת פורש על פעמיו' (כיון שחבירו לא יודע להזהר ממנו)". וכן פסק הרמב"ם (דעות ב, ו) "אסור לאדם להנהיג עצמו בדברי חלקות ופיתוי, ולא יהיה אחד בפה ואחד בלב אלא תוכו כבדו, והענין שבלב הוא הדבר שבפה, ואסור לגנוב דעת הבריות". **וכשהיה** בא נער קודם הבר-מצוה בפני הגראי"ל שטיינמן זצ"ל (ראש ישיבת וכולל פוניבז' ובעל 'אילת השחר') ורוצה לקבל איזו קבלה לרגל המועד, היה אומר: תקבל על עצמך לדבר רק אמת (והוסיף ואמר: ודבר זה לא כל כך קל כמו שזה נראה). וידוע המעשה באותו גנב שעל ידי שקיבל על עצמו שלא לשנות מדיבורו הפסיק לגנוב ולעבור עבירות, כי ידע שכאשר ייתפס יצטרך לומר את האמת, ועל ידי זה נגרם לו לשוב למוטב ולהתעלות בתורה.

כתב ה'פלא יועץ' (ערך 'שלום', וכן כתב בספרו 'יעלו חסידים' סי' נא-נב) "צריך כשנותן שלום שיהיו פיו ולבו שוים, ולא יהא מאותם שנאמר עליהם (ירמיה ט, ו) 'בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו', שהרי זה גונב דעת הבריות, וסיפרה תורה על השבטים כי מתוך גנותם למדנו שבחם, שכיון ששנאו את יוסף לא יכלו דברו לשלום". **ומקורו** במדרש (ב"ר פד, ט) "(כתוב שם) ויראו אחיו כי אותה אהב אביהם מכל אחיו, אמר רבי אהבה בר זעירא מתוך גנותן של שבטים אתה יודע שבחן, להלן כתוב (שמואל ב' יג, כב) 'ולא דיבר אבשלום עם אמנון למרע ועד טוב' די בליביה בליביה (נשאר עם מה ששנאו בלבו), ברם הכא כתוב (אך כאן כתוב) 'ולא יכלו דברו לשלום' די בליבהון בפומהון (מה שבליבם אמרו בפיהם, שפיהם ולבם היה שוה)".

כמו כן ראוי לאדם כי בשעה שאומר לחבירו "בוקר טוב" יכוין שבאמת יהיה לו בוקר טוב, וכן כשאומר לו "שבוע טוב" יכוין שבאמת יהיה לו שבוע טוב שיצליח בו בכל עניניו וכדומה. וכן סיפר הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל על הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שרבי יחזקאל אמר לו פעם: קיבלתי על עצמי שבשעה שהעולם (הציבור

שכמה", מוכח שבא אל המקום המוכן לפורענות, ובאמת הפורענות לא איתרה לבא (פסוק יח): "ויראו אותו מרחוק, ובטרים יקרב אליהם ויתנכלו אותו להמיתו".

מבואר מזה שיכול להיות שישנו מקום מסויים שהוא מוכן לפורענות, מאיזה סיבה שתהיה, ולכן הפורענות יכולה לחזור ולשנות שם כמה פעמים, וכמו שמצינו על תשעה באב שהוא 'יום המוכן לפורענות', ולכן ארעו בו צרות רבות במשך הדורות במקומות שונים (כמו שהרחבנו בדברים א, מז), כך שייך שמקום מסויים יש בו מזל של פורענות, ומסתמא שהוא הטעם שאמרו שישנו מקום גורם לשינוי המזל. ולכן נראה שאם רואה או יודע על מקום מסויים שארעו בו אסונות חוזרות ונשנות, ראוי שלא להיות שם, אם לא שצריך ללכת לשם לדבר מצוה, שאז אולי שייך לומר עליו (קהלת ה, ה) "שומר מצוה לא ידע דבר רע", ו'שלוחי מצוה אינן ניווקין' (פסחים ת: ימא יא. וקידושין טל:), אם לא במקום שמצוי בו היזק (כלשון הגמרא 'שכיח היויקא') שבו לא נאמר הכלל ש'אינן ניווקין'.

תשובה: יש מקומות חמוכנים לפורענות, שארעו בהם כמה אסונות במשך הזמן, וראוי שלא להיות שם אם לא לדבר מצוה.

החלטה מקרוב

שאלה: כיצד ניתן להישמר מן המחלוקת וחמריבות?

ד. בראשית לו, יח: "ויראו אותו מרחוק ובטרים יקרב אליהם ויתנכלו אותו להמיתו". קשה, למה הדגיש לומר שרצו להתנכל לו עוד תיכף בא אליהם. (ומצאתי שהרגישו בזה קצת, האור החיים, 'עבודת ישראל' כאן ו'מגלה עמוקות' אופן רנב). ואולי יש ללמוד מכאן, שהרבה מן המריבות הוא מפני שמחליטים כבר על הדברים מרחוק ולא מבררים את השמועה מקרוב¹. גם כאן, אילו היו ממתנינים עד שיבוא לפניהם, והיו מדברים עמו ושואלים אותו על מעשיו, היה מסביר להם את סברתו, ואולי היו מתיישבים ההדורים, ועל כל פנים היו רואים שלא עשה זאת משום שנאה בלבד. אבל מזה שהחליטו על הדבר ופסקו את דינו כבר מרחוק, ולכן מיד שבא – "ויפשיטו את יוסף" (פסוק כג) ולא הספיקו לשמוע את דבריו ולהתפייס עמו. (כמובן בדקות לפי ערך גדולת השבטים).

גם לגבי איסור שנאה בלב, נאמר (ויקרא יט, יז) "לא תשנא את אחיך בלבבך", ובפתיחה לספר חפץ חיים (לאוין ז בבמ"ח) ביאר הטעם משום שעל ידי זה ששומר שנאתו בלב, לא ידע חבירו להיזהר ולהישמר ממנו, ולפיכך אף בלשון הרע שלא בפניו יש איסור. ויש שהוסיפו הטעם משום שאם היה יודע חבירו את שנאתו עליו, היה יכול להסביר לו את טעם השנאה ולפרש לו מעשהו שגרם את השנאה, ופעמים רבות מצינו שהיה זה סתם טעות ולאחר ההסברים מבינים אחד את השני, ונעשים אוהבים זה לזה. והרבה מחלוקות התחילו מדברים כאלו, שלא בדקו הדברים היטב, אלא האמינו לשמועות רחוקות, ועל

¹ ועיין באמונה ובטחון להחזון איש (אמונה ובטחון א, יד) כיצד האדם מחליט על זולתו לפי המבט הראשון שראוהו, אף שלא בדק זאת כלל לאשורו, ולפי זה קובע את ההסתכלות עליו לעולמים. (ועיין מה שכתבנו בויקרא יט, יז 'התדברות בין יריבים').

ידי כך התפתחו מריבות. וגם להלן (ויקרא יט, יז) 'התדברות בין יריבים' הרחבנו שכאשר קיימת התדברות הוגנת בין שני היריבים, מתקיימת מובנות ביניהם – המריבה חודלת מלהתפתח, ולפעמים אף יחזור השלום לשרור ביניהם בכפל כפליים.

תשובה: כאשר מבררים היטב את גורם הקפידה, יכולים לדעת חזקת זלזול וזלזולות וזלזולות וזלזולות בישראל.

השתרות הכעס

שאלה: כיצד ניתן להימנע מלכעוס על חבירו?

ה. בראשית לו, יח: "ויראו אותו מרחוק ובטרים יקרב אליהם ויתנכלו אותו להמיתו". קשה מדוע הוצרך הכתוב להדגיש שראוהו מרחוק בטרם יקרב אליהם, שמשמע שרק משום כך התנכלו אליו. וביארנו שהחסרון היה משום שלא שוחחו עמו ולא שמעו את הצד שלו כדי שיתפייס עמו. אכן באופן אחר ביאר ה'בן איש חי' שכאשר ראו את יוסף מרחוק, החליטו להורגו, אך משהתקרב אליהם נתקרה דעתם והסכימו למיכרו במקום להורגו. **וכיוצא** בזה כתב האלשיך כי דרך האדם השלם, שגם אם יש בלבו טינה וכעס על חבירו, מכל מקום כאשר יראהו – תגבר בו האהבה, וכאשר יפגשו יחדיו – ישכח את חזקת רוגזו וכעסו. וכך היה עם אחי יוסף, שעל אף שגדלה כעס עליו, כי חשבו שמנסה להסב אליו את לב אביהם ולהרחיקו מהם, וכי זומם הוא ליטול את הברכות כשם שעשה יעקב לעשיו, ולהדיחם מלבנות את כרם ישראל. לכן דנוהו כדין 'רודף'. וכאשר 'ויראו אותו מרחוק' אז 'ויתנכלו אותו להמיתו' – רצו כולם להורגו, אמנם כאשר התקרב אליהם יותר, נחתמו כולם על עצתם מלהורגו, מלבד שנים מהם, שנאמר "ויאמרו איש אל אחיו לכו ונהרגו", והם שמעו ולי. אך כאשר נפגשו עמו ממש, לא חפץ עוד איש מהם להמיתו, והחליטו בעצה אחת להסתפק במכירתו כדי להרחיקו מאביהם.

וללמדנו בא, כי גם אם כעסינו עולה עד השמים, לא נכריע מיד על פי זה, אלא עלינו להשהות מעט את החלטתנו, כדי שתתיישב דעתנו מן הכעס, ואולי אף להחליט על כך למחרת (אחרי ש'שנים על זה לילה' כמאמר העולם), ואז תהיה מחשבתנו שקולה ומדודה, ומחושבת יותר. ומעין המסופר על הג"ר יצחק בלאזר זצ"ל שהיתה לו בצעירותו 'חליפת כעס', שכאשר הרגיש שבא לו כעס, הוצרך ללכת אל הארון כדי להחליף את בגדיו, וקיווה שעד אז תהיה לו שהות שיפוג כעסו. (ובבבבבר יג, ל' ישוב הדעת של רגע' הרחבנו שאחת העצות להימנע מרעת הכעס היא, שאף אם מתרגז לא יגיב מיד, אלא ימתין זמן מה או עד למחרת).

תשובה: גם כאשר בטוח האדם בצדקתו וכועס מאוד על עמיתו, אין לו להחליט מיד על פי זה ולעשות מעשה, אלא ישחזק קצת, כמו לילה, ובכך תתקרב דעתו.

לעילוי נשמת אבינו מורינו הרב דוד בן-דוד זצ"ל הכ"מ, מחבר לוח 'ביכורי יוסף' וספר 'מפליא ליעיק', שהשקיע בנו ובסובביו אהבת תורה ויראת שמים, חשיבות הדקדוק בתפילה ובמצוות ועוד. נלב"ע בב' במרחשוון תנצב"ה

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים' – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' חנוכה

גליון 244

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

ובא סמוך לקריאת ההלל, יקרא תחילה את ההלל עם הציבור, כדי לענות עמם "הודו לדי' כי טוב" ו"אנא די' ", ואחר כך יתפלל, אך דוקא שמחמת כן לא יפסיד את זמן קריאת שמע ותפילה (מ"ב סי' תפח ס"ק ג).

אם עומד באמצע פסוקי דזמרה והציבור עומד סמוך להלל, לא יפסיק באמצע פסוקי דזמרה על מנת לקרוא הלל עם הציבור (שער הציון תפח ס"ק ד).

העומד בין ישתבח ליוצר: העומד בין ישתבח ליוצר ויודע שלא יוכל לומר אח"כ הלל בציבור – יפסיק (שער הציון שם), ויקרא הלל עם הציבור (וכן ע"י סי' אשי ישראל פי' מא סעי' מ).

חשיבות להקפיד להדליק נרות חנוכה בזמן -

המאחר להגיע לבית

הקדמה: מנהג הישיבות והכוללים הוא להפסיק באמצע סדר הלימוד כדי להדליק נרות חנוכה בזמן אע"י דלפעמים כרוך בביטול תורה רב [כגון אלו הלומדים מחוץ לעיר], והטעם שכיון שהלימוד הוא ע"י לקיים למעשה, אם לא מפסיקים בזמן המצוה (ומדליקים ע"י שליח) יגרום זלזול במצוות (ע"י סי' פניני חנוכה מהגרי"ש אלישיב זצ"ל).

במוצאי שבת: וכן במוצאי שבת יש עובדות מגדולי ישראל שאפילו הקדימו מזמן הקבוע שהחמירו בצאת שבת כדי להזדרז להדליק יותר מוקדם ומסופר על הגר"ד בהר"ן זצ"ל שקפץ דרך חלון הבית כנסת כדי להקדים להדליק נרות חנוכה במוצאי שבת בלי לעבור לפני המתפלל (מאידך ידוע מהרבה גדולי ישראל בזמננו שאדרבה הקפידו מאד לא להקדים זמן הצאת שבת החמור).

ע"י שליח: וכן לדעת כמה מגדולי הפוסקים (הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל ויבדל"א הגר"ח קניבסקי שליט"א) המאחר להדליק נרות חנוכה עדיף להדליק ע"י שליח כדי להדליק בזמן (ראה בהע"י) וכ"ש מי שנשוי דאשתו כגופו.

¹ כתב בסי' שבות יצחק [חנוכה פ"ז אות יד מהדורת תשס"ח] בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאם כדי להדליק בעצמו יצטרך לאחר את ההדלקה יותר משיעור שעה אחרי השקיעה שהוא חצ"י שעה אחר צאת הכוכבים. [שהוא בערך בשעה 5:40], ידליק בזמן ע"י שליח. והטעם כי יש אומרים שזמן ההדלקה אינו מתאחר בגלל המציאות של ימינו.

ועי' בהליכות שלמה (פי' טו סי' א) בשם הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל שראוי שיתן הבעל רשות לאשתו ותדליק מיד בתחילת זמן ההדלקה. ע"י בסי' נר חנוכה (פ"ב עמ' לג בהע"י ל) הביא מהגר"ח קניבסקי שליט"א כשהלך לבית חמיו לשבת חנוכה הורה החזון איש שישלח שליח שידליק עבורו בביתו בבני ברק במוצאי שבת ולא ימתין עד שיחזור לביתו, אע"פ שיכול לחזור תוך שעה או שעתים שעדיין יש עוברים ושבים בבני ברק (וזה אף במוצאי שבת שא"א להדליק סמוך לשקיעה). וכן ע"י בסי' תורת המועדים (סי' תרעב הע"י יא) בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שאם יש אפשרות למנות שליח שידליק בזמן, עדיף שיעשה כן ולא ימתין עד שיבוא לביתו. וכן ע"י בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' קע) שלכתחילה יעשה שליח (ועי"ע להלן).

מאידך דעת הגר"ן קרליץ זצ"ל [חוט שני עמ' שיח] שאם יש לו אפשרות להדליק בזמנו ע"י שליח, או להדליק מאוחר בלילה, יש להעדיף ע"י שליח בזמנו. [ומשמע דאם יכול להגיע בזמן שעדיין יש ציבור עוברים ושבים שעדיף להדליק בעצמו (וזה נקרא להדלק בזמן) וכעין זה שמענו מאחד מגדולי תלמידי הגר"ן קרליץ זצ"ל].

וכן לדעת הגר"ש וואזנר זצ"ל קובץ מבית לוי ח"י עמ' גי אות ז', אות ח', הע"י י"א) "כשהבעל חוזר מאוחר לביתו, ידליק כשבא לבית ולא

זהירות בקריאת ההלל בימי חנוכה

ימי חנוכה הם ימי שמחה והלל' (מ"ב סי' תרע ס"ק א) ויש חיוב כל יום לגמור את ההלל', ועי' ברמב"ן ועוד ראשונים שהוא מד"ת. ועי' בשו"ת חתם סופר (יו"ד סו"ס רלג) דכיון שבחנוכה יצאנו ממות לחיים יתכן שחייבים מהתורה לומר שירה בפה דמי ליציאת מצרים ע"ש.

וכיון שהם ימי שמחה והלל' אם לא אומרים הלל כראוי חסר בעיקר מצות היום.

ועי' במשנה ברורה סי' תפח ס"ק ב בהל' הלל שאם חיסר תיבה אחת של הלל לא יצא.² (אכן עי' בשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' סב).³

ויש לשים לב לזה בפרט בימי החנוכה שהם ימי חול ובדרך כלל הציבור ממחרים יותר, מצוי אמירתן במהירות מאשר הלל במועדים, ובשלמא בראש חודש שאין גומרים בו את ההלל (חוץ מבראש חודש טבת) אם הפסיד מילה יצא, אך בחנוכה שגומרים בו את ההלל אם קראו במהירות והפסיד מילה לא יצא.

הלל או הדלקת נרות חנוכה – מה עדיף

כתב הגר"ש קלוגר בחכמת שלמה על השו"ע או"ח סי' תרפג "אם אחד היה בתפיסה ונתנו לו רשות לעשות רק מצוה אחת, מה יעשה, אם ידליק הנרות או יתפלל שחרית בהלל והודאה, או אם היה בדרך בלילה, ואם יגיע לכפר שיהיה לו נרות לא יוכל בבוקר להגיע למקום שמתפללים, ואם ילך להעיר למקום שמתפללים בבוקר לא יהיה בכפר בלילה להדליק נרות, אם מקום התפילה עדיף, ויבחר בזה שיתפלל בבוקר בהלל והודאה עדיף והוא ע"י המבואר בהלכות ר"ה סי' תקצב [אולי צ"ל תקצה"י]. ועכ"פ רואים את חשיבות ההלל בימים אלו על הדרך שכתבנו.

הלל בציבור

מצוה לקרוא הלל עם הציבור: לכן מי שאיחר לבית הכנסת,

^א לפי שבכל יום נוסף נס חדש מ"ב סי' תרפג ס"ק א וצ"י לעוד טעמים בבית יוסף - כיון שהוא חלוק בנרותיו כמו בסוכות שחלוק בקרבנותיו, ועוד שקוראים בכל יום נשיא אחר וכל נשיא צריך את ההלל על קרבנותיו.

^ב עי' גמ' ברכות יד דק"ש ד"ת והלל דרבנן. אכן עי' ברמב"ן בספר המצות שורש א' שהלל הוא מן התורה וכן בה"ג במנין המצוות, יראים (השלם) סי' רסב, רבינו דניאל הבבלי בויכוחו עם הר"א בן הרמב"ם בסי' מעשה נסים סי' א, סמ"ק קמו, אכן עי' בשאגת אריה סט.

^ג וז"ל שער הציון (שם ס"ק ב) "וע"כ צריך ליזהר מאוד בימים שגומרין ההלל שלא יקרא התיבות בטעות שמשנתנה הענין ע"י"ז" שוה הלל לקריאת המגילה שאם חיסר תיבה אחת לא יצא. [ועי' בבה"ל בהל' מגילה סי' תרצ סי' יד ד"ה אין מדקדקין שאם חיסר לגמרי תיבה אחת יחזור ומברך אף שאין מפסיד הקריאה, אכן בחיי אדם חשש לדעת הרי"א ז"ל וכתב דתיבה שאין מפסיד הקריאה חוזר ואינו מברך, וע"ש דאפילו חיסר אות אחת בקריאתו יחזור (ולא יברך)].

^ד שהאריך לחלוק על זה ואם בטעות קרא חצי הלל לא יברך שוב.

^ה ואפ"ל כיון דלכמה ראשונים הלל הוא ד"ת, משא"כ נר חנוכה דרבנן. עוד אפ"ל דכמו בראש השנה אם לא תוקעים בשופר, חסר ביום תרועה, ביום הכיפורים אם לא עושים תשובה חסר בעיקר היום, כמו כן בימי החנוכה שהם ימי שמחה והלל' אם לא אומרים הלל כראוי חסר בעיקר מצות היום. ועוד אפ"ל שעיקר הפרסומי ניסא שהדלקת נרות הוא כדי להודות ולהלל [מנוסח 'הנרות הללו'] וזה התכלית של ההדלקה.

ואף אלו שסברו שתכלה רגל מן השוק בזמננו הוא יותר מאוחר, יש סברא לומר שכיון שאשתו כגופו אם הוא נשוי עדיף להדליק בזמן ע"י אשתו.

המנהג בזה

ע' בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סי' קע) שמהדין נראה שאשתו תדליק בבית בברכה ודי בכך, מ"מ המנהג הוא שמחכים לבעל שהוא בעצמו מדליק כשמגיע לביתו ולא ע"י אשתו, דחביב להו לישראל מצות ההדלקה.

וכן שמענו בשם כמה מורי הוראה בלווייה של מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל (ערב חנוכה שנת תשע"ח) כשרוב הציבור התאחרו מחמת הלליה, התעוררה השאלה האם לצוות שידליקו בני הבית ע"י שליח, והתפשטה ההוראה שעליהם להמתין להדליק עד שחוזרים לביתם, והטעם דקי"ל שמעיקר הדין הגדר של תכלה רגל מן השוק תלוי בכל דור דור, ומדינת מקיימים המצוה כל עוד שיש ציבור ברחוב, ובזמננו יש מצויים עד שעה מאוחרת [לפחות עד השעה 9 בערב והרבה מקומות עד 11 או 12]. ועוד להדליק ע"י שליח הרי זה בדיעבד דמפסיד הברכות (ע' להלן) [מאידך אשתו כגופו וצ"ע]. ועוד משום שלום בית^ט כיון שיש נשים שלא רוצות להדליק לבד וכ"ש למדליקין בחוץ בפתח הבנין.

הפקקים המצויים בכביש בחנוכה לאחר הצהרים

ראוי לתכנן מראש סדר היום באופן שלא יאחר בהדלקת נרות חנוכה ולהשתדל כמה שאפשר להימנע מלנסוע בכבישים קרוב לזמן ההדלקה. שהרי מצויים פקקים גדולים בכבישים בשעות אלו.

לקחת מונית כדי להדליק בזמן

ע' שו"ע תרעא סעי' א צריך לזיזר מאד בהדלקת נר חנוכה ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק. ובמשנה ברורה שם דזה משום פרסומי ניסא. והזהיר בזה יזכה לבנים ת"ח (מ"ב שם ס"ק א).

כשהשעה דוחקת: יש לעיין אם הדרך היחידה הסבירה שיכול לחזור בזמן ההדלקה הוא לקחת מונית, האם ראוי לשלם סכום גדול למונית – או דילמא כיון שיוצאים ידי חובה גם בשעה מאוחרת, אינו צריך לשלם למונית [רק יש בזה הידור חשוב והוא בכלל המעלה 'הזהיר בנר' דהוויין לו בניס ת"ח]. ולכאורה תלוי לפי הדעות הנ"ל [שלפי הגר"ש אלישיב זצ"ל ועוד שחששו שמעיקר הדין חייבים להדליק בתוך חצי שעה של צאת הכוכבים ראוי למנות שליח, ואם אין שליח לקחת מונית, ולדעת הרבה פוסקים קי"ל שמעיקר הדין בימינו הזמן של תכלה רגל מן השוק השתנה, אין בזה צורך].

המדליק נר חנוכה ע"י שליח י"א שאין השליח יכול לברך [ע' נר חנוכה פ"ו הע' ח] ולכן השליח יכוון בברכתו על נרותיו גם על נרות חבירו.

בענין ברכת הרואה: המצווה לאחר להדליק נרות - נחלקו הפוסקים [במי שמדליקין עליו בביתו] אם יכול לברך 'שעשה ניסים' כדון ברכת הרואה, ולכן יש לבקש מאחד להוציאו בברכת 'שעשה ניסים' (ע' משנה ברורה סי' תרעו ס"ק ו).

להדר להדליק עד שתכלה רגל מן השוק בזמננו

ע' בשו"ע [סי' תרעב סי' א] אין מדליקין נר חנוכה אלא עם סוף שקיעת החמה עד שתכלה הרגל מן השוק, שכח או היזד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה.

דברי היעב"ץ – להדליק הנרות כל הלילה: דבר חדש ראינו

יצוה לאשתו להדליק עבורו. וכן כשהאשה חוזרת מאוחר לבית לסיבה כל שהיא, ימתין לה בעלה בהדלקה אף אם הוא מהמדליקים בחוץ (וע' בשו"ת שבת הלוי ח"ד סי' סו).

¹ ע"ש דכתב שעדיף שהאשה תדליק בזמן ולכוון לא להוציאו, דאם לא תדליק בעצמה חל איסור עליה לאכול ארוחת ערב.

² ואפ"ל כמו בהדלקת נרות שבת שהפוסקים לא הביאו הטעם שאשה מדלקת ולא האיש דאשתו כגופו, דטעם זה לא סגי, דבכל זאת מצוה בו יותר מבשלוחו.

³ אכן ע' בפניני חנוכה עמי' קעג בביאר דעת הגר"ש אלישיב זצ"ל שאין להמתין לאשתו החוזרת מאוחר יותר משעה לאחר השקיעה [בארץ ישראל שההדלקה עבור רשות הרבים, והגר"ש אזיל לטעמיה דיש חיוב מעיקר הדין להקפיד להדליק בזמן זה].

⁴ ומבואר שצריך אפילו לשאול על הפתחים כדי לקיים המצוה. ויש לעיין האם ראוי לרוץ כדי להדליק בזמן אפילו אם זה אינו לפי כבודו.

בשו"ת שאלת יעב"ץ שמצוה מן המובחר שיהא נרות חנוכה דולקים כל הלילה בדומה למנורה, וז"ל בשו"ת שאלת יעב"ץ [סי' ד ד"ה וכיון] "ואפשר שמצותו ג"כ שתהא דולקת והולכת כל הלילה (כן נראה אחר שלמדנו דינו ממנורה שבה היה הנס וכן סמכו האחרונים ז"ל ללמוד ממנה כמה דברים לנר חנוכה א"כ שפיר דמי ליתן לה כמדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר כמנורה) וכו' מ"מ מאן דמחמיר תע"ב דמצוה מן המובחר היא ודאי"א ע"י ש"ב.

ויש לעיין בזמננו שהחנניות פתוחות עד 10-11 בערב ועדיין יש עוברים ושבים עד 11-12 בלילה האם צריכים להדליק נרות עד זמנים אלו. וכן אלו הדברים סמוך לכביש הראשי שיש עוברים ושבים כל הלילה, יש לעיין כמה זמן להדר שיהיו הנרות דולקות.

ידוע הנהגתם של גדולי עולם: **שמרן הגר"י זצ"ל** היה מקפיד שהנרות יישארו דולקות עד שעה מאוחרת [י"א שדייק כן מדברי הרמב"ם (חנוכה פ"ד ה"ה) שכתב "חצי שעה או יותר" שהדבר תלוי לפי כל דור ודור], ומאידך **מרן החזון איש זצ"ל** היה נוהג לכבות את הנרות לאחר חצי שעה כיון שכבר נגמרה המצוה (שמענו צה"כ של ר"ת), חוץ מבלילה האחרון. (כן כתב הגר"ח קניבסקי שליט"א (דינים ומנהגי החזון איש הו"ד בס' נר חנוכה להגר"י ספטימוס שליט"א עמ' טו) (וכ"כ בערוך השולחן סי' תרעב ס"ט שנהגו לכבות). (וע' סי' תרעב ס"ב ומ"ב סק"ו וסי' תרע"ז ס"ד בענין לעשות תנאי על השמן). וכן דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל חוט שני (עמ' שטז – ש"ז) שאין מצוה להדליק יותר מחצי שעה.

ודעת הגר"ש ז"א **אוערבך זצ"ל** (מ"ב ויצחק יקרא תרע"ב ס"א) שגם במקומות שיש עוברים ושבים עד שעה מאוחרת בלילה, אין חיוב מעיקר הדין שידליקו הנרות אלא בחצי שעה הראשונה, אלא שיש להדר ולהדליק במקומות אלו עד שתכלה רגל מהם, וכן היה מנהגו.

וכן דעת הגר"ש **אלישיב זצ"ל** (פניני חנוכה עמי' קני"ק-קס"ה) שלהדליק יותר מחצי שעה במקומות הנ"ל אינו אלא משום הידור [ואפילו אם יש רק מעט עוברים ושבים לאחר חצי שעה, דעתו (שם עמי' קס"ד קס"ה) שיש ענין להמשיך את ההדלקה ולפרסם את הנס, כמו שמשמע גמ' שבת כ"ג א'] וכן היה מנהגו. והיה נוהג להסתכל בנרות לאחר שיעורו בשעה 9 בערב, הרבה זמן לאחר ההדלקה, שעדיין יש בזה הידור מצוה (הרמ"ד לוי"ן שליט"א) (ע' מאירי עד שתכלה פי' רגל כל אדם). (ולכאורה בזמננו זה תלוי לפי המקומות). והגר"ש **דבילצקי זצ"ל** נהג לסדר נר אחד גדול שיהא דולק כל הלילה (הגר"י שוב שליט"א).

אוטובוסים מלאים: ומצוי בימי חנוכה עקב רבוי מסיבות וסעודות לכבוד חנוכה שהאוטובוסים המאוחרים בלילה יותר מלאים מבכל השנה, וע"כ ברחובות שבהם ציבור עולה ויורד בתחנות אוטובוסים יש ענין להדליק עד זמן שתכלה הרגל מהם. [חשוב לציין שאסור להשאיר נרות באופן שיש חשש סכנה].

נרות חנוכה בליל שישי: ובפרט בליל שישי שהרבה בחורי ישיבות חוזרים לביתם לשבת חנוכה [והרחובות מלאים בחורי ישיבות החוזרים מלימודם עד שעות מאוחרות מאד], וכן הדברים במקום שיש עוברים ושבים כל הלילה, יש ענין שידלקו הנרות כל הלילה. וכן רוב השכונות הולכים לישון יותר מאוחר בליל שישי.

סיום הש"ס הדף היומי של דרשו: עוד דוגמה – במוצאי שבת חנוכה (ר"ח טבת) הבעל"ט יתקיים בעז"ה בירושלים תוב"א סיום הש"ס של דרשו, ולכן לפי הפוסקים הנ"ל יש הידור לסדר הנרות עד מאוחר מאד בלילה זו.

ניתן לתרום עבור גליון 'לענין הלכה' דרך נדרים פלוס קופת "אוסף גליונות": קופה פנימית "לענין הלכה"

לתרומות הערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הרסקין מודיעין עילית)

**לע"נ מרת רבקה ע"ה
ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע כ"ו כסלו תשמ"ה**

ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com

^א וביאר בזה דסתם דעת בני אדם להקצות הנרות חנוכה יותר מכשיעור.
^ב ע' ר"ן [דף ט מדפי הרי"ף] דהא דאסור להשתמש בנר חנוכה אפילו תשמישי מצוה דכיון דע"י נס שנעשה במנורה תקנה עשאוה כמנורה שאין משתמשים בה כלל.

עולם התורה

2311 כ"א אלול תש"פ

402

שאלת השבוע: חודש השון - כסלו תש"פ (4)

לכבוד 'צולס התורה' - המזכיר 'כאן שותף'

שלום רב לאהבי תורתך!

בעקבות ההתעוררות שעוררתם את הציבור, התחלתי ללמוד את קונטרס 'אהבת ישראל' של הח"ה, ובלימודי שמתי לב לסתירה בדברי קודשו שנוגעת הלכה למעשה. אודה לכם אם תפרסמוה: בקונטרס 'אהבת ישראל' ריש פ"א כתב על לאו ד"לא תשנא את אחיך בלבבך" וז"ל: "והנה בכלל אחיך הוא כל אדם מישראל, וכדאיתא באבות דרבי נתן: אל תאמר לזה ישראל אני אוהב ולזה אני שונא, לאהוב את החכמים ולשנא את עמי הארץ, אלא אהב את כולם ושנא את המינים, וכן דוד הוא אומר: הלא משנאיך ה' אשנא וגו', ומין נקרא הכופר בתורת ה' ובהשגחתו". הרי מפורש שאין היתר לשנא שום אדם מישראל, אלא א"כ הוא כופר בתורת ה' ובהשגחתו (ומשמע שגם רשע גמור לתיאבון אסור לשנא). ואילו במשנ"ב סימן קנ"ו תחילת סק"ד כתב: "מצוה על כל אדם לאהב את כל אחד מישראל כגופו, שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך'. לפיכך צריך לספר בשבחו וכו', ודוקא 'רעך' בתורה ומצוות, אבל אדם רשע, שראה אותו שעבר עברה המפורסמת בישראל ולא קיבל תוכחה, מצוה לשנאותו". וכן כתב בחפץ חיים כלל ד' סק"ד שמוותר לשנא אותו מפני שיצא מכלל 'עמיתך'.

אדם זה שאומנם עובר עבירות כמזיד, הרי לא בהכרח כופר בתורת ה', ולפי מה שכתב במשנ"ב ובחפץ חיים מותר ומצווה לשנא אותו, ואילו בקונטרס 'אהבת ישראל' משמע שאסור לשנא אותו.

בברכה מרובה, !.6. ישיבת מיר

הערת המערכת: יתכן שרשע גמור למרות שמצוה לשנאותו, מ"מ מכיון שהוא לא יצא לגמרי מכלל "עמיתך" כמבואר בכלל ו' הגה"ה לס"י ובסקכ"ז, אין היתר לשנא אלא את ה"רשעות" שבו ולא את הגברא, כמבואר בתוס' פסחים ק"ג: ד"ה שראה, משא"כ באפיקורוס שיצא לגמרי מכלל "עמיתך", מותר לשנא את הגברא לגמרי כמבואר בכלל ח' ס"ה וסק"י.

לסיכום: * א. האם קיים הכדל לגבי סיפור לשה"ד בין רשע גמור שעובר עבירות כמזיד לתאבון לבין אפיקורוס?

(רשע - כלל ח' ס"ו וסקכ"ז וכלל ד' סס"ו וסקל"ב וכלל ו' הגה"ה לס"י וסקכ"ז. אפיקורוס - כלל ח' ס"ה וסק"ח שא"צ את פרשי החיתר וכ"כ בכלל ד' ססקל"ב ורמילות כלל ט' ססט"ו. ואהבת הסד ח' א"פ ג"ס"ב ועוד).

ב. האם יתכן לחלק חילוק זה גם לגבי לאו ד"לא תשנא את אחיך"?

(בתוס' פסחים ק"ג: ד"ה שראה סוברים כן, אך בתוס' ב"מ ל"ב: ד"ה לכוף חולקים על תוס' בפסחים, ואף שהרמ"א בשו"ע ח"מ פסק כהתוס' ב"מ וכ"כ רבינו באהב"ח ח"א ס"ג אפשר שזהו דווקא שם שהניחון הוא שלא להקדים את הרשע לפני הכשר כמבואר שם סק"ג. וא"כ י"ל שלגבי לא תשנא סתם בקונטרס 'אהבת ישראל' כהתוס' בפסחים משום דאורייתא להומרא).

ג. האם מותר לשנא או לדבר לשה"ד על אדם או קבוצה שיש להם טעויות בהשקפה? (עיין היטב

במקורות וכתוב סברת לך). ניתן לשלוח תשובות בדוא"ל לכתובת - dudu3266@gmail.com

* וא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנכניסה בנפרד להגלה.

מצאית ליהדות את אפיקורוסים - תפירה ליהדות המשיכה - אין חובה לעיין במקורות לעיתים

הדף מעט גזירה

שאול

בכל מניין ניתן להתקשר לטל':
054-8451571
ובאין מענה להשאיר הודעה קולית
ואנו נשתדל לתזור בהקדם.

כללי השת"פ:
א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.
ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.
ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגלה פעם נוספת.
ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.
- ההגלה על דעת המארגנים -

חיים 322 י"א כ"א
ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

יש לך הזדמנות לשמוע שיעורים בפרה"ש ובביאורי תפ"ה, שיעורי הכנה לחנוכה הבעל"ט. כ"כ שיעורים בח"ה ואהבת חסד לפי הלוח היומי באידיש ועברית ועוד ועוד. 03-6171132.

בשורה מתוקה!

בס"ד יצא לאור הספר הנבסף

'מתיקות המועדים'

• בענייני חנוכה •

משיחותיו של הגאון

רבי מנחם ברוך יאווץ שליט"א

ראש ישיבת 'חיי תורה - לובלין' ירושלים

תלמידו של פוסק הדור מרן

רבנו בעל 'שבט הלוי' הגר"ש וואזנער זצוק"ל

מחבר גיליונות
בבדים טעמי
מכון 'מתיקות'

בחסד ה', התקבצו להם מאמרים נבחרים

מהגיליונות ומאמרים נוספים

משיחותיו המאלפות של

ראש הישיבה שליט"א

מאמרים שיאירו את אפלת החשכה

כאור ימי החנוכה וב'מתיקות התורה'

המאירה בכל בית יהודי את דרך החיים

מאמרים המאירים בכל בית יהודי

את דרך החיים ומגלים עצות חדשות

ומאירות עיניים בכל מצב כחיים...

טעמו וראו את מתיקות דרך השם!

ניתן לחשיג בטל: 052-7182314

בתעניות הספרים המובחרות | הפצה: קולמוס

התבוננות בדרכיו ותהלכות חייו של מרן בעל 'אילת השחר' זצ"ל

מתוך שיחה שנמסרה בפני חברי כולל "בינה להשכיל" בבני-ברק, ע"י ראש הכולל הרב הגאון רבי דוד שמואל עינבל שליט"א.

ברוחניות ובאופן זה גדל והולך. אמנם יש דרך אחרת שמתקדם באופן שהולך ישר. בדרך זו הוא מגיע לכל דבר לא דרך חוויה או רצון להשיג אלא דרך ההכרה הפשוטה של המציאות שכך המבט שלו על המציאות.

נבאר את הדברים, מה הפירוש ללכת ישר. מהי ההגדרה של קו ישר, קו ישר הוא כזה שבו כל נקודה ממשיכה באופן עוקב את הנקודה שלפניה. כל נקודה היא המשך של נקודת המוצא, הכל ממשיך ומתפתח מתוך נקודת המוצא והלאה, מבלי לסטות מהמהלך של נקודת המוצא. המושג הזה של ישר אינו רק בקו על הדף, אלא לכל מציאות יש את היושר שלה. הישר הוא מה שמתאים לנקודה הפנימית של הדבר. כאשר אין התאמה לנקודה הפנימית זהו עיוות. בצורה הכי פשוטה, שלחן עם רגליים למעלה במקום למטה זה משהו מעוות, כי זה לא מכוון לפי המהות של שלחן. מעוות זה עקום, זה סוטה מהיושר. לסטות מהישר היינו לסטות מאיך שהדבר צריך לעמוד כפי איך שהוא באמת, כפי מהותו. כך גם בצורה יותר עמוקה, יש את האמת הפנימית של העולם של המציאות ושל האדם. ללכת ישר פירושו להתאים את עצמו כפי האמת הפנימית של העולם. לעשות "עוול" בא מלשון עיוות, זה עיוות וסטייה מן האמת הפנימית של המציאות, מהאמת האלוקית של המציאות.

המהלך של "ללכת ישר" ניגש גם לכל המעלות הגבוהות בגישה שלא לנהוג כך זה עוול. לא כשאיפה להשיג משהו מיוחד, אלא בהסתכלות שא"א להיות אחרת, כי אחרת זה עוול, זה לא מתאים לנקודת המוצא האמתית של המציאות. לדוגמה, אדם נפגש עם ניסיון, כגון מישהו פוגע בו, במהלך הרגיל מתייחסים לזה כהזדמנות להתגבר ע"ז ולהתקדם ולהתעלות יותר ויותר. לעומת זאת במהלך של הישר מסתכלים על כל דבר מתוך ההכרה והמבט של האמת המוחלטת, וממילא בצורה כזו הוא מסתכל כפי שמישהו אחר היה מסתכל על זה מבחוץ, לא בתוך כל הענין. מה באמת הערך של כל הענין הזה, האם יש לזה משמעות, האם יש לזה חשיבות, האם יש ערך להתייחס לכל הפגיעה הזו. ומבחינתו כל הסתכלות אחרת היא סתם עיוות.

"חוייה" מול "הכרה"

כמובן שלא מדובר כאן על "מהלך" אלא על דרגה נשגבת שבה האדם מזוהה בעצמו עם האמת, עם המבט של האמת. הוא

דמותו של מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל ידועה לכל כדמות ייחודית ומופלאה. ויש חשיבות גדולה לברר ולהעמיק במידתו היסודית, העומדת בשורש כל דרכיו הן בעבודה והן בדרכי ההכרעה בהנהגה הציבורית.

מידתו של הח"ח

על מנת להתבונן במידה ייחודית זו, נקדים להתבונן במהלך של רבינו החפץ חיים זצ"ל.

הנה ידוע שכל בית ישראל מתייחס לחפץ חיים בחרדת קודש. כולם רואים בו אדם שרוח ה' חופפת עליו [ואפי' חוגים מאד רחוקים מרגישים צורך להוכיח שגם הח"ח כביכול מסכים אתם, משום שבלי זה הם מרגישים לא שייכים לכלל ישראל]. וצריך באמת להסביר מה הייתה הנקודה המיוחדת כל כך. הרי היו גם כאלו שבלטו מאד בתורה, עבודה, וגמילות חסדים. היו הרי גאונים אדירים. את השאלות החמורות ב'עגונות' הפנו אליהם ולא לחפץ חיים. וגם בתפילות היו 'עובדים' שהתפללו שעות רבות בבכיות עצומות, והח"ח היה מתפלל באופן רגיל מבחינה חיצונית. גם היו רודפי חסד מופלגים. ומכל מקום כולם אצל הח"ח גדלות עצומה, שיעור קומה אחר. מה ראו. מהי הנקודה.

נראה קודם כל מה ראו אל הח"ח בצורה הפשוטה, ומתוך כך ללמוד את המהלך. הח"ח היה מוטרד ללא הפסק מהנושא של קידוש השם וכבוד שמים בעולם, זה היה בנפשו שיש מקום בלי מקוה, שיש אנשים באמריקה שאוכלים נבלות וטריפות, שהגאולה עדיין לא באה, וכו'. גם כל ספריו הוא כתב בגלל שזה היה הצורך של זיכוי הרבים באותה שעה, שזה מה שהקב"ה היה צריך, כביכול, ולא בשביל להוציא חידושיו שלו כפי שמקובל

תמיד. וענין נוסף - הסגנון שהוא ניגש לכל דבר, באופן שא"א להבין כלל איך יתכן אחרת מאשר ללכת בדרך השם. כי איך יתכן שאדם שמו אותו בעולם למטרה אחת והוא הולך בעצמו למטרה אחרת, וכן ע"ז הדרך היה תמיד באופן פשוט וברור שכך זו המציאות ולא יכול להיות אחרת. ולא מצד שיש כאן איזה ענין מחודש להגיע למעלות מיוחדות. זה היה סגנונו.

'הולך למטרה' מול 'הולך ישר'

שורש הדברים - ישנם שני דרכים בעבודה. הדרך הרגילה להתקדם ע"י שהאדם מסמן לעצמו מטרה והוא מתקדם לעבר המטרה, דהיינו שמוסיף לעצמו מעלות והשגות

שם ראש ישיבה, אלא הביא ראש ישיבה אחר, שכל הסתכלותו הייתה כעין 'מלמעלה' איך הקב"ה רוצה זה מה שאני רוצה. וממילא פתח ישיבה בהסתכלות שהקב"ה רוצה ישיבה, ולא מצד המקום האישי שלו כלל.

וממילא לא ראו אצלו 'סערות' נפש חיצוניות. משום שבמהלך הרגיל יש שתי עולמות, יש את העולם הרגיל האנושי שאנו מכירים וחיים ופועלים בו, ויש את העולם של הרוחניות. ואנחנו שואפים לעולם הרוחני, והאנשים הגדולים ממיתים ושוברים את העולם הפשוט, ועולים מעבר לזה לעולם הגבוה יותר. ויש בזה הרבה סערות. אולם אצל הח"ח לא היה כך, כי זה היה בהכרה הפשוטה של החיים שלו. הוא לא שאף להיכנס לאיזו חוויה אחרת, אלא ראה את העולם ממקום אחר.

הוא היה שם. הוא ראה את העולם ממבט זהה. דרך העבודה תמיד היא ללכת למקום אחר, ולהתחבר ולקחת מהעולם ההוא. אבל אצלו הוא היה שמה, הוא לא היה במקום האנושי, הוא היה במקום הגבוה. הוא היה שם ברמה המציאותית. כשהוא התפלל הוא פשוט דיבר עם הקב"ה. לא ראו בזה השראה וסערה מיוחדת.

ב' מיני אהבות

ישנם שתי סוגי אהבות. יש אהבה של אב ובן, ויש אהבה כפי שמתוארת בשיר השירים. יש אהבה של כיסופים וגעגועים וזה מסעיר ומרגש והרגשות עולים ויורדים, ולעומת זאת אהבת אב לבן זה לא משהו שמוציא מהכלים. אמנם מצד שני זה הרבה יותר בסיסי ועמוק במציאות שלו. מאשה אפשר להתגרש, אבל כאן זה המציאות ממש. ואדם לא נסער מזה כפי שהוא לא נסער כשהוא אוהב את עצמו, כי זה המציאות שלו. ההשראה באה דווקא מחוויה של התחברות לדבר שהוא לא המציאות. כשאין כאן הכרת המציאות אלא רגשות אישיים שלי. אבל הקשר של אב ובן זה ברובד הכי שורשי של החיים שלהם. א"א לבטל את זה, זה לא נפרד מהמציאות שלהם. יכול אדם לבוא ולומר איך האדם הזה מדבר על בנו הוא לא מתרגש הוא לא עושה תנועות בידיים. כמובן, הוא לא צריך לעשות תנועות, הוא נמצא שם. זה בהכרת המציאות אצלו, זה לא בחוויה האישית.

והנה כל גדול בד"כ הייתה לו דרך מסוימת שזה המהלך שהוא הוריד לעולם, והיה לו את המקום הזה. והיה לו את השמינית שבשמינית לעמוד עד הסוף עם המהלך הזה. והיה לו ענין מסוים דווקא בדרך זו. לעומת זאת הח"ח כוחו לא היה בקו מסוים אלא כוחו היה בהכרעה. שבמהלך זה הכח הוא לראות מלמעלה את המבט הכולל של הכל, ולהכריע בהחלט. דהיינו שיש לו הדעה והגישה להכריע בכל דבר, אבל לא ע"י דרך חשיבה מסוימת אלא ע"י תפיסה כוללת וכללית. תפיסה עמוקה של הדבר הישר.

לא אומר אני שואף ורוצה להגיע למעלה כזו וכזו, אלא בהכרה הבסיסית שלו, בצורה הפשוטה שהוא בוחן את המציאות הוא רואה זאת במבט האמתי. מה שווה מה לא שווה, מה בעל ערך מה לא בעל ערך. כמו שאנחנו תופסים

שלגנוב זה עוול, זו לא איזו השראה מיוחדת שלא רוצים לגנוב ומתרגשים מכך, זה לא נתפס בחוויה האנושית שבתוכנו אלא בהכרה שלנו את האמת שמבחוץ, מכירים שכך היא האמת האלוקית של העולם ולטעות מכך זה עוול ותו לא מידי. כמו שאנחנו תופסים את הדבר הכי בסיסי, כך בדרגה זו תופסים את כל האמיתות הכי גבוהות של אהבת השם ויראת השם וקידוש השם, הכל כהכרת המציאות הבסיסית. וכך רואים את כל החיים.

בכינוס של בית החולים 'מעניני הישועה'. מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל עם להבח"ח מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, כ"ק מרן האדמו"ר מויז'ניץ שליט"א, מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל. נושא דברים מיסד בית החולים איש החסד ד"ר משה רוטשילד ז"ל

יש נפקא מינא יסודית בין להתקדם לכיוון מטרה לבין להתקדם ישר. מי שמופנה להתקדם למטרה

הוא עובד עם ה"אני" שלו. הוא עובד עם השאיפה שלו במקום שלו שהוא רוצה להתקדם ולהגיע ולהשיג. כמובן במהלך של הרוחניות, אבל עם האני שלו. לעומת זאת המהלך של ללכת ישר באופן הקיצוני שלו הוא מהלך של **התבטלות**. נקודת המוצא היא לא שאני רוצה לסגל לעצמי ולהגיע וכי, אלא הוא מעמיד את עצמו במקום שהוא צריך להיות, איך המבט מלמעלה רואה את המקום שלו וכך הוא צריך ללכת. האני האישי שלו מבוטל מול האמת והוא מתאים את עצמו והולך ישר לפי זה. ובהמשך נבאר יותר ענין ביטול זה.

מה שמיחד במהלך של הח"ח זה ההתבטלות המוחלטת לקב"ה. יש את ההרגשה שהוא מבוטל לקב"ה באופן שאין לו כלל את המקום האישי שלו. כל המבט שלו ותפיסת החיים שלו זה הרצון האלוקי בבריאה. האדם הרגיל גם כשהוא עובד את ה' הוא מסתכל במקום שלו שאני רוצה להתקדם ברוחניות, לעומת זאת הח"ח הסתכל ממקום שהקב"ה מסתכל כביכול על העולם, לשם הוא היה שייך וזה מה שהניע אותו. לא המבט איפה אני בתוך זה, אלא איך שהקב"ה רוצה בעולם זה היה החוויה שלו והתפיסה שלו והראיה שלו. אם הקב"ה צריך שיהיה משני"ב הוא כתב משני"ב. אם הוא צריך ח"ח הוא כתב ח"ח.

עם כ"ק האדמו"ר הגאון רבי אברהם לנדא מסטריקוב זצ"ל ויבדלחט"א ראש ישיבת בריסק, מרן הגאון רבי משולם דוד הלוי סולוביצ'יק שליט"א

וצריך להדגיש שגדולים אחרים שהוציאו ספרים ברור שהיה להם רצון מיוחד להוציא את הספרים שלהם בדווקא, ששם היה את סגנון הלימוד המיוחד שלהם. וברור שזה לא חסרון ב"יתורה לשמה". להיפך, זה היה לשמה. שהרי אלו ואלו דא"ח וכל אחד שיש לו דרך מסוימת הרי זה גילוי מסוים של התורה שמתגלה על ידו, ושאיפתו להוציא את זה לפועל. **ושאיפתו דווקא במהלך שלו משום שהוא עצמו מגלם את הגילוי הזה בתורת ס"ת חי, וזה סברתו ודעתו ורצונו ושאיפתו.** וכמו שהוא עומד בסברתו אין זה אצלו רק כנתון שיש כזו סברא בעולם אלא שעומד מאחורי הסברא באופן חי, וכך שאיפתו לגלות את דרכו ולהוציא את הספר או לפתוח ישיבה בדרך זו דווקא, ולא רק שיהיה בעולם ספר שנצרך לעולם. אבל הח"ח באופן מיוחד היה במהלך אחר, שכשפתח ישיבה הוא לא היה

והענין, שיש גילוי של האור האלוקי במקום אנושי מסוים, וזה ענינו של סגנון מסוים, אבל החי"ח ענינו היה גילוי האור האלוקי בטהרתו, שהיה זך לגמרי מכל בחינה של המקום האנושי שלו. רק התבטלות גמורה כלפי הקב"ה. וממילא מבטו היה המבט העליון הרואה הכל מלמעלה כפי שביארנו. (ומצד אחד בגילוי במקום אנושי יש בזה התקדמות, שעייז מתגלה עוד דרכים וסגנונות, וזה הבסיס של הכל. ומאידך אצל היחידים שענינם בגילוי האלוקי עצמו יש בזה גובה נשגב עד מאד, שאמנם אין ענינו להתקדם קדימה אלא לעלות למעלה).

והנה לחי"ח לא היו ממשיכי דרכו (אמנם היו גדולים שהושפעו ממנו אבל אין כאלו שאפשר לזהות בהם שממשיכים בדרכו דווקא).

משום שבד"כ התלמידים ממשיכים את הדרך ואמנם בדרגה פחות מהרב, אבל כאן לא היה איזה דרך וסגנון אנושי שהלך בו, אלא שהוא עצמו היה במקום אחר. שהיה במקום גבוה ונשגב למעלה. במקום של התאחדות והתמזגות מוחלטת עם האמת והמבט האמתי במציאות. ומי שנמצא שם הרי הוא שם ואינו תלמיד, ומי שלא הרי אין לו מה לקחת ולהמשיך בזה. ובאמת החי"ח עצמו היה כעין קדוש מרחם. ולא דרך שלמד ממישהו.

ובמילה אחת כל ענינו של החי"ח היה "קידוש השם", הוא חי את התכלית של כל הנברא לשמי ולכבודי ושם הוא נמצא. ומשם הוא רואה את העולם ואת החיים. וכל חייו הוא עמד לפני השם ממש. שיוויתי השם לנגדי תמיד זוהי מידתו. והעירוני שהג"ר אלחנן זצ"ל אמר בהספדו על החי"ח שהיה "עבד השם", אשר זהו השבח שהתורה משבחת את משה רבינו. וזהו הענין שדיברנו, עבד השם, כעבד, שכל מציאותו בטלה להשם ולא מעמיד את המקום של עצמו כלל. ובאמת זהו גם מה ששבחה התורה למשה שהוא עניו מכל האדם, דהיינו בהתבטלות מוחלטת כלפי הקב"ה. ובאופן שכל הנביאים היה דבר השם אצלם בגילוי של נבואה שלהם שאין ב' נביאים מתנבאים בסגנון אחד, אבל אצל משה רבינו הי' תורת אלוקים ממש, שהתבטל לגמרי לקב"ה, שהיה איש האלוקים.

מידתו היסודית

וכעת יפתח לנו הפתח ללמוד דרכיו של רבינו הגראי"ל זצ"ל. הנה מדברים הרבה על מידת האמת שסלד מכל זיוף ושקר. וכן על מידת הענווה המופלגת. אמנם צריך להבין היטב את שורש הנקודה בזה. יש אנשים שבטבעם אוהבים כנות ולא אוהבים צביעות ומשחקים, ולפעמים חושבים שעל זה מדובר כאן, על מידה של כנות. כמו כן גם ענוה, לפעמים יכול להיות אופי של אדם שאוהב להצטנע מאחורי הקלעים. אבל כאן זה ענין אחר לגמרי, ומגיע במקום אחר. כאן הבסיס הוא "קידוש השם". זה הדבר שעמד אצלו כל הזמן י"ש

קידוש השם ויש חילול השם". ואידך זיל גמור. חוץ מזה אין כלום. שום דבר. וכך גם ברוחניות לא היה מבטו מצד המקום האישי שלו, אלא במבט הכולל של קידוש השם. השאיפה הייתה "לזכות את הרבים", היינו להיות מבוטל ככלי לקב"ה

לשרת את מטרתו בעולמו. וכן ידוע מה שהיה שאיפתו בגיל צעיר להיות "מרכבה לשכינה" והיה מדבר בלשון זו. וכשפתח ישיבות אף פעם לא פתח בדרך הרגילה של גדולים אחרים, במטרה להרביץ תורה בעצמו. אלא בכל פעם כשהיה צורך לכלל ישראל פתח ישיבה. וכל הזמן לא היה מוטרד אלא מקידוש השם בכל מקום בעולם. ומבלי שום שייכות לחוג שלנו ואצלנו ואנחנו, אלא הקב"ה לבדו, בטהרתו.

וזה צריך להבין, שגם האמת וגם הענווה אין זה מידות ותכונות מסוימות, אלא העניין הוא: שיוויתי ה' לנגדי תמיד. לעמוד לפני השם בצורה הכי גבוהה. וממילא ההרגשה היא "ונחנו מה" כי האדם מול הקב"ה הוא מבוטל לגמרי. וממילא מה שיש זה רק האמת, היינו האמת של העולם, חותמו של הקב"ה אמת. לא סתם שצריך לדבר

בכנות. אלא להביט על העולם משם, מלמעלה, מהמבט האמתי, בהכרה הבסיסית, בראיית המציאות הפשוטה. ומה שלא כך הוא חסר ערך. וכמו שספרו שכשהיה רואה גאווה היה צוחק ממש. כמה מצחיק שאדם שהוא כלום חושב את עצמו למשהו. מה זה אדם מול הקב"ה. מול האמת האמתית. הוא רחש לזה בוז טבעי. וזהו הסגנון הידוע שלו בכל דבר כמו לאותו אדם שתמה מה יש לקנא בו, וכן יחסו לעשירים. הכל במבט המציאותי שכך היא האמת הפשוטה, ולא בתור להגיד איזה "הרגש".

ובאופן כללי ניכר היה שלא נגע בו כלל כל הדברים שנמצאים כאן. כל מה שנוגע לעולם האנושי ולא לתוכן הנצחי של קידוש השם לא היה לו שיג ושיח עם זה. הוא לא היה מדבר נגד זה ומתגבר וכו' אלא פשוט הוא לא היה שם. הוא היה במקום אחר. הרי הצורך הקיומי של האדם הוא להסביר ולהצדיק את עצמו כאשר מאשימים אותו וחושדים בו. זה המינימום של ביטוי ה"אני". ולא ראו אצלו צורך זה, רק הסתכל על עניינים אלו כפי שמתכלים מבחוץ, האם יש ענין בזה מצד הקב"ה אם יביא תועלת להסביר או לא.

העניין של קידוש השם היה ממוזג עם עצם אישיותו ורגשותיו ומחשבותיו, באופן שאי אפשר היה לראות אצלו את האני האישי שלו מעבר לזה. אנו מכירים אנשים שהם מתרגשים בטבעם ובוכים על כבוד שמים, ולפי אופיים גם מתרגשים ובוכים על ענייניהם האישיים כגון פטירת קרוביהם. ומאידך יש אנשים שקרים בטבעם ולא בוכים על כבוד שמים, וגם לא בחייהם האישיים. אבל אצלו בכל עניין אישי, גם מה שבטבע העולם מתרגשים ובוכים, לא יצא מגדרו. אבל בנוגע לכבוד שמים וחילול השם על זה יצא מגדרו לגמרי ובכה בכי תמרורים. ומאידך לא ראו אצלו את המקום האנושי הטבעי, כפי שהעידו שבכל ימי חוליו וחולשתו לא שמעוהו נאנח על ייסוריו האישיים. לא היה אצלו ספונטאניות אנושית שלא

מחושבת עם העניין של קידוש השם ותכלית הבריאה. (כפי שספרו בשבעה האחים מביה"ח שתמיד צריכים לקשור ידיהם של החולים מפני שבזמן חולשה ודמדומים מושכים את המחטים שלא ידקרו אותם. ואצלו לא היה מעולם תנועה זו).

בסוד שיח עם בעל 'שבט הלוי' מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל

מרן ראש הישיבה הגר"ג שליט"א מבקר בסוכתו של מרן הגראי"ל זצ"ל

ובאופן כללי לא היה ניתן לשמוע ממנו כמעט את המילה "אני" אני אומר אני רוצה. אלא רק מהו הקידוש השם בכל דבר.

ענין הביטול

וכאן יש להדגיש ולהסביר, מה הפירוש לבטל את עצמו מול הקב"ה. **האם הכוונה שהוא מוחק את עצמו.** ודאי שלא. המושג שמדובר עליו כאן זה אהבת השם. כאשר אדם אוהב מישהו אחר ומתמסר למענו, הוא לא מוחק את עצמו בזה אלא להיפך, הוא מממש את עצמו באהבה הזו, הוא מממש את הכח הכי חזק שלו לעבר המקום שהוא אוהב. אמנם כאן יש להתבונן, אם כן האם נאמר להיפך שהוא פועל לשם עצמו, בשביל לממש את עצמו. והרי אנו אומרים שהוא אוהב את

האחר ולמענו ולא למען עצמו. יש לחקור כאן האם עושה בשביל השני או בשביל עצמו. אמנם ודאי חקירה זו בטעות יסודה, שודאי אינו עושה לעצמו וגם אינו מוחק את עצמו, ולשאלה אם עושה לעצמו או לשני התשובה שמושג האהבה הוא התאחדות. ששניהם יחד מתאחדים וממילא אין שאלה כזו עם לעצמו או לשני, הוא מאוחד עם השני וזה גופא האהבה. הוא לא מופנה מול עצמו אלא מול השני, וזה גופא האהבה וההתאחדות שלו. וכך הוא באהבת השם, שמתאחד בנפשו עם הענין של קידוש השם ושם השם. שבאמת כשהוא עושה לעצמו זה חסר ערך ומשמעות, וכשמתמסר ומתבטל לעבר ה' זהו הקיום הכי גדול שלו. אבל בפנייתו הנפשית הוא לא עומד מול עצמו וקיומו כלל, אלא עומד לגמרי מול הנאהב.

וכפי ששמענו ממי שהיה נוכח כשבאו להעירו ומלמל עדיין מתוך שינה ממש כמדבר לקב"ה (באידיש) "אני אוהב אותך. אני אמשך לרוץ. אני אמשך לרוץ לכל מקום בעולם". הוא היה בוער כל הזמן באש אדירה של אהבת השם הזו, וזה מה שהניע אותו כל הזמן.

וכל מבטו היה באופן זה, ונתייחד בזה גם מגדולים אחרים. ולדוגמא במכתבו על ענין הקרוב, יש כאלו שמדברים על הענין של חיבוי כריתות שחיביים להציל אותם. והוא במכתבו מתחיל שהנה הקב"ה ברא את העולם ואח"כ היה מבול ודור אנוש, ואח"כ הגיע אברהם אבינו. והנה גם הבנים של אברהם אבינו לא כולם בדרך ה', ממילא ודאי צריך וכו'. דהיינו בהסתכלות לא מהמקום שלנו אלא מהמקום של הקב"ה כביכול, במבט מלמעלה של תכלית הבריאה.

והנה היה דרכו שהיה יכול לדבר על עוה"ב וענינים גבוהים, והגיע אדם להתייעץ ומיד עבר לדבר אתו על ענין הכסף שלו וכדו' בלי הפסק. וזה שלא כדרך הטבע שיש איזה השראה מסוימת לענינים הגבוהים. משום שהענין של התפיסה הנצחית היה אצלו בהכרת המציאות

האמתית של החיים, ולא כאילו חוויה ערטילאית. ולדוגמא אנחנו לא יכולים לעבוד מפורים ליוכ"פ משום שיש לכל דבר איזו השראה ואווירה מסוימת עד שנכנסים לזה. אבל לעומת

זאת אדם בחייו הטבעיים עובר כל הזמן ממצב למצב, שבעבודה יכול להיות 'בוס' לאלף אנשים, ובבית אבא או בעל, ועובר בטבעיות ממצב למצב. משום שחי במציאות הברורה את גווני החיים השונים, ואין צריך להיכנס ל'אווירה'. וכך כל העולם הרוחני אצלנו הוא באמת משהו מנותק שאנו מנסים 'להתחבר' אליו. אבל לפי מידתו שעמד לפני השם כל הזמן, הייתה מידתו התאחדות והתמזגות עם האמת עצמה, וכך ראה את הדברים במציאות החיים. והנה יש אנשים שיש להם פשטות בעניין הרוחני, אמנם זהו משום שאין זה ענין גבוה אצלם והם 'רגועים' ומסתפקים במה שיש. ומה שהיה אצלו שהיה בוער באש נוראה של אהבת השם באופן הנשגב ביותר, ומכל מקום

היה זה בתפיסה של הכרת המציאות בעצמה.

וענין זה ניכר מאד גם בצוואה. באופן כללי בד"כ כל אדם, כל אדם, כשכותב צוואה הוא נכנס לאווירה מסוימת, לאיזו השראה, ומתחיל לדבר באופן דרמטי. שהרי לא מדבר עכשיו בעניין מהחיים, אלא מה שמדמה את עצמו כשהוא בשמים מה הוא רוצה להגיד, וממילא מתחיל לדבר על דברים גבוהים ללכת בדרך השם וכו'. לעומת זאת כאן הוא נתן הוראות פשוטות מעשיות מסודרות א ב ג ד. ומבלי שום מילה נוספת. משום שכל ימיו הוא היה שם, בתפיסה של אמיתת החיים באופן הברור ביותר, וכפי שאמרנו עליו שדיבר בשפת העוה"ב.

ויסוד הכל כפי שהסברנו הוא לבוא מתוך ההתבטלות לקב"ה **ולא מתוך המקום האנושי.** שענין החוויות והסערות הרגשיות הרי זה רגשות אנושיים של האדם עצמו, גם חוויות רוחניות, אבל הכרת האמת במציאות זה התבטלות והכנעה לאמת שמחוץ לו, שהוא מכיר בה וחי אותה. והוא הענין שדברנו "להתקדם ישר", לא שמעמיד את עצמו במרכז ומעמיד לעצמו מטרה ללכת לשם, אלא שמתאים עצמו לנקודת המוצא של "אמיתת המציאות" ומשם מתקדם. במהלך זה היסוד הוא מידת האמונה, אמת ואמונה. ואכן היה מרבה לדבר על אמונה כיסוד הכל. זוהי מידת האמונה להתבטל מול הכרת האמת, מול אמתת המציאות ולהתאים עצמו לזה.

וזה היה הענין שטרם לאחד בכלל ישראל, והיה מודגש הדבר מיד בתחילת הנהגתו שנסע עם האדמו"ר מגור. וכן ע"ז הדרך. ההרגשה בזה, שהענין המשותף לכולם הוא העמידה של כלל ישראל מול הקב"ה, ובאופן שכל אחד מעמיד את המקום האישי שלו ועסוק בעצמו ועומדים בהתנגשות אחד כנגד השני, הרי"ז כסתירה לזה. וכמו שאמר בזמנו בחו"ל ש"רצוננו שכל כלל ישראל

מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל בביקורו בצרפת, לצידו יבדלחט"א כ"ק מרן האדמו"ר מגור שליט"א והגאון רבי יהודה עדס שליט"א, ראש ישיבת 'קול יעקב'

בכל העולם יתאחד למטרה של כבוד שמים". וכמו

שהזכרנו שבאופן כללי לא היה יחסו לחוג מסוים בתור "אנחנו", ואף בכנסי בחירות בד"כ לא הזכיר שם מפלגה אלא רק דיבר על קידוש השם וחילול השם.

הנה הזכירו הרבה את התופעה המופלאה שהוא עצמו היה במקום גבוה מאד, ומאידך גיסא הבין את האנשים הפשוטים והחלשים וירד לרוחם. והם הרגישו טוב במחיצתו. וענין זה היה גם אצל הח"ח שהיה יורד לרוחו של כל אדם נמוך, וכפי שמוצאים בספריו וכגון שירד באריכות לשכנע אנשים שלא לעשן, וכדו'. ובאמת במהלך הרגיל זה לא דבר אפשרי, וכגון אדם גדול שהמהלך שלו הוא מהלך של יראה הרי זה באמת המקום שלו, שהוא מגלם את הבחינה הזו של יראה, ובאמת סביביו נשערה מאד וכל השוהה במחיצתו נבהל. וא"א שיהיה אחרת. לעומת זאת אצלו הגם שהיה מופלג ביראה עד למאד, גם זה לא היה בתור מהלך אנושי מסוים שלו של יראה, לא בתור ה'אני' שלו שהיה שם, מונח בתוך מהלך זה. אלא מתוך ההתבטלות הגמורה, וממילא היה אפשר שיראה גם את המבט הנמוך של אנשים פשוטים. ואין סתירה.

עם מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל, הגר"פ שרייבר זצ"ל

בעבודה. אמנם להח"ח לפי מידתו, ודאי לא שייך לנהוג כן. כיון שגם ברוחניות האדם אינו ממוקד בצד האישי שלו וברגשותיו, אלא הוא מבוטל כלפי רצון הקב"ה בכלל הבריאה, וממילא בהכרח הוא מחויב כלפי הקב"ה לעמוד ולהציל בשבילו, וחייבים לפעול מתוך הכרת המציאות והתייחסות למציאות. ומשל למה הדבר דומה, לפועל שהניחו בעל הבית במפעל לעבדו ולשמרו ובאו שודדים וחטפו את התפוחים והוא עומד כנגדם ועוצם עיניו, וכששאלו בעה"ב איך פשעת כך, ענה כנגדו: מרוב רגשות האהבה לבעה"ב ומרוב זעזועי מעצם העובדה שמעייזים לעשות כך, לא הייתי מסוגל לראות כלל את הדבר... - הרי ודאי אם כל מהותו ותפקידו להיות שליח נאמן של בעל הבית, אין מקום להתמקד בעצמו באופן כזה. לא אתה הוא הנושא. וזהו יסוד ההנהגה הציבורית המתמקדת בלקיחת האחריות כלפי העולם, ולא בעבודה כלפי עצמו.

בהנהגת הציבור

ידוע מה שפירש הגרמ"ל עצמו עה"פ "רכב ישראל ופרשיו", שיש ב' הנהגות, יש הנהגה של "פרשיו", שהאדם הוא הפרש שמחזיק את המושכות בידיים ומוביל את הציבור, ויש "רכב ישראל" שכולם יושבים עליו, והוא נושא אותם, וכך מתקדמים אתו. והדברים מבוארים שהוא נהג באופן של "רכב ישראל". דהיינו שהיה מופקע לגמרי מתחושה שהוא כביכול מחזיק את המושכות בידיים ומוביל, אלא התחושה הייתה שמקבל תפקיד מהקב"ה והוא מחויב לעשות מה שנכון לעשות באותה שעה ובאותו מצב, ותו לא. הקב"ה מוביל ולא אנחנו. כמה פעמים ששאלוהו לגבי דברים עתידיים שיהיו אחרי הגיב ע"ז בתוקף שהוא איננו "בעלים" על כלל ישראל, ואין לו אלא לעשות מה שבתפקידו כעת. וכן לגבי פעולות ציבוריות ששאלוהו למה לא פעל כן בעבר, אמר שיש בזה גם סיכון, ובאותה שעה לא היה הדבר באחריותו. אבל משעה שהיה הדבר באחריותו ממילא מחויב לעשות מה שנראה. ואמנם כאשר היה הדבר באחריותו הלך עד הסוף ללא כל היסוס וללא כל חשבונות. ומשום כך היה נראה לפעמים כמין "סתירה" בהנהגתו, שיש דברים שכביכול נהג "בניגוד לאפיו". ויש שנהג שנים רבות בסגנון מסוים ולפתע הפך את סגנון הפעולה. ובאמת לא היה הדבר תלוי בסגנון ובאופי, אלא שכאשר סבר שאין הדבר בידי יכל לנהוג בשפלות והתבטלות מוחלטת ולהימנע אף מדברים שהיה בכוחו לעשות, כיון שעיקר הדבר לא בידיו הוא. ומאידך גיסא במה שהיה בידיו והיה מחויב באחריותו פעל עד הסוף כפי מחויבותו מבלי להתחשב בדבר.

ועל דרך זה התבטא פעם, שכל מה שאנו מכריעים זה "בדיעבד". כלומר, שהאדם באמת לא יכול להיות בטוח שכל מה שנראה לו זה האמת הברורה. מהיכי תיתי. רק שמחויבים להכריע וכך רצון השם שנכריע וננהג, וממילא מכריעים. כך היה כל מהלכו בתפיסת חיים של אמונה והתבטלות מוחלטת של האדם מול הקב"ה.

ויש להתבונן בדבר מופלא. שידוע שהיה ירא חטא באופן מופלג עד מאד, והיה חושש וחרד שאולי נכשל בדבר הלכה ואולי חטא, והיה חוזר על דברי ריב"ז איני יודע באיזו דרך מוליכין אותי. אמנם לעומת זאת בכל הנוגע להנהגה הציבורית כמדומה שלא שמעו ממנו חששות על דברים שעשה, שאולי לא עשה נכון, ואולי טעה בשיקול פלוני

בחנוכת הבית למשרדי 'לב לאחים'. עם מרן הגרמ"צ פינקל זצ"ל, ויבדלחט"א: הגר"י שיינר, הגר"א דינר והגר"ש קוק שליט"א

וכבר דברו על כך שאפילו צורת עמידתו והליכתו דומה במאד להח"ח. עמידה של "כעבדא קמיה מריה" בראש מושפל, עמידה של התבטלות והתכנסות יחד עם כובד ראש ודריכות. וכן היה אף הוא כעין קדוש מרחם ומבלי דרך מוגדרת מרב מסוים ומבלי תלמידים ממשיכים [וראה לדוגמא בהקדמת ספרו שכתב "יזכנו השם להיות מעבדיו הנאמנים הקשורים אליו בעבותות אהבה וכו', היינו מידת העבדות וההתבטלות ולט מידת ההתקדמות]. ומסרו בשם הג"ר שרגא גרוסברד שאמר לו הגרמ"ש כהנמן זצ"ל כי הגרמ"ל הוא בחינת חפץ חיים. וכידוע כי הגרמ"ש עצמו היה מצוי אצל הח"ח ביותר. וכמדומה שכוונתו הייתה למידה זו שדיברנו בה.

לקיחת אחריות

הנה ידועים דברי הח"ח שאידישקייט זה "עסק" וצריך להיות 'סוחר'. וכשם שהם חוטפים, כך אנו צריכים 'לחטוף' מהם כמה שיותר. והנה יש גם מידה אחרת שגורסת שבעצם העסק שלנו עם הרשעים הרי אנו מכירים בהם, וזה מהווה פגם במהלך העבודה שלנו. ומידה זו יש לה מקום לפי הדרך שמתמקדת בעבודת האדם עצמו, ובמקומו של האדם עצמו

כי בסוף ראו שזה הוביל לתוצאה אחרת ממה שחשבו. כל כיו"ב לא נשמע ממנו כלל ולמרות שבמשך שנים רבות פעל ועשה והכריע בדברים הרי גורל לדורות. והדבר ברור, שסגנון זה שייך אצל מי שחש שהוא מוביל ועושה, ופעל דבר פלוני

כדי שתצא תוצאה אלמונית, וממילא חושש על זה כל הזמן אם באמת צדק וכיוון לאמת המוחלטת או לא. אבל רבינו לפי דרכו הרי בלא"ה אין בכח אדם לדעת מה יהיה, או לכוון לתשובה המוחלטת והאמתית מה באמת היה צריך לעשות. לא מיניה ולא מקצתיה. תפקידו הוא לעשות מה שמתחייב לפי הנתונים הקיימים והידועים כעת, וממילא באותו מצב כך היו הנתונים וכך הייתה ההכרעה. מכאן ואילך בידי הקב"ה ואינו נוגע אלינו לדון על זה.

ומשום כך לא היה קיים אצלו 'מתח' ו'לחץ', אלא היה כל הזמן בשלוה מופלאה. באופן טבעי, גם אדם שהיה מוטל עליו עשירית ממה שהיה עליו, היה חי במתח ולחץ עצום. ולכל הפחות בחלק מהמצבים. אצלו לא היה מושג כזה. - משום שתחושת המתח נובעת מכך שהמושכות של כל הפעולות בידיים שלנו ואם נעזוב לרגע מי יודע מה יהיה. אולם אצלו היה ברור באופן הפשוט והמצויאיתי ביותר שילית ליה מגרמיה ולא כלום, והתוצאות אינן בידיים שלו כלל. הקב"ה המוביל והוא רק "רכב ישראלי".

דרכי ההכרעה, עד"ז

וכן בדרכי ההכרעה. לא היה נוהג בדרך של 'אסטרטגיה' לחשב את המהלכים ותוצאותיהם, אלא בדרך של תפיסת הנקודה הפנימית של הדבר והליכה בקו הישר. וכפי שהסברנו לעיל

בדרכי העבודה שיש נקודת מוצא להגיע למטרה ולבחור לעצמו דרך שתוביל למטרה, ויש נקודת מוצא מתוך שורש הדבר כאשר הדרך היא 'ללכת ישר' ובאופן זה להתקדם. כך הוא בהנהגה. לדוגמא, ישנה נקודה פנימית ש'לשקר אין רגליים', וממילא אם רואים בדבר שמהותו הפנימית היא שקר, נוהגים עמו באופן זה שאין לו רגליים ואין לו קיום. ואין זה מתוך חשבון המהלכים איזו פעולה תביא לאיזה תוצאה. שאין אנו יודעים אלו פעולות ישתלשלו ואיך יגיעו התוצאות, אלא אנו נוהגים לפי שורש הדבר ובהתאם לכך מתקדמים. ולבסוף אכן מתקיים הדבר, כיון שאם בשורשו זה שקר הרי באיזה אופן שהוא בסופו של דבר אכן לא יהיה לו קיום, כיון שאין דבר אמתי ושורשי המחזיק אותו, אלא אמצעים טכניים של שקר ואלו דברים זמניים שסופם להתגלות ולהבטל.

וכן בכל נושא יש אופן להכריע על פי נקודת היושר הפנימית של הדבר, ולא עפ"י חשבון תוצאות. ונבאר מעט עיקרון זה של יושר באופן פשוט, ומכאן ניתן להקיש להבין עיקרון זה באופן עמוק בנושאים ציבוריים. ולדוגמא, יש אופן שמתבטאים על

דבר או על הנהגה מסוימת שזה "לא בריא" שיהיה כך. ואם יבוא מאן דהוא ויתעקש "מה הבעיה בזה", באמת יש קושי להסביר את הדבר. שאין כאן חשבון מדויק מהם הנזקים שבאים מכך. אלא יש כאן תפיסה פנימית שכך זה לא ישר. זה

לא מתאם ליושר הפנימי, לטבע האדם, לדרך הנורמלית, וממילא יש כאן משהו חולה. ובדואי שזה לא יביא לדבר טוב. דוגמה לדבר, הנה מורגל הדבר במוסדות של גילאים צעירים שמפקחים ומשגיחים על הבחורים באופן הדוק. ואם יבוא

מאן דהוא ויציע לעשות כך אף לאברכים מבוגרים לפקח עליהם באופן זה, וכך הם ימנעו מהרבה מכשולות. הנה אם לבוא לחשב מבחינת התוצאה מדוע לא לעשות כך, ניתן תמיד להתווכח. אבל ההסבר האמתי הוא שזה לא ישר ולא בריא. מבוגרים זה לא קטנים. אפשר להסביר שכיון שזה לא לפי טבע המבוגרים ממילא זה לא יחזיק מעמד מבחינה מעשית. ואפשר לומר שאם זה יחזיק מעמד זה יעשה אותם לאנשים קטנים חסרי כח גדילה עצמית. אפשר לומר

הרבה הסברים והרבה חשבונות, אבל הנקודה האמתית היא ש"זה לא ישר", זה יציאה מן הסדר, וממילא בהכרח זה לא מביא תוצאות טובות.

נקודה זו באה לידי ביטוי בכל הנהגתו. ולדוגמא ביחס לבעיות הפנימיות של חדירת המודרנה סבר שזו לא דרך נכונה 'לחנוק' אנשים באופן מלאכותי, ועי"ז להגיע כביכול לתוצאה הציבורית הרצויה. כי זה לא הדבר הישר. אלא הדרך לרומם את הציבור באופן שגם החלשים יותר יתרוממו וירצו להידמות לחזקים יותר. ובאמת בעבר האנשים החלשים יותר נמשכו למהלך אנטי חרדי ואף התאגדו במפלגה ותופעה זו הלכה וגדלה, ולמותר לפרש הנזק הגדול גם מבחינה ציבורית כאשר קיים קול רשמי מתוך הציבור שדוגל בעד כל השינויים השליליים, כאשר כוחו הולך וגובר כל הזמן. ובהנהגת הגראי"ל התפרקה התאגדות שלילית זו, ואנשים אלו נספחים

על קהל השם ומתחזקת מאד אצלם המגמה ההפוכה של קביעות עיתים לתורה וכו'. ובאופן כללי לא גרס לנהוג עם הציבור בכפיית אמצעי פיקוח מלאכותיים, שאין זה ישר לנהוג עם כל היהדות החרדית - שזהו בעצם עם ישראל כולו - כמו מוסד של ישיבה קטנה. אלא שהדברים יגיעו מתוך קבלת הציבור עצמו, וכן עי"ז הדרך.

ודרך זו גרס הן לגבי הנהגת הציבור בכללות, היינו חינוך הציבור. והן לגבי חינוך פרטי. ולדוגמא סיפר מנהל סמינר שאמר לו הגראי"ל ש"מה שהוא מחפש להעיר לתלמידות על כל צעד ושעל זו גאוונה". שאין צריך לעמוד עליהם כמו שוטר אלא לכוון אותם באופן כללי ולתת להם לצמוח עפ"י דרכם. וכאן ניתן לראות את הקשר בין "ענוה" ל"ישרות" כפי שהוסבר. ההכוונה כאן היא לא לגשת באמצעים חיצוניים מלאכותיים להכריח את התלמידות לנהוג בכל מצב כפי שאנו רוצים. זה לא "ישר". זוהי התערבות מבחוץ לא לפי מהות הדבר עצמו. הדרך היא לכוון את צמיחתם לפי נקודת הישרות הפנימית שלהם, לכוון את

הצמיחה הפנימית בדרך הישרה. ולא 'להנדס' אותם מבחוץ. - וברוח זו נהג גם עם הציבור באופן כללי בכל פרטי ההנהגה, כמבואר למתבונן.

ומה ענין "גאווה" לכאן? הדבר ברור. שורש הגישה של הישרות היא הענווה. ושל הגישה החיצונית היא הגאווה. יש גישה שהאדם רואה את עצמו כנקודת המרכז, ומתוך עצמו הוא יוצא אל המציאות היאך 'להנדס' אותה כפי רצונו, ולהתאים אותה למטרתו. ולעומת זאת יש גישה שהוא מכופף את עצמו ומקשיב לתוכן הפנימי של המציאות בעצמה היאך הוא היושר שלה, והיאך יש לנהוג עמה על פי סדרה הפנימי. בנקודת המוצא של הגאווה, הוא לא מתחיל מנקודת המוצא של המציאות בעצמה וממשיך אותה ביושר, אלא נקודת המוצא היא המטרה שלו והרצון שלו לאן הוא רוצה להגיע, והוא בוחר דרכים מלאכותיות כיצד להגיע למטרה שלו. זה לא ישר וזה גאווה. היינו הך.

מרן ראש הישיבה זצ"ל משתתף בפעם האחרונה בכינוס השנתי של ארגון 'לב לאחים', לצידו יבדלחטי"א עיני העדה רבותינו הגדולים מרן שר התורה שליט"א ומרן ראש הישיבה שליט"א

ישנם יחידים לומדים אבל מה פתאום כולל. והוא עמד על כך. הוא האמין עד הסוף בכוחה של האמת הטהורה כנגד המציאות הפשוטה. ובאמת הדבר הצליח באופן מופלא כפי שהעידו שהיו מהפכות עצומות. נוצרו מושגים חדשים של תורה בלי לימודי חול, ושל כוללים. וכל זה בלי שום אמצעי חיצוני מלאכותי, בלי עלונים, ועדות, ארגונים, קבוצות. בלי שימוש באמצעי עוה"ז בשביל להגיע למטרה, אלא רק ללכת ישר עד הסוף. כאשר הוא הגיע והביע בעצם דמותו את האמת הטהורה בתכליתה זה מה שפעל וזה מה שעשה. הכח האלוקי פעל דרכו, הנקודה האלוקית הפנימית. נקודת העוה"ב. לא הכח

האנושי.

ולכן העניין שהיה זר אצלו ביותר הוא העניין של "תעמולה" ו"הסברה" ו"פרסומת", שזהו הצד הקיצוני המנוגד לצד של האמת הטהורה. כל העניין של "דעת קהל" הוא זמני וחיצוני מעצם מהותו. דעת הקהל מושפעת תמיד מהצד החיצוני שהוא הפוך תמיד מהצד הפנימי. אסתר בלגינה קיש קיש קריא, ככל שהדבר ריק יותר מבפנים כך כוחו החיצוני יותר גדול ונראה חזק יותר, ומאידך, ככל שיש בדבר נקודה דקה ופנימית, כך מבחוץ הוא נראה חלש. הנקודה העמוקה תמיד מתגלית רק לאט לאט לאחר זמן, ולא באופן מיד. כך הוא בכל דבר, המבט הנצחי והאמתי הפוך תמיד מהמבט הרגעי החיצוני. ולכן מעולם לא הושפע ולא התחשב כי הוא זה בטענות ובשיקולים של דעת קהל, כיון שבתן כל נושא אך ורק במבט הנצחי, וכל דבר אחר לא תפס אצלו מקום. ואכן, בסופו של דבר לאחר שנים, אנשים יכולים להבין ולראות גם מה שבאותו הזמן לא הבינו. וכגון שבאותה שעה היה נראה שא"א מבלי להסביר, ולא הבינו מדוע לא התחשב בכך, לאחר מכן ראו שהאמת מורה דרכה ואם הולכים ישר האמת מתגלית מעצמה וניכר לכל בין ישר לעקום, וזה דבר אמתי יותר מכל הסברה. רק שדבר זה פנימי יותר ולוקח זמן, וקשה מאד לראותו בנקודת זמן עכשווית.

ובזה היה כוחו רב ועצום לזהות בכל מצב את הנקודה השורשית הפנימית, ולפעול בחלק העיקרי ולעזוב את הטפל. להמחשת הדבר נוכל להתבונן בהסתכלות שלנו עצמנו, היאך אנו מסתכלים על מאורע ומצב מסוים באותו הזמן שהוא קורה, והיאך מסתכלים על כך במבט לאחור לאחר עשר שנים. ברור שהמבט משתנה ומתהפך, באותו הזמן כל פרט נראה משמעותי, משום שיש רעש גדול על כל פרט מקומי וזמני, אמנם במבט לאחור ניתן לראות כי הנקודה העיקרית איננה תלויה בזה, אלא יש כאן תהליך עקרוני שבנוי מכמה נקודות עיקריות, וכל השאר אינו משמעותי באמת. ובמהלך הנהגתו היו פעמים רבות שהוא עמד מן העבר האחד וכל הציבור [שחשבו על הדברים] עמד מהעבר השני, וסברו אחרת ממנו. היו פעמים שהבינו שחייבים לפעול ולא הבינו למה אינו מתערב ואינו פועל, ולהיפך, שהוא פעל ולא הבינו למה זה חשוב, והיה נראה שמביא נזק באותה שעה. אמנם במבט לאחור ניתן לראות

וברוח זו היה שולל תמיד דרכי פעולה מפותלות ועקיפות בשביל 'להרוויח' דברים. תמיד הדגיש שהדרך הנכונה היא לא לעשות בשביל להרוויח, אלא ללכת ישר. שתפקידנו להגיד את האמת וללכת עם האמת ובסופו של דבר זה משפיע ומצליח "לא מלמדים לעקוף. זו לא דרך! אומרים את האמת לאמיתה איך צריך להיות, ועם הזמן זה ישפיע" (מדבריו באסיפת רבנים בארגנטינה).

"חדלו לכם מן האדם"

ומכאן נבעה תפיסה רחבה יותר על דרכי פעולה ועל משקל של דברים. שבאופן כללי הוא לא האמין כ"כ במעשי אדם, ובפעולות "גרנדיוזיות" של אנשים. ומאידך האמין מאד בכח של האמת ושל דבר שנעשה בכוונה נקייה. שכן לפי דרכו לא ייחס כל ערך לכל העניין האנושי החולף העראי, אלא רק לאמת האלוקית הנצחית. וממילא ראה את עיקר ההשפעה ע"י כוחה של האמת, שאמנם אינה השפעה מידית ובולטת ויגרנדיוזית, אבל בעלת תוקף וקיום אמתי ושורשי. ולכן ראה את עיקר דרך הפעולה ע"י בנייה של תורה דווקא, ולא בפעולות אחרות. וכן היה טורח כל השנים ללכת ממקום למקום ולחזור על האמיתות הפשוטות והיסודיות, כיון שבאמת הוא עצמו חי כך עד הסוף, הרי זו פעולה שיש לה השפעה אמיתית. ואכן רואים שהשפיע ועשה מהפכות עצומות בכך דמותו ובכח האמת שבו. [ולדוגמא מתקופה זו, הנה בתחילת הנהגתו לפני כעשרים שנה כאשר ויתר לציבור החסידי באחוזי הייצוג בכנסת, על מנת לאחות את הקרעים, היה על כך לחץ ציבורי אדיר איך יתכן שמוותרים. עד שנאלץ – שלא כדרכו - לשלוח את מקורבו לומר לציבור בשמו שהוא יודע מה שהוא עושה. וכיום המצב להיפך, שהרבנים הוצרכו להסביר לציבור לענות לשאלה "מדוע עושים מחלוקת"].

עם ראש ישיבת סלבודקה, מרן הגרמ"ה הירש שליט"א

וכך גם בחו"ל עשה מהפכות בכמה תחומים. ידוע שבמסעותיו לחו"ל הוא בא עם שני מסרים עיקריים: תורה על טה"ק בלי לימודי חול. וכוללים. בהרבה מקומות שהוא הגיע זה היה מופקע מהמציאות לגמרי. רבני צרפת ספרו שכאשר שמעו על כוונותיו שלחו אליו משלחת לפני שיצא לדרך "להסביר לו את מורכבות העניין" של לימודי חול שם. שזה דבר שלא שייך לעקור ולשנות אותו. והוא עמד על דעתו לבוא ולהגיד את האמת עד הסוף. וכמו כן גם בנושא הכוללים, שהיו מקומות שלא הכירו מושג כזה.

בבירור שהוא ראה **באותה שעה עצמה את המבט ההיסטורי של הדברים**, וממבט זה פעל, ולאחר שנים כל אחד מבין זאת.

וכח זה אינו כשרון ניתוח ואסטרטגיה גאוניים, אלא הוא כח נפשי של מבט גבוה ונצחי. שמבטו על החיים איננו מושפע מהפך הרגעי, ומהפרטים החיצוניים והתוצאות הזמניות. ואיננו מתפעל מכל מה שסביב. אלא מבטו מופנה תמיד אל הנקודה הפנימית הנצחית שבכל דבר, ובכח זה פעל והמשיך ישר בדרכו. ולעומת זאת כל האחרים לא יכלו להבין זאת, לא משום "טעות בחשבון" שהייתה להם במקרה, אלא משום שהטבע האנושי הבסיסי הוא לחוות ולתפוס דברים דרך מה שקורה מסביבו כעת.

שזוהי החוויה האנושית הבסיסית שהאדם נמצא ומגיב כאן ועכשיו, ולא חי "במבט מלמעלה" כפי שמסתכלים על היסטוריה לאחור [ולדוגמה כאשר יש הרוגים במלחמה מזדעזע כל אחד, ואיננו מסתכל על כך כפי שישתכלו בהיסטוריה שהיו כך וכך הרוגים, שזהו אמצעי הכרחי להתקדם למטרה שהייתה באותו זמן. וכן כאשר נתון בעיצומה של מחלוקת איננו מסתכל כפי שישתכלו על כך לאחר שנים "מלמעלה", שזה לא משמעותי וחסר פרופורציה וכו', אלא הוא נתון בתוך הדבר ונראה לו בממדים אחרים לגמרי]. אמנם אצלו כל מבט חייו היה בכעין "מבט מלמעלה" מבלי להגיב כלל לגבולות הכאן והעכשיו, ומתוך כך היה בכוחו להגיע לתפיסה זו.

ולמדנו מכאן שענין "**דעת תורה**" אינו כישרון ניתוח או אסטרטגיה. אלא מבט ותפיסת חיים הנותן כח לראות את המציאות במבט פנימי ונצחי. וממילא לפעול על פי הנקודות השורשיות ולא על פי כל המערכת הזמנית שמסביב. [וכפי ש"דעת זקנים" אינו כשרון וכדו' אלא הוא מבט מיושב שתופס את המציאות באופן מיושב ומיוסד, ולא פזיז ונבהל לרוץ קדימה כפי המבט הצעיר. ואין כאן הבדל בכישרון השכלי אלא במבט הנפשי. משום שסברת ודעת האדם אינו כמחשב שנובע מכישרון, אלא הוא מבט נפשי של האדם עצמו שתלוי גם בתכונות נפשו במעלותיו או חסרונותיו]. וכח זה אינו שייך אלא בת"ח הלומד תורה לשמה שבזה מבטו הוא מבט נצחי, ובלא זה אף שיתחסד כל ימיו אינו יכול להתרומם מהמסגרת הזמנית [ואכמ"ל בזה]. ותן לחכם ויחכם עוד.

"והשם עמו"

ומופלא הדבר היאך היה השם עמו בכל פעולותיו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו. וכמדומה שלא היה נושא שהתערב בו ונכנס אליו באופן משמעותי שלא השיג בזה את המבוקש. ובדרך הטבע בנושאים ציבוריים העניין מורכב מאד, ולעולם א"א לדעת איך הדברים מתפתחים, ולאן מוביל כל דבר. ומעשים שבכל יום שאין אדם ניצול מזה, ומי שנכנס ופועל פעולה ציבורית, בהרבה

מקרים הדבר 'נתקע' באמצע או מוביל לכיוון אחר ויוצאים מכך 'בשן ועין'. וכן בהרבה מקרים פעלו על מנת להשיג מטרה מסוימת, ובתחילה זה אכן השיג, אמנם לאחר כמה שנים הגולם קם על יוצרו והביא את התוצאה ההפוכה. וזאת משום שלעולם פעולות האדם הם מוגבלות, ולא מגיעים לתוצאה

שמחשבים להגיע. ואמנם הוא זצ"ל רוח אחרת הייתה עמו, וכפי שהוסבר שלא פעל בחישוב של מהלכים, אלא פעל וחיפש בכל דבר את הישר מצד עצמו, ופעל באופן נקודתי. ובאופן זה ניתן להגדיר שלא האדם הוא הפועל אלא מעשי השם הם הפועלים דרכו. וממילא לפעולות אלו הכח להתקדם ולהביא אל המטרה הרצויה.

עם עמוד ההוראה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

ישרות ועקמומיות

ובעיקר הדבר, הנה דיברנו שיש שני מהלכים, בדרך הרגילה גילוי דרך השם הוא ע"י המקום האנושי המסוים, וע"י שמתקדם לתכלית מסוימת. ובדרך הח"ח בהתבטלות גמורה שמתקדם ישר מתוך הכרת האמת. והנה בדרך הרגילה שייך דרך של גדלות, אמנם שייך גם סטייה בדרך. שכיון שרצונו להגיע לאותם

מעלות ומחובר לרגשות קודש של רוחניות יכול ללכת עקום. כי הרי אין דרך מסוימת איך ללכת אלא יש את המטרה, ומתוך כך יכול לילך בדרכים עקומות ועקלקלות ובאופן שהמטרה מקדשת את האמצעים, והכל מעוות. לעומת זאת במהלך של הישר אין צד כזה כיון שהוא תמיד מעמיד את עצמו בכניעה מול הקב"ה, שהרי זוהי נקודת המוצא שלו. וכל ענין העקמומיות הוא מופקע מעיקרו.

ובאמת הגראי"ל לפי דרכו הייתה שנואה עליו עד מאד מידת הגאווה והעקמומיות. ששניהם שורשם אחד. שהם סתירה מוחלטת למידת האמונה. מי שמעמיד את ה"אני" שלו ואת עצמו במרכז, הרי הוא דוחק את רגלי השכינה. א"א שיעמוד לפני השם וינהג במידת הגאווה. והגאווה היא המביאה לעקמומיות, שמרוכז בעצמו ובמטרתו ופועל לצורך זה בדרכים עקלקלות, ולא מבטל את עצמו לנהוג עפ"י האמת והישר.

ועומק הדבר כך הוא. שהנה ידוע מה שמבארים שיש ב' תחומים בחובת האדם, ושניהם יסודם במציאות השם, אמנם האחד שייך יותר למידת האמונה והאחד למידת העבודה. דמה שהאדם אינו משקר ואינו גונב זהו מתוך "הכרה" באמיתת המציאות. שאין כאן חוויה וסערת נפש בתוך עצמו שלא לגנוב, אלא שמתבטל ומתאים עצמו לאמת של ה', והולך ישר ואינו סוטה מן הדרך ואינו עושה עוול דהיינו עיוות. ולגבי מעלות הקדושה והדבקות זהו חוויה בתוך עצמו של התקדמות לעבודה. והנה בדרך כלל זה ב' תחומים חלוקים, וב' קומות בעבודה. אמנם במהלך שדברנו, בדרכו של הח"ח, גם המעלות הגבוהות הם

מתוך תפיסה של "אמת" ומתוך התבטלות וישרות, כפי שהוסבר שבאופן המופלג של מידה זו היא מגיעה עד לתפיסה הנשגבת של "בלתי להשם לבדו", שחוץ מקידוש השם אין כלום ממש. ומאיך גיסא, יש מהלך שלילי שבו הכל מגיע רק מהקומה של סערת ההרגש וה"עבודה" והחוויה בתוך ה"אני" שלו, ואין כלל את הקומה הבסיסית של האמונה וההתבטלות.

ומכאן מגיע עקמומיות ועיוות גדול גם כנגד ישרות בסיסית וכנגד המחויבות לקידוש השם, כי הכל מגיע מהקומה השנייה בלי הקומה הראשונה כלל. וממילא לבסוף עובד את עצמו ואת ה"אני" שלו, ולא את השם.

הקב"ה בכבודו ובעצמו. הגע בעצמך, אדם מקיים ציווי של הקב"ה. רק להתבונן על המשמעות של זה הרי זה מספיק, ואין צריך עוד תכנים מחוץ לזה. זהו הדבר הנצחי ביותר. כך גם היה עוסק הרבה מעניין שכר עוה"ב, מתוך ההכרה שזהו הדבר היחיד הנצחי, הדבר היחיד בעל משמעות אמיתית ותכליתית, וכל ענייני האדם מלבד זאת אינם אלא הבל ותוהו.

סוף דבר, תמצית הוויתו היא העמידה לפני השם וההתבטלות הגמורה מולו. "שיויתי השם לנגדי תמיד" זהו שורש כל מידותיו ודרכיו.

ענין ב' הדרכים

והנה ביארנו שיש שני מהלכים עיקריים בעבודת השם, המהלך של גלות את האור האלוקי במקום האנושי, בסגנון אנושי מסוים. והמהלך של להתבטל אליו בהתאפסות המקום האנושי. וזהו מהלך של עבדות, שעומד כנגד השם בכל שעה ושעה ולית ליה מגרמיה ולא כלום אלא "בלתי להשם לבדו". והנה יש בזה כמה בחינות, לכל מהלך מעלותיו שלו. המהלך של הגילוי האנושי הוא מוסיף ופורץ **קדימה**, כי דבר השם מתפשט גם למקום האנושי הזה. ומאידך, המהלך של ההתבטלות הוא מעלה ומרומם **למעלה** ומחזיר למקור. ומשל למה הדבר דומה, לנהר שבאים ומושכים ממנו נחל. הנהר הוא

אחד, וכאשר מושכים הלאה וכל אחד לוקח למקום שלו הרי זה מתפצל. א"כ כאשר הנהר ירד לכל אחד למקום שלו הרי הנהר באמת התקדם מצד אחד, שהתפשט אף למקום זה. אמנם מצד שני, הרי הוא לקח את זה למקום שלו, וזוהי רק זווית מסוימת, וא"כ מתעמעמת כאן עוצמת חיות הנהר המקורי עצמו. מה שא"כ מי ששייך **לחלק העליון יותר לפני ההתפצלות**, הרי הוא שייך לנהר עצמו, ויש בזה צד של בחינה גבוהה יותר. וענינו, לא להוסיף עוד כברת דרך למסלול אלא להגביה את הכל למעלה, לחבר את הכל למקור. להעלות ולרומם.

וממילא במהלך זה יש כאן בחינה מיוחדת של

השראת השכינה, כיון שיש כאן אדם שכל כולו מרכבה לשכינה קודש להשם לבדו מבלי כל זווית אנושית מסוימת. וזה לא רק משהו שאפשר ללמוד ממנו, ודאי שגם ללמוד, אבל בעצם המציאות הזו יש בעולם כאן "שגרירות" של הקב"ה כביכול. שגרירות של העולם הבא שנמצאת כאן בעולם הזה. לא של עוה"ב במובן של קבלת שכר ופרס, אלא במובן העמוק של עולם האמת, של העולם האמתי העולם הנצחי, האמת הפנימית של העולם שהיא האמת של "אין עוד מלבדו". כל מה שלא נוכח כאן בכל העולם האנושי, נוכח בהופעה של הדמות הזו שרוח השם חופפת עליה. וכמו שמבואר בסוגיא בב"מ דע"י "יד עבד כיד רבו" נחשב כ"בעליו עמו", שיש כאן נוכחות של הבעלים ע"י עבדו, דלית ליה מגרמיה כלום אלא הבעלים. וכך יש נוכחות של השראת שכינה יותר ע"י מידה זו של עבדות והתבטלות. ובאמת אף התפיסה שלנו במידות הקב"ה היא דרך הדמויות של ת"ת, וכמשאחז"ל לדבקה בו וכי אפשר לידבק בשכינה אלא הידבק בת"ת, הת"ח משקפים את המידות של הקב"ה בדמותם. ובפרט במידה זו שעניינה שמשקפת את האמת של הקב"ה בטהרה וזוך. וזהו דבר שאין לו תמורה ותחליף. ויה"ר שנוכח במהרה ליום ההוא, ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב השם לבדו ביום ההוא.

ובאמת ניכר הדבר שאנשים לא נשארו אדישים למול דמותו של הגרא"ל. משום שלא היה שייך למערכת הרגילה, ואפילו לא ביחס לאנשים גדולים. אלא היה מופלג מאד במידה זו של האמת עד הסוף, באופן מוחלט וקיצוני, במושגי העולם הבא ממש, מבלי כל יחס לכל המושגים האנושיים, ואפילו לא כאמצעים, אלא רק הנצח ואמיתת המציאות היה קיים אצלו. וזה גרם לאנשים להערצה והתבטלות גדולה אליו, שהרגישו שזו האמת הטהורה שכולנו בעצם מכוונים אליה רק שאנחנו לא נמצאים שם, ולא מצליחים להגיע לשם אלא בשיעור מאד מסוים לפי קטנות מדרגתנו. אמנם שאיפתנו היא שם. וכנגד זה גם אנשים שהם אנשי שקר במהותם לא יכלו להיות אדישים למולו, אע"פ שעם גדולים אחרים יכלו להסתדר. משום שכאן חשו איום קיומי עמוק על עצם מהותם וקיומם. כאשר האמת של העוה"ב קיימת בלי כל מחיצות ואמצעים, הרי השקר כלה ומתאדה. וכן ניכר מאד שכל מי שהוא בעל גאווה במהותו אינו מסתדר עם דמותו. משום שהוא משקף את ההתבטלות וההכנעה המוחלטת כלפי הקב"ה וכל מהותו זועקת "ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב השם לבדו", ובעל גאווה אינו מסוגל להכיל זעקה זו המאפסת אותו. ומחפש דווקא "אמירה" של נוכחות אנושית, ואמירה זו של ונשגב השם לבדו אינה מדברת אליו.

ויש לומר שזה רמז בעומק מאמר חז"ל שלעוה"ב הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וצדיקים מתרפאים בה ורשעים נידונים בה. שהאור נמצא בתקפו ובטהרתו, ומבלי כל מחיצה ונרתיק, בזה הצדיקים מתענגים שזהו אור העוה"ב. אמנם לגבי הרשעים בזה גופא הם מתכלים, משום שאין מקום כלל לקיום שלהם אל מול זה. וממילא הם מתאפסים.

"חיי נצח"

הנה היה שגור בפיו תמיד הנושא של "נצח". וכך היה בוחן כל דבר ודבר, "זה לא נצח" וא"כ אין לזה ערך. ומה שיש לו משמעות זה רק "נצח". ומתוך כך לא היה מחשיב כל ענין אנושי וכל ענין של עוה"ז, שהרי אין

זה נצח, ורק האמת של הקב"ה היא הנצח המוחלט.

וב"ימלא פי תהילתך" על חנוכה הוא כותב שכל אור שיש כאן בעולם הוא מכלה את הגוף המאיר, שהרי הנר מתכלה ע"י האש. היינו שגם אור שזה דבר יותר רוחני תמיד חייב להיות מתכלה, כי נמצא כאן בעולם. וגם אדם המעשים שלו בעיקרם לא נצחיים, כי זה מעשי אדם שהוא מוגבל והם מוגבלים. אבל - כך כותב - אם עושה עם כונה לשם הקב"ה, בזה מכניס את החלק הנצחי שיש בו וממילא יש כאן דבר נצחי. - הנה לפי דרכו לא ראה את העיקר ברגשות של האדם ובתכנים ורעיונות שיש לו כלפי המצווה, אלא בהתבטלות שלו מול הקב"ה בקיום ציוויו. משום שגם רגשות של רוחניות שיש לו במצווה, יש לזה בחינה מסוימת של דבר אנושי, שהם תחושות אישיות מקומיות שלו. ואין זה הנצח המוחלט. אבל מה שמתבטל מול ציווי השם בזה משייך את עצמו אל הקב"ה בעצמו ואל הנצח המוחלט, ולא בתוך המקום האישי שלו. וזה היה עיקר גדול אצלו, עשיית כל דבר בכוונה נקייה לשמה, כידוע.

ועד"ז אמר פעם איך אנשים לא מבינים להתרגש מעצם הדבר הזה שאדם שהוא רימה ותולעה, עומד ומקיים ציווי של

ספר 'דרך ישרה' - הנהגות הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי זצוק"ל

בשמחה רבה נתקבלה הכשורה בעולם התורני, על הופעתו של הספר "דרך ישרה" - הנהגות ודקדוקי הלכה של הגאון החסיד כמוה"ר רבי שריה דבליצקי זצוק"ל.

הספר שנכתב ע"י אחד מתלמידיו ומבאי ביתו הקרובים שליט"א, ומתפרס על פני למעלה מ-700 עמודים, הינו יצירה תורנית מופלאה ממש, נדירה ומיוחדת במינה. בחלקו העליון מופיעים ההנהגות בדיוק נמרץ, ותחתיהן נפתח שער נרחב לכאר מקורו הטהור כפי שנשמע מפי קדשו ומפי כתבו, תוכו רצוף כירורי הלכה מופלאים וחקרי דינים מהודשים מחיבוריו הנדפסים ומכת"ק, בתוספת אלפי ציונים ומראי מקומות ומו"מ מגמרא ופוסקים, כאשר תחזינה עיני המעיין.

סגולתו ויקר תפארתו של הגרש"ד זצ"ל היתה במכלול הנהגותיו, אלה שהקיפו את סדר יומו, ובהם שיקע את כל חכמתו וחסידותו. כל ימיו התייגע להשלים מעשיו שיהיו בתכלית השלימות והדקדוק, ולתקנם ע"פ נגלה ונסתר, בשילוב יחידי שיש בו חכמה וחסידות כאחד. לשם כך שקוד היה לברר כל דין לאשורו, מיסודותיו בגמרא והראשונים ועד אופן קיומו השלם, ועי"ז העלה חידושים רבים ומתוקים, לאין ספור. החיבור הנוכחי, חושף לראשונה את עולמו המוצנע והמכוסה של אותו גאון וחסיד זי"ע, עבודתו המאומצת והכבירה, מתאר את הנהגותיו ויורד למקורותיהן ויסודותיהן.

הספר זכה להסכמותיהם הנלהבות של גדולי ישראל, מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א שהפליג בשבחיו של הגרש"ד זי"ע "שהיה מיחידי הדור ממש בצדקותו וחסידותו וטהרת לשונו, וכל ימיו היו מקשה אחת של תורה וירא"ש ועבודת השי"ת מתוך ד' אמות של הלכה, וכבר נתפרסם בחיבוריו הרבים, וטוב עשה תלמידו שהעלה הנהגותיו על הכתב, ויפה כתב", ומרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א שכתב כי הספר "אוצר שלם ויביא בס"ד ברכה ותועלת הרבה", ולמכתבו המיוחד של הגאון רבי דוד דבליצקי שליט"א שהפליג בשבחיו של הספר, וכתב כי "ממש דמות דיוקנו מנצחת לפנינו בחיבור זה... זכה והצליח להקים מצבה נשגבה למר אבא הכ"מ".

הספר שי"ל לראשונה לפני פחות משנה ואזל תכף עם הופעתו, הופיע כעת במהדורה חדשה בהוצאת 'צוף' הנודעת, בתוספת מרובה מאד ובכריכה מהודרת ברוב פאר והדר, וניתן להשיגו בדוכני הספרים בבתי הכנסת (בלוי), ובחנויות הספרים המובחרות.

מגיד המישרים

מבחר פנינים, עובדות והנהגות, מוגש בצורה אוטנטית ומקורית, שזורים בקורות חייו מלאי ההוד וספוגי יראת השמים הלוהטת של מגיד המישרים הנודע לתהילה, מקרב לבבות ישראל לאבינו שבשמים ורבים השיב מעוון בשאגת ארי ונהמת לב,

הגאון הצדיק רבי אריה שכטר זצ"ל

במלאות השבעה לסילוקו – ביום י"ד כסלו תש"פ

תשובת ה'סטייפלער ליהלומן

נכנסתי עם איזה יהלומן למרן ה'סטייפלער זצ"ל בשעתו. זה נקרא בציבור שהוא היה כבד שמיעה, אך אותי הוא היה שומע טוב. נכנסנו לשאול את שאלתו, הוא רוצה לעבור מלמכור יהלומים גדולים לקטנים, הוא שאל את ה'סטייפלער אם לעבור? אמר לו ה'סטייפלער כן: "ביהלומים אני לא מבין, אבל בחינוך אני מבין, ואני מבין שאם אתה תעבור למכור יהלומים קטנים תצטרך להיות כל השבוע מחוץ לבית. תדע לך שבחיידר לא מכניסים יראת שמים! אם אתה לא תדאג לזה לבד, אם אתה לא תלמד עם הילדים שלך חמש עשר דקות מוסר בכל יום, הם יבואו לגיל ארבע עשרה חמש עשרה, ופתאום אתה רואה שהם פושטים את התפילין ומחללים שבת... אז אתה תגיד איפה טעייתי? איפה? תאמר לי: וכי פעם הודעת להם שיש גן עדן וגיהנם? פעם הודעת להם שיש שכר ועונש? שהעולם הוא לא הפקר? מה אתה רוצה מהילדים?".

תוכחה לילדים לפני הבר-מצוה

לפני עשרים וכמה שנים, היו בבני ברק בחירות שהיתה מחלוקת בין ליטאים לחסידים. והיה ילד בן עשר, שידע את שני העיתונים, בעל פה, עם כל

הלשון הרע מסביב. אמרתי לו אני רואה שאתה בעל כשרון, אתה חושב להיות ראש העיר? לא. אתה חושב להיות סגן ראש העיר? גם לא. אז בשביל מה אתה צריך את זה? אם אתה תלמד כל יום עמוד של גמרא אחד עם רש"י, עד הבר מצוה יש לך רבע ש"ס. אם תלמד דף ליום עד הבר מצוה יש לך חצי ש"ס. לא חבל להפסיד חצי ש"ס בשביל השטויות האלה? בחסדי ה' הדברים שלי נכנסו לו ללב, הוא לקח עוד אח בן תשע ואח בן שמונה, הם הלכו כל יום לאיזה בית כנסת בצהריים ללמוד, ואמם נתנה להם את הארוחה החמה בערב, והוא הגיע לבר מצוה עם שלושת רבעי ש"ס! וגם האחים שלו. היום הייתי בבר מצוה של אחיו, שכבר למד הרבה מסכתות ויודע אותן היטב. כבר כמה שנים יושב בשיעור דף היומי והוא התלמיד הכי טוב שם.

בתקופה שלנו ילדים יכולים להגיע לכל. בפרט שיש המתיבתא והשוטנשיין זה כל כך קל. לא מדבר בחו"ל לא יודעים לשון קודש, שוברים את הראש. אבל אצלנו יש לך לשון מדוברת ויש לך מי שרוצה להעמיק יש הרבה הערות שמעמיקות וזה פותח את המחשבה לחשוב עוד ועוד. כשבן אדם מסוגל ככה לעמול בתורה, כל רגע שהוא מבזבז על דברים אחרים, זה רגע מאוד יקר! זה רגע ששווה מליונים!

היו הרבה מקומות של ישיבת המתמידים של ילדים לפני בר מצוה ואמרתי להם את הרעיון הזה ואמרתי להם שמי שיצלצל אלי שהוא למד כך וכך מסכתות, בלי נדר אני אבוא לבר מצוה. אני הגעתי בלי עין הרע להרבה בר מצוות, וזה עשה התעוררות. אמרו לי שפתאום רואים בבתי הכנסת ילדים לוקחים גמרות ולומדים. זה הדור שלנו. זה דור העתיד שלנו.

להכין את ילדי למות על קידוש השם

אני התחתנתי בשנת תשט"ז זה היה עשר שנים אחרי השואה. אני ראיתי שבשואה נהרגו צדיקים קדושי עליון והילדים שלהם הובאו לקיבוצים ונהיו כופרים. אמרתי מה אני אעשה

בשביל שזה לא יקרה לילדי. אילו יקרה עוד פעם שואה ואני ואשתי ניהרג והילדים ישארו בקיבוץ. איך אני יכול? החלטתי להבהיר להם ולהכניס להם בראש, שאם ירצו לנצר אותם שהם יהיו מוכנים למות על קידוש ה'. וכל יום שהייתי מעיר אותם באמצע הלילה הייתי שואל אותם מתוך שינה הם היו עונים לי. רק משום שידעתי שאם אני אעשה את זה, אם ירצו לעשות להם משהו, יהיה להם את זה חזק בראש ואז אני מציל את הילדים שלי, שהחילונים לא יוכלו לנצר לי אותם או לשגע אותם...

להחזיר אמונה בילדים – ה' אוהב אותנו יותר מאיתנו

הבנות שלי כשהיו בגיל שלוש עשרה נודע להם שאמא שלהן חולה במחלה הקשה. היינו באמריקה לטיפולים, ולא גילינו לקטנות, כי לא רצינו שיכאב להן. התשובה הרשמית היתה, כי אני עוסק בתשובה ואמא ביהלומים, כך הן ידעו. אך מישהו ראה אותנו בבית חולים לחולי סרטן. סיפר לאשתו בסודי

סודות, הוא חשב שאף אחד לא שומע. הבת שלו שמעה וממנה כל בית הספר. אז נודע לבנות שלי בבית הספר שאמא שלהן חולה במחלה. כשחזרתי הביתה הן שאלו אותי, אבא זה נכון? אמרתי כן. זה נכון.

רבי אריה שכתור זצ"ל בילדותו עומד מאחורי מרן ה'חזון איש' זצ"ל

אבל הסברתי להם. הסברתי את ה'חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה'. לכאורה, איך אפשר לתבוע מ'בן אדם שיברך בכזו שמחה? הרי דרכה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. איך אפשר לתבוע מ'בן אדם שיברך עם אותה שמחה על דבר שקורה לו כמו על דבר טוב?

זה אפשר לדרוש רק את החלק של האמונה. תאמין שהקב"ה אוהב אותך פי מיליון ממה שאתה אוהב את עצמך. לפחות פי מיליון. ממילא הוא עושה רק מה שטוב בשבילך. היום אתה לא רואה את זה, אבל כך זה בחוש.

אני זוכר באותה תקופה זכה מישהו בפיס עשר מיליון שקל. כמה מיליונים סחטו אחים שלו, אחר כך הם חששו שאשתו תיקח את השאר אז הם סכסכו בינו לבין אשתו. מהסכסוך הזה יצא גט עם חמישה ילדים, ואשתו עוד הצליחה לסחוט חמישה מיליון. הוא נשאר עם כלום.

כשהוא הרויח עשר מיליון הוא בטח אמר 'שהחיינו' בשמחה עצומה. אבל הוא לא ידע שעוד מעט יצטרך להגיד 'דיין האמת'. היה לו פרנסה לפני העשר מיליון האלה, לא שלא היה לו מה לאכול. אז בשביל מה הוא היה צריך את הצרות האלו? בן אדם לא יודע מה מתחיל ומה נגמר. הוא אף פעם לא יודע מה טוב בשבילו ומה לא טוב בשבילו. אבל הוא צריך לסמוך על הקב"ה, שהקב"ה עושה רק מה שטוב בשבילו. אז כשיש את האמונה הזו בצורה חזקה, זה מה שדורשים מ'בן אדם'.

הבת שלי שאלה אותי, כן אבא, אבל איך מבצעים את זה? עניתי לה: "את בעוד כמה שנים, גם אם חס ושלום יקרה משהו, את כבר לא תהיי יתומה. יהיה לך את בעלך ואת הילדים שלך, וכך גם אחותך. מי שישאר יתום זה רק אני, גם אם אני אתחתן שוב, אבל אין תחליף לאשת נעורים וודאי לא אשה כמו אמא שלך. הייתי צריך להיות הכי שבור. את רואה עלי איזה עצב? תסתכלי עלי ותלמדי ממני. היא קלטה את זה, הלכה לאחיות ואמרה אבא הרגיע אותי."

הסתלקות ה'חזון איש' – אבידה לדורות

אני זוכר את הפטירה של ה'חזון איש'. הוא נפטר בליל שבת, יום ראשון בבוקר לפנות בוקר כבר היו עשרת אלפים איש ליד

הבית. גיסו רבי שמעון גריינימן יצא החוצה ואמר לכולם לקרוע קריעה ולשבת על הארץ כאות אבל. הוא אמר הספד של משפט אחד: "אתמול היה עולם עם החזון איש, היום בלי החזון איש". לא היו צריכים יותר.

אני הייתי ליד ה'חזון איש' עשר שנים. ברור לי שאם הוא היה חי עוד שש שבע שנים, כולנו היינו נראים אחרת. כל מיני דברים היינו חוסכים. ניתן לכס רק דוגמא קטנה. רבי משה שמואל שפירא הלך לבנות ישיבה ב'באר יעקב', הוא בא אל ה'חזון איש' לבקש ברכה. שאלו ה'חזון איש' – "עם כמה בחורים אתה הולך לפתוח את הישיבה?" הוא השיב לו: "עם שנים עשרה". אמר לו ה'חזון איש': "אם אתה תיקח חמישים אחוז ספרדים אני משלם חצי מהתקציב כל זמן שאני חי!".

עוד כמה דברים כאלה הוא עשה בשקט, כמה שהוא דאג לציבור. אולי במקום שתהיה כליה לקחו את ה'חזון איש'. אבל אנחנו הפסדנו, העולם לא היה נראה אותו הדבר. כולנו היינו נראים היום אחרת!

תנחומי עולא בשבעה על בתו של רבי שמואל בר יהודה

אני זוכר כשהייתי ילד ולמדתי את הגמרא היה לי מאוד קשה. הגמרא מספרת רבי שמואל בר יהודה נפטרה לו בת לא עלינו. הולכים לנחם, עולא אומר אני לא הולך עם הבבלים, הם טיפשים, מנחמים מה אפשר לעשות. זאת אומרת, במילים אחרות אם הם היו יכולים לעשות משהו נגד רצון ה', הם היו עושים. אני הולך לבד.

מה הוא אומר לו, עמון ומואב היו שונאים יותר ממדין. משה רבנו אחז שצריך לחסל אותם. קל וחומר, אם מדין ודאי שהם. אומר לו הקב"ה לא. אל תצר את מואב ואל תגער בס מלחמה. אל תצורם על עמון. לא כמו שאתה חושב אני חושב. שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה העמונית, ולכן לא לפגוע בהם. הוא אומר, ביתו של רבי אם היא היתה כדאי, היא לא היתה חיה? אם היא היתה שווה היא לא היתה חיה?

אני שומע אצל הרבה אנשים לומדים את הגמרא הזו ולא מבינים. זה נראה כמו פגיעה. הוא אומר אם הבת היתה שווה היא היתה חיה, סימן שהיא לא היתה שווה. זה תנחומים?

אבל כשאשתי נפטרה הבנתי את זה. כשאני מסביר לאנשים הם מבינים. הוא אמר לו הקב"ה דואג לבן אדם עד הקצה

רבי אריה זצ"ל מתברך מרבן של ישראל מרן שר התורה שליט"א בימיו האחרונים

האחרון. הוא מוכן להשאיר אומה שלימה שעוינת את עם ישראל בחיים, בשביל ילדה אחת. עד איפה הוא מחשב את הטובה של הבן אדם. אז אם היתה איזו שהיא טובה הכי קטנה ברוחניות או בגשמיות לבת שלו להיכנס לחיים. סימן שזו היתה שעה טובה ומוצלחת לא רגע לפני ולא רגע אחרי. כשמסתכלים ככה באמת מתחנמים. הוא יודע שזה היה הטובה של הבת שלו, אז מתחנמים.

איך מוכיחים בחוש שיש בורא עולם

שאלתי פעם אדם גדול איך אני יכול להוכיח לאנשים שיש בורא לעולם. הוא אמר פשוט מאוד, אם הוא רציני שיעיין איך עם ישראל קיים אלפי שנים שרוצים לחסל אותנו והוא עדיין קיים. לא בגלל שיש בורא עולם? והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו. היטלר ימח שמו וזכרו לא היה הראשון. כל הדורות רוצים לחסל אותנו. אם זה אינקויזיציה אם זה עלילות דם אם זה מסעי צלב אם זה פוגרומים. הכל בשם דת החמלה והחנינה, צבועים! גם היום הם אותו הדבר. הוכיחו את עצמם במלחמת העולם השנייה את השנאה ליהודים. כולם מילאו את הפה במים. ידעו מה קורה, ידעו שלוקחים אנשים חפים מפשע מוציאים אותם מהבית מכניסים למחנות עבודה עוקרים להם שיני זהב.

גוזזים להם את השערות. ומוכרים אותם למסחר. עושים מהחלב והשומן שלהם סבון. והם ידעו והם מילאו את הפה מים. הם רצו לראות את עם ישראל מחוסל. ועם ישראל חי וקיים!

והיו כאלה שרצו לראות את עם ישראל מחוסל מבחינה רוחנית. כתוב שלפני הגאולה יהיו כאלה ניסים שהניסים של יציאת מצרים יהיו חורים לעומתם. אם היינו יודעים כמה מליארדים וכוחות השקיעו להוריד את עם ישראל מדרך התורה. ואם יש לנו היום בלי עין הרע ישיבות ולא צריך לעשות את זה בהחבא. נכון שמקצצים ומקצצים, ביבוש קצירה תשברנה!

יש לך אפשרות שתהיה לך חלק בתורה. מה יהיה בעולם הבא? כלום, רק תורה! ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. אם מישהו יתן כסף לתורה יהיה לו חלק בתורה. ועל זה נאמר ביבוש קצירה תשברנה. שלא יהיה להם חלק.

אבל עם ישראל חי וקיים. הישיבות ימשיכו לפרוח. הערים שלנו ימשיכו לפרוח. מישהו מילל ומישהו פילל שיהיה לנו כל כך הרבה ערים שהשבת תשמר שם במלואה והצניעות תשמר: ביתר, קרית ספר, ברכפלד, עמנואל. בכל מקום יש נושאים רחמנא לצלן, אבל שתשמר שזה מקום של שמירת שבת. בבני ברק לא יכלו להביא את זה בבת אחת. בבני ברק זה עלה המון כוחות עד שעשו מצב של בני ברק עם שמירת שבת. אני עוד זוכר את הזמנים שהיו מלחמות על כל רחוב. וברוך ה' שהגענו למה שהגענו. פעם יותר ממחצית העירייה היו חילונים היום כמעט כולם חרדים ויש קואליציה מקיר לקיר וגם החילונים מתקפלים. בבחירות האחרונות לא עשו בחירות בבני ברק, סיכמו קודם ושלום. חסכו את כל הבחירות עם כל הבלאגן וכל הלכלוכים והלשון הרע. ויש קריה חרדית בבאר שבע וקריה חרדית בקרית גת. באלעד שבת זו שבת. אשדוד. רכסים. בכל הארץ. מה שאנחנו זכינו, אין בעל הנס מכיר בניסו. אנחנו לא מבינים מה זכינו. לא מבינים מה שיש לנו.

ה'חזון אישי' נלחם עם כל אלה שרוצים לחסל את עם ישראל. רבי חיים קנייבסקי פעם אמר לי שה'חזון אישי' אמר לו: "יש חבל ארוך בצד אחד של החבל מחזיק בן גוריון ובצד השני אני מחזיק. בן גוריון מנסה לסחוב את כל עם ישראל אליו ואני מנסה לסחוב את כל עם ישראל אלי". רק תבינו מה היה ה'חזון אישי'. כוחות הטומאה של בן גוריון, סיטרא אחרא שרוצה לעשות תכנית חילון. ונגדו עומד חזון איש ומנסה לסחוב את כל עם ישראל אליו. אמר לו לפעמים אני יותר חזק ולפעמים הוא יותר חזק. הוא עשה מהפכות ובסוף יצאנו מנצחים. הוא קבע שעד תשלי"ו לא ישאר אף יהודי שומר מצוות, רק במוזיאון.

החזון איש סבר שהמלחמה בציונות ובאלה שרצו לחסל את התורה, זה לא במקלות. לא נלחמים במקלות. הם שוברים ואנחנו בונים. עוד בן תורה עוד בת תורה עוד בית יעקב עוד ישיבה, טיפה אחת מן האור דוחה הרבה מן החושך, אנחנו ננצח. נפעיל אורות ואנחנו ננצח.

הוא אמר את זה גם לבן גוריון כשהוא ביקר אצלו. בן גוריון ביקר אצל החזון איש להשפיע עליו על גיוס בנות אחד הדברים הוא אמר לו, במה אתה יותר חזק מאיתנו? עם האקדח. הוא קרא לשתי הבנות של הסטייפלר ואמר להן בפניו, אם יכריחו אתכן ללכת לצבא תעדיפו כדור בראש. ואמר לו אחרי שפסקתי יהרג ואל יעבור אתה יכול לזרוק את האקדח שלך לזבל. אנחנו לא מפחדים.

הוא אמר לו גם מה דעתך אם יש שתי עגלות אחת מלאה ואחת ריקה ואחת חייבת לפנות מקום לשניה, מי מפנה למי? הוא אמר הריקה למלאה. אמר לו בסדר, העגלה שלנו מלאה. העגלה שלכם ריקה. יבוא הזמן תפנו לנו את הדרך, אל תדאג.

איך אנשי השומר הצעיר התרגזו על המימרא הזו. עוד לפני עשרים שנה שכבר היה מעל שלושים שנה אחרי הפטירה של החזון איש הם עוד כתבו על העגלות. אבל כמה שהוא צדק. מה נשאר מכל האידיאולוגיות של הקיבוצים? כלום!

והעגלה שלנו מלאה. יש לנו בחורים בני ארבע עשרה שעמלים בתורה. תראו בישיבות תכנסו בשתיים בלילה תראו כמה בחורים לומדים בלי שום מלגות ובלו כלום. נהנים מזיו השכינה בעולם הזה. לכו לראות אותם מתפללים בימי חול. ואיך בשבתות וימים טובים. תכנסו לישיבה תראו מה קורה. אז מי ניצח את מי?...

צדיקים במיתתם קרויים חיים

בשנת תשט"ז כ"ג כסלו נפטר בארה"ב האדמו"ר רבי יוחנן מקרלין זצ"ל. קברו אותו שם. שנה וחצי הוא היה באדמה. קברו אותו על תנאי להביא אותו לארץ ישראל. בסוף החליטו להביא אותו לארץ ישראל. קברו אותו בארון, הביאו אותו בארון לארץ ישראל. הייתי בלוד בהלויה, לא נסעתי עד טבריה. אבל שמענו למחרת דבר נורא. שלוש מאות איש התאספו בשלוש לפנות בוקר בטבריה וההלויה שם. שאלו את האדמו"ר רבי אברהם יעקב מסדיגורא האם לפתוח את הארון. הוא אמר ודאי לפתוח. פתחו את הארון, אחרי שמונה

עשרה חודשים, לא היה ריח ולא היה כתם על התכריכים. קברן אחד הרים אותו כמו אדם שנפטר היום. שלוש מאות איש ראו את המראה הגדול והנורא הזה! מה זה צדיקים. הוא מונח בחלקה של תלמידי הבעל שם טוב, רבי יוחנן. אבל הביאו אותו שנה וחצי אחרי הפטירה.

היה לי בשיעור בבני ברק יהודי שנפטר ערב ראש השנה. קברו אותו שם, לא יכלו להביא אותו לארץ. אחרי ראש השנה הביאו אותו לארץ. שמו אותו בפלסטיק עבה. קברו אותו בבית שמש הייתי בהלוויה. פתחו את הארון להכניס אותו לא יכלו לעמוד שם. כבר הכל נרקב. היה נורא ואיום. שלושה ארבעה ימים! ופה שנה וחצי! שנה וחצי ולא היה אפילו טיפת ריח. לא התפרק. בן אדם אחד קבר אותו כמו שקוברים אדם שנפטר היום.

בחדש האחרון מספיד את עמוד ההוראה מרן הגאב"ד הגר"ג קרליץ זצ"ל

אמור לייצר את הלבנים הללו, ולקח את אבא שלי כשותף.

אבא לא חשש מחנות מתחרה על יד החנות שלו

מישהו סיפר לי סיפור מפליא על אבא שלי, רבי יעקב שכטר זצ"ל. זה היה אחרי השואה, לא רחוק מבית הכנסת שלנו היה מקום קליטה של עולים. כל יהודי חדש שבא ואבא פגש בו, מיד התעניין ושאל: 'מה אתה עושה? איך ומה?' אבא היה דוחף לו עשר לירות לכיס, זה היה חודשיים וחצי משכורת. הוא לא היה עד כדי כך עשיר, אבל היה לו לב רחב. שמעתי כמה אנשים שקיבלו ממני סכום זה. הרבה אנשים העידו בפני שאת השלום עליכם הראשון הם קיבלו מאבא זצ"ל.

על כל פנים, אחד העולים סיפר לי, כי היה יהודי שגר בעיירה שלנו בחוף לארץ והיתה לו חנות עורות. אבא זצ"ל פוגש אותו ברחוב, ומקבל אותו בחביבות: 'הה, ברוך ה' שניצלת. מחבק אותו מנשק אותו. 'ומה עם פרנסה?' הוא אומר: 'אני עוד לא יודע'. הוא אומר: 'בוא תפתח חנות עורות שתי חנויות לידי יש חנות עורות'. ההוא אמר לאבא: 'אבל לך יש חנות עורות, ואני אהיה מתחרה שלך'. אך אבא אמר: 'לא, אדרבה, איפה שיש יותר חנויות זה כמו שוק, ואנשים באים יותר לקנות'. אבא הציע לו עזרה, לשלם במשך שנה את השכירות לחנות שיפתח, ושהוא יחזיר לו בתשלומים את הכסף. אבא גם הציע להביא לו סחורה בקומיסיון ושישלם לו רק לאחר המכירה. שלוש פעמים באותו יום אבא נסע אליו להתחנן שיפתח חנות עורות, והלה לא הסכים לרדת לחיותו של אבא. לבסוף נעתר לפתוח חנות מצבות ונהיה עשיר גדול. כל זה בזכותו ל אבא זצ"ל.

זה אמונה בדרגה מאוד גבוהה. על זה מרן ה'חזון איש' זצ"ל, כמה מן הקדושה מוסיף אדם כזה לדור שלו כשיש לו אמונה כזו. אבל אי אפשר לבקש את זה מכל אחד. לא כל אחד עומד בדרגה הזו.

הדין תורה שהוכרע על

שולחנו של ה'חזון איש'

אני לא אשכח, עוד הייתי ילד. היום כל אחד יודע מה זה איטונג. אבל אז עוד לא היה איטונג, סחבו בלוקים חמש קומות בלוקים כבדים. מספרים שהולכים לעשות פטנט, לבנים קלות. אפשר לנסר עם מסור ואפשר לדפוק בהם מסמרים. בן דוד של אמא שלי היה

אבא השקיע עוד ועוד ולא רואה סוף. שום דבר לא מתממש בפועל. הוא כבר התחיל לחשוב שאולי צוחקים עליו, הוא משקיע את כל הכסף ולא יוצא דבר למעשה.

הוא פנה אל מרן ה'חזון איש' זצ"ל ואמר: 'רבי, אני רוצה לבוא לדין תורה עם השותפים שלי'. אמר לו ה'חזון איש: 'לא כדאי לך, לך תתפשר איתם'. אבא עם הישרות שלו אמר: 'להתפשר? אם אני לא צודק? זאת אומרת שעל ידי פשרה לקחתי כסף שלא שייך לי... להתפשר זאת אומרת שחמישים אחוז אני צודק וחמישים אחוז שלא, ואני מתפשר שגם אם אני לא צודק אני מקבל. אני לא מעוניין בכסף של מישהו אחר...'. הוא הוסיף ואמר ל'חזון איש': 'אני מתחנן, שגם אם תפסקו שאני לא צודק אני אקבל זאת בשתי ידיים, תעשו לי טובה אני רוצה לדעת את האמת, תקבלו על עצמכם להכריע בדין תורה הזה'.

ה'חזון איש' סבר וקיבל את הדין תורה, ופסק לרעת אבא, אבא חוייב לשלם סכום של מעל חמישים אלף סטרלינג. זה היה מעל חצי משווי כל הרכוש שלו. גם מה שהיו צריכים להחזיר לו החזירו לו באיזו צורה של בית מלון בנתניה ואיזה בית חרושת ישן ואיזה מגרש...

ועד היום איני מסוגל לשכוח את תגובתו של אבא. כמה ימים הוא הלך ורקד. ההליכה שלו היתה ריקוד. 'ברוך ה' שלא נכשלתי לקחת כסף של מישהו אחר'. זו ישרות וגם אמונת חכמים. אם ה'חזון איש' אומר שאתה לא צודק אתה באמת לא צודק, ואם אתה לא צודק ניצלת מלקחת כסף של מישהו אחר. זו הסתכלות בעיניים של אמונה.

רבן של ישראל מרן ראש הישיבה שליט"א בראש מסע הלוויה

מצי'נג... אפשר אחרת!

שגור בפיו של מורינו ראש ישיבת יד אהרן שליט"א מעשה שהיה.

ר' זאב גולד, מראשי המזרחי ובעל השפעה רבה בעולם היהודי, הגיע לביקור אצל מרן הגרי"ז זצ"ל. הגרי"ז קיבל את פניו בקרירות ואך בקושי לחץ ידו, במשך כל הפגישה לא כיבדו ולא הראה לו פנים על אף שהיה נכבד ביותר במקומו. לאחר שקם ללכת, קרא לו הגרי"ז וביקשו אם יוכל לסייע לשני בחורים מבריסק באיזה ענין, ר' זאב נענה ברצון והבטיח למלא אחר בקשתו של הגרי"ז והיה סבור שלפחות עתה יסביר לו פנים, אך פני הגרי"ז נשארו חתומות כמקודם ולא הסכים לכבדו. לאחר תקופה הגיע ר' זאב לביקור אצל מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודז'נסקי זצ"ל ושם התקבל בכבוד גדול לפי מעמדו ותפקידו. באוירה נינוחה זו פנה לר' חיים עוזר ואמר לו - כאן יודעים לכבד, שלא כמו בבריסק שם לא נוהגים כראוי. אמר לו ר' חיים עוזר - פינה אחת של אמת נשארה בעולם והיא נמצאת בבריסק, וגם אותה הינך מבקש לקלקל?

ואמר מורינו רה"י שליט"א, דהנה בוודאי שרבי חיים עוזר היה צריך לכבדו, כיון שנהג במידת התפארת שיש לקבל את פניו של נציג המזרחי בכבוד בשל מפעליו ובשל התלות של עולם התורה בו ובקשריו, אך מרן הגרי"ז נהג בעקביות במידת האמת ולכן לא נקט בהנהגה שיכולה להיראות כחנופה של שקר.

תלמידי הישיבה לדורותיה, מכירים מקרוב את הנהגותיו של מורינו ראש הישיבה שליט"א, ויודעים שישנה פינה מיוחדת של אמת בעולם הישיבות - ישיבת יד אהרן.

כל השינויים שחלו בעולם באופן כללי והשפיעו גם על עולם הישיבות וכן שלל הבעיות המתחדשות, לא נגעו ולא פגעו ברוחה של הישיבה ולא שינו את צביונה. מפני שהאמת היא נר לרגליו של רה"י, ובכל מציאות שמשתנה יש לחשוב ולפעול לפי דעת תורה ולפי דעתם של רבותינו גדולי הדור, ולא להיכנע לאילוצי התקופה. בכל המצבים ובכל התקופות, לא הניח ראש הישיבה לצרכים הדחופים ולשינויים המתחדשים לשנות את עקרונות החינוך של הישיבה. הן בשינוי סדרי הישיבה והן בכללי ההנהגה עם הבחורים. גם כאשר הישיבה נזקקה לתרומות ולסיוע דחוף, לא הסכים רה"י לביטול תורה קל של אף תלמיד אחד, שכן, התכלית והמגמה שהישיבה תהווה מקום המשך למסורת התורה, ללימוד התורה כנתינתה ביראת שמים טהורה, עומדת לנגד עיניו תדיר, וכל צורך שיהיה לא יוכל לפגוע ולפגום במטרה נעלה וקדושה זו.

- א -

כך ידוע לכל, היוקר שייקר מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל את מידת האמת והעשייה לשם שמים ללא פניות, והיה זה אבן בוחן לפניו על כל אדם שבא לפניו ולכל מעשה שנעשה בעולם התורה, ובמידה זאת מצא את לבבו של מורינו רה"י נאמן לפניו והתבטא פעמים רבות שהוא מראשי הישיבות היחידים שעושים את כל מעשיהם לשם שמים.

גם כעת, כאשר העול הכספי מעיק עליו (וכידוע מורינו רה"י נושא עול זה על כתפיו לבדו ממש, וללא תמורה כלל) הוא אינו מוצא לנכון לפעול באותם דרכים שהתקבלו לאחרונה בציבור להתרמה ע"י פרסום מסיבי ופיתוח רגשי תחרות בין המתרימים, כיון שההכרח הכספי לא מעביר אותו על עקרונותיו. **לכן - אין מצי'נג, אין פרסום בעיתונים, אין לחץ של התרמה ע"י אמצעים שונים, ובעיקר - מורינו רה"י אינו מוכן בשום פנים ואופן שבחורי הישיבה יעסקו בשום צורה שהיא בהתרמה, היות ואין אפשרות לבנות את קיום התורה ע"י ביטול תורה.** הגם שהזהירוהו רבות ודיברו על ליבו שבמצב הנוכחי לא ניתן להשיג תרומות ולהגיע אל לב הציבור בלי אמצעי הפרסום והשכנוע של אסטרטגי התעמולה, הבהיר רה"י שהכסף הניתן מתוך לחץ או ממניעים חיצוניים אינו כסף כשר והוא פוגם בבנין הרוחני של הישיבה. גיוס הכספים עבור החזקת הישיבה יעשה אך ורק בהתאמה (matching) לדרכו של ראש הישיבה ולאופי הישיבה.

ולא זו בלבד, אלא אף בפנייתו אל הבוגרים להטות שכם וליטול חלק בגיוס הכספים בקרב הציבור, הסיבה היחידה שבגינה הוא מבקש את ההשתתפות במאמצי ההתרמה היא מפני שעל ידי הנתניה והעשייה למען הישיבה, הם מתחברים ומתקשרים ליסודות שקיבלו בישיבה. יסודות חיים אלו חוזרים ונשנים ע"י מורינו רה"י בכל כינוס בוגרים, ובוועדים הנמסרים בקביעות לציבור בוגרי הישיבה מידי תקופה בערים שונות, ומלווים את פארי גידולי הישיבה בכל אורחות חייהם ובהחלטות העומדות לפתחיהם. דומה שמצידו של מורינו רה"י אם תצמח תועלת למי מבוגרי הישיבה ברוחניות והיה זה שכרו, אך לנו אין די בזה!...

מי ששמע בכינוסים על הקשיים הרבים אותם נזקק מורינו רה"י לעבור בדרכו להשגת הכספים לקיום הישיבה, ואת המאמצים הרבים בגוף ובנפש שהוא משקיע ועמל למען החזקת הישיבה, מבין את הנחיצות והחשיבות לעמוד לימין הישיבה. זכות גדולה לכל אחד ואחד להיות שותף בהחזקת 'פינת יקרת' זו (כהגדרתו של מרן המשגיח רבי שלמה וולבה זללה"ה) בעולם הישיבות.

אותו חזק - והוא יחזק אותנו.

- ג -

לקראת שבת מלכתא

"השתוממתי! הייתי בטוח שרבי אהרן לייב הוא הגדול היחיד בבני ברק, לאחר פטירת ה'חזון איש'. הייתכן שיש גדולי תורה נוספים שנמנים בשורה אחת יחד עמו? איך זה יכול להיות?! יש עוד מישהו חוץ מהרב שטיינמן? זה לא ייתכן!!"

הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א, בשיחה מיוחדת ל'לקראת שבת', ובה זיכרונות ושביבי אורה מהתקופה בה למד אצל רבינו זצ"ל בישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא • שנתיים להסתלקותו

צילום: יוסי רוזנבוים

הגאון רבי פסח פרוסקין זצ"ל, בישיבת קוברין. "ואכן, בהיותי כבן 12 זכיתי ללמוד בישיבה אצל רבינו זצ"ל. זו היתה תקופה מיוחדת במינה, ואני יכול לומר שאנחנו, תלמידי הישיבה, הערצנו את רבינו זצ"ל בצורה שלא רואים היום, למרבה הצער. "אם תשאלו אותי, ההערצה הזאת שחשנו לרבינו זצ"ל, היתה חלק חשוב מאוד בקניית התורה מפיו. כל מילה שלו היתה קודש קודשים. רק כך אפשר ללמוד ובאמת להצליח בלימוד. כשאתה רואה בחור ישיבה שמתכבד במבט קצת עקום על הר"מ שלו בישיבה, אתה יכול לומר עליו שככל הנראה ממנו לא יצא תלמיד חכם אמיתי. "היום אנחנו שומעים בחורים שאומרים שהמגיד שיעור הזה לא אומר מספיק מפרשים, והוא בכלל לא מחדש דבר מעצמו אלא רק מביא המשך בעמוד הבא

הרב אברהם פוקס והרב יעקב לוסטיגמן

אחד היה רבינו הגדול, מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זצ"ל. אחד היה בענוותנותו המופלגת, בחדות המחשבה, בהארת הפנים לכל אדם, ובהנהגת הדור על מי מנוחות. זכה דורנו לחסות בצילו, וליהנות מזיו אורו הטהור והקדוש, וגדולה היא האבדה שאיבדנו לפני שנתיים ימים, בערב חנוכה תשע"ח. במלאת שנתיים להסתלקותו לשמי מרום, פקדנו את מעונו של אחד מבכירי תלמידיו: הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א, ראש ישיבת 'גאון יעקב' ו'חכמה ודעת', אשר זכה לצקת מים על ידיו הטהורות של רבנו זצ"ל, עוד בהיותו נער כבן 12, אז נשלח ללמוד אצלו בישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא. על האהבה הגדולה שרחש רבינו, לראש הישיבה שליט"א, אפשר ללמוד מהעובדה שאת דרשת בר המצווה הכין הגר"נ שליט"א יחד עם רבינו זצ"ל, אשר פרס עליו את חסותו, מפאת מחלתו הקשה של אבי ראש הישיבה, הגאון רבי דב זוכובסקי זצ"ל, אשר כיהן באותה העת כמשגיח בישיבת לומז'ה שבפתח תקוה. "למעשה נשלחת אל מחוץ לבית בגיל צעיר מאוד בגלל מחלתו של אבי זצ"ל", מספר לנו ראש הישיבה שליט"א, "כמה מבכירי תלמידיו בישיבת לומז'ה הסתובבו אז בביתנו, והם היו אלו שבחרו עבורי ישיבה. הם טענו אז שהגראי"ל שטיינמן זוכה להערכה יוצאת דופן מאת מרן החזו"א ודיברו אז שהחזון איש אף אמר עליו שהוא אחד מל"ו הצדיקים שבדור, ועל כן זכות גדולה תהיה עבורי שאזכה ללמוד תורה מפיו. מעניין לציין שרבינו זצ"ל למד במשך תקופה אצל סבי, אב אמי,

מה שכבר כתוב בספרים וכדו".

רבינו זצ"ל היה ממעט לומר חידושים בשיעוריו?

"למדתי אצל רבי אהרן לייב כמה שנים. יש לי עדיין מחברת מהשיעורים שכתבתי באותה התקופה. אין שם חידושים גדולים. האמת שאין שם כמעט חידושים בכלל. הוא דיבר רק על הפשט, חידד, הבהיר, ליבן את הסוגיא, הסביר אותה בפרוטרוט. בלי חידושים, כמעט בלי מפרשים. אבל כל מילה ששמענו ממנו קנינו אותה. היא נחרטה בעצמות שלנו. למה? כי הערצנו אותו מכל הלב. לא רק אני, אני מדבר על כל התלמידים שהיו שם, כולם העריצו אותו בצורה שאי אפשר לתאר. "זכורני שכשהתחנתי ובאתי לגור בבני ברק, שמעתי שיש כמה וכמה גדולי תורה בעיר, יש את הגדול הזה ואת הגדול ההוא ויש כמובן גם את רבי אהרן לייב..."

"השתוממת! הייתי בטוח שרבי אהרן לייב הוא הגדול היחיד בבני ברק, לאחר פטירת החזון איש. הייתכן שיש גדולי תורה נוספים שנמנים בשורה אחת יחד עמו? איך זה יכול להיות?! ידעתי שבירושלים יש כמה גדולי תורה, כי בישיבה הגדולה למדתי ב'חברון', אבל בבני ברק? יש עוד מישהו חוץ מהרב שטיינמן? זה לא ייתכן!!".

"בשנים מאוחרות יותר, כשרבינו הגיע לבני ברק, הוא התחיל לומר קצת יותר חידושים, אבל גם אז, מי שלמד אצלו ידע שהעיקר היה הפשט, הבנת הפשט עד הפרטים הכי קטנים, בלי לוותר על פסיק. באותן שנים לא היה דבר כזה שבחורים יתלוננו שהמגיד שיעור "לא אומר מספיק מפרשים", זה נולד רק מאוחר יותר..."

"אגב, בעניין זה אני רוצה לומר משהו שאולי הוא קצת חריף, אבל זאת נקודה למחשבה וכדאי שישמו עליה לב. כשבחור או אברך רוצה ללמוד הרבה מפרשים וחייב לדעת את כל ה'רייד' הישיבתי בסוגיא זו או אחרת, הוא חושב שהוא לומד בעיון, וככל שידע יותר מפרשים ויותר חידושים כך העיון שלו משובח יותר."

"אבל האמת היא שלא כך הם פני הדברים, ההיפך הוא הנכון. מי שלומד הרבה מפרשים ואינו משקיע מספיק זמן כדי להעמיק ולהבין כל אחד מהם, למה הוא אומר כך ולא אחרת, ומה הכריח אותו לומר כך, האם החידוש שלו התחייב מתוך הסוגיא באופן שבו הוא למד אותה וכו', אם רק צוברים ידע אודות שיטות המפרשים השונים, מה שקורה זה שבעצם לומדים עיון בבקיאיות. זה הבקיאיות של העיון, זה לא העיון האמיתי. זה לדעת הרבה אבל לא להבין לעומק לאמיתתה של תורה."

"אז אם אתה כבר לומד בבקיאיות, לא עדיף שתלמד את דברי הגמרא? תלמד כבר כמה דפי גמרא בבקיאיות, זה בוודאי יותר חשוב מללמוד את כל השיעורים של כל ראשי הישיבות על סוגיא זו או אחרת. מה הרווחת? נשארתי בלימוד שטחי. אם אתה רוצה ללמוד בדרך העיון, אז תלמד כמו שצריך, במתינות, עם מחשבה עמוקה על כל מפרש. כשלמדתי בישיבה בחברון בחורים היו יכולים לשבת יותר משעה על הבנה של רשב"א אחד!".

למה באמת הערצה גדולה כל כך? מה היה מיוחד בהנהגה שלו ובדרך הלימוד ששבתה כך את לב התלמידים?

"קודם כל ראינו שהוא שמח עם כל הבנה בלימוד. היתה הרגשה של שמחה, כשעוד מילה מהגמרא הובנה. זה השפיע עלינו, שמחנו לשמוע

כל שאלה, כל תשובה.

"מעבר לכך, כל בוקר כשהוא הגיע ישיבה, יכולנו לראות שהוא לא ישן כלילה, בגלל עמל התורה. ראית עליו שהוא פשוט לא ישן, שהוא ישב כל הלילה ולמד. זכיתי לישון במשך תקופה בדירה שלו. רבינו היה גר בדירה חד קומתית בצד השני של כפר סבא. היינו צריכים לצעוד דרך לא קצרה, אבל זאת היתה זכות לישון בדירה שלו, למרות שלנו היה אגף נפרד עם כניסה חיצונית והחלק שלנו לא היה מחובר לאגף שבו התגורר רבינו זצ"ל. אבל למרות זאת, יכולנו לראות מהחלון איך רבינו יושב כל הזמן על יד הגמרא, הוא לא זז מהסטנדר. איך אפשר שלא להעריץ?"

"גם השיעורים עצמם התנהלו בצורה יוצאת דופן. הוא השרה אווירה מאוד שמחה ורגועה. אף פעם לא היתה תחושה של לחץ או כעס בשיעור כלילה. הוא מעולם לא הרים את קולו על בחור, למרות שזאת היתה ישיבה קטנה ובחורים צעירים תמיד היו שובבים. עם הקול המיוחד שלו הוא היה משרה עלינו אווירה של ציות ומשמעת, זה בא מההערצה הגדולה הזאת."

"אפילו את השיעור עצמו הוא לא העביר בקולות וברקים, אלא ברוגע, בשלווה ובשמחה גדולה. בשנים האחרונות לחייו, כשהוא דיבר בכנסים גדולים ובאירועים מיוחדים, יכלו כולם לשמוע איך הוא מדבר בשקט, לא צועק ולא מרים את קולו. אבל אז, בכפר סבא, הדיבור היה שקט עוד יותר. בלי פאתוס ובלי שום דרמטיות, רק חתירה לעומק הסוגיא ולהבנה ישרה של דברי הגמרא."

"ממילא רצינו לקבל ממנו, וכשרוצים לקבל, מקבלים! זה הבסיס לגישמאק בלימוד התורה, הרצון לקבל. מי שרוצה לקבל יכול לקבל מכל אדם, גם מהחברותא, בוודאי מהמגיד שיעור, ובוודאי ובוודאי מאדם גדול כמו רבינו זצ"ל."

מן הסתם זכיתם לשמוע מפיו גם שיחות מוסר בהזדמנויות רבות...

"בוודאי, הדברים חרוטים על לוח הלב. מעניין לציין בהקשר זה ששנים רבות מאוחר יותר, כשכבר זכיתי להרביץ תורה בישיבת 'גאון יעקב', שרבינו זצ"ל עמד גם הוא בראשותה ואף היה זה שייסד אותה, היינו מבקשים ממנו שיבוא לומר שיחות מוסר מדי פעם, ובמיוחד במסיבת החנוכה שהתקיימה בישיבה, אז היתה לנו חזקה לשמוע שיחת מוסר מפיו."

"רבינו היה מפקפק בתועלת של השיחות הללו. הוא היה שואל אותנו כשבת שחוק על פניו, אם פעם ראינו בחור אחד מתלמידי הישיבה שאחרי מסיבת חנוכה הפך להיות בחור טוב יותר... "מי אומר שזה נותן פירות", אמר על שיחות המוסר הללו, והיה מנסה לסרב להזמנה הקבועה שלנו שיבוא למסור את השיחה המסורתית."

ומה התשובה? האם באמת שיחות המוסר מועילות?

"זאת שאלה מאוד חזקה, כי באמת נדיר מאוד ואולי אפילו אין בנמצא בחור שאחרי ששמע שיחת מוסר פתאום השתנה לטובה. מצד שני, הדברים חודרים ויורדים לעומק הלב. כל דבר משפיע, גם אם מעט מאוד, אבל עוד קצת ועוד קצת, בסוף זה מחולל שינוי. לא בכדי אמרו רבותינו שיהודי צריך ללמוד מוסר בכל יום, אם לא היתה לזה תועלת, לא היו דורשים מאתנו להקפיד על כך."

אצל מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל נכנס עיתונאי כדי לבקשו לראיין אותו לעיתונו. הושיבו הרב על כסא והחל להסביר לו כי אין זה מדרכו להתראיין, וכך ישב והסביר לאותו עיתונאי את הדבר כעשר דקות שלא לביישו. כשיצא אותו עיתונאי אמר: "אמנם נחלתי אכזבה, אך כל המאמץ היה שווה לי כדי ללמוד כיצד מסרבים במאור פנים 'איך עונים לא'"

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א על כבוד הזולת

"יְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ" (בראשית ל"ט, א')

מידת הכבוד - על האדם להתרחק הימנה כמטחוו קשת, והיא אחד מארבעים ושמונה קניינים שהתורה נקנית בהם (אבות ו, ו) ה"מתרחק מן הכבוד". כל זה אמור ביחס לאדם עצמו, אבל ביחס לזולתו, אדרבה, חייב אדם לכבדו בכל אותות של כבוד והערצה ללא גבול וללא מצרים. אמרו באבות (ד, א) "איזהו מכובד המכבד את הבריות", ופירש המהר"ל (ב'דרך החיים' על אבות) דהרי אם אחרים מכבדים אותו עדיין אין הכבוד מושרש אצלו, שהרי הכבוד נתון בידי אחרים ואין עליו שם ומהות של מכובד, ולכן אמר התנא איזהו מכובד המכבד הוא את הבריות - זה ייחשב וייקרא בשם "מכובד" כאשר עמו ובעומק נפשו קבוע הכבוד, שבאשר הוא מכבד את הבריות הנה ממילא מוכיח הדבר כי הכבוד אתו.

והנה, האדם נמשל לעץ השדה, וכשם שבעץ גם מי שאינו בקי בסוגי עצי הפרי אעפ"כ לכשתבוא עונת הפריחה שהפירות צומחים יוכל לדעת על כל אחד ואחד מן העצים איזה עץ הוא מפני שיראה את פירותיו, כך הוא האדם - אם הוא נכבד אזי הפירות הצומחים ממנו, מעשיו ודיבוריו, אף הם בהכרח מכובדים המה, והיינו שדיבורו בנחת ובכבוד עם הבריות; אולם האדם אשר סורו רע ומוציא מילות גנאי על אנשים ואין התנהגותו מכבדת את הבריות, נדע כי הוא עצמו אינו מכובד והוא עצמו מגונה.

וכן מצינו במשנה שאמרו: "איזהו מכובד המכבד את הבריות", ידויק שלא אמרו מי שמכבד את הבריות זוכה לכבוד אלא מי שמכבד את הבריות 'הוא עצם המכובדות שלו'.

מרן רבי איסר זלמן היה מנהגו שהיה מאריך לשהות בחתונות ושמחות, וכשאשתו העירה לו על כך אמר: "כאשר הקב"ה מעניק לאדם כבוד עליו לנצל זאת על מנת לתת מהכבוד שהוענק לו גם לאנשים אחרים".

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל אמר, מדוע הקב"ה ברא כל ענין של כבוד? אלא המטרה כדי שיכבד חברו.

התייחסות מרן הגר"ז למרן ה'חזון איש'

החזון"א בא לירושלים לשמש סנדק בברית מילה לבנו של הגר"ח

גרינמאן זצ"ל. קודם לברית סר החזון"א כדי לבקר במעונו של מרן הרב מבריסק. הוא בא בלוויית גיסו בעל ה'קהילות יעקב', וכשנכנסו לביתו של הרב מבריסק נודע להם מפי בני הבית כי הרב עומד בתפילת שחרית. "הוא עומד בעזרת אבותינו", אמר להם בן הבית, אשר הציע את עצמו כדי להודיע לרב על בוא האורחים החשובים. אך ה'חזון איש' דחה את ההצעה וביקש שלא להודיעו דבר: "נחכה עד אחרי שמונה עשרה".

כשסיים הרב מבריסק את תפילת העמידה הודיעו לו כי מרן ה'חזון איש' בא לביקור. כששמע הזדרזו כדי לקבל את ה'חזון איש'.

השיחה שהתקיימה הייתה כמובן שיח של תורה. פרשת השבוע הייתה פרשת בא וה'חזון איש' השמיע חידוש שהתחדש לו ברמב"ם הלכות קידוש החודש. גם הרב מבריסק העיר הערה על דברי רש"י האומר כי משה התקשה במולד הלבנה (הדברים הודפסו בספר 'חידושי מרן רי"ז הלוי' עה"ת).

כשקמו ה'חזון איש' וגיסו כדי לעזוב את הבית צעד ה'חזון איש' לאחוריו תוך כדי שהרב מבריסק פוסע כנגדו כדי ללוותו עד ליציאה מן הבית.

"אה, כמה מן הקדושה חופפת על הבית", התבטא מאוחר יותר ה'חזון איש'. וכשהגיעו הדברים לאוזנו של הרב מבריסק הניף את ידו בביטול: "קדושה, קדושה, כשהיה פה ה'חזון איש' שרתה הקדושה...".

הייתי מרצה בסמינרים רבים על יחסי אנוש ועל שלום בית. כפי שאתם אולי יודעים, אני נראה כאדם מהעבר, מימי הביניים, עם זקן גדול ופאות. כשבאתי לסמינר והתחלתי להרצות לפני אנשים חילוניים על הנושאים הללו הם הביטו בי בתהייה. "כנראה טעינו בכתובת", הם אמרו לעצמם, "טיפוס כזה ירצה בפנינו על תקשורת בינאישית ועל יחסי אנוש?! נו, באמת..."

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על תורת חיים

שונות שלא על פי 'כוונת המחוקק'. הם הפכו את העולם, אימצו בכל הכוח את הראשים האקדמאיים שלהם, ולא הצליחו. אי אפשר להחליף פרשנויות, התורה היא נצחית. ניקח דוגמה: על פי חוקי התורה, המרחק בין בית לבית צריך להיות לפחות ד' אמות, שהם כשני מטר וארבעים ס"מ. באו כמה בורים ועמי הארצות וטענו שחוק כזה הוא לא רלוונטי היום, וכביכול אין הלכה זו מתאימה לזמן שלנו. כמוכן, אין זה נכון כלל. התורה מתאימה לכל זמן ולכל תקופה. יתירה מזו, התורה הייתה הבסיס לבריאת העולם כולו, שהרי הקב"ה "אסתכל באורייתא וברא עלמא". העולם מותאם לתורה ולא התורה לעולם. ומהי ההתאמה בנושא של מרחק בין שכנים? כל אדם שקונה בית הוא על דעת שהקנייה תהיה לפי החוקים הנהוגים ועל פי הכללים של העירייה. אצל כולם מוסכם שהכל כמנהג המדינה. אם כן, הרי כאילו מופיע בחוזה סעיף הקובע שהכל יהיה לפי הכללים הנהוגים כיום. כך נפתרו הבעיות. כשהייתי ילד היו אנשים רגילים לומר, שאם החרדים יצטרכו להקים מדינה הם לא יוכלו לעשות זאת. ולמה? כי אסור לחלל שבת. שטויות והבלים! התורה נותנת לנו הוראות איך לנהוג בכל מצב. אם יש ח"ו מצב של פיקוח נפש, מחללים שבת ואין בכך עוון כלל. אם לא מדובר במצב של פיקוח נפש אפשר להסתדר מצוין גם בלי חילול שבת.

שמם של ימי החנוכה מעיד על מהותם שהרי 'חנוכה' היא מלשון חינוך. הקב"ה 'מוחנך' אותנו על ידי התורה, שהיא תורת חיים. הקב"ה מצווה עלינו ציוויים רבים שהם מצוות וחוקים, אבל הם גם דרך חיים והדרכה לאורח החיים המושלם ביותר, כגון: "לא תיקום ולא תיטור", "לא תשנא את אחיך בלבבך" ועוד.

כשעולים לתורה מברכים שתי ברכות - לפני הקריאה ולאחריה. נוסח הברכה שלאחר הקריאה הוא: "אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו". והקשה המשגיח רבי דן סגל שליט"א: אם זו תורה, זו אמת! וכי יש תורת ה' שאינה אמת?! לשם מה צריך אפוא לומר שהקדוש ברוך הוא נתן לנו "תורת אמת"?

וביאר, כי טבע העולם שדברים רבים משתנים בו במשך הזמן. העולם הוא דינמי. אך התורה לעולם אינה משתנה ולא תשנה אף פעם. זהו אחד מיי"ג עיקרים "שזאת התורה לא תהא מוחלפת, ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו". וזה הפירוש שהתורה היא "תורת אמת" ולעולם אי אפשר לשנות אותה. היא נצחית!

ויש דבר מעניין לספר על זה:

בסמינרים הראשונים שערכנו לחוזרים בתשובה פוטנציאליים היו רק אקדמאים. היינו מעבירים יום שלם בהוכחה שהתורה היא אמת. ישבנו אתם וחשבנו יחד: נתאר לעצמנו שאנו רוצים ליצור חברה חדשה ואיכותית, ואנחנו מבקשים לחוקק את החוקים הטובים ביותר, הן לחברה ככלל והן לבני האדם הנכללים בחברה זו כפרט - אילו חוקים היינו מחוקקים?

כל אחד מהמשתתפים הציע חוקים שנראו לו חשובים וחיוניים לקיומה של חברה מתוקנת. רשמנו על הלוח את כל הצעות החוק שהושמעו. כאשר כל ההצעות היו ערוכות ומסודרות לפנינו ניסינו לבדוק האם יהיה אפשר - במשך מאתיים או שלוש מאות שנים - לתת לחוקים פרשנויות וכיוונים שלא היו בכוונה המקורית של המחוקק. ומה העלינו? כל חוק וחוק שהוצע על ידי המשתתפים החכמים שלנו היה ניתן לפרשנות ולעיוות עד כדי שינוי הכוונה מן הקצה אל הקצה. זה היה חלקו הראשון של השיח.

בחלק השני הראינו להם שכל החוקים שהם הציעו - שעליהם המליצו כחוקים חשובים והוגנים, והכרחיים לחברה מתוקנת - כבר נמצאים בתורה. ואז ביקשנו מהם לנסות להצמיד לחוקי התורה פרשנויות

כאז גם היום. בכל דור עומדים עלינו ללכותנו, על ידי נסיונות בלתי פוסקים להחדיר לתוכנו את הגישה של הגויים לכל אורחות החיים. ישנו איסור מיוחד של "ובחוקותיהם לא תלכו" (ויקרא יח, ג), והקדוש ברוך הוא ציווה עלינו לגבי הכנענים: "לא תחיה כל נשמה" (דברים כ, טז) כדי שלא נלמד ממעשיהם. בכמה וכמה מקומות בתורה מובאת האזהרה, שאם לא יסלקו ישראל את הכנענים מהארץ הם ילמדו ממעשיהם הרעים ח"ו ויבוא עליהם חורבן.

אנחנו אומרים בהבדלה: "המבדיל בין קדש לחול... בין ישראל לעמים" - כפי שהקודש מובדל מן החול, כך בני ישראל צריכים להיות מובדלים מן העמים. וכדי להיות מובדלים עלינו לדעת ולהבין בבהירות מהו קודש ומהו חול. ישנן תקופות שבהן העמים מתנהגים כאילו הם בני אדם, אבל צריך לדעת תמיד מי הם העמים ומה מטרתם כדי לדעת להזהר מהם.

שאלתי פעם את מורי ורבי הגאון רבי חיים גריינמן זצ"ל: איך אני יכול להוכיח בקצרה לאדם חילוני שיש בורא עולם ושהתורה אמת? ענה לי הרב גריינמן: "תאמר לו שאנחנו מהווים אחוז אפסי מהאנושות, ואף על-פי-כן כל האנושות עוסקת בנו יומם ולילה".

ואני מוסיף, שאילו היתה איזו קבוצה קטנה ושולית שהיתה עושה כל מיני מעשים משונים - ואפילו שטויות והבלים ממש - מישהו היה מתייחס אליה?! לכל היותר היו אנשים מגחכים לרגע ואחר כך פונים לעסקיהם ושוכחים את התופעה המוזרה הזאת. אם כן, מה אכפת לגויים שאנחנו - שהננו קבוצה קטנטונת - נוהגים במנהגים שונים מהם? למה הם מתנכלים לנו ומתאמצים כל כך ללכות אותנו מבחינה גשמית ו/או רוחנית?

התשובה היא, שעצם הקיום שלנו הוא הוכחה שדרכם אינה נכונה, ואת ההוכחה הזאת הם רוצים למחוק. הם לא יכולים לסבול את ההוכחה החיה והתמידית שדרך התורה היא הדרך הנכונה.

ימי החנוכה הם ימי שמחה אצל החילונים בדיוק כמו אצלנו. ייתכן שבמידת-מה ימים אלו הינם הריגורל עבורם יותר מאשר עבורנו, מאחר ולולא אורות החנוכה היו עלולים ליפול עד התהום. בתקופתו של 'החווה מלובלין' היה מלשין אחד בעיירה שהיה גורם ליהודים צרות ובעיות רבות והיה מוסרם לשלטונות. באחד מימי החנוכה הביאו התלמידים לרבי 'קוויטל' (פתק) ובו רשמו את בקשתם הנרגשת, שהרבי יפעל בכוחותיו להעניש את המלשין בעונש כבד שלא יוכל עוד להרע לאיש מישראל. אמר להם הרבי: "כלום יודעים אתם מה עושה המלשין הזה עכשיו? הוא מרעיש עולמות...".

הלכו התלמידים אל אותו מלשין ושאלוהו מה עשה באותו יום בשעה שדיבר הרבי את דברו. הביט בהם המלשין בפליאה ואמר: "מה הפירוש? זו הייתה שעת ההדלקה והדלקתי נרות חנוכה". אפילו הדלקת נרות חנוכה של אדם שפל כמו אותו מלשין פועלת פעולות גדולות בכל העולמות.

(מתוך הספר 'אריה שאג', חנוכה)

נראה לי, שכיום אף אחד כבר לא טוען את הטענה הזאת, שהייתה בעצם רק סוג של סטיגמה, שמטרתה להשמיץ את החרדים ולהקטין את דמותם. זה מה שמכרו באותן שנים בקיבוצים על מהותו של היהודי החרדי, אבל לאחר שהכירו חרדים מקרוב הבינו שזה לא נכון. הייתי מרצה בסמינרים רבים על יחסי אנוש ועל שלום בית, כפי שאתם אולי יודעים. אני נראה כאדם מהעבר, מימי הביניים, עם זקן גדול ופאות. כשבאתי לסמינר והתחלתי להרצות לפני אנשים חילוניים על הנושאים הללו הם הביטו בי בתהייה. "כנראה טעינו בכתובת", הם אמרו לעצמם, "טיפוס כזה ירצה בפנינו על תקשורת בינאישית ועל יחסי אנוש? נו, באמת...".

אך לא עברו יותר מחמש דקות וכל המחיצות נפלו. הם נשאבו אל התוכן, הדעות הקדומות והסטיגמות נעלמו. אחד הגורמים שאפשרו לאנשים חילוניים להיפתח, ולאחר מכן לחזור בתשובה, היה ההבנה שהם חיו בטעות. הם לא הכירו באמת את היהדות ואת היהודים שומרי התורה והמצוות.

החינוך שהתורה מחנכת אותנו הוא חוקי חיים. ה'חינוך' של הרחוב הוא חוסר חינוך, ואנחנו רואים לנגד עינינו את התוצאות. אין לאנשים מטרה אמתית בחיים, אין שמחה אמתית, וממילא יותר אנשים מתמכרים לדברים שונים - סמים, אלכוהול וכדומה. גם התמכרות לטכנולוגיה, שהולכת ומחמירה ככל שהטכנולוגיה מתפתחת, היא חלק מאותו אובדן שליטה עצמית. כשאדם מתמכר לגורמים שונים הוא מאבד את הבחירה ואז הוא הופך להיות כבהמה, שהרי ההבדל בין אדם לבהמה נעוץ בכוח הבחירה.

הגויים רוצים שנלך בדרכיהם ונהיה כמותם. כבר הצהיר על כך המן הרשע באמרו: "ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך... ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שווה להניחם" (אסתר ג, ח). הגויים שהולכו את ישראל לגלות ופיזרו אותם במדינות שונות, עשו זאת כדי להחליש את רוחם של היהודים ולהרחיקם מיהדותם. אבל הם שכחו דבר אחד - את הסנהדרין, את "החרש ומסגר". הגויים לא הבינו ולא הכירו את העוצמה של החרש והמסגר. מאחר שהסנהדרין נותרו לפליטה נוצק כוח בעם ישראל, ולא התבוללו ונטמעו בין העמים.

בתקופתו של מרדכי ארגנו הגויים שמונים ומאת יום של משתה כדי להכניס את היהודים למעגל החברתי שלהם, להרגיל את עם ישראל ל'סיטייל' הגוי. הם ארגנו שבעת ימי משתה עם הפרדה למהדרין, גברים בנפרד ונשים בנפרד. המזון שהוגש שם היה בהכשרים המהודרים ביותר, העיקר לסחוף את עם ישראל ל'תרבות' שלהם.

וכך הם עשו גם בחנוכה, כפי שאנחנו אומרים בתפילה: "בימי מתנתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, כשעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל". מה רצו הרשעים? "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". הם רצו "להעביר" כבדרך אגב. קודם-כל הם יגרמו לנו לרצות לחיות מהסטייל שלהם, ליהנות מההנאות שלהם, לדבוק באותה 'איכות חיים' מזויפת שלהם, ואז הם יעבירו אותנו מעל "חוקי רצונך".

עברתי פעם בסמטת אז"ר בבני ברק. היה גשם בחוץ, והנה דולק אחריי מישהו, רץ, אני שומע את הפסיעות מתקרבות אלי. בשעתו היה זה פחד ללכת בלילה במקומות הללו, והנה הגיע לידי אדם מכורבל עם מראה חילוני. נבהלתי, שאלתי אותו: "האם אתה רוצה משהו?"

הגה"צ רבי ראובן אליצור קרלנשטיין זצוק"ל על כוחם של מעשים

"וַיְהִי בַּרְפָּת ה' בְּכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ" (בראשית ל"ט, ה')

חכמים אמתיים, אולי הם יגעו ביחד בתורה ומכאן נוצרה כזו ידידות וכאלו געגועים. אך מה שלא היה ברור לי, שמעולם לא שמעתי שר' דוד והוא למדו יחד, וכי יש להם קשר כלשהו, בו בזמן שאני מכיר שנים רבות את ר' דוד ולא סיפר לי על כך מעולם. ויהי לפלא. חלפו כמה ימים. פגשתי את ר' דוד ברחוב: "ר' דוד! לא ידעתי מעולם שיש לך כזו ידידות עם הגאון הגדול... הייתי במעונו והוא התעניין עליך בערגה".

רבי דוד לא מגיב, מטוב ועד רע. אני שואל שוב. הוא לא משיב.

תמהתי שבעתיים. הנה מסתתרים כאן דברים. אני מכיר את ר' דוד שנים רבות ולא קרה שהסתיר ממני משהו...

ניסיתי לשאול שוב והנה אני מבחין כי דמעות נוטפות מעיניו... ואז פתח את פיו: "כן, כן, מספרים כי לגאון ישראל רבי יצחק אלחנן מקובנה היה ראש קשה בצעירותו, גם למהר"ם שיק היה ראש חלש. והם הרי היו בסופם לגדולי הדור ממש", אמר ובכה.

לא הבנתי מה הולך כאן. אך הוא החל לספר: "דע לך, כי הגאון הזה שביקרת במעונו, בעת שלמד אתי בישיבה היה בעל ראש חלש באופן מיוחד! הוא היה געוואלדיגער צמא לדבר ה', אך מה אפשר לעשות, הוא לא יכול היה ללמוד דף גמרא. אך כיוון שבכל זאת רצה מאוד ללמוד, הלך לבחורים וביקש מהם שיסבירו לו. בישיבה למדו בעלי חסד והם למדו אתו. אך לאחר זמן-מה נוכחו לדעת כי מה שלומדים אתו - למחרת כלא היה... כאילו לא למדו, כי למחרת בא שוב וביקש עוד פעם. בקיצור, הציבור התעייף, הבחורים חשבו

הוזמנתי למסור שיחה בדרום הארץ. השבתי למארגנים המבקשים, כי מכיוון שהנסיעה קשה עלי למרחקים אני מעוניין בתשלום עבודה.

"בבקשה. מה הסכום שאתה מבקש?"

"אין כוונתי לכסף", השבתי, "אלא למשהו אחר: באותה עיר שוהה בתקופה זו אחד מגדולי התורה שבדורנו. כיוון שלא פגשתי אותו מעולם, רצוני להיכנס למעונו לשאול בכמה עניינים רוחניים". "בבקשה, אני מתגורר באותו בניין בו שוהה הגאון הגדול כעת", השיב המארגן, "אשאל אותו אם אתה יכול להיכנס". העניין סודר ויצאתי לדרך.

הגעתי למקום, ואחרי הדרשה הוא סידר לי מיד את הפגישה. הגאון המדובר כיבד אותי לשבת, שאל לשלומי ולמצבי, והנה הוא נזכר כי בהיותו אברך צעיר ראה אותי לראשונה, כנער צעיר, רוקד בחתונה. היה זה בנישואי שכן שלנו שהיה חבר שלו בישיבה בימים ההם. כיום החבר ההוא גם כן תלמיד חכם גדול וצדיק.

"אמרו לי אז כי הילד שרוקד בחתונה הוא בן של השכנים, משפחת קרלנשטיין", נזכר הגאון ומיד החל להתעניין בתשוקה מיוחדת לשמוע פרטים אודות ידידו מהישיבה, תלמיד חכם שהתחתן אז.

"מה נשמע עם הגאון ר' דוד? מה תפקידו, איך הוא מצליח?" השבתי לו את הפרטים, וכי הוא לומד ומלמד תורה בבני ברק, וכך שימחתי את לבו.

דיברנו עוד רגעים ספורים ושוב מתעניין הגאון: "מה שלום רבי דוד? תמיד מעניין אותי לשמוע משלומי, ואני שמח שהנה אתה יודע פרטים על הצלחתו בחייו, בתורה וביראה". והוא ממשיך: "אני שומע ממנו ד"שים טובים, אך אני שמח לשמוע גם מפיך דברים נעימים אודותיו".

לא נאריך, רק אומר לכם נאמנה, כי לפחות שמונה פעמים במהלך אותו ביקור בן חצי שעה הוא התעניין: "איך מרגיש ר' דוד? מה נשמע עם ר' דוד?... הפלא ופלא.

לא ידעתי מה מסתתר מאחורי שאלותיו, כי מעולם לא נתקלתי בכזו התרפקות על ימים עברו, געגועים לימים שהם למדו יחד באותו ישיבה בבחרותם.

חשבתי לעצמי: מסתמא "אין אהבה כאהבת התורה". שני תלמידי

לעצמם: 'פשוט ביטול זמן, יגיעה לריק, מדברים שעות וכלום...' הוא בעצמו היה יושב לילות. שעות על גבי שעות. והיה מרגש מאוד לראותו מתייגע על הגמרא. מפעם לפעם ראו אותו דופק על ראשו ואומר בכאב: 'מה אומר תוספות? מה כוונת תוספות?', 'מה הכוונה כאן?... נורא היה לראותו בתשוקתו, התמדתו וצערו. "היחיד שלא התעייף היה אני. לא מחמת שחשבת כי ייצא משהו מהלימוד הזה, אלא פשוט התמלאתי רחמים עליו כיוון שביקש כל כך ואיך אפשר לדחות אותו?! לימדתי אותו פעמים רבות. "חלפו ימים. הבחור השקדן התחתן. עבר ללמוד בכלל בשיבה מכובדת. והנה ביום בהיר נכנס לחדר האוכל בשיבה בחור שביקר באותה ישיבה שבה לומד ההוא בכלל, ושמועה בידו: 'רבתי! לר'... נפתח הראש. ביקרתי במקום לימודו וראיתי כיצד הוא מדבר בלימוד לעומקן של סוגיות עם אברכים ובחורים'. 'סיפורי מעשיות', הגיבו בלגלוג, 'כנראה איזה בחור או שניים החליטו להתחסד אתו...' "חלפה חצי שנה ואברך נוסף הביא עמו שמועה נחרצת יותר, כי ביקר באותה ישיבה וראה איך הוא אומר 'חבורה' לפני אברכים, וכי בחורים צעירים פשוט רצים אחריו לדבר עמו בלימוד. עם הזמן הלך האיש הלך וגדל כאחד מגדולי התורה בדורנו! למד ולימד, זכה וזיכה את הרבים. כנראה אינו יכול לשכוח מה שעשיתי עמו חסד נעורים", סיים רבי דוד וקינח את עינו מדמעה נוספת. רבתי, רבים מכים ודאי מכירים את התלמיד חכם הגדול הזה, רק שאינני יכול לנקוב בשמו. הנה פרי השקידה ועמלה של תורה.

עברתי פעם בסמטת אז"ר בבני ברק לפני שסללו שם כביש. היה גשם בחוץ, צעדתי עם המטריה שלי והנה דולק אחריי מישוהו, רץ, אני שומע את הפסיעות מתקרבות אלי. בשעתו, היה זה פחד ללכת בלילה במקומות הללו, והנה הגיע לידי אדם מכורבל עם מראה

חילוני. נבהלתי, שאלתי אותו: "האם אתה רוצה משהו?".
"ראיתי שאתה הולך עם מטרייה".
"בבקשה. היכן אתה גר?".
ברחוב החיד"א, לא רחוק מפה".
"יופי", אמרתי לו, "אני הולך בכיוון הזה".

התחלנו ללכת יחד. פניתי אליו: "שמעתי שבזמן האחרון ברחוב החיד"א שלכם, אולי ברובו - רוב תושבי הרחוב חרדים, הרבה בני ישיבה באו להתגורר בו" (החילונים עזבו ובני תורה קנו).

הוא אמר: "כן, באו אלינו הרבה בני ישיבות. בבניין שלנו עצמו כולם שומרי שבת, רק משפחה אחת לא, חוץ ממנה כולם שומרי שבת". אני שומע שהוא מדבר ככה בידידות, והגשם זילף מכל הצדדים, שאלתי והתעניינתי: "נו, חביבי, ואיפה אתה?"... כמי שאומר: האם אתה גם בכיוון של שמירת תורה?

"תאמין לי", אמר היהודי, "אני מספר לך למרות שאיני חייב לומר לך כלום. השבת הזו ממש הייתה השבת הראשונה בה לא עישנתי". לא פשוט, אדם שרגיל לעשן, אצלו סיגריה זה צורך עצום. כל השבת הוא נמנע מלעשן. ה' ישמור, מחלל שבת אך לא מעשן... פניתי אליו: "ברצוני לשאול אותך, כיצד הרגשת?".

"האמן לי, הרגשתי שאני שווה משהו. הרגשתי שאני חי". שומעים את ההרגשה של יהודי? אוי, מה שיש בנשמה של יהודי. הנה הוא מרגיש שהוא חי, כי זו החיות של היהודי: שבת קודש. כך הוא חש שהוא שווה משהו.

מה שמונח בנשמה של יהודי מעניק לנו רוגע וסיפוק. כל מצווה שעושים, מצוות שבין אדם למקום, כגון ברכת המזון, וכן מצוות שבין אדם לחברו - אלו ואלו מזון לנשמה. אם יש לאדם בבית עציץ, ברור לו כי עליו להשקותו, לתת לו לשתות שלא יתייבש. אוי, כמה צריכים לתת לנשמה!

(מתוך הגדה של פסח 'חי ראובן')

הצטרפו לעשרות אלפי לומדי תוכניות 'דרשו' ז' טבת תש"פ מתחילים מסכת ברכות

להרשמה ולהצטרפות חייגו:

02-560-9000

מרן רבי איסר זלמן מכבד הזולת

סיפר כ"ק אדמו"ר מסטריקוב זי"ע, שנכנס פעם לשמחת אירוסין אצל בחור אחד שלא בלט בין המצוינים בישיבתו ולפתע הבחין על מפתן הדלת בדמותו הטמירה של מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל. הרבי שהתפעל מבואו של הגרא"ז שאל בעדינות את אחד ממקורביו מה ראה הגאון להטריח את עצמו לאירוסין של חתן דגן. רבי איסר זלמן שקלט כפי הנראה את תוכן השאלה ענה ואמר: "דאס איז ניט מיין כבוד", זה לא הכבוד שלי, "אלא אם בן תורה מתכבד בזה שאני בא אליו לשמחתו - זה לבד שווה לי".

איך אומרים לא

אצל מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל נכנס עיתונאי כדי לבקשו לראיין אותו לעיתונו. הושיבו הרב על כסא שליחו והחל להסביר לו כי אין זה מדרכו להתראיין, וציין בפניו כי אנשי ירושלים ברחו תמיד מפרסומת, וכך ישב והסביר לאותו עיתונאי את הדבר כעשר דקות שלא לביישו.

כשיצא אותו עיתונאי התעניינו הנוכחים בחוץ האם הסכים הרב להיענות לבקשתו. "לא", השיב העיתונאי. "אמנם בנקודה זו נחלתי אכזבה, אך כל המאמץ היה שווה לי כדי ללמוד כיצד מסרבים במאור פנים 'איך עונים לא'".

מסופר על מרן החזו"א, שפעם בדרך לביתו נתקל בו גר צדק גלמוד ואומלל, שהתאונן לפניו בדמעות שלישי כי אינו מכובד בעיני הבריות, והרי כתוב "ואהבתם את הגר" התייפת. ניסה החזו"א לשדלו בדברי תנחומים ואמר לו: "ברצוני לכבדך בניגון". החל הגר לפצוח בשיר בקול רם, והחזו"א בגודל מידותיו המופלאות לא היסס לרגע ופתח אף הוא בריקודים בלב רשות רבים, לפי קצב נהיגון. כך נמשך המעמד, עד שהבחין מרן החזו"א כי נתקררה דעתו של אותו אדם ומראה פניו הוכיחו שנתפייס.

הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ מכבד את סבי

סבי הרב הרמן הייתה לו הכנסת אורחים בביתו והיה מוסר דברי תורה על הפרשה בפני האורחים. פעם נקלע הגאון רבי שמואל אהרן יודלביץ זצ"ל לביתו, וראה איך שאומר דברי תורה והאורחים צועקים "תגמור... תביא את החמין...", כי חלק גדול מן האורחים לא היו שפויים בדעתם ומה להם ולדבר תורה.

לרבי שמואל אהרן נגע הדבר ללבו. יהודי עומל, מכין דבר תורה ואין שומע לו... מאז היה בא מדי פעם לאחר הסעודה שאכל בביתו לשמוע את דברי התורה של הסבא... כיתת אותו גאון רגליו ממרחקים כדי לפייס את הסבא... כך היו נראים גדולי תורה ואנשי ירושלים.

לסייע בחכמה

סיפר רבי בן ציון ברוק: כשטייל עם רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי ביער, "פעם קרב אלינו אדם אחד שהיה מתקשה מאוד בדיבורו והוא שאל אותנו היכן בית רופא פלוני. לא רציתי לעזוב את הגרש"ע זצוק"ל לבדו והראיתי לאיש לאן ללכת. הגרש"ע ביקשני שאלך אתו ואראה לו את מקום מגורי הרופא. כשחזרתי נשתוממתי לראות שהגרש"ע עמד כל הזמן במקומו והמתין לשובי. הגרש"ע הסביר לי, כי 'איש זה מתקשה מאוד בדיבורו ויש לו בושא בכל פעם שהוא צריך לשאול משהו מבני אדם, לכן היה נחוץ שאתה בעצמך תלווה אותו בדרכו לרופא כדי למנוע ממנו בושא מיותרת".

לא רצה שאחר ישמשנו

מרן הרב בענגיס בזמן לימודו תמיד הייתה לפניו כוס תה בלי ששתה ממנה. רק לימים התברר מדוע לא שתה: אנשים רבים הסתובבו מסביבו וכל אחד רצה לכבדו בשתייה, ועל ידי כך שיש כוס תה לפניו לא יביאו לו כוס נוספת, וכך לא יטריח אדם.

(מתוך ספר 'מידות והנהגות טובות')

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורחת בכל יום...

המייל היומי של 'דרשו'

בס"ד הופיע ויצא לאור הספר

דרך ישרה

הנהגות ודקדוקי הלכה של רבינו הגאון החסיד

כמוה"ר רבי שריה דבליצקי זצוק"ל

אוצר בלום של דקדוק הלכה בנגלה ובנסתר, מכבשונו של רב
האי גאון חסידא ופרישא זי"ע, ממה שנראה ונשמע בקודש פנימה

ספר נדיר ומיוחד במינו - דרך בעקבות הנהגותיו
המופלאות של גאון ההלכה, עמוד העבודה, צדיק
מושל בידאת אלקים, הגאון החסיד רבי שריה דבליצקי
זצוק"ל, ערוך ביד אמן, ומסודר לפי סדר השו"ע
וסדר היום

ותחתיו פתוח שער נרחב לבאר מקורו הטהור בכל
פרט כפי שנשמע מפי קדשו ומפי כתבו, תוכו דצוף
בירורי הלכה מופלאים וחקרי דינים מהודשים
מחיבוריו הנדפסים ומכתי"ק, ונוסף עליהם אלפי
צינונים ומראי מקומות ומו"מ מגמרא ופוסקים, כאשר
תחינה עיני המעיין

"...טוב עשה תלמידו שהעלה הנהגותיו
על הכתב, זיפה כתב..."

(מתוך הסכמת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א)

"...בספר אוצר שלם, זיביא בס"ד ברכה
ותועלת הרבה, ודאי להכניסו בתוך ביתו..."

(מתוך הסכמת מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א)

"...מימש דמות דיוקנו מנצחת לפנינו בחיבור
זה... זכה והצליח להקים מצבה נשגבה למור
אבא הב"מ..."

(מתוך מכתב הגאון רבי דוד דבליצקי שליט"א)

